

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 20 Νοεμβρίου 2022 • Έτος 14^ο • Αρ. φύλλου 741

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

Πώς ο Πρόεδρος εξελίσσεται σε άτυπο υποψήφιο

Ο ρόλος του στο μετεκλογικό σκηνικό

Η **έριδα** μεταξύ του Αβέρωφ Νεοφύτου και του Νίκου Χριστοδουλίδη για το ποιος είναι ο συνεκιστής του Προέδρου Αναστασιάδη, σε συνδυασμό με τις δηλώσεις του Νίκου Αναστασιάδη ότι δεν θα συνταξιοδοτηθεί, επιβεβαίωσαν αυτό που εκτιμούν συναγερμικοί κύκλοι ότι ο Πρόεδρος θα έχει τον πρώτο λόγο στο μετεκλογικό παιχνίδι. Συναγερμικά στελέχη εκτιμούν πως

ο Πρόεδρος Αναστασιάδης θα θέλει ο ΔΗΣΥ να συνεχίσει να βρίσκεται στην κυβέρνηση, είτε με τον Αβέρωφ Νεοφύτου Πρόεδρο είτε με τον Νίκο Χριστοδουλίδη. Αυτό βεβαίως θα εξαρτηθεί και από το ποιοι θα διεκδικήσουν – στο σενάριο ήττας – απέναντι από τον Αβέρωφ Νεοφύτου και κυρίως ποιον θα στηρίξει ο Πρόεδρος που εξακολουθεί να ελέγχει το κόμμα. **Σελ. 8**

Ο Στέφανος ενώπιον αλλαγών

Το στοίχημα για τη θέση του ΑΚΕΛ στη νέα εποχή

Η **κίνηση** του Στέφανου Στεφάνου να προαναγγείλει αλλαγές στο ΑΚΕΛ από το φθινόπωρο προκάλεσε ερωτήματα για τη χρονική συγκυρία. Είναι κίνηση διαχείρισης της επόμενης μέρας της ήττας,

μήνυμα στους δυσαρεστημένους ψηφοφόρους ότι επίκεινται αλλαγές ή η προσπάθεια να αφήσει το προσωπικό του αποτύπωμα; Η απάντηση είναι σύνθετη και οι προκλήσεις πολλές. **Σελ. 6**

Πράσινο χορτάρι στις ερήμους του Κατάρ

Σήμερα, 20 Νοεμβρίου 2022, ξεκινάει το 22ο παγκόσμιο κύπελο ποδοσφαίρου στο Κατάρ, εν μέσω σφοδρών αντιδράσεων για τις άθλιες συνθήκες των εργαζομένων, το ανελεύθερο καθεστώς και τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Από την άλλη, το Μουντιάλ για εκατομμύρια ποδοσφαιρόφιλους σημαίνει γιορτή και αναμνήσεις, έτσι στην «Κ» τρεις δημοσιογράφοι μιλούν για όσα συναρπαστικά ανακάλυψαν γράφοντας βιβλία για τη μεγάλη γιορτή του ποδοσφαίρου. **Σελ. 24, Τέχνες, σελ. 11**

«Ιερὰ» παζάρια για τη διαδοχή στον Θρόνο

Επιχείρηση σύναψη συμμαχιών από υποψηφίους ιεράρχες με ανταλλάγματα

Σε **πλήρη** εξέλιξη βρίσκεται το παρσκάκινο στους κόλπους των Ιεραρχών που έχουν δημοσιοποιήσει το ενδιαφέρον τους για τον Αρχιεπισκοπικό Θρόνο. Πέρα από τα επιτελεία που έχουν στηθεί ήδη και δουλεύουν για την υποψηφιότητα του κάθε ενδιαφερόμενου, σημαντικό ρόλο στην εκλογική κούρσα διαδραματίζουν και οι προσπάθειες σύναψης συμφωνιών στήριξης με αδιάφορους Συνοδικούς. Όπως πληροφορείται η «Κ», δύο τουλάχιστον υποψήφιοι έχουν προσεγγίσει άλλον ιεράρχη για υποστήριξη με δέλεαρ τους μητροπολιτικούς θρόνους που θα κενωθούν. Την ίδια ώρα έχει αρχίσει η διαδοχολογία των μητροπολιτών που διεκδικούν εκλογή. Οπως πληροφορείται η «Κ», ο μακαριστός Αρχιεπίσκοπος είχε προσπαθήσει η αρχιεπισκοπική ομάδα να κατέλθει στις εκλογές με έναν υποψήφιο πραγματοποιώντας συνάντηση με δύο μητροπολίτες. **Σελ. 7**

Ατυπο σημείωμα για Νεκρή Ζώνη

Περιγράφονται σε αυτό οι όροι εντολής της ΟΥΝΦΙΚΥΠ

Ο **ειδικός** αντιπρόσωπος του γενικού γραμματέα ετοιμάζει ένα «επιχειρησιακό σημείωμα», στο οποίο περιγράφονται οι όροι εντολής της ΟΥΝΦΙΚΥΠ στη Νεκρή Ζώνη, ούτως ώστε να ικανοποιήσει, εν μέρει τουλάχιστον, τις επιδιώξεις της Τουρκίας που αξιώνει την υπογραφή SOFA

μεταξύ ψευδοκράτους και ΟΗΕ, προκειμένου να μην εκδώσει την Ειρηνευτική Δύναμη από τα στρατόπεδα στις κατεχόμενες περιοχές Λευκας και Αμμοχώστου. Θα έχει άτυπη μορφή και συνεπώς δεν προβλέπεται σύναψη συμφωνίας ΟΗΕ και ψευδοκράτους. **Σελ. 4**

ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΛΛΜΑΣ

Οι μετρήσεις δεν βγάζουν Πρόεδρο

Την **πεποίθηση** πως ο Νίκος Χριστοδουλίδης θα είναι στον δεύτερο γύρο και στη συνέχεια θα εκλεγεί ο νέος Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκφράζει σε συνέντευξή του στην «Κ» ο Βασίλης Πάλλμας. Ο στενός συνεργάτης του κ. Χριστοδουλίδη παραδέχεται πως έγιναν λάθη και εξηγεί γιατί έγιναν. Αποκαλύπτει τι του είπε ο Νίκος Αναστασιάδης πριν παραιτηθεί από την κυβέρνηση. **Σελ. 10**

Εκτός Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν ακόμα η Κύπρος

Η **ένταξη** στο Σένγκεν δεν αποτελεί ακαδημαϊκή συζήτηση: εκτός από θέμα γοήτρου για την κάθε χώρα, αποτελεί θεμελιώδες κομμάτι της καθημερινής ζωής στην Ε.Ε. Το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν θα τεθεί σε εφαρμογή στην Κύπρο και «η διαδικασία αυτή θα επιβεβαιωθεί από ειδική αξιολόγηση Σένγκεν το 2023» λέει αρμόδια πηγή στην «Κ». Προς ώρας το πράσινο φως παίρνουν η Κροατία, η Βουλγαρία και η Ρουμανία. **Σελ. 16**

Βρίσκουν κενά στο «ενοίκιο έναντι δόσης»

Δανειολήπτες -τράπεζες

Προβληματισμούς σε τράπεζες και δανειολήπτες φαίνεται να δημιουργεί το Σχέδιο Ενοίκιο Έναντι Δόσης. Προβληματισμοί που πηγάζουν από το κατά πόσον ο κύριος δανειολήπτης θα δεχθεί να παραδώσει τα κλειδιά του ακινήτου του στην ΚΕΔΙΠΕΣ. Επίσης, το 60% που θα αγοράζει η ΚΕΔΙΠΕΣ από την τράπεζα και τις εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων ίσως να μην είναι αρκετό, γιατί τα περισσότερα μη εξυπηρετούμενα δάνεια έχουν «μέμο». **Οικονομική, σελ. 5**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Μία καλή ευκαιρία

Μεταξύ των πολλών που ακούγονται, λέγονται και γράφονται τους τελευταίους μήνες με αφορμή τον προεκλογικό αγώνα για τις εκλογές του 2023, σχετικά με τις αλλαγές που απαιτούνται για την αναδιάρθρωση της κοινωνίας μας, λίγα έχουν ειπωθεί για τον διαχωρισμό Εκκλησίας και κράτους. Οι παράλληλοι προεκλογικοί αγώνες είναι καλή αφορμή για ν' ανοίξει αυτή η συζήτηση.

Οι επίμονες απειλές του Ταγίπ Ερντογάν

Το «Μια νύχτα θα έρθουμε ξαφνικά» γίνεται επίσημο ιδεολόγημα

Όπως αναφέρουν έμπειροι διπλωμάτες αλλά και πολιτικοί αναλυτές, το casus belli της Αγκυρας, η δήλωση του Τούρκου προέδρου Ταγίπ Ερντογάν «μια νύχτα θα έρθουμε ξαφνικά» γίνεται επίσημο ιδεολόγημα και δόγμα της Τουρκίας και ανοίγει το εύρος της απειλής. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για οποιοδήποτε

θέμα η Αγκυρα θεωρεί πως έχει το δικαίωμα να πραγματοποιήσει στρατιωτική επιχείρηση και εισβολή στην Ελλάδα. Εν τω μεταξύ στη σύνοδο του G20 στο Μπαλί της Ινδονησίας η Τουρκία δεν κατάφερε να αποσπάσει τίποτε περισσότερο από αόριστες προθέσεις για το μέλλον. **Σελ. 20**

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΤΟ ΕΝΘΕΤΟ «ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

ΠΡΟΣΩΠΟ

Η Λένα Διβάνη στην «Κ»

Η **ιστορικός** και συγγραφέας Λένα Διβάνη θα μιλήσει στο Limassol Book Fair, στον Χρήστο Μιχάλαρο και επί τη ευκαιρία μιλάει στην «Κ» για την ιστορία, τη συγγραφή και τις διεθνείς σχέσεις. **Τέχνες, σελ. 3**

ΣΥΝΤΕΥΞΗ

Ζούμε στο λυκόφως μιας εποχής

Ο **Κριστόφ Βαρλικόφσκι**, καλλιτεχνικός διευθυντής του πρωτοποριακού Nowy Teatr, μιλάει για την όπερα και τη ζωή. Ο Πολωνός σκηνοθέτης από τις αρχές αυτού του μήνα βρίσκεται στην Αθήνα για την πρώτη του συνεργασία με την Εθνική Λυρική Σκηνή, σκηνοθετώντας τα «Παραμύθια του Χόφμαν» του Ζακ Οφενμπαχ. **Τέχνες, σελ. 1**

Η κάρτα που σε ταξιδεύει.

bankofcyprus.com.cy 800 00 800

AEGEAN

Bank of Cyprus

credit

mastercard

Σε κάθε επόμενη κίνηση

Τράπεζα Κύπρου

ZENITH

TIME TO REACH YOUR STAR

Vassos Eliades Accessories Ltd

Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

DEFY SKYLINE

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Ανθισμένες παιώνιες

Τρίτη ήτανε. Πέρασαν τόσα χρόνια, αλλά θυμάται την ημέρα. Χαράματα την ξύπνησαν από το νοσοκομείο για να της ανακοινώσουν τα μοιραία νέα. Δεν έκλαψε. Ούτε στην κηδεία, ούτε στην ταφή. Ούτε ένα δάκρυ δεν επέτρεψε να κυλήσει στο πρόσωπό της γι’ αυτόν τον άντρα που την πότισε μόνο με πίκρες κι ας μοιράστηκε μαζί του τα ωραιότερα χρόνια της νιότης της. Είχε απομείνει μονάχη στο κοιμητήριο, ώσπου κατάλαβε ότι ένας νεαρός την παρατηρούσε από απόσταση... «Κυρία, είμαι ο γιος της ερωμένης του άντρα σας» είπε, με μια μάλλον εξεζητημένη βρετανική προφορά. Τότε δεν άντεξε άλλο η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον και παραδόθηκε σ’ ένα λυτρωτικό κλαυσίγελο.

Απ’ την αρχή συμπάθησε τον Τζάστιν. Από την πρώτη ημέρα της γνωριμίας τους στο Βρετανικό Κοιμητήριο της Λευκωσίας. «Μου θυμίζεις τον πατέρα σου την εποχή που κοιτιόμασταν ακόμα στα μάτια» του είπε. «Νέοι και ερωτευμένοι, να περιπλανιόμαστε στα πολύχρωμα τοπία του Γιορκσάιρ, βέβαιοι ότι δεν θα μας αγγίξει η φθορά του χρόνου. Κι έπειτα ήρθε μια Πένι, μια Τζένη, μια Έμμα, γυναίκες που μπαινόβγαιναν στη ζωή του γέρο Ουίλσον, ενώ εγώ υποτίθεται δεν γνώριζα τίποτε. Μην αισθάνεσαι άβολα, Τζάστιν. Απ’ όλη αυτή τη σπαταλημένη ζωή απομείναμε μόνο εγώ κι εσύ για να του απευθύνουμε το τελευταίο αντίο. Αυτό θαρρώ θα μας ενώνει για πάντα...».

Δίκιο είχε η Ιουλία. Στα χρόνια που ακολούθησαν μόνο εκείνη και ο Τζάστιν περνούν την είσοδο του κοιμητηρίου της Κυριάκου Μάτση. Ο γιος για να ραντίσει τον τάφο του πατέρα του με λίγο μαlet ουίσκι. Η Ιουλία για ν’ αποθέσει ένα μπουκέτο λουλουδία επάνω στη μαρμάρινη πλάκα. «Αγαπούσε ο μπαμπάς τις παιώνιες;». «Δεν ξέρω τι αγαπούσε. Ούτε καν αν αγαπούσε... Σε θέ-

Δεν απόμειναν πολλά για να θυμίζουν τον μακαρίτη Ουίλσον στην Ιουλία. Εκτός από το άρωμα του Royal Blend, από το Fortnum and Mason, που τις ξυπνούσε αναμνήσεις.

ματα πένθους και ανθοκομίας καταφεύγω στην Αυγουστα. Ανθισμένες παιώνιες ήταν η συμβουλή της».

Το απόγευμα της περασμένης Τετάρτης έκανε μια ευχάριστη φθινοπωρινή ζέστη. «Ας περπατήσουμε λίγο» πρότεινε η Ιουλία. «Έχει γίνει τόσο όμορφη η Κυριάκου Μάτση». «Η Κυριάκου Μάτση είναι η νέα Μακαρίου» είπε ο Τζάστιν. «Α progos, τι απέγινε η παλιά Μακαρίου;». «Σύμφωνα με μια κυρία Αναγιωτού, του υπουργείου Μεταφορών, κινείται στα πρότυπα της Λεωφόρου Σανς Ελιζέ του

Παρισιού». «Λέχθηκε όντως αυτό;». «Στα κόκκαλα του γέρο Ουίλσον!». Γέλασε με την καρδιά της η Ιουλία... «Σαν Ελιζέ μάλλον θα εννοούσε η κυρία». «Σαν να μας δουλεύουν χοντρά» υπερθεμάτισε ο Τζάστιν κι έθεσε το μέγα οιονοπνευματώδες δίλημμα: «Vino Cultura ή Kuzura;».

«Η Κυριάκου Μάτση είναι η νέα Μακαρίου! Ραντεβού στο Kuzura» ενημέρωσε η Ιουλία τα μέλη του καρτέ κι επέλεξε ένα Merlot από τη λίστα. Έπειτα από δύο ποτήρια, οι κυρίες ήσαν λαλίστες... «Ο Χριστό-

δουλος Πρωτοπαπάς ανέλαβε επικεφαλής του εκλογικού επιτελείου του Μητροπολίτη Μόρφου» ανακοίνωσε στην ομήγυρη η αριστερή (με την καλή έννοια) Κουλλίτσα Κυριακού. «Καριά δουλειά δεν είναι ντροπή» σχολίασε η θυμόσοφρη Καλαμαρού. «Για έναν υποψήφιο πρόεδρο είναι» αποφάνθηκε η Ιουλία.

«Γιατί βεβαίως δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι μιλάμε για τον Μόρφου. Τον Μόρφου με τις φρικτές δηλώσεις που προκαλούν σε κάθε νοήμονα άνθρωπο αναγούλα». «Καλέ,

ο Νεόφυτος έχει πλάκα» προσπάθησε ν’ αλαφρύνει λίγο την ατμόσφαιρα η Ευγενία. «Όχι, αγάπη μου, τίποτε από όσα έχει πει δεν έχουν πλάκα. Ούτε για το ότι οι γυναίκες γεννούν γκέι παιδιά, επειδή απολάμβαναν το πρωκτικό σεξ ήταν πλάκα. Ούτε ότι οι ομοφυλόφιλοι ξεχωρίζουν επειδή βγάζουν μπόχα και βρωμάνε ήταν πλάκα. Ούτε ότι δεν πρέπει να μαραζώνουμε για τα δυο παιδάκια που σκότωσε ο σίριαλ κίλερ Μεταξάς, ενώ γίνονται τόσες εκτρώσεις ήταν πλάκα. Όλα αυτά είναι οι απόψεις ενός τοξικού πα-

πά, τον οποίο μάλιστα κάποιοι σκέφτονται να πριμοδοτήσουν ώστε να μπει στο τριπρόσωπο. Νισάφι πια με τις τάχαμου πλάκες» την αποστόμωσε η Ιουλία.

«Κρασί!» παρήγγειλε ο Τζάστιν στο γκαρσόνι, σε μια προσπάθεια να κατευνάσει κάπως τα πνεύματα. Η Ιουλία ήταν σε πραγματικά έξαλλη κατάσταση, αφού η ιδέα και μόνο ότι ο Μόρφου θα γινόταν Αρχιεπίσκοπος της ανέβαζε την πίεση στο 18. Ευτυχώς που η Κουλλίτσα θυμήθηκε τη συνέντευξη του Προέδρου στον Καρεκλά κι εκτονώθηκε η ένταση... «Κατ’ αρχάς πρέπει να συμφωνήσουμε ότι ο Καρεκλάς πλέον είναι ρόλος. Δηλαδή και να μη σε κόφτει καθόλου ο καλεσμένος, οι επικοί μονόλογοι του δημοσιογράφου είναι λόγος για να δεις τη συνέντευξη». «Επιπλέον ήταν τόσο... αειθαλής και οι δύο» έριξε την σπόντα του ο Τζάστιν για το κορακίσιο μαλλί στο remake του “Κάτι κουρασμένα παλικάρια!”. «Ο Νίκαιος πάντως το ξεκαθάρισε: Δεν θα συνταξιοδοτηθεί, οπότε ας κάνουν στον Συναγερμό τα κουμάντα τους». Η Ευγενία η Καλαμαρού τόση ώρα τις άκουγε σιωπηλή. Ωσπου δεν άντεξε κι έμπηξε τα κλάματα.

Περασμένες 11 τη συνόδευσε ο Τζάστιν στο διαμέρισμα της Κωστή Παλαμά. Αυτή ήταν η καθιερωμένη τους συνήθεια: ένα ζεστό τσάι προτού κλείσει ένας ακόμα ετήσιος κύκλος. Το άρωμα του Royal Blend ένιωσε να την τυλίγει σαν χάδι. Εκείνος της το είχε προτείνει, όταν την είδε προβληματισμένη μπροστά στο ράφι του Fortnum and Mason. «Ιουλία Παλαιολόγου» του συστήθηκε συνεσταλμένα. «Εσείς;». «Ουίλσον» απάντησε εκείνος και της φίλησε το χέρι. Μύριζε ανδρική κολόνια, ανάμικτη μ’ ένα λεπτό άρωμα τσαγιού. «Ήταν έρωτας» ψιθύρισε η Ιουλία και μια υγρασία θόλωσε τα μάτια της.

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»
20.11.1932

«ΑΣΣΟΣ ΤΟΥ ΑΕΡΟΣ»: Συγχαρητήρια και εκδηλώσεις θαυμασμού εξ όλων των μερών του κόσμου διαβιβάζονται προς την Εμιμ Τζόνσον-Μόλισον, ευρισκομένην ήδη εις την Πόλιν του Ακρωτηρίου. Εκ των πρώτων απνήθυναν μεταγραφήματα προς αυτήν ο υπουργός της Αεροπορίας λόρδος Λοντοντέρυ και η Βασιλική Αεροναυτική Εταιρεία. Επίσης παρόμοια τηλεγραφήματα απνήθυναν προς αυτήν πολλοί αεροπόροι, εν οίς η Αμαλία Ερχαρτ και ο Γάλλος αεροπόρος Κόστ. Καταφθάνουν επίσης ολονέν και νέαι λεπτομέρειαι περί του λαμπρού της κατορθώματος. Ούτω εγνώσθη ότι

εις την ζώνην του Ισημερινού συνήντησε θύελλαν, εις άλλο δε σημείον πναγκάσθη να προσγειωθή και να επισκευάσθ ελαφράν βλάβην του μηχανήματος. Την όλην διαδρομήν εξετέλεσεν εις τέσσαρας ημέρας, εξ ώρας και πεντήκοντα τρία λεπτά. **ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΙΣ:** Οι πολιτικοί κύκλοι του Βερολίνου, σχολιάζοντες την σημερινήν συνμιλιαν του Προέδρου του Ράιχ μετά του αρχηγού των εθνικοσοσιαλιστών Χίτλερ, κρίνουν ότι ο Πρόεδρος Χίντεμπουργκ θα διερωτάται ασφαλώς εάν θα πρέπει να εξακολουθήσῃ τας διαπραγματεύσεις μετά των αρχηγών των κομμάτων ή εάν θα πρέπει να εκλέξῃ πρόσωπον της εμπιστοσύνης του εις το οποίον να αναθέσῃ την εντολήν της συνεχίσεως των διαπραγματεύσεων. Κατά τους αυτούς κύκλους ο Χίτλερ δεν προτίθεται να αναλάβῃ την πρωτοβουλίαν της διεξαγωγῆς διαπραγματεύσεων μετά των αρχηγών των άλλων κομμάτων. Το ουσιώδες αποτέλεσμα της σημερινῆς συνομιλίας είνε ότι η απ’ ευθείας επαφή του Προέδρου του Ράιχ μετά του Χίτλερ δεν διεκόπη και ότι παραμένῃ ανοικτή η οδός της ανταλλαγῆς γνωμύν. **ΚΥΠΕΛΛΟ ΚΕΤΣΕΑ:** Θεσσαλονίκη, 19 Νοεμβρίου - Ηρxisαν σήμερα οι αγώνες αντισφαιρίσεως διά το κύπελλον Κετσέα. Κατά την πρώτην ημέραν των αγώνων η δις Μοδιάνου ενίκησε την κ. Ρουμπίκη 6-4, 6-4, ο κ. Στάλος τον κ. Χασιάν 6-4, 6-2, 6-1 και ο κ. Χασιός ενίκησε τον κ. Γιαρμολίνσν άνευ συναντίσεως.

ΣΤΑΘΕΡΑ ΒΗΜΑΤΑ ΠΙΣΩ / Γράφει Ο ΣΠΟΝΔΟΦΟΡΟΣ

Με άριστα το 10

Ποτέ μην κάνετε πόλεμο εναντίων των Ρώσων. Το κάθε σας στρατήγημα θα βρεθεί αντιμετώπο με την εντελώς απρόβλεπτη πλιθιότητά τους.

Όττο Φον Μπίσπαρκ

τρούλλους της μπτρόπολης θα γίνει πιο πιστευτός». Είπε κάποιος συνδικός όνομα και μπ χωριά.

5 Στην ευθεία. Ενώ ο Ησαΐας έκανε την τούμπα, ο Λεμεσού παραμένει πιστός στο δόγμα του ξανθού γένους. Μια καταδίκη της φρίκης του πολέμου στην Ουκρανία, ίσως, γέροντά μου; Λέμε τώρα.

6 Στον Μάκν. Πάντως, ούτε ο Πρόδρομος δεν κάνει τόσες ακριβές μεταγραφές αλλά και αλλαγές προπονητών μέσα στο πρωτά-

θλημα. Αβέρωφ, δεν λες του Γιοβά- νοβιτς να έρθει να σου φτιάξει την ομάδα;

7 Στα αζήτητα. Ανεβάζουν τόνους, λέει, τα επιτελεία. Βρε δεν πάνε να ξεγυμνωθούν στην Πλατεία Ελευθερίας, κανένας δεν θα ασχοληθεί πλέον. Τώρα έχουμε ποδόσφαιρο και αρχιεπισκοπικές. Ποδόσφαιρό και θρησκεία, η ευθυγράμμιση των άστρων της επικοινωνίας.

8 Στον Ράουφμαν. «Διέλυσαν σκανδαλωδώς τον Συνεργατι-

σμό», διαβάζω στη «Χαραυγή». Μάλιστα, «χωρίς ποινικές ευθύνες». Σίγουρα θέλετε, σύντροφοι, να μιλήσουμε για ποινικές ευθύνες εκεί; Στη Μακράσκα, στον Συνεργατισμό Αμμοχώστου; Είπαμε να κάνουμε αντιπολίτευση, αλλά όχι να αυτοπυρπολείστε μέρα νύχτα.

9 Στο θράσος. Σε απεργία οι υπάλληλοι της ΑΗΚ, «επειδή θα καταστραφεί». Ο λογαριασμός πληρώνεται εδώ και χρόνια όχι από εσάς, αλλά σε εσάς από τους χιλιάδες καταναλωτές που υπομένουν στα σπίτια και στις εργασίες τους έναν κοστοβόρο ρυθισμό οργανισμό. Όχι άλλο κάρβουνο.

10 Στον Άγιο Βασίλη. Αυτός δεν είναι πρόεδρος, είναι ο μέγας μάγιστρος, ο αγαπούλας της πολιτικής. Στη Λευκωσία τα έδωσε όλα, λεφτά, έργα και πανεπιστήμια. Στην Πάφο έκανε τον «Φαίδωνα, δώσ’ τα όλα». Στη Λάρνακα τους έφτιαξε πεζόδρομους και ξεκινά μαρίνα, στην Αγία Νάπα έφερε το Ντουμπάι. Ε, στην αγαπημένη του Λεμεσό να μην τους χαρίσει το πιο ακριβό ίσως γήπεδο της Ευρώπης; Χάπνυ όλοι; Μπορεί να αποχωρήσει;

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ
Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαριπόλου 2, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Σε εποχές αστάθειας,
η δόση σου ας είναι σταθερή.

ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΟ ΔΑΝΕΙΟ

ΣΤΑΘΕΡΗ ΔΟΣΗ

ΜΕ ΣΤΑΘΕΡΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ

ΓΙΑ 5 ή 10 ΧΡΟΝΙΑ

Στην Τράπεζα Κύπρου καταλαβαίνουμε ότι ανάμεσα σε τόσα που σε προβληματίζουν αυτή την εποχή, δεν θέλεις να ανησυχείς και για τυχόν αύξηση των επιτοκίων. Γι' αυτό σου προσφέρουμε Στεγαστικό Δάνειο με σταθερό επιτόκιο για να έχεις μια έγνοια λιγότερη.

Σε κάθε επόμενη κίνηση

Τράπεζα Κύπρου

Προειδοποίηση:

Υπάρχουν χρεώσεις εάν εξοφλήσετε νωρίτερα το δανειό σας. Εάν δεν τηρείτε το σχέδιο αποπληρωμής του δανείου σας, μπορεί να χάσετε το σπίτι σας. Μετά τη λήξη της περιόδου σταθερού επιτοκίου, το δάνειο θα τιμολογείται με μεταβλητό επιτόκιο. Σε περίπτωση μεταβλητού επιτοκίου το ποσό της δόσης και το συνολικό κόστος της χορήγησης μπορεί να αυξηθεί ή να μειωθεί ανάλογα με τη διακύμανση του βασικού επιτοκίου.

Αλχημείες ΟΗΕ στα μέτρα της Τουρκίας

«Επιχειρησιακό σημείωμα» για τη Νεκρή Ζώνη – Δέχονται περίφραξη και συζητούν το ύψος στο «γήπεδο της Τσετίνκαγια»

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Αλχημείες σε δύο επίπεδα, οι οποίες τείνουν να ικανοποιήσουν τις τουρκικές διεκδικήσεις και στη Νεκρή Ζώνη, επιχειρεί σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», η Γραμματεία των Ηνωμένων Εθνών, διά χειρός Κόλιν Στιούαρτ. Όπως είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, ο ειδικός αντιπρόσωπος του γενικού γραμματέα ετοιμάζει ένα «επιχειρησιακό σημείωμα» (operational text), στο οποίο «περιγράφονται οι όροι εντολής και οι υποχρεώσεις της ΟΥΝΦΙΚΥΠ στη Νεκρή Ζώνη», ούτως ώστε να ικανοποιήσει εν μέρει τουλάχιστον, τις επιδιώξεις της τουρκικής πλευράς που αξιώνει την υπογραφή μνημονίου συνεργασίας στρατιωτικού καθεστώτος (SOFA) μεταξύ ψευδοκράτους και ΟΗΕ, προκειμένου να μην εκδίδει την Ειρηνευτική Δύναμη από τα στρατόπεδα στις κατεχόμενες περιοχές Λεύκας και Αμμοχώστου. Αν και το «επιχειρησιακό σημείωμα» που ετοιμάζεται θα έχει άτυπη μορφή και συνεπώς δεν προϋποθέτει σύναψη συμφωνίας/μνημονίου και υπογραφές μεταξύ του ΟΗΕ και της παράνομης οντότητας του ψευδοκράτους, δεν παύει να στοχεύει στην ικανοποίηση των τουρκικών θέσεων. Και στο πλαίσιο αυτό επιδιώκεται και περιγραφή της επί του εδάφους «επιχειρησιακής» συνεργασίας μεταξύ της ΟΥΝΦΙΚΥΠ και του ψευδοκράτους. Σημειώνεται ότι το «επιχειρησιακό σημείωμα» βασίζεται σε κάποιο βαθμό και σε προηγούμενες ιδέες του ΟΗΕ, οι οποίες είχαν οδηγήσει σ’ ένα «υπόμνημα (aide memoire)» για τη Νεκρή Ζώνη, που είχε όμως απορριφθεί και από τις δύο πλευρές, στην Κύπρο. Με τις κατοχικές αρχές να εμμένουν, τότε, στην υπογραφή του υπομνήματος, με καθεστώς κράτους.

Την ίδια ώρα, σύμφωνα με τις ίδιες πληροφορίες της «Κ», η τουρκική πλευρά ετοιμάζεται να «οριοθετήσει τα κεκτημένα» της στη Νεκρή Ζώνη, για το «γήπεδο Τσετίνκαγια», τα οποία «εκχωρήθηκαν» καθ’ υπέρβαση εξουσίας στο ψευδοκράτος από τον Κόλιν Στιούαρτ. Άριστα ενημερωμένη πηγή ανέφερε στην «Κ» ότι η τουρκική πλευρά γνωστοποίησε στην ΟΥΝΦΙΚΥΠ την πρόθεσή της να περιφράξει το γήπεδο της Τσετίνκαγια, τοποθετώντας περίφραξη ύψους 6 μέτρων. Κάτι που οι εκπρόσωποι του

Στις παρεμβάσεις των Ηνωμένων Πολιτειών αποδίδεται σε μεγάλο βαθμό η απουσία «εκκωφαντικών ανακοινώσεων», κατά τους εορτασμούς της επετείου ανακήρυξης του ψευδοκράτους, με επίκεντρο την αναβάθμιση της κατοχικής οντότητας.

Άγκυρα και ψευδοκράτος θέλουν περίφραξη 6 μέτρων στο γήπεδο «Τσετίνκαγια» και ο ΟΗΕ χρυσώνει το χάπι της Λευκωσίας, προτείνοντας μείωσή της, στα 2-3 μέτρα.

ΟΗΕ στην Κύπρο δεν απορρίπτουν επί της ουσίας. Αλλά απλώς συζητούν το ύψος της εν λόγω περίφραξης, ζητώντας να περιοριστεί στα 2 ή 3 μέτρα! Δημιουργώντας την εντύπωση ότι το ζήτημα είναι το ύψος μιας περίφραξης και όχι το εγχείρημα επέκτασης της κατοχής εντός της Νεκρής Ζώνης. Και στα δύο ζητήματα, τόσο σε σχέση με το «επιχειρησιακό σημείωμα», όσο και αναφορικά με την περίφραξη του «γηπέδου Τσετίνκαγια», η Λευκωσία διατυπώνει ενστάσεις. Δεν είναι προφανώς τυχαίο ότι ο βοηθός γενικός γραμματέας του ΟΗΕ, Μίροσλαβ Γέτζια φρόντισε, σύμφωνα με πληροφορίες, να αναφέρει προς τον Πρόεδρο Αναστασιάδη, την περασμένη Πέμ-

πτη, ότι η λύση που δρομολογείται, μέσω επιχειρησιακού σημειώματος, δεν παραπέμπει καθ’ ουδένα λόγο στην υπογραφή συμφωνίας SOFA μεταξύ ΟΗΕ και ψευδοκράτους, ενώ διαβεβαίωσε ότι θα έχει άτυπο χαρακτήρα. Ωστόσο, η περιγραφή της «επιχειρησιακής» συνεργασίας, επί του εδάφους, μεταξύ του διεθνούς οργανισμού και των κατοχικών αρχών δημιουργεί εκ των πραγμάτων προβληματισμό στη Λευκωσία, η οποία γνωρίζει την προσπάθεια αναβάθμισης που επιχειρείται από το ψευδοκράτος, σε συνδυασμό με τη στάση ανοχής που τηρεί ο ΟΗΕ. Παράλληλα, η Λευκωσία επισημαίνει προς την ΟΥΝΦΙΚΥΠ ότι η τοποθέτηση περίφραξης στο σημείο της νεκρής ζώνης που «εκχωρήθηκε» καθ’ υπέρβαση εξουσίας στο ψευδοκράτος, είναι θέμα ουσίας και όχι διαφωνιών επί του ύψους, το οποίο θα καλύπτει. Και ότι η τοποθέτηση περίφραξης, είτε αυτή είναι 6 μέτρα (όπως επιδιώκει η τουρκική πλευρά), είτε 2 ή 3 (όπως πλασάρει η ΟΥΝΦΙΚΥΠ, επιχειρώντας προφανώς να χρυσώσει το χάπι της Λευκωσίας), συνιστά πρόβλημα ουσίας, καθώς παραπέμπει ευθέως σε επέκταση των κατοχικών γραμμών εντός της Νεκρής Ζώνης. Η Λευ-

κωσία διαμνύει παράλληλα ότι δεν θα είχε ενστάσεις εάν η όλη προσπάθεια εντασσόταν στο πλαίσιο ΜΟΕ και εάν το «γήπεδο Τσετίνκαγια» αξιοποιείτο για δικονομικές εκδηλώσεις, κάτι πάντως που φαίνεται να απέχει πολύ από τους σχεδιασμούς της Άγκυρας και του ψευδοκράτους. Άλλωστε, ο Ερσίν Τατάρ δεν άφησε ίχνος παρερμηνείας στη συνάντησή με τον βοηθό γενικό γραμματέα του ΟΗΕ, Μίροσλαβ Γέτζια, ο οποίος φωτογραφήθηκε με τον κατοχικό ηγέτη, έχοντας ως φόντο και σημαία του ψευδοκράτους. Ο κ. Τατάρ έθεσε ως προϋπόθεση για την επανένταξη συνομιλιών, την αναγνώριση ισότιμου καθεστώτος του ψευδοκράτους, σημειώνοντας χαρακτηριστικά ότι: «Οι διαπραγματεύσεις θα μπορούσαν να ξεκινήσουν με την κυριαρχική ισότητα και το ισότιμο καθεστώς των Τουρκοκυπρίων». Συγκλίνουσες πληροφορίες αναφέρουν ότι η τουρκική προσπάθεια για αναβάθμιση του ψευδοκράτους, αναμένεται να συνεχιστεί, ενώ η απουσία «εκκωφαντικών ανακοινώσεων» κατά τους πρόσφατους εορτασμούς της επετείου για την εισβολή, αποδίδεται κατά κύριο λόγο σε παρεμβάσεις από τις ΗΠΑ,

ενώ κινήσεις προς την ίδια κατεύθυνση, έγιναν και από τη Βρετανία. Την ίδια ώρα, Λευκωσία και Άγκυρα επιδίδονται σε ένα επικοινωνιακό παιχνίδι αναφορικά με το καθεστώς παρατηρητή που εξασφαλίζει το ψευδοκράτος στη Σύνοδο Τουρκογενών Κρατών. Σε κάθε περίπτωση, στην ιστοσελίδα του «Συμβουλίου Συνεργασίας Τουρκοφώνων Κρατών-Τουρκικό Συμβούλιο», φιγουράρει πλέον και η σημαία του ψευδοκράτους με την ονομασία «Τουρκική Δημοκρατία Βορείου Κύπρου», χωρίς βεβαίως εισαγωγικά. Και σε συνδυασμό με την επισήμανση ότι η ούτως καλούμενη «ΤΔΒΚ» έχει εξασφαλίσει καθεστώς παρατηρητή. Τουρκόφωνα κράτη που αποφάσισαν πάντως την απόδοση καθεστώτος παρατηρητή στο ψευδοκράτος, όχι μόνο δεν υπέστησαν συνέπειες στις σχέσεις τους με την Ε.Ε., αλλά άκουσαν τον Γιόζεφ Μπορέλ να κάνει λόγο για «ενίσχυση δεσμών». Η Κιργισία δε πραγματοποιήσει και Συμβούλιο Συνεργασίας με την Ε.Ε., με την έγκριση και της Λευκωσίας, παρά το γεγονός ότι η εν λόγω χώρα καίρετισε την «ίδρυση» της «ΤΔΒΚ» κατά την επέτειο ανακήρυξης του ψευδοκράτους.

Οι ΗΠΑ απέτρεψαν τα χειρότερα, αλλά...

Στις παρεμβάσεις των Ηνωμένων Πολιτειών αποδίδεται σε μεγάλο βαθμό η απουσία «εκκωφαντικών ανακοινώσεων», κατά τους εορτασμούς της επετείου ανακήρυξης του ψευδοκράτους, με επίκεντρο την αναβάθμιση της κατοχικής οντότητας. Πληροφορίες της «Κ», αναφέρουν ότι η Ουάσινγκτον εκδήλωσε παρέμβαση προς την Άγκυρα, κατά τις πρόσφατες συζητήσεις προετοιμασίας της συνάντησης των επικεφαλής των υπηρεσιών ασφαλείας ΗΠΑ - Ρωσίας, που πραγματοποιήθηκε πριν από μερικές μέρες στην Τουρκία. Σύμφωνα με τις ίδιες πληροφορίες, η Τουρκία είχε επιδείξει ιδιαίτερη προθυμία να φιλοξενήσει τη συνάντηση μεταξύ Ουίλιαμ Μπερνς (CIA) και Σεργκέι Ναρίσκιν (SVR), με στόχο την αποφυγή χρήσης πυρηνικών, με φόντο τον πόλεμο στην Ουκρανία. Οι ΗΠΑ άναψαν πράσινο φως προς την Άγκυρα και στο πλαίσιο των προπαρασκευαστικών συζητήσεων της συνάντησης, είχαν την ευκαιρία να εκδηλώσουν παρέμβαση προς την κυβέρνηση Ερντογάν, η οποία φαίνεται ότι απέδωσε καρπούς, τουλάχιστον κατά την παρούσα χρονική συγκυρία. Ανάλογη παρέμβαση προς την Τουρκία εκδήλωσε και η Βρετανία. Ωστόσο, η Λευκωσία έχει κάθε λόγο να ανησυχεί, καθώς ο τουρκικός σχεδιασμός δεν έχει μπει στο ψυγείο. Δεν είναι προφανώς τυχαίο ότι ο ΥΠΕΞ Ιωάννης Κασουλίδης, δήλωσε ότι «πράγματι αυτή τη στιγμή δεν διαβλέπουμε στον σύντομο ορίζοντα οποιεσδήποτε ενέργειες (σ.σ. εκ μέρους της Τουρκίας)», προσθέτοντας όμως ότι «πιθανότατα να δούμε μετά...», τοποθέτηση διά της οποίας καθίσταται εμφανής η ανησυχία της Λευκωσίας. Ο ΥΠΕΞ υπογράμμισε ακόμη ότι η Λευκωσία κίνησε γη και ουρανό για να ανακατίσει τις τουρκικές προσπάθειες αναβάθμισης του ψευδοκράτους και αναφέρθηκε σε δικές του προσωπικές ενέργειες και παρεμβάσεις από την Ε.Ε., τις ΗΠΑ και την Κίνα.

Χωρίς μοχλό πίεσης Ε.Ε. - Λευκωσία προς τουρκόφωνα κράτη

Η Ε.Ε. απέστειλε νόταμ σε τουρκόφωνα κράτη, εκδηλώνοντας παρέμβαση με στόχο να αποτρέψει ενδεχόμενη προσπάθεια αναγνώρισης του κατοχικού ψευδοκράτους. Πρώτο λόγο στις προσπάθειες αποτροπής ενός τέτοιου εγχειρήματος, είχε η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης, της οποίας προϊστάται ο

ύπατος εκπρόσωπος της Ε.Ε. Γιόζεφ Μπορέλ. Ωστόσο, λίγες μέρες αργότερα και αφού το ψευδοκράτος εξασφάλισε καθεστώς παρατηρητή στο «Συμβούλιο Συνεργασίας Τουρκοφώνων Κρατών-Τουρκικό Συμβούλιο», η Ε.Ε. και ο κ. Μπορέλ, πραγματοποιήσαν την ετήσια συνάντησή τους με τα κράτη της Κεν-

τρικής Ασίας και παρείχαν δεσμεύσεις για «ενίσχυση των δεσμών» με την ενωμένη Ευρώπη. Δέκτες των υποσχέσεων Μπορέλ ήταν και οι ΥΠΕΞ τεσσάρων από τις χώρες που συμμετείχαν στην απόφαση απόδοσης καθεστώτος παρατηρητή στο ψευδοκράτος από το «Συμβούλιο Συνεργασίας Τουρκοφώνων Κρα-

τών-Τουρκικό Συμβούλιο». Πρόκειται για τους ΥΠΕΞ του Καζακστάν, της Κιργισίας και του Ουζμπεκιστάν (πλήρη μέλη στα τουρκόφωνα κράτη) και τον ΥΠΕΞ του Τουρκμενιστάν (καθεστώς παρατηρητή στα τουρκόφωνα κράτη). Οι ΥΠΕΞ και των τεσσάρων χωρών κατέστησαν κοινωινό των προθέσεων Μπορέλ να

ενισχύσει τους δεσμούς τους με την Ε.Ε. Κάτι που καταδεικνύει ότι η παρέμβαση Μπορέλ ήταν είτε για το θεαθήναι, είτε ήταν περιορισμένης βεληνεκούς και χωρίς μοχλό πίεσης. Αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός ότι η Κυπριακή Δημοκρατία συγκατατέθηκε στις 15 Νοεμβρίου στην πραγματοποίηση του Συμβου-

λίου Συνεργασίας Ε.Ε. - Κιργισίας. Την ίδια ακριβώς μέρα, ο πρέσβης της Κιργισίας στην Άγκυρα Kubanychbek Omuraliev, μιλώντας και εκ μέρους του Συμβουλίου Τουρκοφώνων Κρατών, εξέφρασε τα συχαρητήριά του «για την επέτειο της ίδρυσης της Τουρκικής Δημοκρατίας Βορείου Κύπρου»...

ΑΡΘΡΟ / Του ΞΕΝΟΦΩΝΤΑ ΧΑΣΑΠΗ

Ουδέν νεότερο από το Δυτικό μέτωπο

Παρακολουθώντας στο Netflix την ολοκλήρωση γερμανικής ταινία «Ουδέν νεότερο από το Δυτικό μέτωπο» δεν μπορείς παρά να συγκλονιστείς από τη φρίκη του πολέμου. Όχι, δεν πρόκειται για άλλη μια κολιγουντιανή ιστορία ηρωισμών. Η παραγωγή στηρίζεται στο μυθιστόρημα του Erich Maria Remarque, που εκδόθηκε το 1929 και αποτελεί το πρώτο αντιπολεμικό έργο του 20ού αιώνα, γραμμένο όχι από τη σκοπιά των νικητών, αλλά από των ηττημένων του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, και εστιασμένο στο ανθρώπινο δράμα απλών στρατιωτών. Ο συγγραφέας υπηρέτησε στον Πόλεμο και έζησε την απόγνωση της νέας γενιάς που στάλθηκε να πραγματοποιήσει ένα έπος, να «καταλάβει το Παρίσι», και αντί

γι’ αυτό συνάντησε σθεναρή αντίσταση, την αιματοχυσία, την εξαπάτηση, την παραφροσύνη και τον θάνατο. Σκέφτεσαι αν έχουν αλλάξει πολλά από τότε ως τις μέρες μας. Φυσικά, μην περιμένετε να συναντήσετε από αέρος κατασκοπία, drones και πυραύλους μεγάλου βεληνεκούς στο «Ουδέν νεότερο από το Δυτικό μέτωπο». Οι μάχες γίνονται από τα χαρακώματα με την υποστήριξη πυροβολικού και οι επιθέσεις με τουφέκια και ξιφολόγχες, στήθος με στήθος. Διακρίνεις όμως και αρκετές σταθερές με τον φετινό πόλεμο στην Ουκρανία. Νέοι που στρατολογούνται εσπευσμένα, δέχονται μια συνοπτική εκπαίδευση και στέλνονται ως πρόβατα επί σφαγή. Νίκες με τις οποίες οι ηγέσιες τούς

φούσκωσαν τα μυαλά, που δεν έρχονται. Ελλείπει ανεφοδιασμοί, πείνα και στερήσεις στο μέτωπο, αλλά καλοπέραση στο στρατηγείο. Ένας μεγαλοϊδεατισμός που δεν ελέγχεται, χωρίς όρια. Ακόμη και αφού είχε συνθηκολογήσει η επιτιθέμενη Γερμανία, υπογράφοντας την ανακωχή η οποία θα εφαρμόζοταν λίγες ώρες μετά, στις 11:00 π.μ. της 11ης μέρας του 11ου μήνα του 1918, ένας αλόφρων αξιωματικός διέταξε μια τελευταία επίθεση, που οδήγησε στο θάνατο και τον πρωταγωνιστή της ιστορίας μας. Ο αριθμός των στρατιωτών που έπεσαν στις μάχες σε όλα τα μέτωπα ξεπέρασε τα εννέα εκατομμύρια. Απ’ όλες τις πλευρές. Στον πόλεμο στην Ουκρανία, καμιά πλευρά δεν ανακοινώνει τις απώ-

λειες της. Μόνο εκτιμήσεις κυκλοφορούν. Επίσης, για να φτάσει ο ηττημένος στην συνθηκολόγηση έπρεπε δύο μέρες νωρίτερα να υποχρεωθεί σε παραίτηση ο Κάιζερ. Υπάρχει σοβαρός αναλυτής που να ποντάρει σε παραίτηση του Πούτιν; Με το δάκτυλο του να αιωρείται πάνω από το κουμπί που μπορεί να πυροδοτήσει ένα πυρηνικό πόλεμο, έχουμε έναν δικτάτορα που χρειάζεται μια διευκόλυνση, για να δεχθεί τον τερματισμό της εισβολής. Αυτή τη διευκόλυνση οφείλει να τη σχεδιάσει η Δύση, οδηγώντας τις δύο δυνάμεις στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Δεν είναι εύκολο έργο και σίγουρα δεν έχει πολλές πιθανότητες επιτυχίας όσο η μεσολάβηση αφήνεται στα χέρια του Ερντογάν. As ελπίσουμε πως κάποια

καλύτερη προσέγγιση των Πούτιν και Ζελένσκι μαγειρεύεται μυστικά. Το να προβεί σε υποχωρήσεις η Δύση, για να εξασφαλίσει την ειρήνη δεν αποτελεί υποχώρηση μπροστά στον Πούτιν. Θα είναι πράξη με τριπλή ουσιαστική σημασία. Από τη μία πλευρά, θα είναι προς το συμφέρον των λαών της Ευρώπης, η οποία κλυδωνίζεται από εκτόξευση τιμών, ελλείψεις βασικών αγαθών, πτωχευόμενα σε ρυπογόνους ενεργειακούς πόρους και πόλωση που στρέφει τους πολίτες σε ακραίες πολιτικές παρατάξεις. Από την άλλη, θα πρόκειται για υπερίσχυση των δυνάμεων της πρόοδου, έναντι των πολεμοκρατών πλουτοκρατών της Δύσης. Ενίσχυση, με άλλα λόγια, της Δημοκρατίας. Κατά τρίτον, θα πρόκειται για έμπρακτη, όχι μόνο λε-

κτική, εφαρμογή ρεαλιστικής πολιτικής. Μέσα από τη συνειδητοποίηση ότι το τέλος της Ιστορίας δεν επήλθε, κι as έπεσε η ΕΣΣΔ, ότι ζούμε ακόμη σ’ ένα κόσμο μοιρασμένο σε σφαίρες επιρροής, και ότι η Ρωσία δεν είναι Ρουάντα, δεν είναι Αφγανιστάν, δεν είναι Ιράκ, δεν μπορεί να καταστραφεί. Η ιδέα μιας μεγάλης Ρωσίας αποδεικνύεται ιστορικά πολύ ανθεκτική. Το πείσμα των Ρώσων ηγετών ακόμη περισσότερο. As μην αφήσουμε τη ρωσική ήττα στο δικό της Δυτικό μέτωπο, δυτικά του ποταμού Δνείπερου, στη Χερσόνα, να μας παραπλανήσει.

Ο κ. Ξενοφών Χασάπης (Ph.D.) είναι σύμβουλος και εκπαιδευτής Στελεχών Επιχειρήσεων και Νέων. xenophon.hasapis@gmail.com

Wi-Fi
onboard

Καλωσορίζουμε μια νεο εποχή. Το Wi-Fi έφτασε!

aegeanair.com

Το Wi-Fi onboard έρχεται στο νεο στόλο μας και αλλάζει τα δεδομένα. Ολοένα και περισσότερα αεροσκάφη μας θα διαθέτουν Wi-Fi, για να είστε συνδεδεμένοι στο internet καθ' όλη τη διάρκεια της πτήσης σας και να κάνετε το ταξίδι σας ακόμη πιο απολαυστικό.

A STAR ALLIANCE MEMBER

AEGEAN

Το στοίχημα του Στέφανου

Γιατί αποφάσισε να ανοίξει σήμερα το κεφάλαιο των αλλαγών στο ΑΚΕΛ

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

«Γιατί τώρα;» ήταν το ερώτημα που επικρατούσε στα πολιτικά πηγαδάκια όταν ο Στέφανος Στεφάνου προανήγγειλε πριν από μέρες, αλλαγές στο ΑΚΕΛ από το φθινόπωρο του 2023. Δεν ήταν θέμα καχυποψίας ούτε μέρος μιας ευρύτερης συνωμοσιολογίας, αλλά ένα εύλογο ερώτημα, αν λάβει κανείς υπόψη ότι οι προεδρικές εκλογές είναι σε λιγότερο από τρεις μήνες και ότι ο υποψήφιος του ΑΚΕΛ –βάσει και των δημοσκοπήσεων– δίνει μεγάλη μάχη, όχι για να κερδίσει, αλλά για να οδηγηθεί στον β' γύρο. Με αυτό ως δεδομένο, η λογική θα έλεγε ότι προτεραιότητα θα έπρεπε να είναι η εξασφάλιση του εισιτηρίου για τον β' γύρο και όχι οι όποιες εξαγγελίες εσωκομματικών αλλαγών. Ήταν συνεπώς η απόφαση Στεφάνου μία πανικόβλητη προσπάθεια διαχείρισης της επόμενης μέρας των εκλογών και κατ' επέκταση του σοβαρού σεναρίου της ήττας, ένα μήνυμα διαβεβαίωσης προς την ευρύτερη-δυσανεστημένη Αριστερά να μείνουν κοντά σε αυτή την εκλογική μάχη, καθώς το κόμμα προτίθεται να αλλάξει ή το στοίχημα που αφορά το προσωπικό αποτύπωμα που θέλει να αφήσει ο Στέφανος Στεφάνου κατά την παραμονή του στο πηδάλιο του κόμματος;

Ένα κακό timing

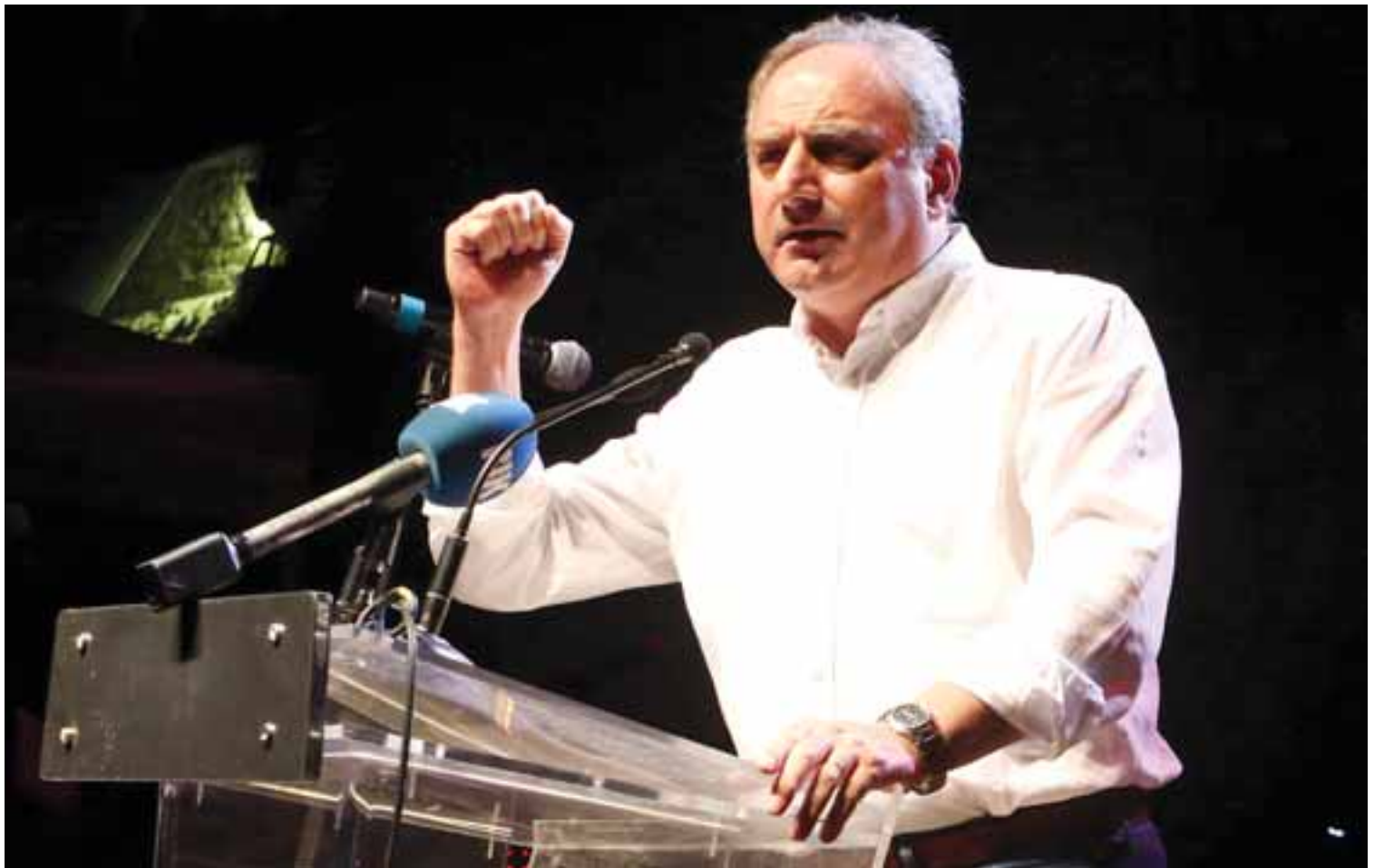
Η απάντηση βεβαίως είναι λίγο πιο σύνθετη. Το timing ουδέποτε ήταν υπέρ του Στεφάνου Στεφάνου, αν ληφθεί υπόψη ότι στο παρασκήνιο διαρρέονταν πως το στρατηγικό πλάνο ήταν να διαδεχθεί τον Άντρο Κυπριανού αμέσως μετά το τέλος της θητείας Χριστόφια. Για τους λόγους της σημειολογίας μάλιστα, δεν πέρασε απαρατήρητη ότι η εκλογή του, συνέπεσε με τις μεγάλες πυρκαγιές στην ορεινή Λεμεσό. Όμως και πριν από την εκλογή του θεωρήθηκε πως η χρονική συγκυρία δεν τον βοήθησε, είτε εξαιτίας δικών του συνευδιδώντων επιλογών είτε λόγω πολιτικών συγκυριών. Απέφυγε για παράδειγμα

να έρθει σε σύγκρουση με μέλη της γραμματείας του ΑΚΕΛ, όταν η πολιτική του «εμείς είμαστε διαφορετικοί από τους άλλους» και εν πολλοίς η περιχαράκωση επικρατούσε στο εν λόγω σώμα, αλλά δεν κέρδιζε εκλογές. Αντίθετα αυτή η πολιτική φέρεται πως συνέβαλε ώστε το κόμμα της Αριστεράς να οδηγηθεί σε συρρίκνωση και να απομακρύνεται ολοένα από την εξουσία. Το κακό αποτέλεσμα φάνηκε άλλωστε από τις βουλευτικές εκλογές του 2016 και γιγαντώθηκε στις εκλογές του 2021. Σε αυτό ακριβώς το μεσοδιάστημα των δύο αποτυχημένων εκλογικών αναμετρήσεων, πολλοί καταλογίζουν ευθύνες στον Στέφανο Στεφάνου που δεν διαφώνησε ανοικτά με την πολιτική της διαμαρτυρίας. Ότι είτε λόγω της μετριοπαθούς ιδιοσυγκρασίας του, είτε λόγω ατολμίας αναμένοντας –χωρίς σύγκρουση– το δακτυλίδι δεν επιχείρησε να αμφισβητήσει την ηγεσία θέτοντας από το 2016 ζήτημα ανανέωσης, με αποτέλεσμα τα περιθώρια να στενεύουν ασφυκτικά από τη στιγμή που ανέλαβε την ηγεσία του κόμματος.

Το άνοιγμα

Ο Στεφάνου πάντως έχει διαμνύσει στο στενό του περιβάλλον πως δεν πρόκειται να παρακολουθήσει το πλοίο να βυθίζεται, ούτε να είναι το πρόσωπο που θα βγάλει εν πολλοίς το κόμμα από την πρίζα αλλά είναι έτοιμος να το πάρει στη νέα εποχή. Το προανήγγειλε άλλωστε και στη συνέντευξή του στη «Χαραυγή» ότι με δεδομένο ότι το 2026, το ΑΚΕΛ κλείνει έναν αιώνα ζωής η ηγεσία έχει την ιστορική ευθύνη ν' ανοίξει έναν νέο κύκλο ζωής για τα επόμενα εκατό χρόνια του κόμματος.

Για να μπορέσει βεβαίως να ανοίξει έναν νέο κύκλο ζωής για τα επόμενα εκατό χρόνια, το ΑΚΕΛ θα πρέπει να επαναπροσδιορίσει, αν θέλει να είναι κόμμα εξουσίας ή κόμμα διαμαρτυρίας. Σύμφωνα με πηγές του στενού περιβάλλοντός του, δεν θα επιχειρήσει ριζοσπαστικές αλλαγές, αλλά να διασφαλίσει

Ο Στέφανος Στεφάνου αντιλαμβάνεται πως αυτή είναι η τελευταία ευκαιρία για το κόμμα να επανακάμψει και πως οι προεδρικές θα κρίνουν την θέση και του ίδιου στην πολιτική σκηνή αλλά κυρίως τη θέση του ΑΚΕΛ στην κομματική σκακιέρα.

Ο Στεφάνου δεν ανοίγει τα χαρτιά του γύρω από τις αλλαγές που έχει στο μυαλό του, ωστόσο αυτές έχουν ως στόχο να φέρουν κοντά θεσμικά πλέον κοινωνικές προοδευτικές ομάδες και εμπλοκή περισσότερων μη επαγγελματιών στελεχών στα σώματα του κόμματος.

Η μετεξέλιξη των Νέων Δυνάμεων

Ερώτημα βεβαίως είναι το τι σκέφτεται ο Στέφανος Στεφάνου για τον θεσμό των Νέων Δυνάμεων. Η ανάγκη αλλαγής του και εκσυγχρονισμού του τέθηκε πολλές φορές στο προσκήνιο, καθώς δεν είναι μυστικό ότι ελάχιστα πρόσωπα των Νέων Δυνάμεων παρέμειναν κοντά ενώ κάποιοι προκάλεσαν και ζημία φεύγοντας. Υπάρχει η σκέψη και το αίτημα τα μέλη αυτά να ενταχθούν με κάποιο τρόπο στο κόμμα και να έχουν λόγο και ρόλο για τις απο-

δύο ζητήματα που έχουν εδώ και καιρό καθοριστεί στην αιτζέντα:

- **Να ανοίξει** το ΑΚΕΛ στην ευρύτερη κοινωνία.

- **Να είναι** κόμμα εξουσίας χωρίς ωστόσο να κάνει εκπτώσεις στις αρχές και ιδέες του.

Το δεύτερο σκέλος υπογραμμίζεται, καθώς τα τελευταία χρόνια φέρεται να εκφραζόταν έντονα η θέση πως το ΑΚΕΛ δεν μπορεί να φτάσει τα ποσοστά που είχε στις αρχές της χιλιετίας και πως θα πρέπει να αποδεχτούν την υποχώρηση των ποσοστών. Ο Στέφανος Στεφάνου θέλει να αποφύγει το δίλημμα ΣΥΡΙΖΑ ή ΚΚΕ για πολλούς λό-

γους, παρακολουθεί ωστόσο με ενδιαφέρον την πορεία των αριστερών κομμάτων ιδιαίτερα στην Ιρλανδία και στο Βέλγιο και έχει ξεκάθαρη θέση για το ότι το ΑΚΕΛ είναι κόμμα εξουσίας και όχι διαμαρτυρίας. Μία θέση που δεν είναι καινούργια, αλλά ακολουθείτο τόσο επί Εζεκία Παπαϊωάννου με τη στήριξη στις πολιτικές Μακαρίου, όσο και επί Δημήτρη Χριστόφια και αυτό υπογραμμίζεται σε στελέχη, μέλη και φίλους του κόμματος που ζητούν ριζοσπαστικές αλλαγές και περισσότερη επανάσταση.

Το ζήτημα βεβαίως είναι πως για να επανέλθει στην εξουσία θα πρέπει να γίνουν συγκεκριμένες αλλαγές. Από τη μέχρι τώρα δημόσια συζήτηση οι αλλαγές δεν είναι ξεκάθαρες, ενισχύοντας την πεποίθηση των καχύποπτων πως δεν πρόκειται να αλλάξουν πολλά πράγματα. Το αν τα περί αλλαγών αποτελούν επικοινωνιακό πυροτέχνημα, αν οι αλλαγές ετοιμάζονται αλλά δεν λέγονται για να μην προκαταβάλουν και ενδεχομένως να προκαλέσουν αντιδράσεις είναι κάτι που θα φανεί στην πορεία και θα κρίνει βεβαίως τη θέση του κόμματος στην κομματική σκακιέρα.

Ο αρχηγός και η λίστα

Το σίγουρο, πάντως, είναι πως αναμένεται αλλαγή στη διαδικασία

εκλογής του γ.γ. του ΑΚΕΛ. Πλέον δεν θα εκλέγεται από το 100μελές της Κεντρικής Επιτροπής αλλά από το εκλογικό συνέδριο. Κίνηση που θεωρείται πως θα ανοίξει με κάποιο τρόπο το κόμμα στην κοινωνία. Ερώτημα είναι αν θα συνεχίσει να εκδίδεται με ιεραρχία προτίμησης η λίστα υποψηφιοτήτων στα σώματα, ή αν η λίστα θα γίνει πλέον αλφαβητική όπως γίνεται πλέον σε άλλα σώματα του κόμματος, όπως για παράδειγμα στην ΕΔΟΝ. Αν και δεν συζητήθηκε κάτι τέτοιο δημοσίως, το γεγονός ότι ο Στέφανος Στεφάνου δεν θέλησε να καταθέσει πρόταση για το ποιος θα είναι στο Πολιτικό Γραφείο, θεωρείται από κομματικούς κύκλους ενδεικτικό του ότι ίσως τελικά να προετοιμάζεται αλλαγή στη διαδικασία.

Στο ίδιο πλαίσιο αναμένεται να τεθεί και η συζήτηση που επανέρχεται συχνά, για τον αριθμό των εμμίσθων που βρίσκονται στα συλλογικά όργανα ούτως ώστε να δοθεί ευκαιρία σε άλλα στελέχη να έρθουν κοντά. Ερώτημα που φαίνεται να απασχολεί στελέχη είναι και το πώς μπορούν θεσμικά να φέρουν κοντά τις νεότερες εκείνες γενιές που είναι μέλη και φίλοι του κόμματος αλλά δεν κοντεύουν τους συλλόγους και τις συνεδρίες των κομματικών ομάδων βάσης.

Το μοιραίο πρόσωπο της Αριστεράς

Είναι βεβαίως όλα αυτά αρκετά για να ενισχυθεί το ΑΚΕΛ, να κρατήσει το δυσανεστημένο προοδευτικό ακροατήριο κοντά ή είναι πλέον αργά για να αλλάξει κάτι στο κόμμα; Οι αλλαγές σε συνδυασμό ωστόσο με το αποτέλεσμα των προεδρικών εκλογών θα κρίνουν αν ο Στέφανος Στεφάνου θα είναι το μοιραίο πρόσωπο της Αριστεράς του οποίου τα χέρια θα εκραγεί σαν ωρολογιακή βόμβα το ΑΚΕΛ ή αν θα μπορέσει να οδηγήσει το κόμμα στη νέα εποχή. Δεν είναι λίγοι εκείνοι που συγκρίνουν την κατάσταση εντός του ΑΚΕΛ με το Κυπριακό. Ότι η στασιμότητα, η αποδοχή του στάτους κβο, οδηγεί σε νέα δυσάρεστα τετελεσμένα για το Κυπριακό. Έτσι και στο κόμμα, αν δεν ληφθούν όπως λένε συγκεκριμένα μέτρα αμέσως και συμβιβαστούν με τη

μείωση των ποσοστών, τότε το κόμμα θα οδηγηθεί στον θάνατο.

Το μεγάλο στοίχημα λοιπόν για τον Στέφανο Στεφάνου είναι να καταφέρει να πάρει το κόμμα στη νέα εποχή, να το εκσυγχρονίσει, χωρίς ωστόσο να προχωρήσει σε ριζικές αλλαγές. Για να το κάνει βεβαίως αυτό θα πρέπει πρώτα και κύρια να δοθεί η κατάλληλη προτεραιότητα στις προεδρικές εκλογές. Η φημολογία ότι ο Στέφανος Στεφάνου προτιμούσε τον Αχιλλέα Δημοτριάδη έναντι του Ανδρέα Μαυρογιάννη και η σιωπή του κατά την κρίσημιν εκείνη συνεδρία, δεν βοηθά ιδιαίτερα την κατάσταση σε συνδυασμό με τις εξαγγελίες για αλλαγές μεσοπρόθεσμου του προεκλογικού. Ο Ανδρέας Μαυρογιάννης –βάσει και των δημοσκοπήσεων– βρίσκεται πολύ χαμηλά στην

παράσταση νίκης, ενώ σε καμία δημοσκοπήση μέχρι τώρα δεν έχει καταφέρει να έλθει δεύτερος. Στο ΑΚΕΛ και στο επιτελείο Μαυρογιάννη εξηγούν πως υπάρχει ακόμη χρόνος για ν' ανακάμψει η υποψηφιότητα και να συσπειρωθεί το κόμμα, όμως το μεγάλο ζητούμενο είναι να διασφαλιστεί το εισιτήριο στον β' γύρο. Το ενδεχόμενο αποκλεισμού από αυτόν θα κρίνει τη θέση του ΑΚΕΛ και ενδεχομένως να κλείσει απότομα τις όποιες περαιτέρω φιλοδοξίες του Στεφάνου Στεφάνου. Σε ένα τέτοιο σενάριο, το ΑΚΕΛ θα κληθεί να λάβει τη δύσκολη απόφαση μεταξύ Νίκου Χριστοδουλίδη και Αβέρωφ Νεοφύτου και οι αλλαγές εντός του κόμματος δεν θα περιοριστούν όπως όλα δείχνουν σε οργανωτικές αλλαγές, αλλά και σε αλλαγές προσώπων. Σε

αυτό ακριβώς το πλαίσιο υπάρχει διπλή ερμηνεία γύρω από την κίνηση Στεφάνου να προαναγγείλει αλλαγές σήμερα. Η μία τον θέλει να στέλνει με αυτό τον τρόπο μήνυμα στους δυσανεστημένους Αριστερούς να μείνουν κοντά στο κόμμα και σε αυτή τη δύσκολη μάχη, υποσχόμενος αλλαγές από την επόμενη μέρα και η δεύτερη ανάγνωση θέλει τον ίδιο να μην ακολουθεί την πεπατημένη του Άντρο Κυπριανού που υποσχόταν αλλαγές την επόμενη μέρα της ήττας. Αν το στοίχημα πάντως των αλλαγών βγει στον Στεφάνου και αυτές οι αλλαγές εμπλέξουν τελικά περισσότερες ομάδες της κοινωνίας, δεν αποκλείεται να επανακάμψει το ΑΚΕΛ. Και ίσως ανοίξει πλέον και ο δρόμος και για μία αριστερή υποψηφιότητα το 2028.

Η φιλοσοφία Στεφάνου είναι ότι το ΑΚΕΛ δεν είναι ούτε ΣΥΡΙΖΑ, ούτε ΚΚΕ, παρακολουθεί τα αριστερά κόμματα του Βελγίου και της Ιρλανδίας και φέρεται να έχει ξεκάθαρο μέσο του ότι είναι κόμμα εξουσίας.

Κυπριακές Αξίες, Παγκόσμιας Αποδοχής

46 ΧΡΟΝΙΑ

Φροντίδα για τον Άνθρωπο και την Υγεία

Ανατολίτικα παζαρέματα για τον Θρόνο

Με χαρακτηριστικά προεδρικών εκλογών και έντονες παρασκηνιακές κινήσεις Ιεραρχών η πλήρωση του Αρχιεπισκοπικού Θώκου

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Στις 22 Νοεμβρίου, ημέρα Τρίτη, η Εκκλησία θα εισέλθει και επίσημα σε μια νέα εποχή με αφορμή την πλήρωση του κενού αρχιεπισκοπικού θρόνου. Την ημέρα εκείνη θα επικυρωθεί ένα καθαρά εκκλησιαστικό γεγονός, να πραγματοποιηθεί ως μια κοσμική εκλογική διαδικασία, κάτι που θα συμβεί για πρώτη φορά στην Εκκλησία της Κύπρου. Ωστόσο, την ερχόμενη Τρίτη θα ξεκαθαρίσει και το σκηνικό των ιεραρχών, τα ονόματα των οποίων θα συμπεριληφθούν στο ψηφοδέλτιο που θα

Ζώντας του Αρχιεπισκόπου Χρυσόστομου Β΄ έγινε προσπάθεια από τον ίδιο, η αρχιεπισκοπική ομάδα να επιλέξει έναν υποψήφιο, κάτι που θα εξασφάλιζε εκλογή του στον αρχιεπισκοπικό θρόνο.

ετοιμαστεί προκειμένου οι πιστοί να επιλέξουν τον εκλεκτό τους. Παρά τη σχετική δημόσια νηνεμία που επικρατεί δεν μπορεί να ισχυριστεί κάποιος ότι κάτι ανάλογο συμβαίνει και στο παρασκήνιο. Η απόφαση της Ιερής Συνόδου να τροποποιήσει τον καταστατικό χάρτη, υποθετώντας διαδικασίες πέραν της εκκλησιαστικής φιλοσοφίας έχει δημιουργήσει ένα πρωτόγνωρο περιβάλλον το οποίο, κατά εκτιμήσεις πολλών, ξεπερνά διαδικασίες όπως είναι οι προεδρικές εκλογές. Με άπιστευτη ταχύτητα, περί των περισσότερων ιεραρχών, που επίσημα ή ανεπίσημα είχαν εκφράσει

Μητροπολίτης Πάφου Γεώργιος

ΔΙΑΔΟΧΟΣ

Επίσκοπος Καρπασίας Χριστοφόρος

Επίσκοπος Αρσινόης Παγκράτιος

Μητροπολίτης Κωνσταντίας - Αμμοχώστου Βασίλειος

ΔΙΑΔΟΧΟΣ

Επίσκοπος Καρπασίας Χριστοφόρος

Αρχιμανδρίτης Αυγουστίνος Κκαράς

Επίσκοπος Καρπασίας Χριστοφόρος

ΔΙΑΔΟΧΟΣ

Μητροπολίτης Κυρηνείας Χρυσόστομος

ΔΙΑΔΟΧΟΣ

Μητροπολίτης Λεμεσού Αθανάσιος

ΔΙΑΔΟΧΟΣ

Επίσκοπος Αμθούντος Νικόλαος

Επίσκοπος Νεαπόλεως Πορφύριος

Μητροπολίτης Μόρφου Νεόφυτος

ΔΙΑΔΟΧΟΣ

Μητροπολίτης Ταμασού και Ορεινής Ησαΐας

ΔΙΑΔΟΧΟΣ

Υποψήφιοι Ιεράρχες και πιθανοί Διάδοχοι

ενδιαφέρον να είναι στην αρχιεπισκοπική κούρσα, έχει δημιουργηθεί ένας μηχανισμός υποστήριξης της υποψηφιότητάς τους. Νοούμενου ότι ο χρόνος που απομένει μέχρι τις 18 Δεκεμβρίου, ημερομνία κατά

την οποία θα ανοίξουν οι κάλπες, είναι μικρός τα επιτελεία αναμένεται ότι θα ανεβάσουν και δημόσια στροφές από την επομένη της υποβολής υποψηφιοτήτων. Το παιχνίδι που έχει στηθεί και βρίσκεται σε πλήξη

εξέλιξη στο παρασκήνιο, προσλαμβάνει χαρακτηριστικά πάρε-δώσε με άλλα μέλη της Συνόδου που δεν έχουν εκδηλώσει φιλοδοξίες ή κάποιους υποψηφίους, οι οποίοι δεν συγκεντρώνουν πιθανότητες για

μία θέση στο τριπρόσωπο. Κύριο χαρακτηριστικό είναι το παζάρι για με άλλα μέλη της Συνόδου που δεν έχουν εκδηλώσει φιλοδοξίες ή κάποιους υποψηφίους, οι οποίοι δεν συγκεντρώνουν πιθανότητες για

δεν περιορίζεται μόνο εντός της Εκκλησίας. Αν και τα κόμματα φαίνεται να τηρούν αποστάσεις ασφαλείας, ήδη παρατηρούνται φαινόμενα εμπλοκής, σε πρώτη φάση σε τοπικό επίπεδο.

Οι επτά υποψήφιοι και οι διεργασίες

Με βάση τις αρχικές προθέσεις επτά αναμένεται να είναι οι υποψήφιοι στις αρχιεπισκοπικές εκλογές. Το σκηνικό του χάρτη των υποψηφίων εμφανίζεται ξεκάθαρο για τις περιπτώσεις των μητροπολιτών Λεμεσού Αθανάσιου, Ταμασού και Ορεινής Ησαΐα και Μόρφου Νεόφυτου. Εδώ οι τρεις ιεράρχες δεν έχουν ν' αντιμετωπίσουν κάποιον άλλο υποψήφιο συνοδικό, φίλα προσκείμενο στους ίδιους. Εξέλιξη που αφενός δεν προκαλεί κίνδυνο απωλειών, φιλικών ψήφων και αφετέρου δίνει περιθώρια κινήσεων από τους ίδιους προς άλλες ομάδες συνοδικών. Το μεγαλύτερο πρόβλημα με τα σημερινά δεδομένα θα κληθεί να αντιμετωπίσει η ομάδα των αρχιεπισκοπικών, η οποία εμφανίζεται διασπασμένη με ορατό το κίνδυνο να είναι απόυσα από το τριπρόσωπο. Οι αρχιεπισκοπικοί ετοιμάζονται να κατέβουν στις εκλογές της 18ης Δεκεμβρίου με τέσσερις υποψηφίους. Τους μητροπολίτες Πάφου Γεώργιο, Κωνσταντίας και Αμμοχώστου Βασίλειο, Κυρηνείας Χρυσόστομο και τον επίσκοπο Καρπασίας Χριστοφόρο. Ο συνωστισμός που παρατηρείται στην αρχιεπισκοπική πτέρυγα της Ιερής Συνόδου, με την προϋπόθεση ότι θα επικυρωθεί την ερχόμενη Τρίτη, δίνει μια άλλη διάσταση για το τελικό ζητούμενο που είναι η εκλογή Αρχιεπισκόπου αλλά και το τι θα παιχθεί στο παρασκήνιο προκειμένου να μειωθεί ο συνωστισμός. Εάν δεν υπάρξουν δεύτερες σκέψεις από κάποιους εκ των τεσσάρων αρχιεπισκοπικών, εκφράζονται σοβαρές ανησυχίες του τριπρόσωπου να συμπληρωθεί από τον μητροπολίτη Μόρφου, η υποψηφιότητα του οποίου όπως ακούγεται έντονα θα τύχει πρωτοδοτήσης. Ωστόσο, τα σενάρια στήριξης από τον μητροπολίτη Λεμεσού διέψευσε ο Αθανάσιος.

Ιερά παζάρια

Σε πρώτη φάση τα επιτελεία των υποψηφίων ιεραρχών επικεν-

τρώνονται στη διαμόρφωση των ισορροπιών εντός της Ιερής Συνόδου. Οι εντονότερες διεργασίες παρατηρούνται στην αρχιεπισκοπική ομάδα προκειμένου να μειωθεί ο αριθμός των υποψηφίων, εξέλιξη που θα αυξήσει τις πιθανότητες εκλογής στο τριπρόσωπο και ανάδειξης στον αρχιεπισκοπικό θρόνο στη συνέχεια. Κύριο χαρακτηριστικό των κινήσεων είναι τα παζάρια. Σύμφωνα με καλά πληροφορημένες πηγές της «Κ», δύο τουλάχιστον επιτελεία κινούνται προς την πλευρά άλλων ιεραρχών. Συγκεκριμένα, όπως είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, τόσο το επιτελείο του μητροπολίτη Πάφου Γεώργιου όσο και του μητροπολίτη Κωνσταντίας και Αμμοχώστου Βασιλείου έχουν στρέψει την προσοχή τους, προς τον επίσκοπο Καρπασίας Χριστοφόρο, ο οποίος εξήγγειλε υποψηφιότητα. Οι πληροφορίες μας αναφέρουν πως και οι δύο ιεράρχες προσφέρουν στον Χριστοφόρο τον θρόνο της μητροπολιτικής τους περιφέρειας σε περίπτωση εκλογής τους. Μάλιστα, όπως γνωρίζουμε έγιναν και σχετικές συναντήσεις. Για την περίπτωση του μητροπολίτη Πάφου υπάρχει και ο χωρεπίσκοπος Αρσινόης Παγκράτιος που ως βοηθός του Πάφου Γεώργιου είναι εν δυνάμει διάδοχός του. Αποφασισμένος να τεθεί στην κρίση των ποτών εμφανίζεται και ο μητροπολίτης Κυρηνείας Χρυσόστομος παρά τη διαπίστωση και του ίδιου ότι οι πιθανότητες εκλογής του, στο τριπρόσωπο είναι ελάχιστες. Στην περίπτωση αυτή καθοριστικό ρόλο λέγεται ότι θα διαδραματίσουν παράγοντες της Ορθοδοξίας με επιρροές στον Κύπριο ιεράρχη.

Σφήνα αρχιμανδρίτη

Στην πλευρά του Κωνσταντίας και Αμμοχώστου, ο μητροπολίτης καλείται να διαχειριστεί ένα ζήτημα που έχει προκύψει στη μητροπολιτική του περιφέρεια και έχει να κάνει με τη συσπείρωση των υποστηρικτών του. Το ζήτημα ακούει

Παράλληλα με τις προσπάθειες εκλογής στο τριπρόσωπο, έχει ξεκινήσει και ένα πάρε δώσε από υποψηφίους ιεράρχες με δέλεαρ τον μητροπολιτικό θρόνο που θα κενωθεί, ο οποίος προσφέρεται σε συγκεκριμένους συνοδικούς με αντάλλαγμα την υποστήριξή τους.

Κόμματα και επιτελεία

Το δεύτερο βήμα για τους μηχανισμούς που στηρίζουν τους περισσότερους από τους επτά υποψηφίους ιεράρχες είναι κόμματα και οργανωμένα σύνολα. Ήδη κάποια επιτελεία έχουν ξεκινήσει την αναζήτηση εκλογικών καταλόγων προκειμένου να εντοπιστούν πιθανοί ψηφοφόροι για να ξεκινήσει η συλλογή ψήφων από πόρτα σε πόρτα. Επίσης τα κόμματα είτε δείχνουν δημόσια αποθυμία εμπλοκής στις αρχιεπισκοπικές εκλογές είτε δεν έχουν ανοίξει τα χαρτιά τους. Παρά ταύτα θεωρείται σίγουρο ότι σε τοπικό επίπεδο θα πιεστούν να εμπλακούν. Μέχρι σήμερα έχει γίνει γνωστό πως κεντρικό ρόλο στο επιτελείο του μητροπολίτη Πάφου θα έχει ο Χρίστος Ιακώβου, ο Κύπρος Μιχαηλίδης πρώην αρχηγός Αστυνομίας στο επιτελείο του μητροπολίτη Ησαΐα, ενώ στην πλευρά του μητροπολίτη Λεμεσού σε ανοιχτή συγκέντρωση υποστηρικτών του έδωσαν παρουσία ο δήμαρχος Λεμεσού και άλλοι επώνυμοι τοπικοί παράγοντες.

στο όνομα του αρχιμανδρίτη Αυγουστίνου Κκαρά πρωτοσυγκελου της Μητρόπολης Κωνσταντίας και Αμμοχώστου. Πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν πως τοπικοί παράγοντες από το Παραλίμνι προωθούν τον αρχιμανδρίτη ως διάδοχο του Βασιλείου.

Δύο για τη Λεμεσό

Η διεκδίκηση για δεύτερη φορά του αρχιεπισκοπικού θρόνου από τον μητροπολίτη Λεμεσού Αθανάσιο φαίνεται να δημιουργεί κινητικότητα για τη διάδοχη κατάσταση,

σε περίπτωση εκλογής του. Όπως επισημαίνουν εκκλησιαστικές πηγές η φυσιολογική εξέλιξη των πραγμάτων θα είναι η μεταπήδηση του βοηθού του Αθανάσιου, επισκόπου Αμθούντος Νικόλαου στον μητροπολιτικό θρόνο ιεράρχη που ανήκει στην ομάδα των τεσσάρων μελών της Συνόδου που υποστηρίζουν τον Αθανάσιο. Ωστόσο, πέρα από το ενδιαφέρον του επισκόπου Νικόλαου, η κατάσταση περιπλέκεται από το ενδιαφέρον που έχει εκφράσει να είναι διάδοχος του μητροπολίτη Λεμεσού ο επίσκοπος

Νεαπόλεως Πορφύριος. Ιεράρχης που προέρχεται από τον πυρήνα του Λεμεσού Αθανάσιου και ανήλθε τα σκαλιά της Ιεραρχίας με την αύξηση των μελών της Ιερής Συνόδου, μετά την εκλογή του μακαριστού Αρχιεπισκόπου Β΄.

Ο Ταμασού

Στην πλευρά του μητροπολίτη Ησαΐα η κινητικότητα του επιτελείου του είναι έντονη ωστόσο δεν υπάρχουν συγκεκριμένες πληροφορίες για προσεγγίσεις άλλων αδιάφορων ιεραρχών, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν θα εκδηλωθούν στο αμέσως επόμενο διάστημα. Ο Ταμασού Ησαΐας, ο οποίος δημόσια δρα με κοσμικούς όρους, χθες Σάββατο εξήγγειλε την υποψηφιότητά του σε ανοιχτή συγκέντρωση, έχει ήδη ξεκινήσει προσπάθειες προσέγγισης της αρχιεπισκοπικής ομάδας στην περίπτωση που στο τριπρόσωπο δεν εισέλθει κάποιος αρχιεπισκοπικός υποψήφιος και εκ των πραγμάτων τα εννέα συνοδικά μέλη που τους υποστηρίζουν θα αναγκασθούν να επιλέξουν κάποιον από τους τρεις. Με τα σημερινά δεδομένα το πρόσφορο έδαφος για τον Ησαΐα είναι προς την πλευρά των επισκόπων, τουτέστιν του επισκόπου Μεσαορίας Γρηγόριου.

Χρυσόστομος Β΄: Εγώ θέλω Πάφου αλλά...

Η έναρξη της προεκλογικής εκστρατείας στην Εκκλησία αποκαλύπτει πως οι παρασκηνιακές διεργασίες για τη διαδοχή του Αρχιεπισκόπου Χρυσόστομου Β΄ είχαν ξεκινήσει ζώντας του ίδιου. Ο μακαριστός ιεράρχης σε συνέντευξή του στην «Κ», τον Νοέμβριο του 2020 είχε πει: «Προγεύομαι ότι αν φύγω θα σκοτωθούν μεταξύ τους. Δεν ξέρω τι θα κάνουν». Σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες της «Κ», ο Χρυσόστομος παρά το γεγονός ότι δεν ήθελε να ακούσει κουβέντα για παραίτησή του και δρομολόγηση της διαδοχής του από τον ίδιο, είχε καλέσει στην Αρχιεπισκοπή τους μητροπολίτες Πάφου, Κωνσταντίας και Αμμοχώστου από τους οποίους ζήτησε να τα βρουν προκειμένου η ομάδα των αρχιεπισκοπικών να κατέλθει ενωμένη να έναν υποψήφιο. Το αποτέλεσμα της συνάντησης ήταν αρνητικό και ο μακαριστός Αρχιεπίσκοπος φέρεται να είπε: «Εγώ θέλω τον Πάφου αλλά δεν τραβά και πρέπει να πάμε με τον Βασίλειο». Ο μητροπολίτης Πάφου αντέδρασε και εκεί φαίνεται να τερματίστηκε κάθε προσπάθεια από πλευράς του μακαριστού Αρχιεπισκόπου να πετύχει την ενότητα των ιεραρχών που τον υποστήριζαν.

Ο Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Β΄ είχε πει στην «Κ» τον Νοέμβριο του 2020: «Προγεύομαι ότι αν φύγω θα σκοτωθούν μεταξύ τους».

Ένας άτυπος υποψήφιος στον προεκλογικό

Πώς ο Αναστασιάδης πρωταγωνιστεί στην εκλογική μάχη και θα έχει λόγο στην επόμενη μέρα του Δημοκρατικού Συναγερμού

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Η δήλωση του Νίκου Αναστασιάδη στο ΣΠ.ΜΑ, ότι δεν μπορεί να νιώθει ότι συνταξιοδοτείται, καθώς παρά την ηλικία του νιώθει αρκετά νέος και ενεργός, σε συνδυασμό με την προειδοποίησή του ότι αν χρειάζονται παρεμβάσεις σε οποιονδήποτε βρίσκεται στην εξουσία, αυτό θα γίνεται «δημοσίως ή κατ' ιδίαν αν δεν ακούει», έδωσε την αίσθηση σε συναγερμικά στελέχη πως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας θα έχει και λόγο και ρόλο την επομένη των εκλογών. Ήταν ίσως μία αναμενόμενη αντίδραση ενός δραστήριου πολιτικού ανθρώπου που βρισκόταν για δεκαετίες στην πρώτη γραμμή της πολιτικής, για κάποιους ωστόσο κτύπησε το κόκκινο καμπανάκι ότι όχι μόνο θα εμπλακεί στην επόμενη μέρα του ΔΗΣΥ αλλά θα έχει ενεργό ρόλο. Ίσως και τον τελικό λόγο για τις ανακατατάξεις που επίκεινται.

Οι κυνικές δηλώσεις

Μία τέτοια δήλωση θα θεωρείτο πριν από δύο χρόνια ότι επιπίπτει στο πλαίσιο της επιστημονικής φαντασίας, αν θυμηθεί κανείς την έντονη πολεμική της αντιπολίτευσης στις πολιτικές του Νίκου Αναστασιάδη αλλά και τη δυσφορία κύκλων του ΔΗΣΥ. Δεν ήταν λίγα τα στελέχη της κυβέρνησης που ανησυχούσαν ότι οι «επόμενοι θα κυνηγήσουν τον Αναστασιάδη» και για τους ίδιους δεν ήταν καθόλου τυχαία η αμφιλεγόμενη επιλογή δύο πρώην υπουργών του στη Γενική Εισαγγελία. Είχε άλλωστε χαρακτηριστεί ως «η πιο διεφθαρμένη κυβέρνηση» από το ΔΗΚΟ, ενώ ακόμη και τα στελέχη της κυβερνώσας παράταξης δυσκολεύονταν να υπερασπιστούν πτυχές του κυβερνητικού έργου, ιδιαίτερα στο βαρύ κεφάλαιο των χρυσών διαβατηρίων. Δύο χρόνια μετά, με την ήττα της αντιπολίτευσης στις εκλογές αλλά και με την κίνηση του Ενδιάμεσου να στηρίζει τον στενότερο συνεργάτη του Προέδρου, Νίκο Χριστοδουλίδη, ο Νίκος Αναστασιάδης φαίνεται πως έχει την άνεση να κρίνει το προεκλογικό και μετεκλογικό παιχνίδι. Καθόλου τυχαίες οι αναφορές του τόσο στα πηγαδάκια του Συμβουλίου της Ευρώπης όσο και στο Μέγαθρο ότι οι τρεις βασικοί υποψήφιοι ήταν στενοί του συνεργάτες. Δηλώσεις που θεωρήθηκαν από κάποιους ως η προσπάθειά του να τύχει αναγνώρισης η πολιτική του διαδρομή και στο εσω-

τερικό και στο εξωτερικό και σε άλλους μήνυμα πως εξακολουθεί να ελέγχει πλήρως την κατάσταση.

Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο και για την επιρροή που έχει ακόμα στον ΔΗΣΥ ο Αβέρωφ Νεοφύτου ζήτησε από τον ίδιο να διαλύσει τις όποιες σκιές γύρω από το ποιον στηρίζει και τόσο ο ίδιος όσο και ο Νίκος Χριστοδουλίδης στο τελευταίο διακαναλικό debate έριξαν για το ποιος είναι ο συνεχιστής του.

Στο επιτελείο Αβέρωφ

Αν και ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ στο παρελθόν θέλησε κάποιες φορές να διαχωρίσει τη θέση του από αυτήν του Προέδρου, ιδιαίτερα μετά το Κραν Μοντανά και το περιβόητο εθνικό τσουνάμι, όπως σημειώνεται από συναγερμικούς κύκλους αντιλαμβάνεται πλέον πως ελέγχει πλήρως ακόμα το κόμμα και δεν συμφέρει η όποια αντιπαράθεση μαζί του. Και ο Νίκος Αναστασιάδης πάντως θέλησε για ακόμη μία φορά να ξεκαθαρίσει στη συνέντευξή του

Τι κρύβεται πίσω από την έριδα Χριστοδουλίδη - Αβέρωφ για το ποιος θα είναι ο συνεχιστής Αναστασιάδη.

στον Γιάννη Καρεκλά πως στηρίζει τον Αβέρωφ Νεοφύτου, καλώντας τα μέλη του κόμματος να «διασώσουν το σπίτι που τους στέγασε τόσα χρόνια» και να συστρατευθούν με τον Αβέρωφ Νεοφύτου. Τήρησε μάλιστα την υπόσχεσή του να παρευρεθεί σε κοινή εκδήλωση μαζί του στη Λεμεσό –που υπήρχε έντονο πρόβλημα συσπειρώσης– ενώ στο επιτελείο του Αβέρωφ Νεοφύτου είδαν με ιδιαίτερη χαρά τις τελευταίες δηλώσεις στη συνέντευξη. Τις δηλώσεις όπου ο Νίκος Αναστασιάδης διέψευσε όσα είπε ο Νίκος Χριστοδουλίδης περί εκβιασμού Αβέρωφ Νεοφύτου για να παραιτηθεί από το υπουργικό συμβούλιο, ενώ διαβεβαίωσε ότι είχε συντάξει κείμενο στον Νίκο Χριστοδουλίδη για να εκτονωθεί η κρίση μεταξύ του τώως υπουργού Εξωτερικών και του προέδρου του ΔΗΣΥ. Δηλώσεις που αξιοποίησε πλήρως την επόμενη μέρα ο ΔΗΣΥ για να κατηγορήσουν τον Νίκο Χριστοδουλίδη ότι ψεύδεται, προσπαθώντας στην ουσία να αποδομήσουν το ηθικό προφίλ που έχει ήδη κτίσει.

Ο Νίκος Αναστασιάδης αποχωρεί από τη μάχιμη πολιτική ζωή σε λίγους μήνες, ωστόσο όλοι θεωρούν πως θα έχει τον πρώτο λόγο για την επόμενη μέρα του ΔΗΣΥ.

Το μπλοκάκι και η συνάντηση στη Λεμεσό

Σίγουρα ο Νίκος Αναστασιάδης στηρίζει τον πρόεδρο του ΔΗΣΥ και γιατί υπήρξε χρόνια συνεργάτης του και γιατί το τελευταίο που θα ήθελε θα ήταν να επωμιστεί ο ίδιος την ευθύνη για το ενδεχόμενο διάσπασης του κόμματος. Το είπε άλλωστε στη συνέντευξή του στο ΣΠ.ΜΑ «ότι δεν είχα άλλη επιλογή από το να στηρίξω τον πρόεδρο της παράταξης». Και σε αυτό το πλαίσιο έπαιξε ρόλο στην εκτόνωση της κρίσης, καθώς είχε καλέσει πέρυσι τον χειμώνα τον Νίκο Χριστοδουλίδη μαζί με τέσσερα μέλη του υπουργικού συμβουλίου στη Λεμεσό και του ζήτησε να κάνει μία δήλωση για να σταματήσει η εσωκομματική κρίση που εκτυλίσσεται. Όπως σημειώνεται από το περιβάλλον του Νίκου Χριστοδουλίδη, δεν υπήρξε έτοιμη δήλωση, αλλά κατέγραψε σε «μπλοκάκι» του Προεδρικού τρία σημεία, ζητώντας από τον τώως υπουργό Εξωτερικών να τα πει. Σε αυτό το άτυπο κείμενο ο Νίκος Χριστοδουλίδης θα ξεκαθάριζε ότι δεν αποφάσισε αν θα διεκδικήσει, ότι τον πρώτο λόγο θα τον έχει ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ και ότι ο ίδιος θα συμμετέχει στις διαβουλεύσεις με τα υπόλοιπα κόμματα. Κείμενο που δεν αποδέχτηκε ο Νίκος Χριστοδουλίδης, γιατί όπως έλεγε τότε δεν είχε αποφασίσει, αλλά και γιατί δεν εμπιστευόταν τον Αβέρωφ Νεοφύ-

του για τις κινήσεις του. Για να διαλύσουν οι όποιες σκιές αλλά και η φημολογία που υπήρχε πως μέρος της κυβέρνησης εργάζεται για τον προεκλογικό Χριστοδουλίδη, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κάλεσε συγκεκριμένους συνεργάτες του, όπως τον Κώστα Καδή και τον Βασίλη Πάλλα να τους ζητήσει να ξεκαθαρίσουν τη θέση τους. Αποκαλυπτικός είναι για τη στάση του Προέδρου στη σημερινή συνέντευξή του (σελ. 10) ο τώως υφυπουργός παρά τω Προέδρω. «Όταν ανέφερα στον Πρόεδρο τους προβληματισμούς μου μου είπε: Βασίλη, έχεις δύο επιλογές. Η μία είναι να μην αναμικθείς στα πολιτικά δρώμενα ενώπιε εκλογών και να παραμείνεις δίπλα μου μέχρι το τέλος της θητείας, που αυτό θα επιθυμούσα, ή από τη στιγμή που είσαι αμετάπαιστος θα πρέπει να αποφασίσεις πότε θα μου υποβάλεις την παραιτήσή σου. Για αυτό και εγώ ακολούθησα τη συνείδησή μου, και την πολιτική ηθική και παρατηρήθηκαν», αναφέρει χαρακτηριστικά. Την ίδια συζήτηση έκανε όπως αποκάλυψε στο παρελθόν η «Κ» και με τον Κώστα Καδή ο οποίος τον διαβεβαίωσε ότι δεν θα εμπλακεί ενεργά.

Από πλευράς πάντως του Νίκου Χριστοδουλίδη είναι ξεκάθαρο πως ο Νίκος Αναστασιάδης δεν έχει άλλη επιλογή από το να στηρίζει

τον Αβέρωφ Νεοφύτου που είναι ο αρχηγός του κόμματος. Όμως την ίδια στιγμή κανείς δεν νιώθει πως ο Νίκος Αναστασιάδης κινείται ενάντια στην υποψηφιότητα Χριστοδουλίδη. Μία σύγκριση άλλωστε με το πώς ο Πρόεδρος αντέδρασε στη φημολογία ότι θα διεκδικήσει ο πρώην υπουργός Υγείας της διακυβέρνησής του, Γιώργος Παμπορίδης σε σύγκριση με το πόσο διαλεκτικά αντιμετωπίζει την υποψηφιότητα Νίκου Χριστοδουλίδη που κινδυνεύει να διασπάσει το κόμμα του είναι ενδεικτικό των δύο μέτρων και δύο σταθμών που τηρεί.

Με τη δημόσια στήριξη Αναστασιάδη προς τον Αβέρωφ Νεοφύτου κλείνει το κεφάλαιο του «ελέφαντα» κλείνει και η όποια ψιθυρολογία, όπως λένε κυβερνητικά στελέχη, επιρριψής ευθυνών στον Πρόεδρο στο ενδεχόμενο ήττας. Αντιθέτως, στελέχη στον ΔΗΣΥ θεωρούν πως τον πρώτο λόγο για την επόμενη μέρα είτε της διαδοχής –αν ο Αβέρωφ Νεοφύτου χάσει συντριπτικά τις εκλογές– είτε της θέσης που θα έχει ο ΔΗΣΥ στην κοιματική σκακιέρα, θα την έχει εν πολλοίς ο Πρόεδρος. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου ξεκαθάρισε στο διακαναλικό debate, ότι στην περίπτωση που χάσει, τότε ο ΔΗΣΥ θα είναι στην αντιπολίτευση. Υπάρχουν ωστόσο στελέχη που θεωρούν πως μία τέτοια

κίνηση θα είναι καταστροφική για το κόμμα, καθώς θα επισφραγίσει τη διάσπαση. Αντίθετος στο να βρίσκεται ο ΔΗΣΥ στην αντιπολίτευση φέρεται να είναι πρωτίτως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Η πρώτη πράξη που θα κρίνει ωστόσο τη θέση του ΔΗΣΥ θα είναι η διάδοχη κατάσταση. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου έχει ήδη διαμνύσει πως δεν πρόκειται να αποχωρήσει από την ηγεσία του κόμματος, ωστόσο για πολλούς θεωρείται δεδομένη η διεκδίκηση της προεδρίας από τον Χάρη Γεωργιάδη. Ο κ. Γεωργιάδης, που δεν φέρεται να ευνοεί τη συγκυβέρνηση με τον Νίκο Χριστοδουλίδη, θεωρείτο στενός συνεργάτης του Νίκου Αναστασιάδη, με κάποια στελέχη να θεωρούν πως όταν αποχώρησε από το υπουργικό συμβούλιο για να μετακινηθεί στον ΔΗΣΥ πήρε στην ουσία το δακτυλίδι από τον Πρόεδρο Αναστασιάδη για την επόμενη μέρα του κόμματος, ενώ πλέον στελέχη θεωρούν πως ο Πρόεδρος Αναστασιάδης θα στηρίζει είτε μία υποψηφιότητα που θα διασφαλίσει ο ΔΗΣΥ στην κοιματική σκακιέρα, θα την έχει εν πολλοίς ο Πρόεδρος. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου ξεκαθάρισε στο διακαναλικό debate, ότι στην περίπτωση που χάσει, τότε ο ΔΗΣΥ θα είναι στην αντιπολίτευση. Υπάρχουν ωστόσο στελέχη που θεωρούν πως μία τέτοια

ΑΡΘΡΟ / Του **ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ Κ. ΤΣΟΥΚΑ**

Υποκλοπές: Μας ενδιαφέρει η μεγάλη εικόνα;

Δεν έχω την αίσθηση ότι η Ελλάδα κυβερνάται από τη «χούντα Μπτσοτάκη», όπως δεν κυβερνιόταν από τη «χούντα ΠΑΣΟΚ» παλαιότερα. Δεν νιώθω ότι η χώρα έχει μεταμορφωθεί σε οργουελιανή Ωκεανία, υπό τη διαρκή επιτήρηση ενός Μεγάλου Αδελφού. Ούτε θεωρώ ότι η εκάστοτε νόμιμη κυβέρνηση συνιστά «καθεστώς» – «καθεστώς Μπτσοτάκη» σήμερα, «καθεστώς ΣΥΡΙΖΑΝΕΛ» χθες. Οποιος πιστεύει αυτές τις υπερβολές προδίδει εννοιολογική σύγχυση, διαστρέφει τη σκέψη του, ιδιοτελώς ή ιδεοληπτικώς. Οι ιδιοτελείς δεν με ενδιαφέρουν – είναι εύκολοι στόχοι κριτικής. Με ενδιαφέρουν, όμως, οι ιδεοληπτικοί, ιδιαίτερα οι καλοπροαίρετοι.

Όπως είδαμε και στην περίπτωση των αντιεμβολιαστών, μια στρεβλή θεωρία –δηλαδή, ένα νοητικό σχήμα που δεν αντιστοιχεί επαρκώς και με συνοχή στην πραγματικότητα που ερμηνεύει– εμπεριέχει ίκνη αληθείας. Ναι, παρά τον σχεδόν μισό αιώνα φιλελεύθερης δημοκρατίας, οι δυνάμεις καταστολής ενίοτε ενεργούν αυταρχικά και βάναυσα. Ναι, αρκετοί μας επιτηρούν –είτε με τη δική μας συγκατάθεση

(π.χ., μέσα κοινωνικής δικτύωσης) είτε όχι (π.χ., παρακολούθησεις τηλεφώνων από την ΕΥΠ ή/και ιδιώτες). Ναι, οι ελληνικές κυβερνήσεις επιδεικνύουν στοιχεία καθεστωτικής συμπεριφοράς – ταυτίζουν πιο συχνά απ' ό,τι θα έπρεπε το κράτος με το κόμμα ή τη φατρία, την παρέα και την οικογένεια.

Όλα αυτά είναι, όντως, παθολογικά στοιχεία της πολυσχιδούς ελληνικής πραγματικότητας, με διαχρονικό, όμως, χαρακτήρα – δεν ταυτίζονται με ένα κόμμα· αντανακλούν βαθύτερες δομές και νοοτροπίες. Μια καλή θεωρία πρέπει να φωτίζει την αιτιολογία της παθολογίας και να υποδεικνύει τη θεραπεία της. Το πρόβλημα με τις ιδεοληψίες είναι ότι παράγουν κακή «θεωρία» (θυμηθείτε: η «θεωρία» προέρχεται από το οράω - θεωρώ). Οι ιδεοληπτικοί φακοί δεν επιτρέπουν να δει κανείς τα διαχρονικά επαναλαμβανόμενα μοτίβα συμπεριφοράς – χάνεται η μεγάλη εικόνα.

Πάρτε τις πρόσφατες παρακολουθήσεις τηλεφώνων από την ΕΥΠ. Το φαινόμενο μάς είναι οικείο τα τελευταία 40 χρόνια, με κυβερνήσεις όλων των χρωμάτων! Πρόσφατα, ο Χ. Μαυρίκης, καθ' ομο-

Το διαρκές πρόβλημά μας είναι η εκάστοτε εκδοχή του αρχέγονου προβλήματος της νεότερης Ελλάδας: να συστήσουμε λειτουργικά σύγχρονη δημόσια σφαίρα.

λογιάν δράστης και καταδικασθείς για τηλεφωνικές υποκλοπές πολιτικών αντιπάλων του πρωθυπουργού στις αρχές της δεκαετίας του 1990, παρατήρησε ωμά: «Η πληροφορία είναι το Α και το Ω. [...] Το κοινό σημείο [τότε και τώρα] είναι η βούληση των πολιτικών για να μάθουν τι λέει και τι σκέφτεται ο αντίπαλός τους». Το ίδιο ισχύει και για οικονομικά ισχυρούς ιδιώτες. Όταν δεν τους παρέχει εκδούλευση η κοιματοκρατούμενη ΕΥΠ, μπορούν να προσφεύγουν σε ιδιωτικά μέσα διεξαγωγής τηλεφωνικών υποκλοπών.

Τι παρατηρεί ο απροκατάληπτος παρατηρητής; Όχι μόνον οι παρακολουθήσεις τηλεφώνων από την ΕΥΠ δεν είναι νέες, αλλά, οσάκις

δημοσιοποιούνται, τάχιστα πολιτικοποιούνται και, συνεπώς, εντάσσονται στο μηδενικού αθροίσματος παίγνιο του κομματικού ανταγωνισμού. Ως εκ τούτου, η αλήθεια παραμένει ανεξακριβωτή. Δεν υπάρχουν ανεξάρτητοι θεσμικοί έγκυρως διερευνήσιμες πολιτικών σκανδάλων, εφόσον η κορυφή της δημόσιας διοίκησης κοιματοκρατείται, τα θεσμικά αντίβαρα είναι ισχνά, και η πολιτική ιδιότητα των εντολών παρακολούθησης είτε τους κρατάει διά νόμου μακριά από τη Δικαιοσύνη, είτε γίνεται αντικείμενο κομματικών υπολογισμών για (μη) παραπομπή στη Δικαιοσύνη.

Στο μέτρο που δεν υφίσταται έγκυρη γνώση γεγονότων, θριαμβεύει η μετα-αλήθεια: δεν έχει σημασία τι συνέβη, αλλά τι ισχυρίζεται το κάθε κόμμα ότι συνέβη. Το 1994 το ΠΑΣΟΚ κατήγγειλε σφοδρά τον πρώην πρωθυπουργό Κωνσταντίνο Μπτσοτάκη για παρακολουθήσεις τηλεφώνων, ενώ η Ν.Δ. χαρακτήρισε τις κατηγορίες «λάσπη» και «συκοφαντίση πολιτικών αντιπάλων». Ακριβώς όπως σήμερα, συχνά με τις ίδιες λέξεις! Παραδόξως, η μετα-αλήθεια στην Ελλάδα προ-

ϋπάρχει της μετανεωτερικότητας: παράγεται διαχρονικά από τη κυδαία εξουσιαστική ιδιοτέλεια, τον άνευ αρχών κομματικό ανταγωνισμό και τη βαθιά θεσμική καχεξία. Αυτά παραβλέπουν οι ιδεοληπτικοί. Βλέπουν το πρόσωπο του Μπτσοτάκη τον Τσαουσέσκου και στην ΕΥΠ τη Σταζί, αντί να εκτείνουν αδογμάτιστα τον νοητικό τους ορίζοντα για να δουν τα διαχρονικά μοτίβα θεσμικής παθολογίας της χώρας. Η διαπίστωση ότι ένα παθολογικό φαινόμενο είναι διαχρονικό δεν συμβάλλει στη σχετικοποίηση του. Αντιθέτως υποδεικνύει την αναζήτηση της υποκείμενης νόσου που το παράγει. Ποια είναι αυτή; Η κυριαρχία της κοιματοκεντρικής πολιτικής επί των θεσμών. Η ελίτ που διοικεί δημόσιους οργανισμούς και υπηρεσίες επιλέγεται συνήθως με κριτήρια κομματικής αφοσίωσης, όχι με ορθολογικές διαδικασίες διακρίβωσης επαγγελματικής επάρκειας και κύρους. Τα θεσμικά αντίβαρα στην κυβερνητική εξουσία υπολειπούν ή χειραγωγούνται από τους κυβερνητικούς λαφυραγωγούς του κράτους. Ο αχαλίνωτος κομματικός ανταγωνισμός διαστρέφει τη λει-

τουργία και υποσκάπτει το κύρος των θεσμών. Η αναδοχή πολιτικών ευθυνών για σκάνδαλα δεν οδηγεί αυτονοήτως σε ορθολογικές συμπεριφορές, όπως παρατηρείς εμπλεκόμενων υπουργών ή πρωθυπουργών, μέσω των οποίων θυσιάζονται μεν πρόσωπα, αλλά διασώζονται ρόλοι και θεσμοί. Πόσοι θυμούνται ότι ο θρυλικός καγκελάριος Βίλι Μπραντ παραιτήθηκε το 1974, όταν διαπιστώθηκε ότι στενός συνεργάτης του ήταν κατάσκοπος;

Εν ολίγοις, το διαρκές πρόβλημά μας είναι η εκάστοτε εκδοχή του αρχέγονου προβλήματος της νεότερης Ελλάδας: να συστήσουμε λειτουργικά σύγχρονη δημόσια σφαίρα. Να διοικούν το κράτος οι ορθολογικά επιλεγέντες άξιοι. Να λογοδοτούν με κυρώσεις οι αξιωματούχοι. Να λειτουργούν τα θεσμικά αντίβαρα. Να διεξάγεται με αυτοσυγκράτηση ο κομματικός ανταγωνισμός. Να έχουν αυτο-τέλεια οι θεσμοί. Ίσως, κάποτε, τα καταφέρουμε.

Ο κ. Χαρίδημος Κ. Τσούκας(www.htsoukas.com) είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και ερευνητής καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Warwick.

MAN

ΜΑΡΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

«Ο ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΣ ΜΟΥ ΦΟΒΟΣ
ΕΙΝΑΙ ΝΑ ΜΗΝ ΠΡΟΚΥΨΕΙ
ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΟΣ, Ο ΟΠΟΙΟΣ ΘΑ
ΜΟΥ ΣΤΕΡΗΣΕΙ ΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΜΟΥ»

ΚΥΡΙΑΚΗ

27/11

ΜΕ ΤΗΝ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Επιδείχθηκε εμπιστοσύνη σε λάθος άτομα

Ο Βασίλης Πάλμας αποκαλύπτει πώς αποχώρησε από την κυβέρνηση και πώς πορεύεται ο Νίκος Χριστοδουλίδης τον οποίο στηρίζει

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΤΟΜΑΡΑ

Ο Βασίλης Πάλμας, ένας εκ των στενών συνεργατών του υποψηφίου Προέδρου της Δημοκρατίας Νίκου Χριστοδουλίδη, ξεδιπλώνει στην «Κ» την πορεία του από το Προεδρικό μέχρι το επιτελείο του υποψηφίου. Στη συνέντευξη του στην «Κ», ο κ. Πάλμας παραδέχεται πως έχουν γίνει λάθη κατά τη διάρκεια της μακράς, όπως τονίζει, προεκλογικής περιόδου. Ένα από τα λάθη, κατά τον ίδιο, είναι η εμπιστοσύνη που επέδειξε ο κ. Χριστοδουλίδης σε ανθρώπους οι οποίοι στο τέλος τον εξέθεσαν. Ο κ. Πάλμας πιστεύει ότι έγιναν και κάποια λάθη τα οποία όμως μεγαλοποιήθηκαν από τους πολιτικούς αντιπάλους του Νίκου Χριστοδουλίδη, οι οποίοι προσπάθησαν να τα κεφαλαιοποιήσουν πολιτικά. Ο στενός συνεργάτης του Νίκου Χριστοδουλίδη αναφέρεται στη συνεργασία του με τον Νίκο Αναστασιάδη και αποκαλύπτει τι του είπε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας πριν του υποβάλει την παραιτήσή του. Σκιαγραφεί την πορεία του Νίκου Χριστοδουλίδη και του επιτελείου του προς την κάλη και εξηγεί πώς θα υλοποιηθεί πρακτικά η εξαγγελία για κυβέρνηση εθνικής ενότητας.

–Κ. Πάλμα γιατί με τον Νίκο Χριστοδουλίδη;

–Ο Νίκος Χριστοδουλίδης έχει αποδείξει, με την εννιάχρονη πορεία του στην κυβέρνηση, πως διαθέτει και τα προσόντα και τις δυνατότητες και την εμπειρία, πλέον, για να μπορεί να διεκδικήσει το ύπατο αξίωμα του τόπου που είναι η Προεδρία της Κυπριακής Δημοκρατίας. Τον θεωρώ έναν επιτυχημένο κυβερνητικό εκπρόσωπο, έναν επιτυχημένο υπουργό Εξωτερικών που κάτω από δύσκολες συνθήκες ανταποκρίθηκε πλήρως στις υποχρεώσεις του, έναντι της Κυπριακής Δημοκρατίας και της κυβέρνησης που υπηρέτησε. Ως εκ τούτου, διαθέτοντας τα χαρακτηριστικά του μετριοπαθούς πολιτικού, του νέου πολιτικού, θεωρώ πως είναι ο καταλληλότερος, την παρούσα στιγμή, να διεκδικήσει τον προεδρικό θώκο.

–Η υποστήριξη σας στον κ. Χριστοδουλίδη δεν εκδηλώθηκε αμέσως μετά που παραιτηθήκατε από την κυβέρνηση αλλά αρκετά αργότερα. Υπήρχε κάποιος λόγος;

–Το γεγονός ότι παρέμεινα για λίγο στα μετόπισθεν της υποστήριξης οφειλόταν στο ότι προερχόμουν από τη Δημοκρατική Παράταξη ήθελα να δείξω τον σεβασμό μου στις διαδικασίες και διεργασίες

που γίνονταν σε εσωκομματικό επίπεδο. Ήταν γνωστό όμως και στον πρόεδρο του κόμματος Μάριο Καρογιάν και στα υπόλοιπα στελέχη ότι εγώ υποστήριζα, αλλά μ' έναν τρόπο διακριτικό και με χαμηλούς τόνους, αυτή την επιλογή.

–Είσατε εκ των στενών συνεργατών του Νίκου Αναστασιάδη. Ως εκ τούτου κάποιος, ενδεχομένως, να ανέμενε υποστήριξη σας στον υποψήφιο του κυβερνώντος κόμματος. Γιατί δεν το πράξατε;

–Ήμουν προσωπική επιλογή του Νίκου Αναστασιάδη για να υπηρετήσω στη θέση του υφυπουργού παρά τω Προέδρω και στην πρώτη

Βεβαίως είναι γνωστό ότι έχουν γίνει λάθη τα οποία ίσως να οφείλονται στην καλοπιστία και στον χαρακτήρα του Νίκου Χριστοδουλίδη. Το πρώτο λάθος, το λέω με σαφήνεια και ξεκάθαρο τρόπο, είναι η εμπιστοσύνη που επέδειξε σε ανθρώπους, οι οποίοι στο τέλος τον εξέθεσαν.

και στη δεύτερη πενταετία. Για εμένα αποτελεί ύψιστη τιμή αυτή η επιλογή του Νίκου Αναστασιάδη, όμως πρέπει να τονίσω και να ξεκαθαρίσω ένα πράγμα. Ουδέποτε υπήρξα μέλος του Δημοκρατικού Συναγερμού και ποτέ δεν είχα ριζές που να παραπέμπουν στον Δημοκρατικό Συναγερμό. Ήμουν προσωπική επιλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας που με γνώριζε από χρόνια που πολιτευόμουν στο ΔΗΚΟ και μου ζήτησε υποστήριξη και εγώ ανταποκρίθηκα. Ως εκ τούτου, η συνεργασία μου ήταν αυστηρά με τον Νίκο Αναστασιάδη. Σε καμία περίπτωση δεν αναμειχθήκα στα εσωκομματικά του Δημοκρατικού Συναγερμού. Η εκτίμηση και ο σεβασμός μου προς τα στελέχη του ΔΗΣΥ, με τα οποία συνεργάστηκα, είναι δεδομένη και εκ των ων ουκ άνευ.

–Η αποχώρησή σας από το Προεδρικό μπορεί να οφειλόταν σε ζητήματα που γιγέρθηκαν από τον Δημοκρατικό Συναγερμό;

–Δεν το γνωρίζω αυτό, εάν είχε τεθεί οποιοδήποτε θέμα από μέρος του ΔΗΣΥ. Εκείνο που πρέπει να πω με έμφαση είναι πως εγώ υπέβαλα την παραιτήσή μου στον Πρό-

Έχουμε την πολιτική βούληση και θέληση να απευθύνουμε πρόσκληση προς όλες τις πολιτικές δυνάμεις ούτως ώστε να ενώσουμε δυνάμεις για να επιλύσουμε τα προβλήματα που μας απασχολούν, τονίζει στη συνέντευξη του στην «Κ» ο Βασίλης Πάλμας.

εδρο της Δημοκρατίας, διότι θεωρούσα πως δεν θα ήταν πρέπον να συνεχίσω να υπηρετώ δίπλα στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας από τη στιγμή που υπήρχε σοβαρότατο ενδεχόμενο ο Νίκος Χριστοδουλίδης να ήταν υποψήφιος Πρόεδρος της Δημοκρατίας, παρόλο που δεν είχε αποφασίσει εκείνη την περίοδο, αν θα είναι οριστικά υποψήφιος. Επειδή όμως διαισθανόμουν ότι το πιθανότερο θα ήταν να είναι υποψήφιος θεώρησα ηθικά και πολιτικά επιβεβλημένο να παραιτηθώ. Και εδώ θα σας αποκαλύψω και κάτι που δείχνει την αλληλοεκτίμηση που υπήρχε μεταξύ εμού και του Νίκου Αναστασιάδη. Όταν ανέφερα στον Πρόεδρο τους προβληματισμούς μου μου είπε: Βασίλη, έχεις δύο επιλογές. Η μία είναι να μην αναμειχθείς στα πολιτικά δρώμενα ενόψει εκλογών και να παραμείνεις δίπλα μου μέχρι το τέλος της θητείας, που αυτό θα επιθυμούσα, ή από τη στιγμή που είσαι αμετάπειτος θα πρέπει να αποφασίσεις πότε θα μου υποβάλεις την παραιτήσή σου. Για αυτό και εγώ ακολούθησα τη συνειδησή μου, και την πολιτική ηθική και παραιτηθήκα.

–Μιας και τον γνωρίζετε καλά

τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας θεωρείτε πως δεν είναι ξεκάθαρη η υποστήριξη του προς τον ΔΗΣΥ και πως κλείνει το μάτι στην υποψηφιότητα Νίκου Χριστοδουλίδη;

–Θα έλεγα πως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας βρέθηκε στη μέση, μεταξύ δύο στενών συνεργατών του. Από τη μία ήταν ο Νίκος Χριστοδουλίδης, με τον οποίο συνεργάστηκε, σε επίπεδο κυβέρνησης και Δημοκρατικού Συναγερμού. Ομολογώ πως δεν θα ήθελα να ήμουν στη θέση του Νίκου Αναστασιάδη. Να βρίσκομαι σε αυτή τη διλημματική κατάσταση. Φυσικά, στην πορεία οφειλούμε να παραδεχθούμε πως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας τοποθετήθηκε, υποστηρίζοντας την υποψηφιότητα Αβέρωφ Νεοφύτου.

–Να συμπεράνουμε πως στο ενδεχόμενο εκλογής του Νίκου Χριστοδουλίδη δεν θα είναι μια κυβέρνηση αντιπολιτεύσεως;

–Η εκτίμηση και ο σεβασμός στο πρόσωπο του Νίκου Αναστασιάδη από τον Νίκο Χριστοδουλίδη είναι δεδομένη. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης

πάντα θα σέβεται και θα εκτιμά τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Έχουν γίνει λάθη

–Κάντε μας μια αποτίμηση της προεκλογικής δραστηριότητας του επιτελείου σας;

–Είμαστε πάρα πολύ ικανοποιημένοι από τη διεξόδυση και εκτίμηση από την οποία βρίσκουμε μέσα στο εκλογικό σώμα για την υποψηφιότητα Νίκου Χριστοδουλίδη. Θεωρώ ότι κάνουμε έναν καλό αγώνα με υψηλό επιπέδου ηθική και πολιτικό πολιτισμό. Η απήχηση είναι πέραν των προσδοκιών μας. Είμαστε αισιόδοξοι ότι θα συνεχίσει η απήχηση στην κοινωνία μέχρι τέλους και οι στόχοι μας θα επιτευχθούν. Δηλαδή, ο Νίκος Χριστοδουλίδης θα τερματίσει πρώτος στον πρώτο γύρο και θα εκλεγεί Πρόεδρος στον δεύτερο γύρο.

–Μέχρι σήμερα έχουν γίνει λάθη και αν ναι ποια είναι αυτά;

–Βεβαίως είναι γνωστό ότι έχουν γίνει λάθη τα οποία ίσως να οφείλονται στην καλοπιστία και στον χαρακτήρα του Νίκου Χριστοδουλίδη. Το πρώτο λάθος, το λέω με σαφήνεια και ξεκάθαρο τρόπο, είναι η εμπιστοσύνη που επέδειξε σε ανθρώπους οι οποίοι στο τέλος τον εξέθεσαν και το δεύτερο θεωρώ ότι είναι κάποια λάθη καθημερινότητας, τα οποία μπορεί να μεγαλοποιήθηκαν από τους πολιτικούς αντιπάλους του Νίκου Χριστοδουλίδη, οι οποίοι προσπάθησαν να τα κεφαλαιοποιήσουν πολιτικά. Θεωρώ πως σοβαρό πολιτικό σφάλμα στην προεκλογική εκστρατεία, εκ μέρους του υποψηφίου μας, δεν έχει γίνει. Τουσαντίον εκπέμπει μια εικόνα σοβαρού, υπεύθυνου, έντιμου πολιτικού.

–Ένα ζήτημα που τίθεται είναι ως προς την επιλογή των προσώπων. Ο συνειρμός που γίνεται είναι λογικός: Εάν γίνονται λανθασμένες επιλογές συνεργατών τι μπορεί να γίνει αύριο που θα πρέπει να επιλέξει υπουργούς ή άλλους συνεργάτες;

–Εγώ δεν ασπάζομαι αυτούς τους συνειρμούς. Όλοι είμαστε άνθρωποι και έστω και αν έχουμε ηγετικά πόστα και αξιώματα ως πολιτικά πρόσωπα, όσοι εργάζονται και όσοι δουλεύουν σκληρά διαπράττουν και σφάλματα. Τα σφάλματα είναι ανθρώπινα, τα σφάλματα είναι μέσα στο πρόγραμμα ενός πολιτικού και πιστεύω ότι δεν πρέπει κανείς να ανησυχεί ότι επειδή έγιναν κάποια επιμέρους λάθη κατά διαστήματα, σε αυτή τη μακρά προεκλογική περίοδο, ότι θα δημιουργηθούν κάποιες αμφιβολίες γύρω από την κρίση ή ικανότητα του υποψηφίου για να διοικήσει τον τόπο.

–Οι δημοσκοπήσεις δείχνουν πως ο υποψήφιος σας είναι το φαβορί. Νιώθετε άνετοι;

–Κανένας εφησυχασμός και καμία αλαζονεία σε ό,τι αφορά τις δημοσκοπήσεις, οι οποίες ομολογούμενως από την έναρξη της προεκλογικής εκστρατείας μέχρι σήμερα δείχνουν ένα ισχυρό προβάδισμα του Νίκου Χριστοδουλίδη. Μας δίνουν τη δυνατότητα να αισιοδοξούμε και να πιστεύουμε πως έχουμε τον πρώτο λόγο ενόψει προεδρικών εκλογών. Σε καμία περίπτωση όμως δεν θεωρούμε πως οι δημοσκοπήσεις είναι η κάλη ή το αποτέλεσμα των εκλογών. Είναι ένα εργαλείο που βοηθά πολιτικά πρόσωπα και επιτελεία να βγάλουν συμπεράσματα.

–Για τον Νίκο Χριστοδουλίδη ποιος από τους δύο βασικούς ανθυποψηφίους του θεωρείται ο πρώτος αντίπαλος;

–Αντίπαλος είναι τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο τόπος και η παρατεταμένη και συνεχιζόμενη κατοχή του τόπου μας. Αυτοί είναι οι πραγματικοί αντίπαλοι του όποιου υποψηφίου εκλεγεί Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Οι κύριοι ανθυποψήφιοι του Νίκου Χριστοδουλίδη εκπροσωπούν συγκεκριμένους ιδεολογικοπολιτικούς χώρους. Η «αντιπαλοτότητα» μας περιορίζεται στις αντίθετες απόψεις και προσεγγίσεις που έχουμε στα μεγάλα ζητήματα που απασχολούν τον τόπο.

–Εξηγήστε μας πρακτικά πώς θα υλοποιηθεί η εξαγγελία του Νίκου Χριστοδουλίδη για κυβέρνηση εθνικής ενότητας, όταν υπάρχουν διαφορετικές απόψεις και προσεγγίσεις σε ουσιαστικά ζητήματα;

–Είναι ένας φιλόδοξος στόχος. Θα ήταν όμως ωφέλιμο για τον τόπο εάν μπορούσαμε να επιτύχουμε αυτό τον στόχο. Έχουμε όμως την πολιτική βούληση και θέληση να απευθύνουμε πρόσκληση προς όλες τις πολιτικές δυνάμεις ούτως ώστε να ενώσουμε δυνάμεις για να επιλύσουμε τα προβλήματα που μας απασχολούν.

–Η πρόσκληση προς τους Συνταγματικούς θα είναι προς το κόμμα ή σε πρόσωπα;

–Θεωρώ ότι είναι πρόωρο αυτή τη στιγμή να πω τέτοιο πράγμα. Το δεδομένο είναι ότι υπάρχουν τρία πολιτικά κόμματα που υποστηρίζουν την υποψηφιότητα Νίκου Χριστοδουλίδη, εκτός από την κοινωνία των πολιτών, η οποία σε μεγάλω βαθμό υποστηρίζει αυτή την υποψηφιότητα. Μετά την εκλογή Χριστοδουλίδη θα δούμε την πρόσκληση και αναλόγως των συνθηκών που θα επικρατούν σε ποιους θα απευθυνθούμε.

Ενώπιον του λαού υπάρχει το πρόγραμμα Χριστοδουλίδη

–Υπάρχουν περιθώρια συνεργασίας με τον Δημοκρατικό Συναγερμό, στο υποθετικό σενάριο που ο υποψήφιος του κόμματος δεν είναι στον δεύτερο γύρο;

–Τις περισσότερες φορές στις προεδρικές αναμετρήσεις υπάρχουν δύο γύροι εκλογών. Τις πλείστες, με εξαίρεση το 2003, που ο Τάσος Παπαδόπουλος εξελέγη από τον πρώτο γύρο. Ως εκ τούτου υπάρχουν συνεργασίες στον πρώτο γύρο και συνεργασίες στον δεύτερο γύρο, μεταξύ πολιτικών δυνάμεων. Αυτό

που με ρωτάτε μπορεί να επιτευχθεί στη βάση των αποφάσεων των συλλογικών οργάνων των κομμάτων που δεν θα είναι στον δεύτερο γύρο. Ασφαλώς και η πολιτική συγγένεια του Δημοκρατικού Συναγερμού με τον Νίκο Χριστοδουλίδη είναι δεδομένη και το λέει και ο ίδιος.

–Ένα από τα ζητήματα που προβάλλονται, κυρίως από πλευράς ΔΗΣΥ για τα κόμματα που στηρίζουν τον Νίκο Χριστοδουλίδη αφορά τις διαφορετικές θέσεις, κυρίως

Ασφαλώς και η πολιτική συγγένεια του Δημοκρατικού Συναγερμού με τον Νίκο Χριστοδουλίδη είναι δεδομένη και το λέει και ο ίδιος.

στο Κυπριακό. Πώς ο υποψήφιος σας, αύριο, θα χειριστεί το Κυπριακό με αυτό το μωσαϊκό απόψεων, όπως το χαρακτηρίζουν;

–Τα κόμματα που στηρίζουν Νίκο Χριστοδουλίδη το κάνουν στη βάση του πολιτικού προγράμματός του. Ασφαλώς και από τη στιγμή που τον υποστηρίζουν κάποιες πολιτικές δυνάμεις δεν έχουν απολύτως τις ίδιες θέσεις με τον υποψήφιο σε όλα τα ζητήματα. Αν ήταν έτσι για ποιο λόγο να υπάρχουν τα κόμματα της Δεξιάς, της Αριστεράς,

του Κέντρου; Ως εκ τούτου θεωρώ πως υπάρχει σύγκλιση απόψεων στα βασικά ζητήματα και βασικές αρχές είτε αυτές αφορούν το Κυπριακό, είτε την εσωτερική διακυβέρνηση και ασφαλώς υπάρχουν και μερικές διαφωνίες σε όλα τα ζητήματα, όπως είναι φυσιολογικό σε μια δημοκρατία. Όμως ενώπιον του κυπριακού λαού υπάρχει το πρόγραμμα του ανεξαρτήτου υποψηφίου Νίκου Χριστοδουλίδη, ο οποίος στηρίζεται από συγκεκριμένες πολιτικές δυνάμεις.

Πρόγραμμα Εγγύησης Ελαστικών

από το δίκτυο επιλεγμένων συνεργατών της Εταιρείας Καποδιστριας

warrantytyres@chrkapodistrias.com
 www.safetytogether.cy

Στην κάλπη χέρι του Θεού

Αυτός είναι προεκλογικός

Όσοι ένιωσαν πως ο προεκλογικός αρχίζει να κουράζει, σίγουρα δεν ανέμεναν τον ενθουσιασμό, τις ανατροπές αλλά και τις εκπλήξεις που μπορούσε να προκαλέσει η έναρξη των αρχιεπισκοπικών εκλογών. Πέραν των βυζαντινισμών που εκτυλίσσονται, των πιέσεων κόποιων να αποσυρθούν άλλοι υπέρ τους αλλά και των γενναιοδωρων προσφορών, αποκαλυπτικοί είναι και οι υποστηρικτές τους. Η πιο σουρεαλιστική στιγμή ήταν όταν ο υποψήφιος για την προεδρία Χριστόδουλος Πρωτοπαπάς ανακοίνωσε από το ράδιο του «Πολίτη» ότι θα είναι παράλληλα και εκπρόσωπος τύπου του επιτελείου του Μητροπολίτη Μόρφου. Το πώς ένας άνθρωπος της τεχνολογίας βρίσκεται κοινά με τον Μητροπολίτη Μόρφου είναι βεβαίως άγνωστο. Το ενδιαφέρον βεβαίως είναι πως φρόντισε να τον ξεπλύνει πλήρως γύρω από τις ομοφοβικές και ρατσιστικές δηλώσεις που έκανε ότι «οι ομοφυλόφιλοι βρωμούν». Η στήλη διερωτάται πάντως τι κοινά είχε τελικά με τους άλλους τρεις ανεξάρτητους υποψηφίους. Είχε εκδηλώσει όλες αυτές τις ανησυχίες του ή τις άφησε για το τέλος;

● ● ● ●

Πρωτοπαπάς για Αθανάσιο

Αποκαλυπτική ήταν η λίστα των υποστηρικτών του μητροπολίτη Αθανασίου. Ξεχώρισαν ο δήμαρχος Λεμεσού Νίκος Νικολαΐδης και το μέλος του επιτελείου του Ανδρέα Μαυρογιάννη Βασίλης Πρωτοπαπάς. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον ωστόσο προκάλεσε το πόσο ακαδημαϊκοί ασχολούνται με τις αρχιεπισκοπικές και κυρίως οι ακαδημαϊκοί που στηρίζουν τον μητροπολίτη Αθανάσιο. Κάπως έτσι εξηγείται και για ποιο λόγο δεν αλλάζει το εκπαιδευτικό μας σύστημα.

● ● ● ●

Ο πρωταγωνιστής

Το δικό της ενδιαφέρον είχε η συνέντευξη του Προέδρου της Δημοκρατίας Νίκου Αναστασιάδη στον Γιάννη Καρεκλά την βδομάδα που πέρασε. Πρωταγωνιστής ωστόσο ήταν με τους σχολιασμούς του ο κύριος Καρεκλάς. Ευχαρίστησε θερμά τον Νίκο Αναστασιάδη για το γεγονός ότι ουδέποτε του αρνήθηκε συνέντευξη, τον ρώτησε για το ζήτημα που όπως είπε τον ενδιαφέρει – τον κ. Καρεκλά – ιδιαίτερα, που δεν είναι άλλο από τα εσωκομματικά του ΔΗΣΥ και κατέληξε στο ότι «για να είναι τόσο ισχυρός ο ΔΗΣΥ» ο Νίκος Αναστασιάδης τον έκανε.

● ● ● ●

Ανάμεσα από τις γραμμές

Κανέναν δεν αμφισβητεί πάντως μετά τη συνέντευξη τη στήριξη του προς τον Αβέρωφ Νεοφύτου. Αυτό το οποίο έκανε ιδι-

Οι προεδρικές τελείωσαν, ζήτη οι αρχιεπισκοπικές

αιτερη αίσθηση, ωστόσο, είναι η προσπάθειά του να αποποιηθεί των όποιων ευθυνών για το τι θα ακολουθήσει. «Για το σχίσμα ευθύνονται εκείνοι που επιχειρούν να δημιουργηθεί το σχίσμα», είπε χαρακτηριστικά και οι ερμηνείες ήταν πολλές στα κομματικά πηγαδάκια για το ποιος δημιουργεί με τη συμπεριφορά του το σχίσμα. Κάποιος θα ανέμενε πως θα ήταν πιο σκληρός με τον τέως υπουργό Εξωτερικών για τον οποίο δήλωσε πως αναγκάστηκε να αποδεχτεί την παραίτησή του λόγω της απόφασής του να διεκδικήσει. Δεν πέρασε και απαρατήρητη η αναφορά του στον Αλέκο Μαρκίδη, ως την αιτία που έχασε το 2003 ο Γλαύκος Κληρίδης. Κάποιοι θεωρούν πως κρατά ακόμα στον συναγερμικό πρόεδρο την κίνησή του 2017 να τον καλέσει στο μνημόσυνο και στα εγκαίνια του ΔΗΣΥ, εντάσσοντάς τον στην κληριδική σχολή. Τέλος καλά, όμως, όλοι καλά, αν λάβουμε υπόψη και την κίνηση του Προέδρου Αναστασιάδη να οργανώσει εκδήλωση στη Λεμεσό για χάρη του Αβέρωφ Νεοφύτου. Οι δύο ασπαστηκαν προτού μπουν στην αίθουσα και στη συνέχεια ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έδωσε για ακόμη μία φορά όρκους αιώνιας πίστης.

● ● ● ●

Ο ΗΡΩΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Κώστας Χαμπισούρης

Ο **Κώστας Χαμπισούρης**, ο οποίος μετά την πετυχημένη του πορεία στο υπουργείο Παιδείας, όταν έβγαλε τους εκπαιδευτικούς τους δρόμους, μετά την περιοδεία του στα χωριά ως επίτροπος Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων, επιστρέφει αυτή τη φορά στην Επιτροπή Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας και ανεβάζει την πίεση των εκπαιδευτικών.

Αλλο campaign manager

Αντικείμενο σχολιασμού ήταν η κίνηση του υφυπουργού παρά τω Προέδρω, Πέτρου Δημητρίου να ξεκαθαρίσει στη συνέντευξή του με την Οριάννα Παπαντωνίου ότι δεν είναι ο campaign manager, αλλά βάσει καταστατικού ο αναπληρωτής πρόεδρος του ΔΗΣΥ Χάρης Γεωργιάδης. Ήταν μία κίνηση σεβασμού προς τον κ. Γεωργιάδη άραγε ή μία προσπάθεια μετακύλησης της ευθύνης στο σενάριο ήττας; Σε όλες τις εκδηλώσεις ο ένας κάθεται δεξιά και ο άλλος αριστερά από τον συναγερμικό πρόεδρο. Για λόγους ιστορίας ωστόσο αξίζει να καταγραφεί πως το 2013 και 2018 επικεφαλής της εκστρατείας, όπως σήμερα είναι ο Χάρης Γεωργιάδης, ήταν ο Αβέρωφ Νεοφύτου. Χρέη campaign manager εκτελούσε και τις δύο φορές ο Κίκης Κυριακίδης. Όπως επικεφαλής ήταν ο κ. Νεοφύτου στην προεκλογική του 2008 με υποψήφιο τον Ιωάννη Κασουλίδη. Campaign manager τότε ήταν ο Μιχάλης Σοφοκλέους. Άρα προς τι η αναστάτωση του Πέτρου Δημητρίου; Βεβαίως για τη στήλη υπάρχει θέμα τάξης καθώς πρώτη φορά στα ιστορικά υφυπουργός παρά τω Προέδρω βρίσκεται τόσο ενεργά εμπλεκόμενος στα του προεκλογικού. Πού μπαίνει άραγε η γραμμή σεβασμού στον θεσμικό ρόλο και πού ξεκινά ο άκρατος προεκλογικός που επιτάσσει ρου-

σφέτια και δεσμεύσεις;

● ● ● ●

Παιδιά ενός ανώτερου θεού

Νέα πρόκληση στη νοημοσύνη των πολιτών αναμένεται με επικεντρο αυτή τη φορά τους δικαστές και τη γενική εισαγγελία. Η βουλή και συγκεκριμένα η επιτροπή Θεσμών ορθώς πέρασε πρόταση νόμου όπου και οι δικαστές αλλά και η γενική εισαγγελία θα καλείται να ζητά άδεια δύο χρόνια μετά τη συνταξιοδότησή τους για την εργοδότησή τους κάπου αλλού. Κάτι τέτοιο θα αποτρέψει φαινόμενα διαπλοκής αλλά θα επιβεβαιώσει πως συγκεκριμένες ομάδες αποτελούν παιδιά ενός ανώτερου θεού, όπου δεν λογοδοτούν πουθενά. Το ενδεχόμενο αναπομνήης πάντως δεν θα το δεχτεί ο ΔΗΣΥ. Όπως μαθαίνει η στήλη, ο Πρόεδρος της Επιτροπής Θεσμών και εκπρόσωπος τύπου του ΔΗΣΥ νιώθει έντονα πως θα πρέπει να καταψηφιστεί η αναπομνή καθώς κάτι τέτοιο οδηγεί σε έλλειψη ισονομίας και ισοπολιτείας.

Γράφει ο **ΙΑΝΟΣ**

ΑΥΘΟΡΜΗΤΩΣ / Γράφει ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

Απόυ φελά, παντού φελά...

Ο **κ. Κώστας** Χαμπισούρης κατάφερε το ακατόρθωτο, να βγάλει στους δρόμους χιλιάδες εκπαιδευτικούς το καλοκαίρι του 2018. Τόσο κόσμο είχαν να δουν οι κυπριακοί δρόμοι πάρα πολλά χρόνια. Έγινε το μάλε βράσε, εκπαιδευτικοί και υπουργός μαλλιά-κουβάρια... Αλλά επειδή απού φελά, παντού φελά, που λέμε και στα χωριά μου, ο άγιος άνθρωπος θα βρει την άκρη του, το 2018 δημιουργήθηκε ο θεσμός του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων, και ο κ. Χαμπισούρης διορίστηκε Επίτροπος... και επειδή ο καιρός περνάει και νέοι άνθρωποι δεν υπάρχουν, και τελειώνει και η θητεία της νυν κυβέρνησης, ο κ. Χαμπισούρης διορίστηκε στην Επιτροπή Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας, μια υπηρεσία που μαντέψτε, έχει να κάνει με την παιδεία... «Αρμοδιότητες της Επιτροπής είναι ο διορισμός, τοποθέτηση μετά από αυτόν, επικύρωση διορισμού, κατάταξη, μονιμοποίηση, προαγωγή, μετάθεση, απόσπαση, παραχώρηση υπηρεσιών και απηχηρήτηση εκπαιδευτικών λειτουργιών και η εν' αυτών άσκηση πειθαρχικού ελέγχου, περιλαμβανομένης της απόλυσης ή της απαλλαγής από τα καθήκοντά τους». Βαστάτε, Τούρκοι, τ' άλογα... λίγο να ξανασάνω!

Τι Λοζάνη, τι Κοζάνη

Η **εκπρόσωπος** του υπουργείου Μεταφορών Εύη Αναγινωτού, είπε ότι η λεωφόρος Μακαρίου, κινείται στα πρότυπα της Σανς Ελιζέ του Παρισιού και της Oxford Street του Λονδίνου. Και εμείς καλώς σας ήβραμε, λέω εγώ. Δυστυχώς, δεν έχει καμία σχέση η λεωφόρος Μακαρίου με τις ως άνω οδούς και όσο έχουμε

Δικαιώνεται ο αγώνας μου, σιγά-σιγά, αλλά δικαιώνεται. Από την είσοδο της Κυπριακής Βιβλιοθήκης έφυγαν οι δύο κάδοι ανακύκλωσης, έμειναν οι δύο πράσινοι! Άντε και κερδίσαμε!

τέτοιους αστικούς μεγαλοϊδεατισμούς τόσο θα φέρνουμε στη χώρα μας παραδείγματα ως κακέκτυπα. Μη θυμηθώ εκείνα τα χριστουγεννιάτικα δρώμενα στη Μακαρίου. Θα πρέπει να έχουμε να κατά νου πώς θα κάνουμε ελκυστικά τα αστικά μας κέντρα, υιοθετώντας και πρότυπα από το εξωτερικό, αλλά πρωτίστως αξιοποιώντας τη δική μας εμπειρία και τις δικές μας ανάγκες. Ας μοιάζει η Μακαρίου με μια ζωντανή λεωφόρο και ας

μην είναι ούτε Σανς Ελιζέ ούτε Oxford Street. Φτάνει πια να ζούμε με όραμα να γίνουμε κάτι που δεν μπορούμε.

Πολλοί για έναν θρόνο

Παρευρέθηκα προχθές σε εκδήλωση παρουςίασης βιβλίου στη Λευκωσία, στο οποίο παρευρέθηκε και ο μητροπολίτης Πάφου Γεώργιος. Πολλοί από τους παρευρισκόμενους και τις παρευρισκόμενες, διαφωνούσαν με τις προσφωνήσεις

πανιερότατος ή σεβασμιότατος, ακόμη περισσότεροι/ες όμως συμφωνούσαν με την προσφώνηση μακαριότατος, που του αποδόθηκε πολλές φορές. Ο ίδιος ωστόσο, ομολογουμένως, προσπάθησε να κρατήσει χαμηλά αυτές τις φωνές. Έχει αρχίσει λοιπόν για τα καλά και στα λαϊκά στρώματα ο προεκλογικός αρχιεπισκοπικός αγώνας και ως ιδίον αυτών των εκλογών και οι λογής-λογής μετεκλογικοί υπολογισμοί. Εγώ ένα έχω να πω! «Σκε-

φθήτε το πως έχετε Θεόν πουπανωθιόν σας | μεν και κοπή η γλώσσα σας ίσα που τον λαίμων σας» όπως είπε ο ποιητής Γεώργιος Βαρτακούδης, το ποιητάριο του οποίου πρόσφατα δημοσιεύσαμε, για το Αρχιεπισκοπικό Ζήτημα του 1900, ο οποίος κλείνει το ποιητάριό του ως εξής: «Χριστιανοί να βλέπεστε γιατί' είναι αμαρτία κεθωρείτε αιώνιον ύστερα βασιλείαν [...]»

Ακαδημία και Βραβεία

Και η Κυπριακή Ακαδημία Επιστημών, Γραμμάτων και Τεχνών συνεχίζει το έργο της με τα καθιερωμένα πια βραβεία της, την Τρίτη 29 Νοεμβρίου κατά την Πανοηγική Συνεδρίαση θα πραγματοποιηθεί η τελετή απονομής του Αριστείου της Κυπριακής Δημοκρατίας για το έτος 2022. Φυσικά, πριν από αυτή την εκδήλωση υπέγραψαν Μνημόνιο Συνεργασίας με το Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, «Το Μνημόνιο προνοεί τη στενή συνεργασία των δύο μερών με βασικούς πυρήνες ώθησης την έρευνα, την εκπαίδευση και την επιστημονική αριστεία προκειμένου η Κύπρος να αποτελέσει περιφερειακό κέντρο αριστείας στους βασικούς αυτούς τομείς». Έτσι, γενικά, να γίνουμε κέντρο αριστείας... Τον Ιούνιο του 2022 μέλη της Ακαδημίας μας συναντήθηκαν με μέλη της Ακαδημίας Αθηνών με αντικείμενο της συνάντησης τη συνεργασία των δύο Ακαδημιών, «με επικέντρωση σε θέματα ενέργειας, δεδομένης της μεγάλης σπουδαιότητας των θεμάτων αυτών στην εποχή μας. Η συνάντηση υπήρξε πολύ παραγωγική». Γενικά, ομιλούντες πάντως η Ακαδημία γενικόλογη!... Μια εκδήλωση για τον Μορφίτη Νίκο Κονομή την έχουν σκεφτεί;

Τι τους συνδέει με την άλλη πλευρά;

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Γυμνασιόπαιδα περπατούν στα πλακόστρωτα δρομάκια της παλιάς πόλης. Είναι γύρω στις έντεκα το πρωί και η διαδήλωση έχει τελειώσει. Έχουν τυλιγμένες στους ώμους τους ελληνικές και κυπριακές σημαίες σαν εσάρπες και κατευθύνονται χαμογελαστοί στα γνωστά τους στέκια. Κρατάνε τα κινητά στο χέρι και σταματάνε πότε-πότε για σέλιφ. Καπνίζουν ηλεκτρονικά τσιγάρα οι περισσότεροι, οι λιγότεροι στριφτά, τα ζευγάρια κρατάνε χεράκια και στα πρόσωπα όλων είναι αποτυπωμένη η χαρά της αργίας. Και το ψευδοκράτος; Η παράνομη ανακήρυξη; Τα 39 χρόνια που έχουνε περάσει ανεπιστρεπті; Τι τους συνδέει μ’ αυτή την τραυματική και τραυματισμένη ιστορία; Τα συνθήματα που βροντοφώναξαν λίγο πριν με πάθος, χωρίς να ξέρουν το βάθος των λέξεών τους; Τα πατριωτικά τραγούδια που τραγούδησαν; Το αφήγημα που τους διηγήθηκαν στο σπίτι ή στο σχολείο; Ή εκείνο που έμαθαν στις μαζώξεις της κομματικής νεολαίας (για όσους ακόμα πιστεύουν στις νεολαίες των κομμάτων); Τι τους συνδέει με την άλλη πλευρά του συρματοπλέγματος; Τι φροντίσαμε εμείς να τους διατηρήσουμε σαν σύνδεση;

Δεν φταίνε αυτά, σκέφτομαι, καθώς τα κοιτώ να απλώνουν ράθυμα στις τόνενες καρέκλες και να απολαμβάνουν τον παγωμένο τους καφέ στον ήλιο. Εμείς φταίμε, και με το εμείς εννοώ τη δική μου γενιά, την τελευταία γενιά του πολέμου, εκείνη που μεγάλωσε στο μεταίχμιο της μνήμης και του βιώματος και που έχει εικόνες, σποραδικές μεν αρκετές δε για να χαραχθεί το τραύμα του υπόστρωμα του υποσυνειδήτου. Τι φροντίσαμε να τους μάθουμε εμείς λοιπόν για να σημαίνει γι’ αυτούς κάτι περισσότερο τούτη η μέρα;

Πόσες αλήθειες τους μεταφέραμε; Τα προτρέψαμε να ψάξουν το παρελθόν πέρα από το αφήγημα που έμαθαν στο σπίτι ή το άλλο που η επίσημη ιστορία υιοθετεί; Τους υποδείξαμε κάποια βιβλία να διαβάσουν ώστε να αποκτήσουν μια δική τους σφαιρική αντίληψη για το τι έχει συμβεί; Θελώσαμε να μάθουν να ψηλαφούν την πολυπλοκότητα του εθνικού μας προβλήματος αλλά και τις μικρές και μεγάλες μας «προδοσίες»;

Φροντίσαμε να καταρρίψουμε τους μύθους ώστε να μην τους φορτώσουμε σ’ αυτούς, κληροδοτώντας τους την πλάνη με την οποία μεγαλώσαμε εμείς και με την οποία κάποια στιγμή έπρεπε να λογαριαστούμε προκειμένου να ισορροπήσουμε; Λογαριαστήκαμε τελικά; Λογαριαστήκαμε με τις παγιωμένες θέσεις μέσα μας, τις ιδεολογικές, τις πολιτικές, τις κοινωνικές, τις προσωπικές, τις κληροδοτημένες και μη; Σκαλίσουμε μέχρι να αγγίξουν τα νύχια μας τα τείχη στα οποία χτυπάει το κεφάλι της κάθε φορά η πραγματώση της ελευθερίας;

Αισθανθήκαμε στο κύτταρό μας τους διαχωρισμούς που τεμάχισαν την ψυχοσυνθεσή μας σε δεκάδες αντιφάσεις; Αυτά τα παιδιά μεγαλώνουν με την έννοια του τόπου χωρίς όμως τα στοιχεία που αποτελούν το περιεχόμενο της έννοιας. Δεν έχουν προσωπικά βιώματα, εικόνες, μνήμες, ήχους, τίποτα δεν έχουν που να σημαίνει «τόπος». Μόνο φωτογραφίες, δικά μας αφηγήματα, τραύματα και φαντάσματα έχουν. Είναι αρκετά αυτά για να συνδεθούν με την άλλη πλευρά της πράσινης γραμμής και να επεκτείνουν το βλέμμα τους πέρα από το σύνθημα; Φροντίσαμε επαρκώς να τους δείξουμε και να τους μάθουμε αυτό τον τόπο για τον οποίο σήμερα διαδίδωναν, φωνάζοντας παθιασμένα συνθήματα; Να τους πάρουμε από το χέρι για να τον μυρίσουμε και να τον αισθανθούν και όχι απλώς να τον υποψιάζονται σε δοσμένα σχήματα; Φροντίσαμε να τους δείξουμε το λιμάνι της Κερύνειας, τη νεκρή Αμμόχωστο, το Πέλλα Πάις, τη Μόρφου, τη Λάπηθο και τόσα άλλα χωριά; Τους πήγαμε να μυρίσουν τα βότανα του Πενταδάκτυλου; Και από αυτές τις μυρωδιές και τα χρώματα και τους ήχους να αγαπήσουν το «άγνωστο» για εκείνους κομμάτι της πατρίδας τους; Το φροντίσαμε να συμβεί; Το απαιτήσαμε ποτέ από το επίσημο κράτος; Αναλάβαμε εμείς πρωτοβουλίες για να πραγματοποιηί; Ή το μόνο που κάναμε 39 χρόνια τώρα ήταν να γεμίζουμε το μυαλό των παιδιών με κούφια συνθήματα και ψευδοπατριωτισμούς προκειμένου να τα βλέπουμε να περιφέρονται στις τηλεοράσεις κάθε επέτειο ανακήρυξης του ψευδοκράτους;

elenixenou11@gmail.com

ΕΡΑ/ΖΟΥΡΝΑΜΠΕ

Πολίτες σχηματίζουν ανθρώπινη αλυσίδα στη γέφυρα Μάργκαρετ στη Βουδαπέστη κατά τη διάρκεια διαδήλωσης που οργάνωσαν το Ενιαίο Φοιτητικό Μέτωπο και το Κίνημα Pala σε αλληλεγγύη με τους δασκάλους. Οι διαδηλωτές ζητούν από την κυβέρνηση τη βελτίωση της εκπαίδευσης και υψηλότερη εκτίμηση για τους εκπαιδευτικούς.

Ο,τι απομένει αποτελεί, αλήθεια, εξέλιξη;

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Οι θάνατοι υπερβαίνουν τις γεννήσεις, ο πληθυσμός της χώρας μας μειώνεται. Τίποτα δεν είναι νέο ή άγνωστο. Όπως και ότι το μεγάλο δημογραφικό πρόβλημα απλώνεται στον πλανήτη. Δεν περιορίζεται ούτε στην Ελλάδα ούτε στην Ευρώπη. Γήρανση του πληθυσμού και υπογεννητικότητα αντιμετωπίζουν, για παράδειγμα, και οι Ιάπωνες, καθώς το 28% του πληθυσμού είναι άνω των 65 ετών. Από την άλλη, τα τόσο αναγκαία, για να μη βυθιστούμε στην ανυπαρξία, παιδιά μάλλον κακοπερνάνε στον πλανήτη Γη. Σύμφωνα με μελέτη του ΟΗΕ, κάθε χρόνο 73.000.000 αγόρια και 150.000.000 κορίτσια υφίστανται σεξουαλική κακοποίηση.

Παγκοσμίως, περίπου 15 εκατομμύρια κορίτσια ηλικίας 15 έως 19 ετών έχουν εξαναγκαστεί σε σεξουαλική επαφή ή σε άλλου είδους σεξουαλικές πράξεις κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Οι δράστες των συμβάντων αυτών είναι κυρίως πρόσωπα του ευρύτερου περιβάλλοντος των θυμάτων, φιλικού, συγγενικού, οικογενειακού. Οι αριθμοί, προφανώς, είναι απλώς ενδεικτικοί. Επίσης η κακοποίηση δεν είναι μόνο σεξουαλική, έχει εύρος και επινοητικότητα... Οι αριθμοί, λοιπόν, μπορεί να υπερβαίνουν τα καταγεγραμμένα, να μην είναι ακριβείς. Η ουσία, πάντως, είναι πως πρόκειται για εκατομμύρια παιδιά. Ας μείνουμε σε αυτό.

Ούτε τα παιδιά ούτε οι ηλικιωμένοι έχουν σπουδαία τύχη στον κόσμο μας. Η έξαρση των περιστατικών στη διάρκεια της πανδημίας και στις δύο ομάδες πληθυσμού (ας αναλογιστούμε τους θανάτους ηλικιωμένων, τα συμβάντα σε οίκους ευγηρίας, την παραμέληση των γερόντων) βοήθησε στην ανάδειξη του προβλήματος. Ενδοοικογενειακή βία, κακοποίηση παιδιών, από τη μία, αδιαφορία για την τρίτη ηλικία, από την άλλη.

Δεν θα ξεχάσουμε ποτέ την παρέμβαση του Σωτήρη Τσιόδρα, την άνοιξη του 2020, όταν θέρριζε ο κορωνοϊός. Μήπως «κάνουμε φασαρία για λίγους ηλικιωμένους και ανικανούς από τα χρόνια συμπολίτες μας;» είχε σχολιάσει συνάδελφός του από το εξωτερικό. Και ο Σ. Τσιόδρας ανέλαβε να του απαντήσει δημοσίως, με φόρτιση συναισθηματική και ανυποκρίτη: «Το θαύμα της ιατρικής του 2020 είναι η παράταση της επιβίωσης αυτών των ατόμων, πολλοί από τους οποίους είναι μανάδες και πατεράδες μας, γι-

αίδες και παππούδες μας. Τιμάμε, σεβόμαστε και προστατεύουμε όλους τους ανθρώπους, αλλά κατεξοχήν αυτούς. Δεν μπορούμε να υπάρχουμε, ούτε να έχουμε ταυτότητα χωρίς αυτούς». Την έλλειψη ανοχής προς την τρίτη ηλικία σχολίασε ευρηματικά και η ιαπωνική ταϊνία «Σχέδιο 75» της Τσι Χαγιακάουα, που βραβεύτηκε πρόσφατα στο 63ο Διεθνές Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης. Το δυσοίωνα μέλλον που περιγράφει –ένα «σχέδιο» της κυβέρνησης / πρόταση, εκούσιας ευθανασίας έναντι αμοιβής στους ανθρώπους 75 ετών και άνω– το χειρίζεται η σκηνοθέτις με σπαρακτική ευαισθησία, σεβασμό και τρυφερότητα για την τελική ευθεία του βίου. Για τους ηλικιωμένους που προσπαθούν να επιβιώσουν χωρίς να θέλουν να γίνουνται βάρος κανενός. Αν και το σενάριο έρχεται από το μέλλον, τα ερεθίσματα είναι ήδη παρόντα: «Υπάρχει μίσος στην ιαπωνική κοινωνία από τους νέους ανθρώπους για τους ηλικιωμένους, γιατί πιστεύουν ότι “πληρώνουν” γι’ αυτούς χωρίς να λαμβάνουν τίποτα ως ανταπόδοση», λέει η Χαγιακάουα και θυμίζει ένα τραγικό περιστατικό. Το 2016 ένας άνδρας, στη χώρα της, εισέβαλε σε οίκο ευγηρίας και σκότωσε 19 ανθρώπους, τραυματίζοντας πολύ περισσότερους. Το κίνητρό του, όπως δήλωσε, ήταν να απαλλάξει την κοινωνία από «άχρηστα» μέλη της. «Για καλό», το έκανε δηλαδή...

Η εικόνα ενός κόσμου που «τραυματίζει» την αρχή και το τέλος του, που κακοποιεί παιδιά και εγκαταλείπει γέροντες, έχει έναν ιδιότυπο συμβολισμό. Δεν είναι μόνο σκληρότητα, αποθηρίωση, κυνισμός. Δεν πρόκειται για επιστημονικές διαπιστώσεις για το δημογραφικό πρόβλημα, λογικές και επεξεργασμένες, όπως ότι πρέπει κάθε χρόνο να έχουμε περισσότερους οικονομικά ενεργούς πολίτες – αλλιώς κατά κανόνα δεν μπορούμε να έχουμε σταθερή ανάπτυξη. Εδώ, μαίνεται ένας πόλεμος, με τα όπλα να στρέφονται στους πλέον αδύναμους να αντιδράσουν. Είτε πρόκειται για αποστροφή ή για έλξη (ούπιες του ίδιου νομίσματος) στο σκοτεινό και αδιανόητο, το ζωώδες επικρατεί του ανθρώπινου. Πλήττοντας, ενδεχομένως και ανεπανόρθωτα, την αρχή και το τέλος του βίου, διαλύοντας την παιδική/εφηβική ηλικία και «πυροβολώντας» τους ηλικιωμένους, τι απομένει; Και ό,τι κι αν απομένει μπορούμε να το ορίσουμε ως εξέλιξη;

Το βαθύ κράτος

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Λογικό είναι στις δημοσκοπήσεις το ενδιαφέρον να εστιάζεται στα ποσοστά των υποψηφίων προέδρων. Στην τελευταία έρευνα του ΡΙΚ όμως, βρήκα εξίσου ενδιαφέρουσα μια κάρτα που καταγράφει τα συναισθήματα των πολιτών στη φάση που βρισκόμαστε: 28% δηλώνουν απογοητευμένοι, 26% είναι ανήσυχoi, 17% αισθάνονται οργισμένοι. Είναι και κάποιοι που λυπούνται (6%) και κάποιοι άλλοι που νιώθουν ντροπή (6%) για τη χώρα μας. Όσο για εκείνους που ακόμα ελπίζουν; Αυτοί δυστυχώς δεν ξεπερνούν το θλιβερό 4%, μια ασήμαντη μειοψηφία δηλαδή μπροστά στην καθολική απαξίωση. Αν σε αυτή την εικόνα προσθέσουμε και την άποψη για τη διαφθορά (69% πιστεύουν ότι η Κύπρος είναι μία διεφθαρμένη χώρα) τότε καταλαβαίνουμε ότι δεν φταίει ο γιαιλός. Εμείς, ως κράτος, στραβά αρμενίζουμε.

Δεν ξέρω αν έχει νόημα να επαναλάβουμε τα της διαφθοράς και της διαπλοκής για νιοστή φορά. Αν και ακούγοντας τον Πρόεδρο να μιλάει στον Γιάννη Καρεκλά για τους γαλαντόμους Σαουδάραβες φίλους του («Νιώθουν τρομερή ικανοποίηση, αν τους καταδεχτείς ενόσω είσαι φίλος») σκέφτομαι ότι όσο οι κυβερνώντες υποτιμούν τη νοημοσύνη μας τόσο εμείς οφείλουμε να επαναλαμβάνουμε τα αυτονόητα. Αλλά ας τα αφήσουμε αυτά στην άκρη για λίγο –τα διαβατήρια, τη θεσμική διαφθορά, τη σύγκρουση συμφερόντος. Κι ας επικεντρωθούμε σε κάτι πολύ πιο απλό: μια υπόθεση διορισμού. Αναφέρομαι στον διορισμό του Κώστα Χαμπιαούρη στην Επιτροπή Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας (ΕΕΥ), ένα γεγονός που αποτυπώνει ανάγλυφα την έννοια του βαθέος κράτους. Αυτού του κράτους που βολεύει τους ημετέρους χωρίς τα αξιοκρατικά κριτήρια.

Αξίζει πιστεύω να φρεσκάσουμε τη μνήμη μας ποιος είναι αυτός ο κύριος, ο οποίος θα απολαμβάνει αμοιβή 90.000 ευρώ ετησίως για τα επόμενα έξι χρόνια. Τον γνωρίσαμε ως υπουργό, όταν το 2018 ο Νίκος Αναστασιάδης του εμπιστεύτηκε το χαρτοφυλάκιο της Παιδείας. Η όπτεία του δεν εξάντλησε τη διετία, παρόλα αυτά πρόλαβε να δώσει ένα ξεκάθαρο πολιτικό στίγμα. Συναντήθηκε με την ηγεσία του ακροδεξιού ΕΛΑΜ και ανερυθρίαστα δήλωσε: «Θέλω να ξέρετε ότι οι αξίες και αρχές που έχετε αναφέρει είναι και δικές μας αξίες και δικές μας αρχές». Όσοι δε αμφέβαλλαν κατά πού πήγαινε το καράβι, έλαβαν το ξεκάθαρο μήνυμα, όταν ξεδιπλώσε το όραμά του: «Σε συνεργασία με τους κοινωνικούς φορείς και την Εκκλησία θα κάνουμε την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση» δήλωσε και ο νοών νοείτο. Υπήρξε βεβαίως και μια άλλη δήλωση, ατυχής μάλλον, αλλά την καταγράφουμε καθώς τα γραπτά μένουν: «Ενα από παράδειγμα της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης είναι η τοποθέτηση ψυκτών νερού στα Λανίτεια Εκπαιδευτήρια». Με τούτα και με κείνα, ο εκλεκτός του Προέδρου Αναστασιάδη τα έκανε μαντάρα. Τόσο πολύ, που κατάφερε να βγάλει πάνω από 10.000 εκπαιδευτικούς στον δρόμο! Μετά κι απ’ αυτό, ο ανασχηματισμός ήταν θέμα χρόνου.

Το βαθύ κράτος όμως δεν αποθαρρύνεται, όταν πρέπει να προστατεύσει τα εκλεκτά τέκνα του. Γι’ αυτό και ο Κώστας Χαμπιαούρης σύντομα βολεύτηκε σε μια άλλη καρέκλα, αυτήν του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων. Ομολογώ πως δεν είμαι σε θέση να εξηγήσω το job description, γιατί δεν το κατάλαβα. Αν και δεν έχει πια τόσο σημασία, αφού ο τώως υπουργός και επίτροπος κατέλαβε μια ασφαλή θέση στην ΕΕΥ χωρίς να ανησυχεί ποιος θα εκλεγεί τον Φεβρουάριο του 2023. Το είπαμε και πριν: το βαθύ κράτος φροντίζει τα παιδιά του. Με αδιαφανή κριτήρια και παρωχημένες πρακτικές, στον αντιποδα της κουλτούρας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μια άλλη πτυχή, εξίσου προκλητική, έχει να κάνει με την πολιτική διάσταση του διορισμού. Στο γεγονός δηλαδή ότι ο τώως υπουργός θα αξιολογεί πρόσωπα με τα οποία βρέθηκε σε ευθεία σύγκρουση. Πώς είναι δυνατόν να διορίζεται ένα τόσο αμφιλεγόμενο πρόσωπο σε μια τόσο ευαίσθητη υπηρεσία; Το ερώτημα απευθύνεται στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και είναι βεβαίως ρητορικό. Γιατί, όπως όλοι καταλάβαμε, ο Νίκος Αναστασιάδης έχει άλλες προτεραιότητες στην εκπονή της θέλειας του. Φροντίζει για την υστεροφημία του και σπεύδει να τακτοποιήσει τους πολιτικούς του φίλους. Κι ύστερα αναρωτιόμαστε, γιατί σε όλες τις δημοσκοπήσεις η συντριπτική πλειοψηφία των πολιτών θεωρεί ότι η χώρα βρίσκεται σε λάθος κατεύθυνση.

stavros.christodoulou@gmail.com

Μήπως η επιλογή Στέφανου ήταν η πιο ενδεδειγμένη;

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Όλο το αφήγημα του ΑΚΕΛ σε σχέση με το Κραν Μοντανά, στο οποίο επικεντρώνεται και η κριτική του κόμματος της Αριστεράς κατά του Προέδρου Αναστασιάδη

για τους χειρισμούς του και την υποτιθέμενη απώλεια της προοπτικής λύσης, δεν βασίζεται σε μαρτυρίες δηλαδή σε πραγματικά γεγονότα, αλλά απλώς «στηρίζεται σε ερμηνείες και σε εκτιμήσεις».

Αν αυτό το έλεγε ένας, οποιοσδήποτε αρθρογράφος, τότε ενδεχομένως η σημασία του να ήταν μικρή. Ωστόσο, οι αναφορές αυτές ανήκουν στον Ανδρέα Μαυρογιάννη, τον υποψήφιο που στηρίζεται από το ΑΚΕΛ στις επικείμενες προεδρικές εκλογές. Ο οποίος, κ. Μαυρογιάννης, μιλώντας στο πλαίσιο συνέντευξης στον «Αλφα», υποβίβασε όλο το πολιτικό αφήγημα του ΑΚΕΛ για το Κραν Μοντανά, από το 2017 μέχρι σήμερα, για πέντε ολόκληρα χρόνια, σε «ερμηνείες και εκτιμήσεις», κάτι που εκ των πραγμάτων αφήνει πλέον εκτεθειμένο

το κόμμα της Αριστεράς, που σύμφωνα με τα όσα ανέφερε ο υποψήφιος που στηρίζει, τοποθετείται και άρα πολιτεύεται στη βάση «ερμηνειών και εκτιμήσεων» και όχι πραγματικών δεδομένων και «μαρτυριών».

Ας δούμε όμως τι ακριβώς είπε ο κ. Μαυρογιάννης στην εν λόγω συνέντευξη του. Ανέφερε λοιπόν ο υποστηριζόμενος από το ΑΚΕΛ υποψήφιος, ότι το πρόβλημα στο Κραν Μοντανά δεν ήταν η στάση του Νίκου Αναστασιάδη, αλλά της τουρκικής πλευράς και του ΥΠΕΞ της Τουρκίας Μεβλούτ Τσαβούσογλου. Καταθέτοντας τη δική του όπως είπε «μαρτυρία» για τα όσα έλαβαν χώρα, ο κ. Μαυρογιάννης είπε: «Μόλις ανέφερε ο γενικός γραμματέας (ο.σ. ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτέρες) άμεση κατάργηση των εγγυήσεων, πήρε τον λόγο ο κ. Τσαβούσογλου και είπε εγώ δεν δέχομαι». Αναφορικά με τα στρατεύματα, σύμφωνα πάντα με τον κ. Μαυρογιάννη, ο κ. Τσαβούσογλου «είπε δέχομαι τη δραστική μείωση», προσθέτοντας χαρακτη-

ριστικά: «Αλλά αυτά που θα μείνουν, θα μείνουν για πάντα», θέτοντας ουσιαστικά ζήτημα μόνιμης τουρκικής στρατιωτικής παρουσίας στην Κύπρο. Κάτι που σύμφωνα με τον κ. Μαυρογιάννη οδήγησε ουσιαστικά τη διαπραγμάτευση «στη λήξη της» και «αυτό ήταν το μεγάλο πρόβλημα».

Αυτό όμως που ενδεχομένως έχει μεγαλύτερη σημασία, είναι ότι ο Ανδρέας Μαυρογιάννης μετά την κατάθεση της δικής του «μαρτυρίας», όπως τη χαρακτήρισε, ανέφερε ότι «το αφήγημα του ΑΚΕΛ στηρίζεται σε ερμηνείες και σε εκτιμήσεις», προσθέτοντας ότι: «Άλλο η μαρτυρία, άλλο οι ερμηνείες».

Δηλαδή, αυτά που ο ίδιος λέει είναι αδιαμφισβήτητα, γιατί ήταν παρών και αποτελούν όπως είπε «μαρτυρία». Αλλά, αυτά που λέει το ΑΚΕΛ εδώ και πέντε ολόκληρα χρόνια και στα οποία βασίζει την κριτική και την πολιτική του προσέγγιση στο κεφαλαίωδες ζήτημα του Κυπριακού είναι «ερμηνείες και εκτιμήσεις», οι οποίες συγκριτικά με τις «μαρτυρίες» Μαυρο-

γιάννη, είναι περίπου λόγια του αέρα, θα μπορούσε κάποιος να πει. Ίσως και χωρίς την έννοια του «περίπου».

Πραγματικά δεν μπορώ να γνωρίζω τι σκέφτηκε η ηγεσία του ΑΚΕΛ, παρακολουθώντας τις τοποθετήσεις του κ. Μαυρογιάννη. Άκουσα όμως τον Τουμάζο Τσιελεπή στο Τρίτο πρόγραμμα του ΡΙΚ να προσπαθεί να υποβαθμίσει ευγενικά το ζήτημα, λέγοντας ότι αυτό είναι το μοναδικό σημείο διαφωνίας που έχει με τον κ. Μαυρογιάννη. Ως να είναι μια μικρή προσωπική διαφορά μεταξύ του υπευθύνου του ΑΚΕΛ για το Κυπριακό και του τώως διαπραγματευτή της ελληνοκυπριακής πλευράς. Έλα όμως που δεν είναι μια μικρή διαφορά μεταξύ δύο ανθρώπων, αλλά κάτι πολύ περισσότερο. Πρόκειται για ένα πρωτοφανές άδειασμα όλου του πολιτικού αφηγήματος του ΑΚΕΛ στο Κυπριακό, το οποίο πλάσαρε για μια ολόκληρη πενταετία στον κυπριακό λαό ως να ήταν ένα πραγματικό αναντίλεκτο γεγονός. Και όταν το άδειασμα προέρχεται από αυτόν καθαυτό τον υποψήφιο,

στον οποίο το ΑΚΕΛ εναπόθεσε όλες του τις ελπίδες για επιστροφή στην εξουσία, τότε καθίσταται ακόμη πιο αιχμηρό. Και μαζί και η σύγκριση της «μαρτυρίας» Μαυρογιάννη και του αφηγήματος «ερμηνειών και εκτιμήσεων» του ΑΚΕΛ, την οποία ο ίδιος ο υποστηριζόμενος υποψήφιος επεχείρησε.

Φαντάζομαι ότι η ηγεσία του ΑΚΕΛ θα αποφύγει να αγγίξει την καυτή πατάτα των τοποθετήσεων Μαυρογιάννη, γιατί σε μια τέτοια περίπτωση θα πρέπει να πάρει δημόσια θέση. Είτε स्τηρίζοντας τις θέσεις Τουμάζο Τσιελεπή, που ψηφίζει διαχρονικά ΑΚΕΛ. Είτε στηρίζοντας τις τοποθετήσεις Ανδρέα Μαυρογιάννη, που δεν έχει ψηφίσει ποτέ ΑΚΕΛ, όπως ο ίδιος ανέφερε. Από το οποίο ΑΚΕΛ, πάντως αναμένει να τον εκλέξει πρόεδρο της Δημοκρατίας. Μήπως, τελικά η επιλογή Στεφάνου ήταν η πιο ενδεδειγμένη για το κόμμα της Αριστεράς; Ρητορικό το ερώτημα.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Η απογοήτευση δεν είναι λύση

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Όταν άκουσα τα νέα για τις σοβαρές κατηγορίες κακοποίησης ανηλίκων στην «Κιβωτό» ομολογώ ότι δεν σοκαρίστηκα απλώς, ένιωσα σαν κάτι να σπάει μέσα μου. Δεν ξέρω αν οι κατηγορίες ευσταθούν και αν θα σταθούν στο δικαστήριο. Ξέρω όμως ότι δεν είμαι ο μόνος που νιώθω το ίδιο «άδειασμα». Είναι μπόλικη η σαπίλα γύρω μας. Περισσότερη από όση αντέχεται. Προσπαθείς λοιπόν πάντοτε να πιστέεις από νησιές προσφορές ή αριστείας, ανθρώπους-πρότυπα

Είναι σημαντικό Δικαιοσύνη, κρατικές υπηρεσίες, δημοσιογραφία να κάνουμε όλοι το καθήκον μας εγκαίρως. Και ακόμη πιο σημαντικό, να хүνεται άπλετο φως όταν ένα απόστημα σπάει.

που κάνουν τη διαφορά στις ζωές των άλλων. Το κάνεις με πάθος και μανία γιατί κάπου, σε κάποιον πρέπει να πιστέψεις.

Δεν πρέπει όμως να πέσουμε στην παγίδα. Είναι μεγάλος ο πειρασμός να συμπαρασθέρει μια πολύκροτη υπόθεση, σαν αυτήν της «Κιβωτού», και ό,τι άλλο καλό και υγιές γίνεται από οργανώσεις και ανθρώπους που προστατεύουν ανήλικα παιδιά. Δεν είναι όλοι όσοι έχουν την ευθύνη για παρόμοιες δομές παλιάνθρωποι. Μην

οδηγηθούμε σε έναν ισοπεδωτισμό που θα μας κάνει να αμφισβητούμε τα πάντα.

Το ερώτημα είναι γιατί δεν κατάρφαμε ως κοινωνία να κάνουμε κάτι για να προλάβουμε το όποιο κακό έγινε σε μικρά παιδιά. Μήπως παγιδευτήκαμε από την επικοινωνιακή σαγήνη και δεν ρωτήσαμε όσο έπρεπε να ρωτήσουμε; Μήπως το κράτος δεν έκανε τη δουλειά του γιατί δεν ήθελε να ακούσει; Μήπως η δημοσιογραφία δεν έκανε τη δουλειά της γιατί αυτά τα θέματα θεωρούνται άλλοτε δυσάρεστα και άλλοτε ταμπού στη χώρα μας; Όλα αυτά είναι ερωτήματα που χρειάζονται απαντήσεις. Η απελπισία ή το «πω πω, Θεέ μου, σε τι να πιστέψω πια;» δεν οδηγούν πουθενά. Παρά μόνον σε έναν φαύλο κύκλο μαυρίλας και παράλυσης. Δεν είναι αυτό ακριβώς που έχουμε ανάγκη τώρα...

Υπάρχει όμως και ένας ακόμη κίνδυνος. Όλα όσα σκοτεινά συμβαίνουν γύρω μας, από τις κατηγορίες για την «Κιβωτό» μέχρι τα ξεκαθαρίσματα της ελληνικής μαφίας που έγιναν ρουτίνα, να μπουν στο ίδιο μπλέντερ. Οδηγώντας σε μια ξέφρενη αντισυστημικότητα πολίτες που είναι πολύ πεισμένοι, δεν έχουν σε τι να πιστέψουν και νιώθουν και μια γενικευμένη αισθησιση απάθειας με όσα υποψιάζονται ότι γίνονται στο αθέατο κομμάτι της χώρας, τους σκοτεινούς υπονόμους. Γι' αυτό είναι σημαντικό Δικαιοσύνη, κρατικές υπηρεσίες, δημοσιογραφία να κάνουμε όλοι το καθήκον μας εγκαίρως. Και ακόμη πιο σημαντικό, να хүνεται άπλετο φως, έστω και καθυστερημένα, όταν ένα απόστημα σπάει.

Ανατολίτικο κουβάρι

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Δύο πράγματα είναι αντίθετα στη λήψη μίας απόφασης ορθής, η βιασύνη και η οργή, έγραφε ο μέγας Έλληνας ιστορικός Θουκυδίδης – και προς ικανοποίηση των αρχαιομαθών της στήλης «δύο τα εναντιώτατα ευβουλία είναι, τάχος τε και οργήν», εις το πρωτότυπο.

Ήταν αυτή η αρχή που αγνόησε ο υπουργός μας επί των Εξωτερικών κ. Νίκος Δένδιας όταν στο αεροδρόμιο της Τριπόλεως αντί του προέδρου του προεδρικού συμβουλίου της Λιβύης Μοχάμεντ Μένφι τον ανέμενε η Λίβια ομόλογός του κ. Νάιλα Μανγκούς.

Θα ήταν χρήσιμο να έχει κανείς υπ' όψιν ότι η Μέση Ανατολή είναι μία περιοχή «ειδικού χειρισμού». Κάποτε η αδυναμία του αντιπάλου είναι η ισχύς του, εάν επιδειξει αντοχή στον χρόνο.

Ισως και να έχει δικίο ο κ. Δένδιας, που εξοργισθείς αρνήθηκε να αποβιβασθεί από το αεροσκάφος και κατευθύνθηκε διά της Μάλτας στη Βεγγάζη, όπου συνάντησε τον «φίλο» της Αιγύπτου και της Ελλάδος, στρατάρχη Χαφτάρ. Εξάλλου, ό,τι εγράφη πριν από 2.500 χρόνια δεν είναι απαραίτητο να ισχύει σήμερα.

Πέραν αυτού, «ο ένοχος της πλεκτόννης» εντοπίσθηκε αμέσως, και δεν είναι άλλος από τον πρόεδρο της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν. Αρα καλώς έγινε ό,τι έγινε. Εξάλλου, η κ. Μανγκούς είχε συνυπογράψει στις 3 Οκτωβρίου με τον Τούρκο ομόλογό της Μεβλουτ Τσαβούσογλου συμφωνία ερευνών στη λιβυκή ΑΟΖ από τουρκικές εταιρείες.

Είναι, ως εκ τούτου, η Λίβια

υπουργός πρόσωπο ανεπιθύμητο μίας κυβερνήσεως που έχει αναγνωρίσει η Ελλάς. Μόνον που η Μανγκούς δεν είναι μία τυπική περίπτωση τριτοκοσμικής πολιτικού. Τιμήθηκε προσφάτως από το Στέιτ Ντιπάρτμεντ με το Διεθνές Βραβείο Θαρραλέων Γυναίκων. Προηγουμένως το BBC την περιέλαβε σε κατάλογο 100 Γυναικών για το έργο της με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

Αξιοθαύμαστα τα ανωτέρω, βέβαια, τα σχετικά με την προσωπικότητα της κ. Μανγκούς. Αλλά η πολιτική είναι πεδίο της πλέον ανηλεούς συγκρούσεως –μετά τον πόλεμο βεβαίως– και αυτό ενδεχομένως να ήθελε να καταστήσει σαφές με την αντίδρασή του ο κ. Δένδιας ως υπουργός επί των Εξωτερικών της κυβερνήσεως του κ. Κυριάκου Μητσοτάκη.

Πολλοί εις την Ελλάδα –και όχι μόνον– θαυμάζουν τη «ρωμαλέα στάση» κατά την άσκηση της πολιτικής στον τομέα των διεθνών σχέσεων αλλά και επί θεμάτων εσωτερικής πολιτικής. Οι παλαιότεροι ασφαλώς θυμούνται πως άρχισε η συγκρουση της πανίσχυρης τότε Ελλάδος –μέλος του ΝΑΤΟ και της Ε.Ε.– με τη σημερινή Βόρεια Μακεδονία, και πού κατέληξε η περιπέτεια εκείνη. Κάποτε η αδυναμία του αντιπάλου είναι η ισχύς του, εάν επιδειξει αντοχή στον χρόνο.

Δεν είναι ασφαλώς αντιστοιχες οι δύο περιπτώσεις. Αλλά ίσως να ήταν χρήσιμο να έχει κανείς υπ' όψιν ότι η Μέση Ανατολή είναι μία περιοχή «ειδικού χειρισμού». Πρόκειται για μια διαρκώς κινούμενη άμμο όπου η διαχείριση τοπικών φυλάρχων, πολιτικών ή θρησκευτικών ηγετών, ή ακόμη και Βασιλέων, είναι συχνά ανέφικτη.

Όσο για εμάς τους Έλληνες έχουμε χάσει εδώ και χρόνια την αισθησιση της περιοχής. Και αυτό είναι κάτι που εύκολα δεν ανακτάται με αστραπιαίες επισκέψεις, όπου οι διαλεγόμενοι χρησιμοποιούν τις ίδιες λέξεις, αλλά δεν εννοούν τα ίδια πράγματα. Όμως σιγά σιγά θα βρούμε τον ρυθμό μας.

Αχ Μαργαρίτα Μαγιοπούλα

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Το τελευταίο βιβλίο που εξέδωσε ο Αντρέι Μαλρώ έχει τον τίτλο: «L'homme précaire et la littérature». Δύσκολη η μετάφρασή του στη γλώσσα μας. Précaire θα μπορούσε να σημαίνει πρόσκαιρος, ανασφαλής και ό,τι άλλο σχετικό. Το βιβλίο το εξέδωσε τη δεκαετία του εβδομήντα, μετά τον Μάη του '68, και οφείλω να πω ότι αυτό που έχω συγκρατήσει από την ανάγνωσή του είναι ο ορισμός του κόσμου του ως τον «πρώτο παγκόσμιο πολιτισμό της Ιστορίας». Είναι ό,τι εμείς, υποτελείς της αγγλοσαξονικής ηγεμονίας στη σκέψη, αποκαλούμε «παγκοσμιοποίηση». Αναλογισθείτε τη διαφορά της παραγωγής πολιτισμικού πλούτου: Η «παγκοσμιοποίηση» είναι μια παθητική έννοια που παραπέμπει κυρίως σε οικονομικές συναλλαγές. Ο «πρώτος παγκόσμιος πολιτισμός της Ιστορίας» εντάσσει στον ορίζοντα του κόσμου μας τον ορίζοντα που έβλεπε ο Μαλρώ όταν έβαζε δίπλα στα έργα της γλυπτικής από την Καμπότζη τη ζωγραφική του Γκόγια. Και τα συνέκρινε πιστεύοντας ότι ανήκουν στο ίδιο σύστημα αξιών, αυτό που οικοδόμησε ο «πρώτος παγκόσμιος πολιτισμός της Ιστορίας».

Ο Μαλρώ έβλεπε μπροστά και δικαιώθηκε. Στον σημερινό κόσμο δεν υπάρχουν στεγανά μεταξύ των πολιτισμών και των έργων τους. Η Αφροδίτη της Μήλου ανταγωνίζεται το οποιοδήποτε αριστούργημα της ανατολικής τέχνης. Δεν υπερέχει αυτομάτως επειδή είναι «ελληνικό», όπως συνέβαινε στον δέκατο ένατο ή ακόμη και τον εικοστό αιώνα. Υπόκειται στην κρίση ενός αξιολογικού συστήματος, που υπερβαίνει τα όρια αυτού που τη δημιουργήσε. Είναι αυτό που προκαλεί το αίσθημα του «πρόσκαιρου» στον άνθρωπο του Μαλρώ. Ο σύγχρονος κόσμος του στέρνσε την ασφάλεια της αιωνιότητάς του. Ο δυτικός άνθρωπος πίστευε σ' αυτήν. Η Ακρόπολη του ενέπνεε ασφάλεια. Δεν μπορούσε να την ανταγωνισθεί ούτε το Τατζ Μαχάλ ούτε οι Πυραμίδες των Αζτέκων. Κάποτε ήταν μοναδική. Σήμερα διεκδικεί τη μοναδικότητά της.

Ο «πρόσκαιρος άνθρωπος» του Μαλρώ είναι ο άνθρωπος που διεκδικεί την ασφάλεια της συνειδησις του, που δεν τη θεωρεί δεδομένη αναπαύοντάς την είτε σε θρησκευτικές είτε σε ιδεολογικές προδιαγραφές. Ο «πρόσκαιρος άνθρωπος» είναι αυτός που

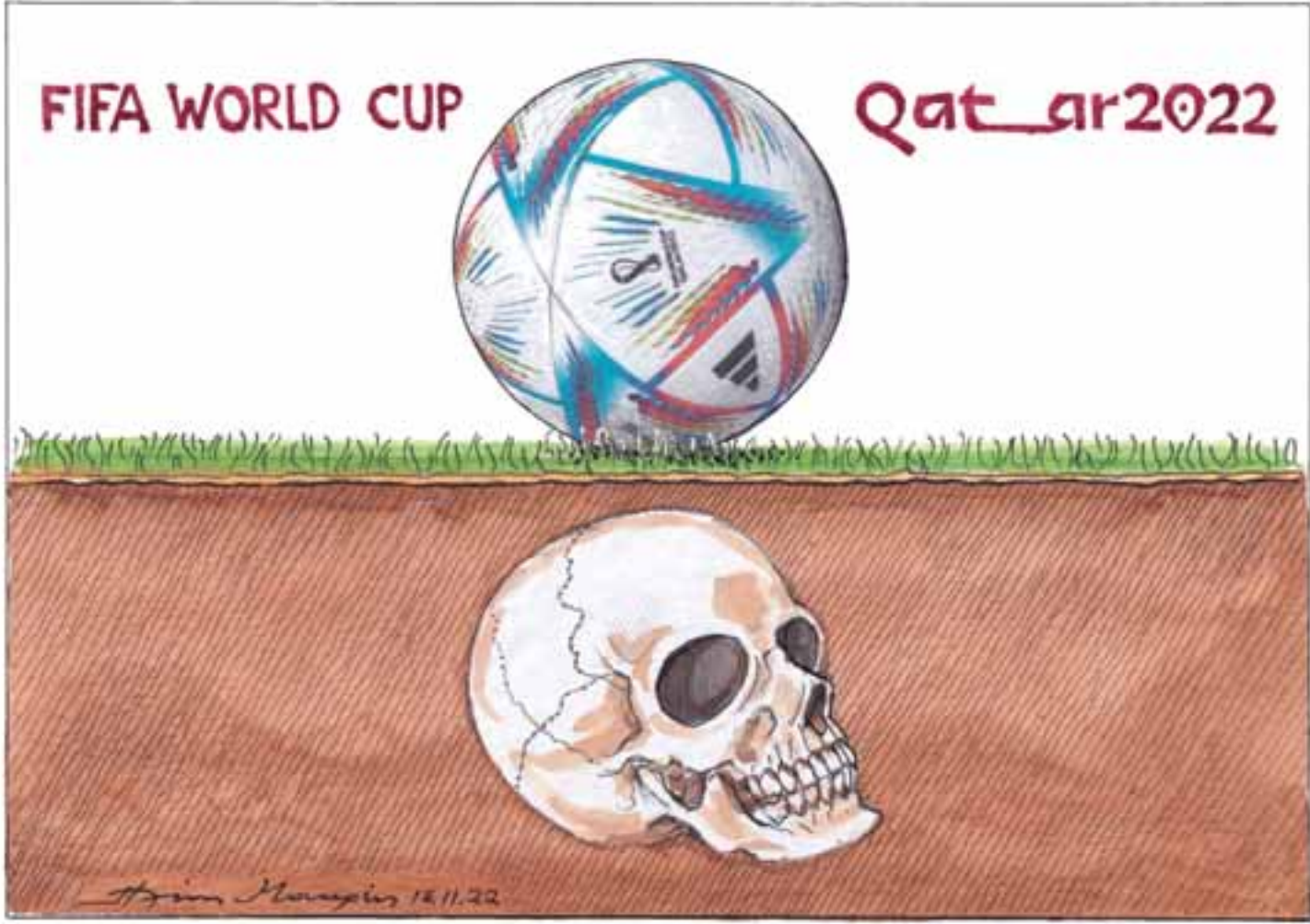
ψάχνει τον δρόμο του μέσα από τις σκιές της αμφιβολίας. Τη βρίσκει δεν τη βρίσκει; Δεν έχει σημασία. Σημασία έχει ότι την ψάχνει.

Ας παρακάμψουμε τις συγκεκριμένες συντεταγμένες της νεοελληνικής υπάρξης. Τη θέση μας στη νότια Βαλκανική, τη μονίμως προβληματική μας σχέση με την Τουρκία, τα ευάλωτα σύνορά μας απέναντι σε μια μουσουλμανική Ανατολή, που θεωρεί την Ελλάδα πύλη της Δυτικής Ευρώπης. Ας τα παρακάμψουμε, αν θέλουμε να συνειδητοποιήσουμε ποια είναι η πραγματική μας θέση στον σύγχρονο κόσμο. Και δεν εννοώ την γεωστρατηγική σημασία της χώρας μας. Προς Θεού! Δεν υποτιμώ τη σημασία της γεωστρατηγικής της θέσης, της ισορροπίας στο Αιγαίο, ιδιαίτερας δε τη σοβαρότητα της γραμμής άμυνας απέναντι στα μεταναστευτικά κύματα που έχει καταφέρει να οργανώσει τα τελευταία χρόνια. Εννοώ κατά μείζονα λόγο τη σημασία του πολιτισμού της για τον «πρόσκαιρο άνθρωπο» του κόσμου μας. Υπάρχει μια ελληνική βλακεία, δεν έχω αντίρρηση. Είναι αυτή που ταυτίζει τον ελληνικό πολιτισμό με το Φεστιβάλ Επι-

δαύρου ή με το «Μαργαρίτα Μαγιοπούλα» του Θεοδωράκη – αριστούργημα ειρήσθω εν παρόδω. Πλην όμως, πλην όμως.

Ο «πρόσκαιρος άνθρωπος» έχει ανάγκη από κάτι παραπάνω. Το «Αχ Μαργαρίτα Μαγιοπούλα» μπορεί να τον συγκινεί, όπως εμένα με συγκινεί, όμως δεν του φτάνει. Ζητάει κάτι παραπάνω για να σταθεί στα πόδια του. Αυτό το «παραπάνω» το λένε Ελληνικό Πολιτισμό. Ελάτε τώρα. Τι σημαίνει για όλους εμάς που μιλάμε ελληνικά «Ελληνικός Πολιτισμός»; Είναι μια οντότητα που διαθέτει όρια και εσωτερική συνέπεια; Ή μήπως ένα σημείο στίξης στη διεθνή πραγματικότητα, μια τελεία, ένα θαυμαστικό, που αναζητά στα τυφλά τη νομιματοδότηση του κόσμου του;

Εχει τη δύναμη αυτός ο «Ελληνικός Πολιτισμός» να διεκδικήσει κάποια θέση στον κόσμο του; Θα έλεγα, ναι. Αρκεί να το συνειδητοποιήσει. Αρκεί να συνειδητοποιήσει ότι η θέση του στον σύγχρονο κόσμο δεν είναι δεδομένη. Την έννοια της «ελευθερίας» δεν μας τη χάρισε κανείς. Την υπερασπιστήκαμε όπως οι κληρονόμοι υπερασπίζονται την κληρονομιά τους.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Πολιτική: Η κοινωνούμενη ανάγκη

Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ**

Έχουν περάσει πενήντα τέσσερα (54) χρόνια από την ιδιότυπη «επανάσταση», τον «Μάη του '68», στο Παρίσι. Πώς και γιατί αφυπνίστηκε παράταιρα αυτή η μνήμη, άσχετη με τη λογική των «επετείων», τις κωδικοποιημένες αναμνήσεις εορτασμών; Τον Μάη του 1968 τον «γιορτάζουν», όσοι τον έζησαν, όπως αναπολούμε ένα ξάφνιασμα θαυμαστό, απρόσμενο, ανεξήγητο, που όμως διαρκεί. Χωρίς τακτές ημερομηνίες και «προκάτ» ενθουσιασμούς. Δηλαδή, εορτασμός χωρίς γραφειοκρατική διαχείριση. Μόνο με το χάρισμα ή την ανάγκη βιωματικών αντανάκλαστικών.

Ο Μάης του '68 ήταν (και είναι) περισσότερο μια «άλλη γλώσσα» και λιγότερο (ή καθόλου) γεγονός θεσμικών μεταβολών. Αυτή ήταν και η «λογική» της εξέγερσης, ανεπιγνώστη. Δεν ζητούσε – απαιτούσε αλλαγές θεσμών όσο αλλαγή νοοτροπίας και γλώσσας – όχι να αλλάξουν τα συστήματα και οι πρακτικές, όσο να μεταβληθούν οι σχέσεις των ανθρώπων, οι στόχοι των σχέσεων. Δεν ενδιαφέρουν τα οργανωτικά σχήματα και συστήματα συλλογικής (του πλή-

θους) χρησιμότητας, αλλά η χαρά της γειτονιάς, της πόλης, της συμβίωσης όπου μοιράζεται η χαρά, η λύπη, η ευεξία, ο πόνος. Οι ριζοσπαστικές αλλαγές στη λειτουργία της συλλογικότητας (στις κοινωνίες των ανθρώπων), όπως τις διατύπωνε το εξεγερμένο τότε πλήθος, θα λέγαμε, στη γλώσσα την ελληνική ότι στόχευαν στη βαθιά ανάγκη να κοινωνείται ο βίος και η ανάγκη, όχι απλώς να ελέγχεται η πλεονεξία και αδικία. Η δυναμική μιας «κοινωνικής» επανάστασης δεν είναι στην ισχύ της κυριαρχίας, αλλά στην πειθώ που χτίζεται με «όραμα» κοινό. Γι' αυτό και το πρωτείο στη μάχη το έχει η γλώσσα, όχι η γραφή – ποτέ. Δείγματα της γλώσσας που γέννησε ο Μάης του '68, σώζουν το δέος της ιερότητας του τότε ξεσπκώμου, κληροδότημα «εσαει»:

«Είμαστε ρεαλιστές, ζητάμε το απόλυτο». – «Να είσαι ελεύθερος σημαίνει: να συμ-μετέχεις ενεργά». – «Οι ελευθερίες δεν χαρίζονται, κερδίζονται». – «Δεν υπάρχουν έξυπνοι και κουτοί, υπάρχουν ελεύθεροι και υποταγμένοι». – «Κάθε εξουσία διαφθείρει, η από-

λυτη εξουσία διαφθείρει απόλυτα». – «Να είσαι ελεύθερος σημαίνει: να μετέχεις ενεργά». – «Ελπίδα γεννάει η ενεργός αυταπάρνηση». – «Οχι αντί για τη ζωή ποδόσφαιρο, όχι αντί για τον ξεσπκωμό υποταγή». – «Απαγορεύονται οι απαγορεύσεις, η ελευθερία μόνο κερδίζεται, δεν χαρίζεται». – «Ούτε ρομπότ ούτε σκλάβοι, η χειραφέτηση ή θα είναι ολόκληρη ή δεν θα κατορθωθεί ποτέ». – «Ναι, στην αμφισβήτηση, όχι στην γκρίνια». – «Και προσοχή: Το καινούργιο είναι επαναστατικό, η αλήθεια επίσης».

Και συνεχίζει το μανιφέστο: «Θέλουμε τη ζωή, την αυθορμσία, τη δημιουργία». – «Πριν από όλα, η αυτοαμφισβήτηση». – «Οχι ελευθερία στους εχθρούς της ελευθερίας». – «Έχουμε μιαν Αριστερά προϊστορική, μυρίζει μούχλα». – «Όμως, η αλήθεια αρχίζει με μιαν απαγόρευση: να μην περιορίσεις την ελευθερία του άλλου».

Σίγουρα, ο Μάης του '68 άφησε πίσω του μόνο μια νοσταλγική κορυφωση της δίψας για την αυθεντική ύπαρξη, την υπαρκτική γνυσιότητα – όχι έναν ρεαλιστικό δρομοδεϊχτη για το κατόρθωμα.

Ποιες παρουσίες - μαρτυρίες στην Ιστορία των ανθρώπων κέρδισαν αναμφισβήτητους τίτλους «χειραγωγού» στην ελευθερία από τον θάνατο; Ο Ηράκλειτος, ο Ρωμανός ο Μελωδός, ο Ντοστογιέφσκι, ο δικός μας Παπαδιαμάντης. Με το πέρασμα των χρόνων ο λόγος τους φωτίζει το «νόημα» (αίτια και σκοπό) της ανθρώπινης ύπαρξης και δημιουργικότητας. Λίγοι, ελάχιστοι, σταγόνες στον ωκεανό. Η συντριπτική πλειονότητα της ανθρώπινης παρουσίας πάνω στον πλανήτη γη συντηρεί απάντητο το αίνιγμα της αιτίας και του σκοπού της υπάρξης ελλογων όντων.

Ισως παρήγορο απάντηση και ελπίδα να αντικαρίζεται μόνο με την ελευθερία από το εγώ, τις αμείλικτες απαιτήσεις του για πρωτείο και υπεροχή. Είναι η βεβαιωτική, εμπειρική πληρότητα της ποιότητας, που μόνο βιώνεται, δεν κατανοείται προύποθετικά. «Λάμπει μέσα μου κείνο που αγνώω, με ωστόσο λάμπει». Τα είπε όλα ο Ελύτης με μια φράση – εννέα λέξεις. Με το επιπλέον ρίσκο, να νομίζεις «γνώση» την απλούστατη ένδειξη.

Δημόσιος Κήπος Λεμεσού:

Θέλουμε μάστερ πλαν ή κολάζ;

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ**

Κοιτάζοντας τη Λεμεσό από ψηλά, διακρίνονται ελάχιστα σημεία πράσινου με τα πιο διακριτά να είναι το κοιμητήριο του Αγίου Νικολάου και ο Δημόσιος Κήπος. Ένας πνεύμονας πράσινου που δέχεται το τελευταίο δόστημα σοβαρές απειλές, πράγμα παράδοξο σε μια πόλη τοιμεντωμένη σε τόσο μεγάλη έκταση, μ' ελάχιστο πράσινο και μικρό εμβαδό δημόσιων χώρων. Ο Δημόσιος Κήπος δημιουργήθηκε αρχικά το 1908 επί δημαρχίας Χριστόδουλου Σώζου και ήταν μία «καινοτομία στην ιστορία της τοποτεχνικής στην Κύπρο». Ο χώρος σχεδιάστηκε ως μια ολόκληρη, στις αρχές του 20ού αλλά κατά καιρούς αφαιρέθηκαν μεγάλα τμήματα του εμβαδού του είτε για να αφιερωθούν σε άλλες χρήσεις με ελεγχόμενη είσοδο, είτε γιατί εγκαταλείφθηκαν και έγιναν έρμαιοι στη φθορά του χρόνου.

Αυτά είναι:

1. Ο ζωολογικός κήπος, με ζώα φυλακισμένα, που η συνείδηση κάποιων εξακολουθεί να τους επιτρέπει να τα θεωρούν μέσο εκμάθησης ή διασκέδασης.

2. Το κπιποθέατρο, που έχει εξαιρεθεί λειτουργικά και οργανικά από τον δημόσιο χώρο για να εξυπηρετεί ιδιωτικές πρωτοβουλίες.

3. Ο χώρος του τουριστικού περιπτέρου στην πρόσψη του Δημόσιου Κήπου προς τη θάλασσα που παραμένει εγκαταλειμμένο και περιφραγμένο εδώ και χρόνια. Εδώ βρίσκεται το κτήριο-μνημείο του μοντερισμού του αρχιτέκτονα αειμνήστου Φοίβου Πολυδώριδη που κινδυνεύει άμεσα από την εγκατάλειψη.

4. Στο πρώην φυτώριο σήμερα βρίσκεται ο «Τμήμα Πρασίνου» του Δήμου Λεμεσού και αποτελεί και τον χώρο στάθμευσης δημοτικών αυτοκινήτων, σκυβαλόφορων και φορτηγών.

5. Η «Οικία Επάρχου» που στεγάζει το Παττίκειο Ιστορικό Αρχείο και Μουσείο που αποτελούσε εξαρχής ένα ξεχωριστό τεμάχιο εντός του κήπου.

Αυτή η υπεξαίρεση εμβαδού και η υποβάθμιση του δημόσιου χώρου έγινε επειδή δεν υπήρχε προσήλωση στο αρχικό όραμα, αθετήθηκε το αρχικό μάστερ πλαν και πραγματοποιήθηκαν επιπλέον αποκοπές που έβλαψαν την ενότητα και τον ιστορικό του χαρακτήρα. Αντί λοιπόν να προχωρήσουμε στην εκπόνηση ενός νέου μάστερ πλαν που να επιλύσει τα προβλήματα, ο Δήμος Λεμεσού προτείνει τη συνέχιση του κατατεμαχισμού του. Το δυτικό τμήμα παραμένει σχεδόν ανέπαφο και σχεδόν ίδιο στην αρχική του μορφή και αυτό ακριβώς το μέρος, που μπορούμε ελεύθερα και απρόσκοπτα να διασχίσουμε, έχει αυθαίρετα επιλεγεί για να υποδεχτεί την «αναβάθμιση» του παιδότοπου. Με μια πρώτη ματιά, αντιλαμβανόμαστε πόσο δυσανάλογα μεγάλο είναι το

εμβαδόν που αναμένεται να λυψεί αυτή η «αναβάθμιση» σε σχέση με το τμήμα του Δημόσιου Κήπου. Ο νέος παιδότοπος που προτείνεται είναι χωροθετημένος στο κέντρο του δυτικού τμήματος, ενώ η δυτική είσοδος στον Δημόσιο Κήπο θα γίνεται διαμέσου των δύο θεματικών ενότητων του παιδότοπου, Δόσος των Μονόκερων και Οργή του Ποσειδώνα. Η παρέμβαση θα έχει εμβαδόν 4.220 τ.μ. (έκταση ίση με οκτώ οικοπέδα) και σύμφωνα με τα σχέδια που δόθηκαν στη δημοσιότητα, το έδαφος θα καλυφθεί με συνθετικό δάπεδο και τοιμέντο! Τα χρώματα θα είναι έντονα και τα παιχνίδια τεράστια, εκτός κλίμακας. Με τον συνδυασμό όλων των πιο πάνω, γινόμαστε μάρτυρες της βίαιης επιβολής μιας συγκεκριμένης αισθητικής και της οικειοποίησης του δημόσιου κήπου από μια ομάδα δωρητών που μόνη της αποφασίζει και μόνη της εκτελεί με την άδεια και τη συνενοχή του δημαρχείου. Ο Δημόσιος Κήπος θα πάψει να είναι κήπος, αν ένα τόσο μεγάλο εμβαδόν σε ένα τόσο κεντρικό σημείο μετατραπεί σε τεχνητή επιφάνεια, με ένα είδος παιχνιδιών μεγάλης κλίμακας, που μοιάζει βγαλμένη από τις οθόνες ηλεκτρονικών παιχνιδιών. Είναι προφανές λοιπόν ότι πρόκειται για σχεδιασμό ενός θεματικού πάρκου και δεν πρόκειται για αναβάθμιση μιας παιδικής χαράς, όπως προφασίζονται. Αυτό έχουν διαποτώσει και οι τόσο φορείς και οργανώσεις που τοποθετήθηκαν ενάντια στο έργο και ζητούν επιτακτικά αναστολή των εργασιών και δημόσια διαβούλευση.

Σύμφωνα με την προβλεπόμενη διαδικασία, αυτό που προέχει αυτή τη στιγμή είναι μια λεπτομερής αποτύπωση και καταγραφή της εναπομένουσας βλάβης και των αρχικών χαράξεων. Να ξεκαθαρίσει τι χάθηκε και τι προστέθηκε. Ακολούθως, στο πλαίσιο μιας δημόσιας διαβούλευσης, να αποφασιστεί το μέλλον του χώρου. Θα κρατηθεί διατηρητέο τοπίο, θα μετατραπεί και επίσημα σε θεματικό πάρκο ή θα ενισχυθεί ο φυσικός του χαρακτήρας ως πνεύμονας πράσινου; Τέλος, μια διεπιστημονική ομάδα, να επιλεγεί στο πλαίσιο διεθνούς αρχιτεκτονικού διαγωνισμού, για να υλοποιήσει την πρότασή της. Αν η διαδικασία ακολουθήσει αντίστροφη διαδρομή, δηλαδή αν το εκάστοτε Δημοτικό Συμβούλιο έχει μια ιδέα για υλοποίηση ενός έργου στον δημόσιο χώρο και το κάνει χωρίς να μελετήσει τις επιπτώσεις που θα έχει στον υπόλοιπο χώρο, θα αποτύχει, καθώς το σύνολο θα είναι δυσνόητο και χωρίς αρμονία και συνοχή. Δηλαδή ένα κολάζ από αποσπασματικές και ασυνάρτητες κατασκευές.

Ο κ. Αλέξης Παπαδόπουλος είναι αρχιτέκτονας.

Πολίτης παρακολουθεί σε δρόμο στο Τόκιο της Ιαπωνίας ειδήσεις που αναφέρουν ότι η Βόρεια Κορέα εκτόξευσε αυτό που πιστεύεται ότι είναι διηπειρωτικός βαλλιστικός πύραυλος (ICBM). Ο πύραυλος προσγειώθηκε εντός της ΑΟΖ της Ιαπωνίας, περίπου 200 χλμ. δυτικά του νησιού Oshima-Oshima.

Η μάχη για τον θρόνο της «Νέας Ιουστινιανής»

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Καθώς οι αρχιεπισκοπικές εκλογές τρέχουν, υποψήφιοι και επιτελεία οργανώνουν την εκστρατεία τους. Σε γενικό επί-

πεδο όλα τα στοιχεία δείχνουν πως στις εκλογές θα συγκρουστούν τα τέσσερα κυρίαρχα ρεύματα που υπάρχουν στους κόλπους της κυπριακής ιεραρχίας. Αν και οι «τίτλοι» συχνά δεν αποδίδουν πλήρως τα πράγματα, ωστόσο, καταγράφω ορισμένα από τα γενικά χαρακτηριστικά τους.

1. Οι μητροπολίτες που θέλουν να εκφράσουν «πιο γνήσια» την «ελληνορθόδοξη παράδοση» και τον Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο με κύριο εκπρόσωπό τους τον Κωνσταντίν Βασίλειο. Ο ίδιος ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος ήλθε στην κηδεία του Αρχιεπισκόπου Χρυσόστομου για να εκδηλώσει με την παρουσία του μήνυμά του πως το Πατριαρχείο δεν είναι αδιάφορο για τα τεκταινόμενα στην Εκκλησία της Κύπρου. Εμφανώς δεν παρεμβαίνει, ούτε και έχει δυνατότητες, αλλά μάλλον θα προτιμήσει να μιλήσει περισσότερο για την ενότητα της κυπριακής εκκλησίας με το Οικουμενικό Πατριαρχείο, παρά να μιλήσει υπέρ ενός εκ των υποψηφίων. Η εκτίμησή του για τον μετριοπαθή Βασίλειο Κωνσταντίνος δεν συνιστά και ικανό λόγο για να τον στήριξη και δημόσια. Ο Βασίλειος με τη γενικότερη μετριοπαθή στάση και με τον ήπιο λόγο του, ηγείται μιας μικρής περιοχής σε σχέση με τον τίτλο του, ωστόσο, στερείται (με βάση τα κυπριακά εκκλησιαστικά «πρότυπα») οικονομικής ισχύος σε σχέση με τους ανταγωνιστές του.

2. Οι μητροπολίτες, οι καλούμενοι

«ρωσόφιλοι», που είχαν κατά καιρούς μια καλή επικοινωνία με το Πατριαρχείο Ρωσίας με κύριο εκπρόσωπό τους τον μητροπολίτη Ταμασού και Ορεινής Ησαΐα, διάδοχο με έργα του άλλοτε πανίσχυρου ηγούμενου Κύκκου Νικηφόρου. Η τάση αυτή δεν συμφώνησε με την απόφαση του εκλιπόντος Αρχιεπισκόπου ν' αναγνωρίσει το αυτοκέφαλο της Ουκρανικής εκκλησίας μεσοσύσης της σύγκρουσης με

Παραβλέπει, βέβαια, ο Πάφου την ολοένα και πλησιέστερα πορεία της νήσου προς τη διχοτόμηση. Παραβλέπει επίσης την ολοένα και πλησιέστερη πορεία που οδηγεί σε σύνορα με την Τουρκία στην οδό Λήδρας.

την ρωσική Εκκλησία. Προφανώς το ρεύμα αυτό γνωρίζει ότι η μονομέρεια βλάπτει τις επιδιώξεις της και έτσι κάνει κινήσεις για να βελτίώσει την εικόνα του τόσο με επισημειώσεις στο Φανάρι, όσο και με έργα αλληλεγγύης στα θύματα από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία. Ο Ταμασού εμφανίζει ένα σημαντικό έργο κοινωνικής αλληλεγγύης- ΚΕΝΘΕΑ για την αντιμετώπιση των νεοεργατικών, εμφιαλωμένο νερό από τις πωλήσεις του οποίου ένα ποσοστό πάει στο ΚΕΝΘΕΑ, μουςικές εκδηλώσεις στην έδρα της Μητρόπολης κ.λπ.

3. Η τάση με την πιο ακραία εθνι-

κολαϊκίστικη προσέγγιση στο Κυπριακό και στα θέματα εξωτερικής πολιτικής εκφράζεται από τον μητροπολίτη Πάφου Γεώργιο. Η τάση εξέφρασε ενώπιον όλων τις απόψεις της, όταν ο Πάφου είπε διάφορα στον επικάδειο λόγο του στον εκλιπόντα αρχιεπίσκοπο. Ο μητροπολίτης είπε πως «σ' αυτή την περίοδο, ως προεδρεύων της Ιεράς Συνόδου, ηγήθηκε και της αντίδρασης εναντίον του σχεδίου Ανάν. Μα και στη 16ετή περίοδο της αρχιεπισκοπίας του παρέμεινε η αυθεντική εκκλησιαστική φωνή προάσπισης των εθνικών μας δικαιών». Παραβλέπει, βέβαια, ο Πάφου την ολοένα και πλησιέστερα πορεία της νήσου προς τη διχοτόμηση. Παραβλέπει επίσης την ολοένα και πλησιέστερη πορεία που οδηγεί σε σύνορα με την Τουρκία στην οδό Λήδρας. Το να αξιοποιεί μια κηδεία για να πεις τι απορρίπτεις χωρίς να προτείνεις τίποτα, δεν σημαίνει πως ως διά μαγείας θα έθελι η ιδανική λύση! Ακόμα χειρότερα: Ο τυφλός ανορθολογισμός που εκφράζει ο Πάφου, επιφέρει μ' έργα αυτό που απορρίπτει με συνθήματα. Ο Πάφου αξιοποίησε το βήμα στην κηδεία για να πει πως θα συνεχίσει την ίδια γραμμή με τον εκλιπόντα Αρχιεπίσκοπο στο Κυπριακό.

4. Η τάση με ισχυρούς δεσμούς με τη Μονή Βατοπαιδίου έχει ως κύριο εκπρόσωπό της τον Λεμεσού Αθανάσιο, πρόσωπο με ιδιαίτερη δημοφιλία στην επαρχία του και με οργανωμένους πυρήνες και στις άλλες επαρχίες. Φέρεται να έχει παγκύπρια δικτύωση, ωστόσο, η βατοπαιδινή προέλευσή του παραμένει ένα κρίσιμο ερωτηματικό ως προς τις πραγματικές του επιδιώξεις. Η εξάρτηση από φανατικά «δόγματα» που συσχετεύουν Αγιο-

ρείτες μοναχοί παραμένει το πιο δύσκολο κομμάτι της υποψηφιότητάς του. Ο Λεμεσού Αθανάσιος μίλησε για τις «άριστες» σχέσεις του με τον Οικουμενικό Πατριάρχη, «τον οποίο αγαπά και εκτιμά», προσθέτοντας όμως «πως αγαπά και εκτιμά και τον Πατριάρχη Μόσχας Κύριλλο» (Πηγή: Ράδιο Πολίτης, 17/11)

Στις ζυμώσεις σε διάφορα επίπεδα η έκπληξη προήλθε από τον επίσκοπο Καρπασίας Χριστοφόρο, ο οποίος «ζήτησε δημόσια από τους μητροπολίτες Πάφου Γεώργιο και Κωνσταντίν Βασίλειο ν' αποσυρθούν από την κούρσα της διαδοχής και να στηρίξουν τον ίδιο για τον αρχιεπισκοπικό θρόνο». Ο μητροπολίτης Κωνσταντίνος (Πηγή, «Alpha Ενημέρωση», 16/11) ανέφερε, ότι τον «προσέγγισε ο Καρπασίας Χριστοφόρος. Πριν από κάποιους μήνες υπήρξε μια τέτοια τοποθέτηση, αλλά δεν έχει καρποφορήσει. Τότε ζήτησε από μένα να αποσυρθώ για να στηρίξω εκείνον ως μέση λύση». Ο ίδιος ο επίσκοπος Καρπασίας στην εκπομπή «Alpha Ενημέρωση» σχολίασε τις εξελίξεις, λέγοντας πως «αν πάμε σε μια διαδικασία δούναι και λαβείν τότε χάνει αυτή την ουσία, δεν έχει καμία σημασία να ασχοληθεί κανείς με αυτό το εκκλησιαστικό γεγονός». Τι θα καθορίσει την τελική έκβαση της μάχης; Οι συνεργασίες, οι αποκλεισμοί, οι πιεσμοδοτήσεις. Ένας τομέας στον οποίο ο εκλιπών Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος απεδέχθη πατριάρχης. Προφανώς το παράδειγμα του εκλιπόντος θα έχει συνέχεια και οι παραδόσεις, κατά κανόνα, τηρούνται. Η 18η Δεκεμβρίου δεν είναι μακριά...

www.larkoslarkou.org.cy

Σοκ! Το Κυπριακό βρίσκεται σε αδιέξοδο

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Αδίκως είδε τον Πρόεδρο Αναστασιάδη και τον Τ/κ ηγέτη Ερσίν Τατάρ ο Μίροσλαβ Γέντσα, βοηθός γενικός γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών για Ευρώπη, Κεντρική Ασία και Αμερική; Παρά την περιοδεία του Προέδρου σε διάφορες χώρες, όπου προσπάθησε να πείσει πως μπορεί να ενεργοποιήσει διαδικασία για το Κυπριακό, παρά τις προσπάθειες της κυβέρνησης για παρουσίαση παλιών προτάσεων ΜΟΕ για ξεκλείδωμα της διαδικασίας, είναι μάλλον προφανές για όποιον παρακολουθεί τα του Κυπριακού έστω επιφανειακά πως δεν υπάρχει καμία διάθεση από κανέναν – και αυτό περιλαμβάνει και την ε/κ πλευρά – ν' ασχοληθεί. Η κυπριακή κυβέρνηση, μετά από χρόνια παντελούς και εξοργιστικής απραξίας πλέον περιορίζεται

στην άμυνα, ή όπως θα μπορούσε να την πει κανείς πιο διπλωματικά, σε κινήσεις αποτροπής. Ο κ. Γέντσα έφυγε από τη Λευκωσία κάνοντας λόγο για «πολύ ειλικρινή, πολύ εποικοδομητική συζήτηση», mas επανέλαβε τη δέσμευση του γ.γ. του ΟΗΕ ο οποίος (καλώς) ασχολείται περισσότερο με την κλιματική αλλαγή αυτή την περίοδο και αναχώρησε. Ο ΥΠΕΞ Ιωάννης Κασουλίδης, ο οποίος επίσης ήταν στη συνάντηση, έκλεισε τα όποια περιθώρια προσδοκιών είχε καλλιεργήσει ο πολιτικός του προϊστάμενος, απαντώντας στην ερώτηση αν μπορεί να υπάρξει νέα επίσκεψη αξιωματούχου των Η.Ε. στην Κύπρο πριν από τις εκλογές λέγοντας: «Αν δεν υπάρχει κινητικότητα και συνεχίζει η κατάσταση να είναι όπως είναι σήμερα, πιθανόν όχι».

«Καταλαβαίνετε ότι όταν είσαι σε περίοδο εκλογών και δημιουρ-

γείται τέτοιος βαθμός δυσάρεσκειας στην κυπριακή κοινή γνώμη, οι υποψήφιοι, μηδενός εξαιρουμένου, είναι υποχρεωμένοι να κάνουν δεσμεύσεις από τις οποίες, όποιος και αν εκλεγεί, θα είναι δύσκολο να επανέλθει μετά» πρόσθεσε, παραπέμποντας με τα πιο απλά λόγια στο γιατί οι Χριστοδουλίδης, Νεοφύτου και Μαυρογιάννης δεν έχουν διάθεση ούτε πρόκειται να καταθέσουν νέες ιδέες στο Κυπριακό. Σημειώνοντας πως όταν προειδοποιούσε για την Αμμόχωστο το έκανε για να κινηθεί η Κυπριακή Δημοκρατία προληπτικά πρόσθεσε: «Άμα το κάνουν και μετά, τη σχέση έχει πλέον; Και πράγματι αυτή τη στιγμή δεν διαβλέπουμε στον σύντομο ορίζοντα οποιεσδήποτε ενέργειες. Πιθανόν να δούμε μετά».

Οι τοποθετήσεις αυτές είναι μια βελτίωση από το Δόγμα Κούσιου («τι θα έπρεπε να κάνει η κυβέρ-

νηση και δεν το έκανε»;, 8/10/2020, «Πρωινή Επιθεώρηση» στον «Πολίτη 107,6»), αλλά δεν αρκούν, καθώς το Κυπριακό δεν θα έπρεπε να μένει στις αμυντικές διατυπώσεις και αυτοί που διαφωνούσαν με την προκλητική απουσία Αναστασιάδη έπρεπε να είχαν επιχειρήσει μια κάποια ρήξη χωρίτερα. Κάπως έτσι λοιπόν περάσαμε από τη φάση όπου το Προεδρικό διοκτέτευε κόνναρα στα ΜΜΕ για πρωτοβουλίες και εκκλήσεις στην ΕΕ και στον Εμανουέλ Μακρόν να εμπλακούν στο Κυπριακό, στην παραδοχή πως θα πρέπει επιτέλους να αφήσουμε τον ΠτΔ ήσυχο να διανύσει τον τελευταίο εβδομάδες της θητείας του χωρίς να απαιτούμε, οι ανώνυμοι, να έχει πλάνο και σχέδιο αντιμετώπισης των επιπτώσεων της απραξίας του μετά το Κραν Μοντανά. Κινητικότητα στο Κυπριακό

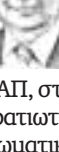
υπάρχει, όταν ισχύει τουλάχιστον μία από δύο προϋποθέσεις: ενθάρρυνση και πιέσεις από το εξωτερικό για περιφερειακούς και άλλους λόγους, ή διάθεση προόδου από τους ηγέτες στη Λευκωσία και τις πολιτικές τάξεις που τους περιτριγυρίζουν. Η σκληρή αλήθεια είναι πως αυτή τη στιγμή δεν ισχύει καμία από αυτές τις προϋποθέσεις. Η κατάσταση θα ήταν χειρότερη αν υπήρχαν σοβαρές, όχι προληπτικές αλλά ενεργητικές, προσπάθειες για πρόοδο από κάποιον από τους εμπλεκόμενους. Όμως σήμερα, σε μια περίοδο όπου το διεθνές περιβάλλον μετασχηματίζεται, το υποσύστημα της περιοχής βρίσκεται σε σχεδόν πλήρη αστάθεια. Το «κουαρτέτο» του Κυπριακού είναι ουσιαστικά ακυβέρνητο καθώς Κύπρος, Τουρκία και Ελλάδα βρίσκονται σε προεκλογική περίοδο και η τ/κ πλευρά είναι

ακυβέρνητη. Η κυπριακή κυβέρνηση με το ζορί προχωρεί σε κινήσεις άμυνας και οι υποψήφιοι ΠτΔ δεν τολμούν να προτείνουν κάτι ουσιαστικό, η επίσημη τ/κ πλευρά πλέει στη νιρβάνα του κ. Τατάρ για τα δύο κράτη και η τ/κ αντιπολίτευση είναι παροπλισμένη χωρίς στήριξη από κανέναν, η κυβέρνηση του κ. Μπισσάκη σκέφτεται πλέον μόνο με όρους Watergate και πολιτικές επιβιώσης και ο κ. Ερντογάν κινείται με αποκλειστικό κίνητρο την επανεκλογή ώστε να μην καταλήξει στη φυλακή. Το ότι τώρα η κυβέρνηση, μετά τις αποτυχίες των τελευταίων πέντε χρόνων, θυμήθηκε να στείλει το μήνυμα πως δεν αναμένει πρόοδο είναι προκλητικό, ειδικά δεδομένων των ευθυνών της. Αλλά ποιος στον πολιτικό διάλογο θα της το πει;

ykakouris@gmail.com

«Γόπινγκ» στο ναό
της Δημοκρατίας

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

«Ακροβολιστείτε σε γύνα 90 μοίρων και άρ-
ξάστε γόνηγκ...» ήταν
η διαταγή του αυστη-
ρού επιλοχία πριν από
αρκετές δεκαετίες στη
ΣΕΑΠ, στο Ηράκλειο της Κρήτης, τη
στρατιωτική σχολή για τους έφεδρους
αξιωματικούς. Ήταν τότε που μάθαμε
οι τότε «αγροίκοι κυπριαί» ότι γόνηγκ
σημαίνει «συνάεις ποτισίγαρο...» Τότε
οι «μονιμάδες» οι αυστηροί αξιωμα-
τικοί του στρατού και οι «παλιοί»
στρατιώτες, της προηγούμενης σειράς,
δηλαδή με διαφορά μερικών μηνών,
πετούσαν επιδεικτικά τις γόπες των
τσιγάρων τους, έτσι για ν' αποδείξουν
ότι ήταν «κουτο-μάγκες». Τα χρόνια
πέρασαν και ανάλογο σκηνικό δια-
δραματίστηκε πριν από μερικές ημέ-
ρες στο αίθριο της Βουλής, στο Ναό
της Δημοκρατίας. Κάποιοι «περπήφα-
νοι» αξιωματικοί του κράτους και
κάποιοι ακριβοπληρωμένοι δημόσιοι
υπάλληλοι, κλίμακας «Α... παλαρι-
στή», όπως λέγεται να λείει ο Βου-
λευτής Ζαχαρίας Κουλιός, πετούσαν
τις γόπες των τσιγάρων τους, μέσα
στα θαυμάσια πατέρια, με ελιές, κυ-
παρίσσια και άλλα κυπριακά βότανα,
τα οποία τοποθέτησε η πρόεδρος της
Βουλής Αννίτα Δημητρίου, στο πάλι
ποτέ άχαρο αίθριο του Κοινοβουλίου,
το οποίο σήμερα αποτελεί ένα πραγ-
ματικό στολίδι, ένα πανέμορφο ανάστρο,
για τη Βουλή των Αντιπροσώπων.

Κάποιος άγνωστος έβγαλε φωτογραφίες τις γόντες στα πατερίκια και με το ανάλογο σχόλιο, τις έστειλε στην πρόεδρο της Βουλής, η οποία πάραυτα, κατέβηκε από το γραφείο της, από τον τρίτο όροφο, στο αίθριο του Κοινοβουλίου και άρχισε ως άλλος επιλόχιος να εντοπίζει τα «τεκμήρια του εγκλήματος». Δεν έκρυψε την αγανάκτησή της, υπέδειξε στους καπνίζοντες, ότι τα τραπεζάκια στο αίθριο είναι γεμάτα τασάκια και ότι είναι απαράδεκτη αυτή η συμπεριφορά. Φώναξε και τους καλότετους «στρατιώτες» του κοινοβουλίου, τους αρμόδιους για την καθαριότητα και σε λίγα λεπτά τα πατέρια, ήταν πεντακάθαρα, αναδινόντας και πάλι μυρωδιές δάσους. Οι «ταπεινές» αυτές ιστορίες, τα «χωρκατλίδικα» αποκάλυψαν το τεράστιο έλλειμμα σεβασμού προς τους θεομύους και κυρίως κακής νοοτροπίας για τα δικαιώματα των μη καπνιστών και των ανθρώπων οι οποίοι επιμένουν στην καθαριότητα. Η συγκυρία της στιγμής έχει τη δική της σημασία, αφού λίγα λεπτά προηγουμένως, η Αννίτα Δημητρίου, συναντήθηκε με τον Πρόεδρο και τα μέλη του Ανώτατου Δικαστηρίου, μια ιστορική ίσως συνάντηση, για τα δεδομένα των πολιτειακών εξουσιών στην Κύπρο. Από τους «θεούς» της δικαιοσύνης, στους «διαβόλους» των αποτοίγων. Πολλά πρέπει να γίνουν και για ν' αλλάξουν νοοτροπίες σε επιπεδο κομμάτων και βουλευτών.

Επείτλους, ίσως μετά τις εκλογές, πρέπει να ανοίξει σοβαρά η συζήτηση για συνενώσεις Κοινοβουλευτικών Επιτροπών, να τερατιστεί το φαινόμενο επικάλυψης θεμάτων και κυρίως να εκλείψουν φαινόμενα «μετακινουμένων» βουλευτών λόγω μη απαρτίας. Και σίγουρα οι επιστημονικοί συνεργάτες των βουλευτών δεν αποτελούν αντικαταστάτες των αντιπροσώπων του λαού. Καλό είναι να διεξαχθεί και μια σοβαρή συζήτηση για τους χρόνους συζήτησης θεμάτων, τόσο στις Επιτροπές, όσο και στην Ολομέλεια της Βουλής. Η πρακτική της «αίφνης των Εβραίων», δηλαδή οι χλεύαιτες συζητήσεις, χωρίς προνοδιαγράμματα, πρέπει κάπου να περιοριστούν ή και να τερατιστούν. Η πρακτική στην Ευρωπαϊκή, με το «κάδο» στον Λευτέρη Χριστοφόρου, δείχνει τον δρόμο, για θέσπιση λογικών κανόνων. Εξάλλου «το λακωνίζουν εστί φιλοσοφία...» για όσους ξεχνούν ότι η πολυλογία καταντά αερολογία. Μεγάλο κεφάλαιο αποτελεί και η ενδυμασία των ανδρών, οι οποίοι, είτε υπηρετούν, είτε εργάζονται, είτε φιλοξενούνται στο Ναό της Δημοκρατίας. Σε πολλά κοινοβούλια ευρωπαϊκών χωρών, απαγορεύεται η είσοδος ακόμη και δημοσιογράφων και κινηματογραφιστών χωρίς γραβάτα. Σε όλα όμως τα Κοινοβούλια λειτουργεί ο άγραφος κανόνας, σε όλα τα επίπεδα, ακόμη και των λειτουργών στις καφετέριες, της ευπρεπούς ενδυμασίας στο Ναό της Δημοκρατίας.

Έγιναν τεράστια βήματα προς τα εμπρός, από τις δύο Κυρίες τις Βουλές, την Αννίτα Αντιπρωτρίου και την Τα-σούλα Ιερωνυμίδου, τη γενική διευ-θύντρια. Τοποθετήθηκαν παρτέρια στο περιτόπισμα και «καμουφλαρί-στηκαν» ευχάριστα και τα άχαρα κάγ-κελα. Ξεχωρίζει και η τοποθέτηση σε όλες τις αίθουσες και σε όλους τους διαδρόμους του πανiplαίου κτηρίου, έργων τέχνης, έτσι για να σπάζει η «μouλax» του χώρου. Τώρα ετοιμάζεται ένα αξιοπρεπές εστιατόριο για να φι-λοξενούνται οι επισκέπτες, ακόμη και οι ξένες αντιπροσωπείες. Σημαν-τική είναι και η αναβάρθριση της αί-θουσας Τύπου, ενώ κάποια μικρά βή-ματα έγιναν και για είσοδο της Βουλής των Αντιπροσώπων στο χώρο του διαδκτώσιου και των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης.

Το σημαντικό είναι ότι κάτι άρχισε αλλάζει όψη ο Ναός των Δημοκρατίας, έστω και μέσα στο αποικιοκρατικό κτήριο, το οποίο θυμίζει ολίγον τι βιομηχανικό υποστατικό, όπως το χαρακτηρισέ ξένος υψηλός αξιωματούχος, λίγο πριν πατήσει το πόδι του, στο κόκκινο χαλί και εισέλθει στο ευπρεπισμένο κτήριο. Το θετικό είναι ότι γίνονται βήματα προς τα εμπρός και σίγουρα τα καλύτερα έρχονται.

kaparispn@yahoo.gr

Η ιστορία αυτή είναι αληθινή, αν πιστεύετε τους παραμυθιδες. Θα μπορούσε να είχε διαδραματιστεί τρεις ημέρες μετά την κοίμηση του μακαριστού Αρχιεπισκόπου Χρυσόστομου Β'. Θα μπορούσε να συνοδεύεται μετά μουσικής υπόκρουσης του όσματος της Αρλέτας «Το μπαρ το ναυάγιο». Και δεν θα μπορούσε πουθενά άλλο να λάβει χώρα εκτός από το προαίτιο και το κτίριο της Θεολογικής Σχολής της Εκκλησίας Κύπρου, παραπλεύρως της Αρχιεπισκοπής. Η αφήγηση θα ήταν σε τρίτο πρόσωπο και ο αφηγητής θα ήταν παντογνώστης, λες και είχε στην ιδιοκτησία του σύστημα παρακολούθησης και υποκλοπών, ώστε να γνωρίζει με πάσα λεπτομέρεια τις πράξεις, τις λέξεις, τις σκέψεις και τα συναισθήματα των πρώων. Αν δεν πιστεύετε στην ύπαρξη τέτοιων προηγμένων λογισμικών, καλύτερα να μη συνεχίσετε την ανγώνωση, αφού προφανώς πρόκειται για προϊόν μυθοπλασίας.

Ο Νίκος, ο Νικόλας και ο Νίκος έδωσαν
 να ραντεβού στο κυλικείο της σχολής γύρω στις
 δέκα το πρωί. Τα σοβάρια κι ασυτρήρα πρόσωπα
 τριών φοιτητών που απολάμβαναν στο δι-
 πλανό τραπεζί το ακριστό τοάι βοτάνων φω-
 τισπανάκ, μόλις αναγγώρισαν τον Πρόεδρο
 να παραγγέλλει ουσιακά και τα ταρισάτο
 του. Ζεστό φουρνιστό σαμαμένο ψωμί, ελιές
 τσακιστές, ντοματίνα, αγγουράκι χωραφιού.
 Γύρισαν και κοιτάχτηκαν μεταξύ τους έκ-
 πληκτικοί. Του είπαν «παππούλη, τι ζητάς εδώ,
 έδεν είναι μέρος για έναν άγιο αυτό». Ο Πρό-
 εδρος περιέφερε το βλέμμα στο προαύλιο
 έξω από το παρθύρο, μήπως εμφανίζονταν
 τα άλλα δύο μέλη της παρέας. Τελικά το γλυκό
 έδεσε με τους τρεις τους. Πατήρ, υιός και
 άγιο πνεύμα. Κι ως μιλούσε ο άλλος για σκέις.
 Στη σκέψη αυτή θύμωσε όπως οργιζόταν τα
 παλιά χρόνια ο Δίας. Βλέποντας, όμως, τους
 τρεις νεαρούς φοιτητές να τον κοιτάζουν
 κρημασμένοι από τα χείλι του, κρέμισε,
 δρόρσιος τον λαμπό του με ακόμα λίγο ουσιακά
 και απευθύνθηκε σε αυτούς με γλυκύτητα:
 «Τέκνα, κάνετε μέγα λάθος. Εδώ είναι ο φόβος

των ανθρώπων και το πάθος». Ο μικρός Νικόλας έφτασε με δέκα λεπτά καθυστέρηση. Φορούσε πάντα ένα πριγκιπικό χρυσό χαμόγελο βγαλμένο από τα παραμύθια της εποχής των διδασκάλων. Ρώτησε ευγενικά το Πρόεδρο Νικο πού είναι ο άλλος Νικος και ο Πρόεδρος τον έκανε νόημα να καθίσει στο διπλανό σκαμπό. Συνεχίζοντας τη θεία κοινωνία με ουίσκι και νερό, ενημέρωσε τον μικρό Νικόλα ότι ο Νικος καθυστέρησε στην υπογραφή του βιβλίου συλλυπητηρίων, να είναι καθ' οδόν. Ο μικρός Νικόλας ανυσίχκωσε για τις δηλώσεις που ακολούθησαν στα δίκτυα. Ο Πρόεδρος τον καθυσήκασε. Ο Νικος μαθαίνει εύκολα, είπε. Έπραξε και δήλωσε όσα του ζητήσαμε. Εξέφρασε τη θλίψη του, σημειώνοντας την ιστορική παρακαταθήκη της ενίσχυσης του Αυτοκεφάλου. Ωραιο, μουρμούρισε ο μικρός Νικόλας. Ο ίδιος θα έλεγε καλύτερα, σκέφτηκε, μα δεν έπρεπε να το παραδεχτεί μπροστά στον Πρόεδρο. Ο ίδιος θα έπρεπε να ήταν υποψήφιος. «Ο άλλος; Τι δήλωσε ο άλλος;» ρώτησε ο μικρός Νικόλας. «Πως ο μακαρίσιος είχε απέχθεια πάντα στην υποκρισία».

Ο Πρόεδρος –στη μνήμη του μακαριστού– ρούφηξε ακόμα ένα ουσιακάκι. Θυμήθηκε που ο Χρυσόστομος τον συνεβούλευε δημόσια να σταματήσουν να κλέβουν. Είχε έναν τρόπο να τα λείει ο μακαριστός. Μεταξύ σοβαρού κι αστείου. Α ρε μπαγιάσα, περνάς καλά εκεί πάνω;

Ο Νίκος έφτασε με είκοσι λεπτά καθυστέρηση. Είχε έναν αέρα στο βόδισμα. Ένας Νίκος για τη νίκη. Κοίταξε γύρω του στεγνούς και μεθυσμένους και σκέφτηκε πόσο αγαπάει τους κολασμένους. Δεν πήγε πρώτα στη δική του παρέα. Μαθαίνει γρήγορα, όπως όλοι του λένε. Κάθισε πρώτα στο τραπέζι των τριών φοιτητών. Αφιέρωσε πέντε λεπτά ακριβώς. Να ακούσει τα παράπονα και τα όνειρά τους. Τους υποσχέθηκε να τα κάνει πραγματικότητα. Οι φοιτητές της Θεολογικής Σχολής είναι το αύριο αυτού του τόπου. Ο μακαριστός, στον οποίο οφείλεται η ίδρυση

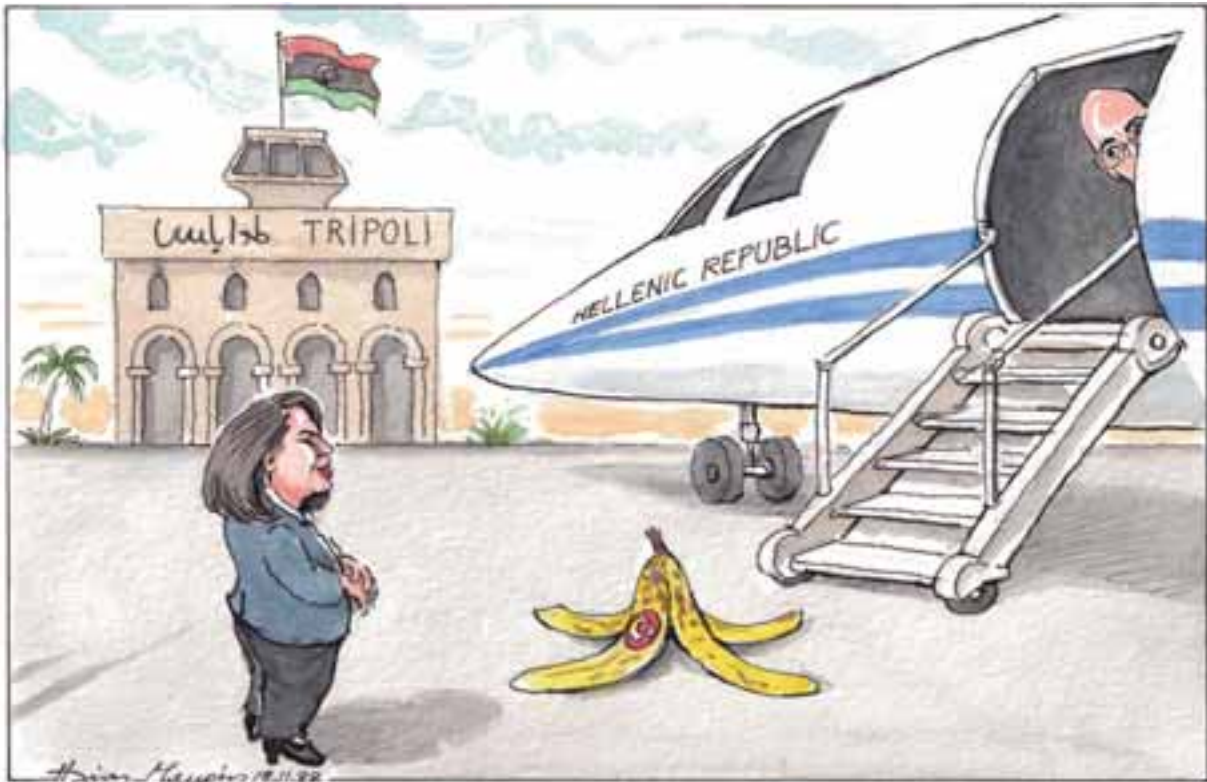
και η οικονομική ενίσχυση αυτής της σχολής, θα τους βλέπει από ψηλά χαρούμενος, αν πάρουν τη σκυτάλη και τιμήσουν την κληρονομιά που άφησε στον τόπο.

‘Όταν ο Νίκος ήλθισε στο Πρόδρομο Νικόλαο και τον μικρό Νικόλα, τους αγκάλασε εγκάρδια και θέλησε να εξομολογηθεί σε αυτούς τον προβληματισμό του. Έστρεψε το πρόσωπό του στο Πρόδρομο, που αισθανόταν πάντα ως πνευματικό του πατέρα. «Αν ερωτηθώ, πάτερ, για τις 300.000 που πήρε ο μακαριστός γι’ αυτήν εδώ τη σχολή, για να μεσολαβήσει, ώστε ο Μαλαισιανός εγκληματίας να εξασφαλίσει κυριακό διαβατήριο, τι θα απαντήσω;», ο Πρόεδρος χαμογέλασε, ρούφηξε ακόμα λίγο από το ποτό του, χτύπησε πατρικά τον Νίκο στην πλάτη και του ζήτησε να πάρει σημειώσεις για μία ακόμα φορά: «Νίκο, υπέμεινε, αν θες να γράψεις πρέπει να αμαρτύνεις. Εί κι αν προλάβεις να μετανιώσεις».

Ο Νίκος προβληματίστηκε ακόμα περισσότερο. Ήξερε, βέβαια, όλα στα συνάβαιναν. Κι ως εκ τούτου τα μάτια. Κλείνοντας τα μάτια, τα όνειρα γίνονται πιο γρήγορα αληθινά. Είχε χρέος απέναντι στους νέους. Να τους δώσει εμπνηματικό παράδειγμα ότι μπορείς να κλείνεις τα μάτια, να μιλάς χωρίς να λες τίποτα και να ανεβαίνεις ψηλά, να πετάς στους ουρανούς του νουνείρου σου, να φτάνεις στο υψηλότερο σκαλί, να κτυπάει στο στήθος σου το χρυσό μετάλλιο της Νίκης. Όλο ετούτο το φιλοσοφικό κατασκευασμα θα είναι η δική του κληρονομιά στην κυπριακή νεολαία. Συγκίνησε. Δάκρυσε με ένα δάκρυ όμοιο του ποδέρρου του 2004.

Προτού αποχωρήσουν, ύψωσαν τα ποτήρια για τελευταία φορά. Ο μικρός Νικόλας ήπιε στην υγειά της Νέας Στρατηγικής του 2018. Ο Νίκος ήπιε στην υγειά της Θεοδώρας, γυναίκας του Ιουστινιανού. Έως, σκέφτηκε, έχει κι ο ίδιος στο πλάι του μια άλλη Θεοδώρα. Ο Πρόεδρος Νίκος ήπιε στην υγειά της νίκης και στην τρίτη θηρία του.

Η κα Κούλα Στυλιανού είναι φιλόλογος.

ΕΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ

Το κόμμα και το κράτος (II)

Οι σχέσεις του κόμματος με το κράτος εξαρτώνται τόσο από τη μορφή του κράτους όσο και από τη μορφή του κόμματος.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα ευρωπαϊκά κόμματα στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο. Είναι κόμματα που αποτελούνται από άλλα, «εθνικά», κόμματα με κοινό ή παραπλήσιο ιδεολογικό προσανατολισμό. Στην περίπτωση των ευρωπαϊκών κομμάτων γίνεται εμφανές ένα στοιχείο που ενυπάρχει σε όλα τα κόμματα, ανεξαρτήτως αν είναι ευρωπαϊκά, ομοσπονδιακά ή «εθνικά». Όλα ανεξαρτήτως τα κόμματα είναι πολυκομματικά. Συνήθως μιλάμε για «τάσεις» ή για «συνιστώσες» ή ακόμη και για «ομάδες» εντός των κομμάτων, κάτι το οποίο γίνεται εύκολα αντιληπτό από την καθημερινή μας επαφή με την πολιτική πραγματικότητα. Δύσκολα όμως θα εντόπιζε κανείς κόμματα εντός των κομμάτων, εκτός από την περίπτωση αποχώρησης ομάδας στελεχών και τη δημιουργία νέου κόμματος. Όμως, ειδικά σήμερα όπου ο «πολυσυνλεκτικός» χαρακτήρας

των κομμάτων τὰ ὡθεῖ σε ευρύτερα ανοιγμάτων πρὸς ὅλες τὰς κατευθύνσεις, εἶναι προτιμότερον να θεωροῦμε τὰ κόμματα ἐξουσίᾳ ὡς «ὁμόσπονδους» σχηματισμοὺς μικρότερων κομμάτων, παρὰ ὡς ἐνιαῖα κομμάτια ἰδεολογικῆς καὶ πολιτικῆς καθαρότητος. Αὐτὴ τὴν οπτικὴν γωνίαν ἐπιτρέπει ἓνα ἀκόμη συμπέρασμα. Οἱ κομματικοὶ μηχανισμοὶ ἐρχονται σε ἐπαφὴ μὲ τὸ κράτος με πολλὰ πρὶν περιπλοκοὺς τρόπους ἀπ' ὅ,τι συνήθως πιστεύεται.

Ο συνάθης τρόπος κατανόησης της διαπαιθής κόμηματος και κράτους είναι τής «άλωση» του κράτους από τή κόμμα. Μάλιστα, στην πιο έγκυρη ανάλυση του φαινομένου από τον Νικο Πουλαντζά στο έργο του «Το κράτος, η εξουσία, ο σοσιαλισμός», παρουσιάζεται η διπλή κίνηση του κόμματος από και προς τα γρανάζια τής δημόσιας διοίκησης. Στην ανάλυσή του, ο Πουλαντζάς συγκρίνει τή διεύθυνση του πολυκομματικού συστήματος στη δημόσια διοίκηση με τα ολοκληρωτικά συστήματα, όπου κράτος και κόμμα ταυτίζονται μέσω ενός μονολιθικού γραφειοκρατικού μηχανισμού. Η ακροία αυτή περίπτωση

ση του σκιάδους κόμματος των «δημοσίων υπαλλήλων», το οποίο λόγω της κρίσιμης μάζας του καθορίζει τις κοινοβουλευτικές αναμετρήσεις και έτσι παραμένει διαρκώς στην εξουσία με διαφορετικό κάθε φορά «χρώμα», απαντάται πρωτίστως στις σοσιαλιστικές κρατιστικές οικονομίες. Όσο πιο φιλελεύθερη είναι η οικονομική δομή ενός κράτους, τόσο πιο δύσκολο γίνεται για το σκιάδες αυτό κόμμα να «κυβερνήσει». Στα φιλελεύθερα καθεστώτα, η επαφή κόμματος και κράτους δεν είναι ποτέ ολική. Ο «ομοσπονδιακός» χαρακτήρας των κομμάτων του φιλελεύθερου καθεστώτος έγκειται σε αυτή ακριβώς την άνιση σχέση των «κομδών», «τάσεων», «συνιστώσων» με την κρατική εξουσία και τη δημόσια διοίκηση. Ειδικά σε κράτη όπως οι ΗΠΑ, όπου η εκτελεστική εξουσία είναι σχεδόν αποκλειστική υπόθεση του εκλεγμένου από τον λαό Προέδρου και η δημόσια διοίκηση είναι αυστηρά ανεξάρτητη της εκτελεστικής εξουσίας, είναι φανερό ότι δεν κυβερνούν ούτε οι Δημοκρατικοί ούτε οι Ρεπουμπλικανοί, αλλά συγκεκριμένα «κόμματα» εντός

των δύο επίσημων κομμάτων.

Σε αυτή την περίπτωση η ταύτιση κόμματος και κυβερνήσεως είναι καθαρά επιφανειακή. Ενδέχεται δε να υπάρχει και αντιπαλότητα ανάμεσα στην κυβέρνηση και το κόμμα, όταν η πρώτη είτε εσκεμμένα, είτε λόγω ιδεολογικής υπερβολής, υπευσυνειδητισμού ή «υπερποδοσευτισμού», είτε πάλι υπό την πίεση των μέσων ενημέρωσης και των αποκαλύψεων για σκάνδαλα απομονώνει από την κομματική βάση με απώτερο σκοπό την αποφυγή του εσωκομματικού ελέγχου. Η πραγματικότητα αυτή εκφράζεται με γλαφυρό τρόπο στα κοινοβουλευτικά πάρε-δώσε, όπου Ρεπουβλικανοί βουλευτές των δύο σωματίων ψηφίζουν νομοσχέδια των Δημοκρατικών και αντίστροφα. Σε αυτή την ακραία περίπτωση μπορούμε πλέον να μιλάμε για «αυτοκρατορικά» κόμματα, όπου το πρόσωπο του «αυτοκράτορα» μετατρέπεται σε σύμβολο, λειτουργεί δε διδακτικά τόσο μέσα στο κόμμα όσο και στην κοινωνία. Αυτή είναι τόσο η περίπτωση Τραμπ όσο και η περίπτωση Ερντογάν. Η μόνη διαφορά των δύο έγκειται στο γεγονός ότι ο δεύτερος

κατόρθωσε να εξουδετερώσει τους
μπαδμινούς άλλωστε μηχανισμούς
ελέγχων και ισορροπιών της Τουρ-
κικής Δημοκρατίας. Αντίθετα, στις
ΗΠΑ, οι κοινωνικοί και πολιτικοί
μηχανισμοί λειτουργήσαν υποδειγ-
ματικά αποτρέποντας να ντε φάκτο
δικτατορία του Τραμπ. Η συνέχεια
και το τέλος της πολιτείας του Τραμπ
βρίσκεται τώρα στα χέρια του Ρε-
πουμπλικανικού κόμματος και των
ψηφοφόρων του.

Σύμφωνα με πολλούς και έγκυρους αναλυτές η ήττα του Τραμπ στην εσωκομματική κούρσα για την υποψηφιότητα στις προεδρικές του 2024 θα σημάνει και νίκη των Ρεπουμπλικάνων στις προεδρικές εκλογές. Αντίθετα, στην Τουρκία, ο Ερντογάν έχει καταφέρει να ταυτίσει το κράτος με το κόμμα σε τέτοιο σημείο που δική του ήττα θα σημάνει και διάλυση του κράτους. Τόσο στην Τουρκία όσο και στις ΗΠΑ, οι οπαδοί των δύο υποψηφίων «σουλτάνων» δεν έχουν πολιτικά χαρακτηριστικά αλλά θρησκευτικά. Προέρχονται από ακραίες θρησκευτικές τάσεις στην αμερικανική και στην τουρκική κοινωνία, οι οποίες ενισχύονται από την εθνικιστική

ταύτιση του έθνους με τη θρησκεία. Από εκεί προέρχεται και η αφήγηση περί ηθικής ανωτερότητας του τουρκικού ή του αμερικανικού έθνους, το οποίο στέφεται στην παρακμή από ξενόφερτα ήθη και διεφθαρμένες ελίτ. Μόνο με όρους ιερού πολέμου μπορεί πλέον να εκφραστεί η πολιτική στάση των δύο. Ο «ομο-σπονδιακός» χαρακτήρας των σύγχρονων κομμάτων δίνει σε πολλούς την εντύπωση ότι πλέον τα κόμματα έχουν πάψει να βρίσκονται στο κέντρο της πολιτικής ζωής. Αντίθετα, ακούγονται διαρκώς φωνές που καταδικάζουν την «κομματοκρατία» και το «κομματικό κράτος». Σε αντίθεση όμως με αυτούς τους ισχυρισμούς, η μεταπολίτευση των κομμάτων εξουσίας από μονολιθικές ενότητες σε ενεργές πολλαπλότητες εγκαινιάει μια νέα περίοδο στον δημοκρατικό μας βίο, όπου τα ίδια τα κόμματα γίνονται μοχλοί ελέγχων και ισορροπιών προς όφελος της εύρυθμης λειτουργίας των φιλελεύθερων θεσμών.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Μακριά ακόμα από το Σένγκεν η Κύπρος

Η ένταξη στο Σύστημα Πληροφοριών εκτός από θέμα γοήτρου αποτελεί θεμελιώδες κομμάτι της καθημερινής ζωής στην Ε.Ε.

Του ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Ο χάρτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην οθόνη πίσω από την Επίτροπο Εσωτερικών Υποθέσεων Άλβα Γιόχανσον, κατά τη συνέντευξη Τύπου για το πράσινο φως της Κομισιόν στην ένταξη στο Σένγκεν της Κροατίας, της Βουλγαρίας, και της Ρουμανίας, δεν αποτύπωνε μόνο την εικόνα του ποies χώρες ετοιμάζονται εκτός απροόπτου (και αν δεν επικρατήσουν οι αντιρρήσεις των Κάτω Χωρών για τη Βουλγαρία) να μπουν στον χώρο ελεύθερης διακίνησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι τρεις χώρες ξεχώριζαν με κίτρινο χρώμα δίπλα στο γαλάζιο των χωρών του Σένγκεν, και δίπλα στο βαθύ μπλε των χωρών εκτός της Ε.Ε. Με γκρίζο έμεναν στις παρυφές της Ένωσης δύο χώρες: η Ιρλανδία, η οποία αποτελεί εξαιρεση λίγο πολύ γιατί προτιμά να διατηρεί ανοικτά σύνορα με τη Βόρεια Ιρλανδία και η Κύπρος. Στον χάρτη η Κύπρος βρίσκεται στο άκρο όπου την τοποθετεί η γεωγραφία, με αποτέλεσμα να καταλήγει στριμωγμένη στη γωνιά του λογότυπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στο περιθώριο όπου την τοποθετεί η πολιτική της κατάσταση και οι επιδόσεις του πολιτικού της προσωπικού.

Γι' αυτό και όταν η «Κ» ρώτησε την κα Γιόχανσον πού βρίσκεται η διαδικασία που αφορά την Κύπρο και το Σένγκεν, η Επίτροπος μπόρεσε μόνο να απαντήσει πως η αξιολόγηση βρίσκεται σε εξέλιξη και πως δεν έχει κάτι να πει, ενδεχομένως γιατί δεν θεώρησε πως επρκείτο να ερωτηθεί.

Ωστόσο, όπως υπενθύμισε στη συνέχεια στην «Κ» εκπρόσωπος της Κομισιόν, αυτή τη στιγμή υπάρχει διαδικασία για εφαρμογή συγκεκριμένων προνοιών του Σένγκεν που έχουν να κάνουν με τη βελτίωση της ταυτοποίησης και του ελέγχου στα νόμιμα σύνορα μέσω της χρήσης του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν, κάτι που θα αξιολογηθεί από την Επιτροπή εντός του 2023.

Η ένταξη στο Σένγκεν δεν αποτελεί ακαδημαϊκή συζήτηση: εκτός από θέμα γοήτρου για την κάθε χώρα, αποτελεί θεμελιώδες κομμάτι της καθημερινής ζωής στην Ε.Ε. Ήδη οι Κύπριοι πολίτες επωφελούνται από κάποιες από τις προνοιές του, καθώς μπορούν να ταξιδεύουν ελεύθερα στην Ε.Ε., με μόνο περιορισμό τους ελέγχους εγγράφων κατά την άφιξη τους στον χώρο Σένγκεν. Αυτό που σύγουν δεν μπορεί να κάνει η Κύπρος αυτή τη στιγμή είναι να εκδίδει βίζες εισόδου και παραμονής σε πολίτες τρίτων χωρών που να ισχύουν και στις χώρες του Σένγκεν, κάτι που δεν θα μπορεί να κάνει πριν ενταχθεί στον χώρο ελεύ-

Σε ερώτηση της «Κ» προς την κα Γιόχανσον πού βρίσκεται η διαδικασία που αφορά την Κύπρο και το Σένγκεν, η Επίτροπος μπόρεσε μόνο να απαντήσει πως η αξιολόγηση βρίσκεται σε εξέλιξη και πως δεν έχει κάτι να πει, ενδεχομένως γιατί δεν θεώρησε πως επρόκειτο να ερωτηθεί.

Το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν θα τεθεί σε εφαρμογή στην Κύπρο και «η διαδικασία αυτή θα επιβεβαιωθεί από ειδική αξιολόγηση Σένγκεν το 2023» λέει αρμόδια πηγή στην «Κ».

θερης διακίνησης. Το Σένγκεν αφορά και όσους θέλουν να προσελκύσουν επενδύσεις στην Κύπρο: σύμφωνα με ανακοίνωση του Συνδέσμου Μεγάλων Αναπτύξεων το 2021, ο σύνδεσμος είχε θέσει στον τώως υπουργό Εξωτερικών Νίκο Χριστοδουλίδη και τον υπουργό Εσωτερικών Νίκο Νουρή την ανάγκη επίστευσης της διαδικασίας ένταξης στο Σένγκεν ώστε να καταστεί πιο ελκυστικό το Πρόγραμμα Μόνιμης Παραμονής, ή αλλιώς το πρόγραμμα «χρυσής βίζας» μετά την κατάργηση των «χρυσών διαβατηρίων». Από την πλευρά των Βρυξελλών, εκπρόσωπος της Κομισιόν επισημαίνει πως «το κατά πόσο τα κράτη μέλη έχουν σχέδιο άδειας παραμονής για επενδυτές ή όχι δεν αποτελεί κριτήριο για ένταξη στο Σένγκεν».

Μακριά ακόμα το Σένγκεν

Η ένταξη της Κύπρου στο Σένγκεν και η πλήρης εφαρμογή του, με τα σημερινά δεδομένα, ίσγουρα δεν συζητείται. Αυτό που υπάρχει είναι μια διαδικασία για εφαρμογή κάποιων από τις πρόνοιες, για τις

οποιες και διαπιστώθηκε πως η Κύπρος πληροί τα κριτήρια. Εκπρόσωπος της Κομισιόν που μίλησε στην «Κ» εξήγησε ότι βρίσκεται σε εξέλιξη η αξιολόγηση της ετοιμότητας της χώρας, σε συνέχεια της δήλωσης της Κύπρου στις 28 Μαΐου 2019 πως δεσμεύεται «να εφαρμόσει όλα τα μέρη του κεκτημένου του Σένγκεν και να υποκειται σε αξιολογήσεις για το Σένγκεν στον βαθμό που είναι δυνατόν, δεδομένων των ειδικών συνθηκών της Κύπρου όπως αναγνωρίζονται στο Πρωτόκολλο 10 της Πράξης Προσχώρησης του 2003». Όπως εξήγησε η ίδια πηγή, η Κομισιόν έχει προχωρήσει σε αξιολόγηση της εφαρμογής των προνοιών του κεκτημένου του Σένγκεν για προστασία των προσωπικών δεδομένων (έγινε τον Νοέμβριο του 2019), για την εφαρμογή της οδηγίας για τις επιστροφές πολιτών τρίτων κρατών (έγινε τον Δεκέμβριο του 2020) και για την συνεργασία σε επίπεδο αστυνομικών δυνάμεων (έγινε τον Φεβρουάριο του 2021).

Από την αξιολόγηση, προστίθεται, εξαιρέθηκαν «οι περιοχές στις οποίες η κυβέρνηση δεν ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο» βάσει του Πρωτοκόλλου 10, καθώς και «η εφαρμογή του κεκτημένου του Σένγκεν στο πλαίσιο της Πράσινης Γραμμής».

«Οι αξιολογήσεις καταλήγουν στο ότι η Κύπρος πληροί τα απαραίτητα κριτήρια για την εφαρμογή του κεκτημένου Σένγκεν στους τομείς της προστασίας δεδομένων, της αστυνομικής συνεργασίας και της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων» προσθέτει η ίδια πηγή,

προσθέτοντας πως «σε σχέση με τα εξωτερικά σύνορα, σημειώθηκε πως παρά την ειδική κατάσταση στην Κύπρο, η Κυπριακή Αστυνομία έχει καλή επίγνωση της κατάστασης σε σχέση με τις παράτυπες ροές μετανάστευσης και το διασυνοριακό έγκλημα στα θαλάσσια σύνορα». Σύμφωνα με τα πιο πάνω, αναμένεται πως το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν θα τεθεί σε εφαρμογή στην Κύπρο και πως «η διαδικασία αυτή θα επιβεβαιωθεί από ειδική αξιολόγηση Σένγκεν το 2023», προσθέτει η ίδια πηγή. Το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν Δεύτερης Γενιάς (Schengen Information System II - SIS II) είναι το σύστημα μέσω του οποίου οι αρχές των κρατών μελών ανταλλάζουν πληροφορίες για σκοπούς ελέγχων στα σύνορα, κάτι που αφορά θέματα ασφάλειας, διακίνησης αλλά και μετανάστευσης.

Επίσπευση...

Η ενεργοποίηση της διαδικασίας για ένταξη στο Σένγκεν από την κυβέρνηση το 2019 είχε προκαλέσει πολιτική αντιπαράθεση στη Λευκωσία, όταν το θέμα συζητήθηκε στην Επιτροπή Νομικών της Βουλής των Αντιπροσώπων των Σεπτεμβρίου του 2021, με αφορμή την έναρξη της συζήτησης για χρήση του SIS II στην Κύπρο.

Με αφορμή αυτή τη συζήτηση, η βουλευτρία των Οικολόγων Αλεξάνδρα Ατταλίδου είχε δηλώσει πως διαδοχικές κυβερνήσεις δεν είχαν προχωρήσει σε αίτηση για ένταξη στο Σένγκεν ώστε να μη χρειαστεί να δημιουργηθούν συνθήκες σκληρού συνόρου στην Πρά-

σινη Γραμμή (θέμα που ήγειραν και βουλευτές του ΑΚΕΛ και του ΔΗΚΟ). Συνέδεσε μάλιστα την αίτηση με ανακοινώσεις συνδέσμων επενδυτών και εταιριών που συνδέθηκαν με τις πρακτικές πώλησης διαβατηρίων που φέρονται να διαφήμιζαν την Κύπρο ως χώρα που σύντομα θα μπει στο Σένγκεν, αν και κάτι τέτοιο δεν ισχύει. Ο πρόεδρος της Επιτροπής Νομικών και βουλευτής του ΔΗΣΥ Νίκος Τορναρίτης είχε τονίσει στη δήλωσή του πως δεν επίκειται ένταξη της Κύπρου στο Σένγκεν.

Νορίτερα το 2021, ο Σύνδεσμος Μεγάλων Αναπτύξεων είχε ζητήσει από τον τότε υπουργό Εξωτερικών Νίκο Χριστοδουλίδη και τον υπουργό Εσωτερικών Νίκο Νουρή «να γίνει επίσπευση διαδικασίας ένταξης της Κύπρου στη ζώνη Schengen» μέσω κοινού σημειώματος, σύμφωνα με σχετικό τηλεγράφημα του ΚΥΠΕ με ημερομηνία 2/2/2021 και ανακοίνωση του Συνδέσμου (που έχει αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του χωρίς ημερομηνία). Σύμφωνα με έκθεση της κοινοβουλευτικής Επιτροπής Νομικών με ημερομηνία 1/2/2022, εκπρόσωπος της Νομικής Υπηρεσίας ανέφερε κατά την επεξεργασία του νομοσχεδίου ότι με την ψήφισή του «θα επιταχυνθεί η διαδικασία πλήρους ένταξης στο Σένγκεν και οποιεσδήποτε ανησυχίες λόγω της ντε φάκτο κατάστασης με την Πράσινη Γραμμή θα θεθούν και θ' αποφασιστούν σε κατοπινό στάδιο σε πολιτικό επίπεδο». Ο νόμος υπερψήφιστηκε από την Ολομέλεια της Βουλής των Αντιπροσώπων στις 3 Φεβρουαρίου του 2022.

δικιο δεν αλλάζει το πώς φαντάζουμε πάλι στα μάτια τους: ως υστερικοί ιεραπόστολοι, πρόθυμοι να τους δείξουν όλους τους τρόπους με τους οποίους τα κάνουν λάθος.

Βεβαίως, η εξωτερική λαϊκή αντίδραση δεν είναι εντελώς άχρηστη. Μπορεί κάποιες αλλαγές στην εργατική νομοθεσία, που αναγκάστηκε να υιοθετήσει το Κατάρ μετά την αρχική κατακραυγή, να διατηρηθούν. Αλλά οι μεγάλες, ιστορικές κοινωνικές αλλαγές, αυτές που χρειάζονται χώρες όπως το Κατάρ, δεν μπορούν να έρθουν από διαμαρτυρόμενους ξένους. Μπορούν να έρθουν μόνο από τα μέσα, από αγώνες και δράσεις και ακτιβισμό εντός των κοινωνιών. Κι αυτό ακόμα πολλές φορές δεν πετυχαίνει – όπως είδαμε στην Αραβική Άνοιξη.

Και τι μπορούμε να κάνουμε εμείς; Πρώτον, να περιμένουμε. Κι όταν η κοινωνία εκραγεί, τότε να αρθρογραφήσουμε, να διαδηλώσουμε και να υποστηρίξουμε το

Παράγοντας μετανάστευση

Ένα από τα ζητήματα τα οποία φαίνεται πως θα παρακολουθούνται από την Ε.Ε. στο πλαίσιο εφαρμογής προνοιών του Σένγκεν είναι και η διαχείριση της μετανάστευσης και ειδικότερα η αποτελεσματική διαχείριση των θεμάτων ασύλου και επιστροφών. Απαντώντας σε ερώτηση της «Κ», αν η Κομισιόν θεωρεί πως η κυπριακή κυβέρνηση είναι σε θέση να προστατεύσει τα θεμελιώδη δικαιώματα όσον φτάνουν στην Κύπρο στο πλαίσιο των αυξημένων παράτυπων αφίξεων (δεδομένου ότι στις δηλώσεις της την Τετάρτη η Επίτροπος Γιόχανσον είχε τονίσει πως στόχος των κριτηρίων γενικά είναι η διατήρηση της ασφάλειας με σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων), εκπρόσωπος της Κομισιόν ανέφερε πως οι Βρυξέλλες αντιλαμβάνονται τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Κύπρος και πως η Ε.Ε. έχει αυξήσει την χρηματοδοτική και επιχειρησιακή στήριξη της. Όσον αφορά τον ρόλο της Τουρκίας και τις δραστηριότητες των διακινητών, η εκπρόσωπος της Κομισιόν σημείωσε πως «συζητούμε συχνά την αύξηση των αφίξεων στην Κύπρο με τους Τούρκους ομολόγους μας και πως το κύριο πλαίσιο συνεργασίας για τη μετανάστευση στην Ανατολική Μεσόγειο παραμένει η Κινητή Δύληση Ε.Ε. - Τουρκίας, στη βάση του οποίου η χώρα οφείλει ν' αποτρέψει τις παράτυπες ροές προς όλα τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης και της Κύπρου. Πρόσθεσε πως η Κομισιόν παρακολουθεί τις δραστηριότητες των δικτύων διακινητών «οι οποίες επηρεάζουν άμεσα τις αυξημένες αφίξεις μέσω της Πράσινης Γραμμής», καθώς και πως αυτή την περίοδο η Επιτροπή αναπτύσσει «μια επιχειρησιακή εταιρική σχέση Ε.Ε. - Τουρκίας κατά της παράνομης διακίνησης που ενσωματώνει τη διαχείριση των συνόρων, ενδυναμώνει την επιβολή του νόμου και τη δικαστική συνεργασία καθώς και την ανάπτυξη δυοτοτήτων για καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών».

ΑΡΘΡΟ / Του **ΘΟΔΩΡΗ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ**

Καταραμένη σέντρα

Σήμερα ξεκινάει το 22ο Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου Ανδρών στο Κατάρ, ένα μικροσκοπικό κράτος με έκταση λίγο μεγαλύτερη από της Κρήτης και πληθυσμό αρκετά μικρότερο από της Αθήνας. Το μέγεθος της χώρας δεν ήταν ο μόνος λόγος για τον οποίο η επιλογή της Παγκόσμιας Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας (FIFA) ήταν αμφιλεγόμενη. Στο Κατάρ τα καλοκαίρια (όταν παραδοσιακά διεξάγονται τα Παγκόσμια Κύπελλα) η μέση θερμοκρασία είναι πάνω από 40 βαθμούς Κελσίου. Η χώρα δεν έχει καμία ποδοσφαιρική ή και γενικότερα αθλητική παράδοση και δεν είχε υποδομές ή εμπειρία από διοργάνωση τέτοιων πολυπλοκών, γιγαντιαίων εκδηλώσεων. Είναι σαν κάποιος να ανέθετε το παγκόσμιο πρωτάθλημα τένις στο Αιγάλεω, αν το Αιγάλεω βρισκόταν στην επιφάνεια της Αφροδίτης. Αλλά υπήρχε κι ένα άλλο πρόβλημα με αυτή την επιλογή της FIFA.

Το Κατάρ είναι μια μουσουλμανική μοναρχία στην οποία ισχύει μια εκδοχή του νόμου της Σαρίας. Η κατανάλωση αλκοόλ οπουδήποτε εκτός από κάποια ξενοδοχεία απαγορεύεται, αλλά η πολυγαμία επιτρέπεται. Η ποινή για τις εξωσυζυγικές σχέσεις είναι 100 μαστιγώματα. Η ποινή για τη βλασφημία, επτά χρόνια. Η ομοφυλοφιλία απαγορεύεται και η ποινή που προβλέπεται για τους ομοφυλόφιλους είναι ο θάνατος (μολονότι δεν εκτελείται στην πράξη). Τα πολυτελή ξενοδοχεία και τις υποδομές –και τα ολοκαίνουργια στάδια– της χώρας τα έχουν χτίσει εκατοντάδες χιλιάδες άμπιτωχοι οικονομικοί μετανάστες από χώρες της Ασίας και της Αφρικής, οι οποίοι ζουν και εργάζονται σε συνθήκες που μοιάζουν πάρα πολύ με αυτό που αποκαλούμε «δουλεία».

Το γιατί η FIFA, ένας από τους πιο διεφθαρμένους οργανισμούς στον κόσμο, επέλεξε το Κατάρ, δεν είναι μυστήριο. Είναι μια πολύ πλού-

σια χώρα, με το 4ο υψηλότερο ΑΕΠ στον κόσμο. Το 2010 αγόρασε ένα Μουντιάλ. Το πρόβλημα, και το θέμα αυτού του άρθρου, είναι η αντίδραση της Δύσης στην προοπτική διεξαγωγής Μουντιάλ σε μια τέτοια χώρα. Πύρινα άρθρα διαμαρτυρίας γράφονται, ομάδες σπευδούν ναβάλουν το ουράνιο τόξο στα στήματά τους, οπαδοί σπκάνουν πανό διαμαρτυρίας στα (δυτικά) γήπεδα, ακτιβιστές ζητούν μπιόκοτάζ και αποχές.

Όλες αυτές οι αντιδράσεις, ασφαλώς, πηγάζουν από ορθή αφετηρία. Ο τρόπος που λειτουργεί η κοινωνία του Κατάρ φαντάζει πρωτόγονος και απαράδεκτος για εμάς εδώ στη Δύση. Οι δικές μας κοινωνίες, με την ανοικτότητα, την ειπεία, την ισοτιμία και τον σεβασμό των δικαιωμάτων όλων, είναι ασύγκριτα καλύτερες. Αυτό είναι δεδομένο, και ο θυμός μας όταν διαβάζουμε για όσα υφίστανται οι γυναίκες ή οι μετανάστες σε χώρες όπως εκείνες είναι δικαιολογημένος. Υπάρχει

όμως ένα κενό ανάμεσα σε αυτό το αίσθημα του θυμού και την έκφραση αυτού του θυμού με ακτιβισμό, αρθρογραφία, αιτήματα για μπιόκοτάζ ή οποιονδήποτε άλλον τρόπο. Και νομίζω ότι στο κενό αυτό χωράει μία ερώτηση:

Εμάς τι λόγος μας πέφτει; Το Κατάρ είναι μια ξένη, κυρίαρχη χώρα. Έχουν δικούς τους κανόνες εκεί. Κανέναν δεν ζητάει από εμάς να ζήσουμε με αυτούς τους κανόνες εδώ. Τι ακριβώς θέλουμε, όταν διαμαρτυρόμαστε για τις κοινωνικές συνθήκες στο Κατάρ; Τι ακριβώς ζητάμε; Ο λόγος που το γράφω είναι ότι μερικές φορές, μέσο στην ενάρετη τρυφλότητά μας, ξεχνάμε το πώς μας βλέπουν οι άλλοι. Δισεκατομμύρια άνθρωποι στις πιο «καθυστερημένες» κοινωνίες του κόσμου έχουν ως ιστορικό βίωμα την εικόνα λευκών «δυτικών» που τους λένε –ενίοτε και υπό την απειλή των όπλων– πώς πρέπει να ζήσουν. Το ότι αυτήν εδώ τη φορά έχουμε

υγιές κομμάτι της που θέλει να την πάει μπροστά, όπως συμβαίνει τώρα στο Ιράν. Να δράσουμε υποστηρίζοντας κάποιους, όχι κατακρίνοντας όλους. Δεύτερον, να πνίξουμε, εξαφανίσουμε και εξαυλώσουμε την εξωφρενική ιδέα υποβολής υποψηφιότητας στη FIFA για τη διεξαγωγή του Μουντιάλ του 2030 από την Ελλάδα μαζί με την Αίγυπτο και τη Σαουδική Αραβία. Και τρίτον, αφού δεν μπορούμε να αλλάξουμε το Κατάρ, ίσως να προσπαθήσουμε να αλλάξουμε τον πραγματικό φταίκτη, την πηγή του προβλήματος, εκεί όπου, πράγματι, μας πέφτει κάποιος λόγος: τη FIFA. Αν θέλετε να πιέσετε και να απαιτήσετε αλλαγές στο είδος των χωρών που φιλοξενούν Μουντιάλ, κάντε διαδήλωση στη Ζυρίχη. Οχι ότι θα σας ακούσει κανένας εκεί, απαραίτητος. Ο πρόεδρος της FIFA Τζιάνι Ινφραντίνο, ας πούμε, δεν υπάρχει περίπτωση να σας ακούσει εκεί. Εδώ και ένα χρόνο ζει στο Κατάρ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Ένας αυτοκρατορικός θεσμός εξουσίας σε ένα «σύγχρονο» κράτος

Του ΜΙΧΑΗΛ Ν. ΜΙΧΑΗΛ

«Ο Αρχιεπίσκοπος πρέπει να έχει λόγο στο εθνικό και την Παιδεία» δήλωσε πρόσφατα σε ραδιοφωνικό σταθμό ο μπτροπολίτης Πάφου. Σε ένα σύγχρονο κοσμικό κράτος η φράση αυτή θα ήταν αφορμή για έντονες παραστάσεις της Πολιτείας προς την Εκκλησία ότι η θρησκευτική ηγεσία δεν μπορεί να έχει λόγο σε θέματα που αφορούν το κράτος. Στην Κύπρο η φράση αυτή μοιάζει να είναι φυσιολογική για τους αρχιερείς αλλά –δυστυχώς– και για ένα μεγάλο μέρος του πολιτικού κόσμου και ακόμα χειρότερα, για ένα μεγάλο μέρος των εκπαιδευτικών και των πολιτών.

Το ερώτημα που τίθεται από την πιο πάνω φράση αφορά στην ιδιότητα που θεωρούν οι αρχιερείς, και όχι μόνο αυτοί, ότι έχει η Εκκλησία της Κύπρου. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι τόσο πολύπλοκη όσο και η ίδια η ιστορία της Κύπρου. Ο εκάστοτε Αρχιεπίσκοπος Κύπρου αλλά και ένα σύνολο πολιτικών δυνάμεων, πολύ συχνά επιχειρηματολογούν για τον «εθνικό πολιτικό» ρόλο που θέλει να διαδραματίζει σήμερα η Εκκλησία της Κύπρου, επικαλούμενοι την ιστορικότητα ενός τέτοιου ρόλου. Έτσι ήταν από πάντα, έτσι πρέπει να είναι για πάντα! Ωστόσο, η Ιστορία φαίνεται να τεκμηριώνει κάτι άλλο.

Ο πολιτικός ρόλος των αρχιερέων της Εκκλησίας της Κύπρου έχει την αφετηρία του στον τρόπο λειτουργίας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και στην ανάθεση κοσμικών εξουσιών στις πνευματικές ηγεσίες των θρησκευτικών κοινοτήτων. Για να γίνει αυτό στην περίπτωση των ορθοδόξων Κυπρίων, αμέσως μετά την οθωμανική κατάκτηση της Κύπρου οι Οθωμανοί έπρεπε πρώτα να επαναφέρουν

την καταργημένη από τους Φράγκους θέση του Αρχιεπισκόπου Κύπρου. Με λίγα λόγια, οι ορθόδοξοι αρχιερείς αποκτούν πολιτική και οικονομική εξουσία σε ένα οθωμανικό ισλαμικό αυτοκρατορικό πλαίσιο. Εξουσία που τους επιτρέπει να λειτουργούν σε ένα δεύτερο επίπεδο ως Οθωμανοί αξιωματούχοι, οι οποίοι επιδεικνύουν την πίστη τους προς τον Οθωμανό σουλτάνο και παράλληλα διεκδικούν περισσότερη εξουσία σε ένα πλαίσιο εν-

Σε αυτό το αφήγημα η Εκκλησία ήταν από πάντα «εθνική ηγεσία» και γι' αυτό πρέπει να είναι για πάντα.

δυνάμωσης των τοπικών οθωμανικών εξουσιών από τον δέκατο έβδομο αιώνα και έπειτα. Κατά τη διάρκεια της οθωμανικής περιόδου οι αρχιερείς δεν αντιλαμβάνονταν τον εαυτό τους αλλά ούτε και ήταν εκπρόσωποι ενός εθνικού συνόλου, για τον απλό λόγο ότι η κυρίαρχη ταυτότητα ήταν η θρησκευτική. Η εθνικοποίηση των ορθοδόξων Κυπρίων, συχνά με την έντονη αντίδραση των αρχιερέων, είναι μια διαδικασία που θα ξεκινήσει στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, λίγο πριν από τη μεταβίβαση της διοίκησης της Κύπρου στη Βρετανία.

Αμέσως μετά την εγκατάσταση της βρετανικής διοίκησης, οι Κύπριοι αρχιερείς – αντιλαμβάνόμενοι ότι το βρετανικό αυτοκρατορικό πλαίσιο απλά διαδέχεται το οθωμανικό – διεκδικούν το αυτονόητο γι' αυτούς. Τη συνέχιση των πολιτικών κοσμικών τους εξουσιών και τη λειτουργία τους ως διοικητικής αρχής και στο διάδοχο αυτοκρατορικό πλαίσιο. Δύο δεδομένα όμως

Σε ένα μη οθωμανικό και πολύ διαφορετικό κόσμο, οι αρχιερείς της Εκκλησίας της Κύπρου φαίνεται να επιδεικνύουν μια αξιοθαύμαστη προσαρμοστικότητα.

διαφοροποίησαν εντελώς το τοπίο της οθωμανικής περιόδου. Πρώτον, η επίδραση του ελληνικού εθνικισμού στην Κύπρο έχει ως αποτέλεσμα τη σταδιακή διαμόρφωση ενός εθνικοποιημένου συνόλου. Και, δεύτερον, η Βρετανική Αυτοκρατορία δεν είναι η Οθωμανική, δεν λειτουργεί δηλαδή με τον ίδιο τρόπο και κυρίως, δεν αντιλαμβάνεται τους αρχιερείς ως πολιτική Αρχή. Το πλαίσιο είναι αποικιοκρατικό τύπου αλλά πιο νεωτερικό. Έτσι, η ελέω αυτοκράτορα εξουσία των αρχιερέων φαίνεται να μην είναι δεδομένη και ακόμα χειρότερα, καταργείται η οθωμανική κρατικοποίηση της εκκλησιαστικής φορολογίας πράγμα που σημαίνει ότι οι Κύπριοι δεν είναι υποχρεωμένοι να πληρώνουν φόρους στους αρχιερείς τους όπως γινόταν στους τρεις αιώνες της οθωμανικής περιόδου. Σε ένα μη οθωμανικό και πολύ διαφορετικό κόσμο, οι αρχιερείς της Εκκλησίας της Κύπρου φαίνεται να επιδεικνύουν μια αξιο-

θαύμαστη προσαρμοστικότητα. Εθνικοποιούν τη ρητορική τους στην προσπάθεια τους να κερδίσουν τον ορθόδοξο πληθυσμό και προσπαθούν να διατηρήσουν την οθωμανική αυτοκρατορική τους εξουσία ως ηγεσία ενός υπό διαμόρφωση εθνικού συνόλου σε ένα αποικιοκρατικό πλαίσιο.

Σε αυτό τον νέο κόσμο οι αρχιερείς για να διατηρήσουν την εξουσία τους έπρεπε να μεταβληθούν σε «εθνικούς εκπροσώπους» ενός υπό διαμόρφωση ελληνορθόδοξου συνόλου. Παράλληλα, σε μια πιο νεωτερική πραγματικότητα πια, οι αρχιερείς φαίνεται να μεταμορφώνουν την ίδια την Εκκλησία σε ισχυρό πολιτικό κόμμα με τους ίδιους να λαμβάνουν μέρος στις εκλογές για τους αντιπροσώπους στο Νομοθετικό Συμβούλιο και να κερδίζουν αρκετές έδρες. Στο ίδιο πλαίσιο, οι μουσουλμάνοι Κύπριοι καθίστανται ζαφνικά για τους αρχιερείς ο άλλος, ο αντιπαλος, ο εχθρός. Παρά το γεγονός ότι για τρεις αιώνες ο

μουσουλμάνος σουλτάνος νομιμοποιούνταν ως εξουσία και μέσα από τη ρητορική των αρχιερέων, παρά το γεγονός ότι οι ίδιοι οι αρχιερείς αντιλαμβάνονταν τον εαυτό τους και ως αξιωματούχους του οθωμανικού κράτους, στα πρακτικά των συνεδριάσεων των πρώτων δεκαετιών του Νομοθετικού Συμβουλίου μπορεί κανείς να δει την εχθρική στάση των αρχιερέων αντιπροσώπων προς τους μουσουλμάνους της Κύπρου και την αγωνία τους να αναδειχθούν οι ίδιοι ως εκπρόσωποι ενός εθνικού συνόλου. Επιπρόσθετα, το γεγονός ότι η Εκκλησία κατά τη διάρκεια της αποικιακής διοίκησης επιδιώκει διατήρηση του ρόλου της στην εκπαίδευση – μια οθωμανική πραγματικότητα – καθιστούσε την αναπαραγωγή συγκεκριμένης άγνωσης της Ιστορίας μια εύκολη υπόθεση.

Με αυτήν τους την προσαρμοστικότητα και την έντονη πολιτική δράση τους οι Κύπριοι αρχιερείς παρουσιάζουν τον εαυτό τους ως τη φυσική πολιτική ηγεσία των Ορθοδόξων και διεκδικούν από το βρετανικό πλαίσιο την αναγνώριση ενός τέτοιου ρόλου. Για την εμπέδωση ενός τέτοιου ρόλου βοηθάει και η συγκεκριμένη ανάγνωση της ιστορίας. Μίας ιστορίας που σε μεγάλο βαθμό γράφεται από ανθρώπους που ανήκουν στον κύκλο της Εκκλησίας και κινείται γύρω από έναν άξονα που ανήκει περισσότερο στη σφαίρα της επίδρασης του εθνικισμού και του μύθου και όχι της ιστορικής πραγματικότητας: Σε αυτό το αφήγημα η Εκκλησία ήταν από πάντα «εθνική ηγεσία» και γι' αυτό πρέπει να είναι για πάντα. Η εκλογή του Αρχιεπισκόπου της Εκκλησίας της Κύπρου στη θέση του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας πρέπει να αναλύεται ως το αποτέλεσμα μιας μακράς πορείας, καθώς και της προσαρμοστικότητας

εκ μέρους των αρχιερέων, ένα αποτέλεσμα που διαιωνίζει μια αυτοκρατορική εξουσία στο πλαίσιο ενός σύγχρονου κράτους.

Στο σύγχρονο κυπριακό κράτος όμως, με όλες τις ελλείψεις του και τα κάθε λογής προβλήματά του, ούτε αυτοκρατορική σουλτανική εξουσία υπάρχει, ούτε και αποικιακή διοίκηση. Υπάρχει όμως ο εθνικισμός που διαβάζει την ιστορία όπως ακριβώς την διάβαζαν οι Κύπριοι αρχιερείς τις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα: Η Εκκλησία ήταν από πάντα «εθνικός» θεσμός άρα πρέπει να είναι για πάντα! Και για να φαίνεται αυτό φυσιολογικό σ' ένα κράτος του 21ου αιώνα το σημαντικότερο είναι ο έλεγχος της Παιδείας. Μόνο που κάτι τέτοιο δεν είναι ούτε φυσιολογικό αλλά ούτε και έχει την ιστορικότητα που η ίδια η Εκκλησία του προσδίδει.

Επιστρέφοντας στη φράση του μπτροπολίτη Πάφου, η απάντηση εκ μέρους της Πολιτείας, των εκπαιδευτικών οργανώσεων, των ιεραρχών που θεωρούν ότι έχουν πνευματικό ρόλο και όχι πολιτικό, αλλά και των πολιτών, θα έπρεπε να ήταν: Ο Αρχιεπίσκοπος δεν πρέπει να έχει λόγο στο εθνικό και την Παιδεία, γιατί εδώ και χρόνια δεν είναι αξιωματούχος σ' ένα αυτοκρατορικό πλαίσιο, δεν είναι πολιτική ηγεσία αλλά απλώς εκκλησιαστική ηγεσία όσων είναι Ορθόδοξοι σε ένα σύγχρονο κράτος με εκλεγμένη πολιτική διοίκηση. Μία τέτοια απάντηση όμως προϋποθέτει ανάγνωση της Ιστορίας, απελευθέρωση της εκπαίδευσης από τον έλεγχο της Εκκλησίας και λειτουργία ενός κοσμικού και όχι ημι-θεοκρατικού κράτους.

Ο κ. Μιχάλης Ν. Μιχαήλ είναι αναπληρωτής καθηγητής οθωμανικής ιστορίας στο Τμήμα Τουρκικών και Μεσανατολικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Κύπρου.

ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ Μ. ΓΟΥΝΤΧΑΟΥΖ

ΤΟ ΜΗΛΟΝ ΤΗΣ ΕΡΙΔΟΣ

ΕΛΛΑΔΑ: Η ΤΑΡΑΓΜΕΝΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ (1940-1949)

ΤΟΜΟΣ Β΄

ΚΥΡΙΑΚΗ

27/11

Ο Κρις Γουντχάουζ, πρώην διοικητής της Συμμαχικής Στρατιωτικής Αποστολής στους Έλληνες αντάρτες, καταθέτει την προσωπική του μαρτυρία για την περίοδο 1940-1949, μία από τις πλέον ταραγμένες δεκαετίες της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ Μ. ΓΟΥΝΤΧΑΟΥΖ

ΤΟ ΜΗΛΟΝ ΤΗΣ ΕΡΙΔΟΣ

ΕΛΛΑΔΑ: Η ΤΑΡΑΓΜΕΝΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ (1940-1949)

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Αναζητεί «πέρασμα» προς την άνοιξη

Πώς θα επιχειρήσει το Μαξίμου να αμυνθεί στην πίεση για να εξαντλήσει την τετραετία σε άλλο πολιτικό περιβάλλον

Του **Κ. Π. ΠΑΠΑΔΙΟΧΟΥ**

Προς την ολοκλήρωση της τετραετίας «γέρνει», σύμφωνα με πληροφορίες, η ζυγαριά της απόφασης για τον πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη αναφορικά με τον χρόνο των εκλογών, παρότι η μεγάλη ρευστότητα και το τοξικό κλίμα που έχει προκαλέσει η υπόθεση των παρακολουθήσεων δεν αποκλείεται να οδηγήσουν σε ανατροπές. Όπως αναφέρουν εξάλλου συνομιλητές του πρωθυπουργού, με την έλευση του 2023 η Ν.Δ. θα τείνει να συμπληρώσει 3,5 χρόνια στη διακυβέρνηση της χώρας, οπότε στην κρίση των πολιτών τυχόν εκλογές σε καμία περίπτωση δεν θα θεωρηθούν πρόωρες. Πάντως, με δεδομένο ότι το Μέγαρο Μαξίμου δεν επιθυμεί στην προεκλογική περίοδο να κυριαρχήσει το ζήτημα των υποκλοπών, προτεραιότητα αποτελούν κινήσεις υπέρβασης του υφιστάμενου κλίματος «άμεσα» και «μεσοπρόθεσμα». Ειδικότερα, σύμφωνα με πληροφορίες, το Μέγαρο Μαξίμου ανέμενε ότι στην επιφάνεια θα έλθουν ισχυρισμοί περί νόμιμης επισύνδεσης από την ΕΥΠ σε εν ενεργεία υπουργό και σε άλλα πολιτικά και μη πρόσωπα. Εξάλλου δεν έχει περάσει απαρατήρητο ότι ο πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ Αλέξης Τσίπρας κατέθεσε τη Δευτέρα ερώτηση με σχετικό περιεχόμενο προς τον πρωθυπουργό. Εάν οι σχετικές πληροφορίες επαληθευθούν, η κυβέρνηση φέρεται να σχεδιάζει να αντιδράσει άμεσα τονίζοντας πως δεν διαθέτει καμία σχετική πληροφορία ή ένδειξη και εάν υφίστανται αποδεικτικά στοιχεία θα πρέπει να κατατεθούν από τους καταγγέλλοντες στη Δικαιοσύνη.

Μεσοπρόθεσμα, όπως αναγνωρίζεται, οι πρωτοβουλίες που είναι δυνατόν να αναληφθούν είναι δύο και μένει να αποδειχθεί εάν και κατά πόσον θα αποβούν αποτελεσματικές. Η κυβέρνηση ενδύει συγκεκριμένα:

- Στην θεσμική πρωτοβουλία που ανέλαβε με την προώθηση του

Οι θιασώτες της εξάντλησης της τετραετίας επισημαίνουν πως έως τότε οι όποιες πληγές από την υπόθεση των παρακολουθήσεων θα έχουν επουλωθεί. Παράλληλα, ο κ. Μητσοτάκης θα μπορεί να προβάλλει προεκλογικά μια θετική ατζέντα. Φωτογραφία από πρόσφατη επίσκεψη του πρωθυπουργού στην Αμφισσα.

Από την κυβέρνηση θα επιμείνουν ότι δεν διαθέτουν καμία ένδειξη πως η ΕΥΠ παρακολουθούσε εν ενεργεία υπουργό.

νομοσχεδίου που εμπεριέχει ανατροπές στην οργάνωση και λειτουργία της ΕΥΠ και στην απαγόρευση της κατοχής και εμπορίας παράνομου λογισμικού παρακολουθήσεων. Στο Μέγαρο Μαξίμου κάνουν λόγο για ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο με πολλαπλά «φίλτρα» και εγγυήσεις που θα αποτρέπουν την επανάληψη φαινομένων τύπου Ανδρουλάκη, αλλά και εκτεταμένες παρακολουθήσεις με συστήματα όπως το Predator. Σημειώνουν, δε, το γεγονός ότι

το ΠΑΣΟΚ δεν εμφανίστηκε «κάθετα» αρνητικό στις προωθούμενες διατάξεις, αλλά αντιθέτως ο Νίκος Ανδρουλάκης αξιολόγησε θετικά αρκετές εξ αυτών. Μάλιστα πληροφορίες αναφέρουν ότι η κυβέρνηση θα εμφανιστεί στη Βουλή ανοικτή στην αποδοχή προτάσεων από τα κόμματα της αντιπολίτευσης, που όμως δύσκολα μπορεί να φθάσει και στη μείωση της τριετίας η οποία προβλέπεται ως χρονικό όριο προκειμένου να ενημερωθεί κάποιος ότι τελούσε υπό παρακολούθηση. • Στις κινήσεις της Δικαιοσύνης. Όπως αναφέρεται, η οποία «κάθαρση» στην υπόθεση των παρακολουθήσεων δεν μπορεί να επέλθει μέσα από πολιτικά «εργαλεία», όπως η εξεταστική επιτροπή, που ούτως ή άλλως ολοκλήρωσε τις εργασίες της, ή η Επιτροπή Θεσμών της Βουλής, η οποία θα συνέλθει εκ νέου εντός του μηνός.

Ως εκ τούτου, θεωρείται κρίσιμο η κοινή γνώμη να πειστεί ότι η δικαστική έρευνα «τρέχει» και έχει ουσιαστικό περιεχόμενο με την κλήση μαρτύρων-κλειδιά, όπως ο Γρηγόρης Δημητριάδης, που ως επικεφαλής του πρωθυπουργικού γραφείου είχε την ευθύνη της ΕΥΠ, και οι κ. Γιάννης Λαβράνος και Φέλιξ Μπίτζιος, οι οποίοι «συνδέονται» με την παρουσία παράνομου λογισμικού στη χώρα.

Η διχογνωμία

Εάν οι εξελίξεις στα δύο ανωτέρω επίπεδα αποδειχθούν αποτελεσματικές, ο κ. Μητσοτάκης θα έχει έναν «καθαρό διάδρομο» προκειμένου να οριστικοποιήσει τις αποφάσεις του για τον χρόνο των εκλογών. Θα πρέπει να επισημανθεί πως ακόμη και «εντός των τειχών» υπάρχουν αντικρουόμενες απόψεις για το πολιτικό αποτύπωμα της υπόθεσης των

παρακολουθήσεων στο εκλογικό σώμα και άρα για την προσφορότερη ημερομηνία προσφυγής στις κάλπες. Ορισμένοι υποστηρίζουν πως το μπαράζ των καταγγελιών και η παραφιλολογία του τελευταίου διαστήματος πλήττουν την εικόνα αξιοπιστίας που είχε οικοδομήσει την τελευταία τριετία η κυβέρνηση. Ενώ άλλοι διατυπώνουν την άποψη πως οι πολίτες έχουν διαφορετικές προτεραιότητες, με βάση τις οποίες θα ψηφίσουν στις επερχόμενες εκλογές. Καθώς και ότι στην κοινή γνώμη έχει εδραιωθεί η πεποίθηση πως «φαινόμενα» παρακολουθήσεων καταγράφονται σε όλες τις κυβερνήσεις. Τέλος, σημειώνουν πως ούτως ή άλλως ο ΣΥΡΙΖΑ θα στηρίξει την προεκλογική του εκστρατεία στις υποκλοπές και στη «σκανδαλολογία», οπότε το ευρύτερο πολιτικό περιβάλλον δεν πρόκειται να μεταβληθεί.

Πάντως, από τις έρευνες που έφθασαν τις προηγούμενες ημέρες στο Μέγαρο Μαξίμου προκύπτει πως η υπόθεση των υποκλοπών «θολώνει» την εικόνα της κυβέρνησης κυρίως στους κεντρογενείς –και όχι στους δεξιούς– ψηφοφόρους. Όμως, στον αντιποδία, ως σημαντικότερα ζητήματα συνεχίζουν να αξιολογούνται η διαχείριση της ακρίβειας και των θεμάτων εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας, στα οποία ο κ. Μητσοτάκης διατηρεί σταθερό προβάδισμα έναντι του Αλέξη Τσίπρα.

Ο πρωθυπουργός γίνεται ως εκ τούτου αποδέκτης εισηγήσεων για επίσπευση των εκλογών. Εξάλλου, και από όλες τις δημοσιευμένες δημοσκοπήσεις του τελευταίου διαστήματος προκύπτει πως και στο ερώτημα της πρόθεσης ψήφου η Ν.Δ. προηγείται με απόσταση ασφαλείας του ΣΥΡΙΖΑ. Μάλιστα ορισμένοι προσθέτουν πως το κλίμα πόλωσης που έχει διαμορφωθεί ενδεχομένως ευνοεί τη Ν.Δ., καθώς θα αποτρέψει την πιθανότητα της «χαλαρής ψήφου» στις πρώτες εκλογές που θα διεξαχθούν με σύστημα απλής αναλογικής, οδηγώντας τους «γαλάζιους» σε υψηλά ποσοστά, τα οποία θα αποτελέσουν το εφάλτριο για την επίτευξη του στόχου της αυτοδυναμίας στις δεύτερες κάλπες.

Πάντως, υπάρχουν και οι θιασώτες της εξάντλησης της τετραετίας, που επισημαίνουν πως εάν οι εκλογές μετατεθούν χρονικά, οι όποιες πληγές στην κυβερνητική εικόνα από την υπόθεση των παρακολουθήσεων θα έχουν επουλωθεί. Παράλληλα, ο κ. Μητσοτάκης θα είναι πιο εύκολο να κινηθεί προεκλογικά προβάλλοντας μια θετική ατζέντα. Τέλος, θα υπάρξει χρόνος προκειμένου το σώμα των ψηφοφόρων να «φορμώσει» θετικά μέτρα της κυβέρνησης, όπως η κατάργηση της εισφοράς αλληλεγγύης, οι αυξήσεις στις συντάξεις, η νέα αύξηση του κατώτατου μισθού και ενδεχομένως πρόσθετες κινήσεις στήριξης στο μέτωπο της ακρίβειας, εντός των αντοχών του προϋπολογισμού.

Οι «μαύρες τρύπες» της Ελληνικής Αστυνομίας

Παράγοντες με ρόλο στην υπόθεση των υποκλοπών έχουν αφήσει ίχνη και στις επιλογές αξιωματικών σε κρίσιμες υπηρεσίες

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΣΟΛΩΙΩΤΗ**

Στη σφαίρα επιρροής προσώπων που φέρεται να πρωταγωνιστούν στην υπόθεση των υποκλοπών βρίσκονται ευαίσθητες υπηρεσίες της αστυνομίας. Με πρωτοβουλία και διαμεσολάβηση των εμπλεκόμενων στις παρακολούθησεις τοποθετήθηκαν αξιωματικοί σε θέσεις-κλειδιά, όπου παραμένουν μέχρι σήμερα, με πηγές πάντως σε ανώτατο κυβερνητικό επίπεδο να προαναγγέλλουν την απομάκρυνσή τους, τους αμέσως επόμενους μήνες. Την ίδια στιγμή, αρκετοί «μν αρεστοί» αξιωματικοί πήραν τον δρόμο της αποστρατείας ή μετακινήθηκαν σε θέσεις-ψυγεία, με τις πληροφορίες να αναφέρουν ότι μετά τις παραιτήσεις του Αυγούστου έγιναν προσπάθειες να επανέλθουν στην ενέργεια μέσω τοποθέτησής τους στην ΕΥΠ. Πρόταση που ορισμένοι αρνήθηκαν.

Όσο κι αν η πολιτική ηγεσία του υπουργείου προσπαθεί να πείσει περί του αντιθέτου, η υπόθεση των υποκλοπών ρίχνει βαριά σκιά στο εσωτερικό της αστυνομίας. Υπό καθεστώς πίεσης τα στόματα ανοίγουν. Η «Κ» έχει γίνει αποδέκτης πληροφοριών για φυσικές παρακολουθήσεις από αστυνομικούς συγκεκριμένων υπηρεσιών, ενώ περισσότερες από μία πηγές ενημέρωσης αναφέρουν ότι οι ίδιες υπηρεσίες που, τυπικά τουλάχιστον, έχουν αρμοδιότητα την αντιμετώπιση της διαφθοράς και τη συλλογή πληροφοριών, φέρονται να έχουν

εμπλοκή στην επιτήρηση δημοσιογράφων που ερευνούν την υπόθεση των τηλεφωνικών υποκλοπών. Στελέχη του Δημόσιας Τάξης πάντως που ρωτήθηκαν σχετικά δήλωσαν άγνοια.

Την ίδια στιγμή, αξιωματικοί που υπηρετούν σε κρίσιμα πόστα στην Ασφάλεια, στην Οικονομική Αστυνομία και αλλού, φέρονται να διατηρούν στενές επαφές με ισχυρούς παράγοντες, που κατά πληροφορίες συνδέονται με ορισμένα από τα πρόσωπα των υποκλοπών. Όταν μάλιστα έγινε προσπάθεια μετακίνησης των εν λόγω αξιωματικών, τα φύλλα πορείας ανακλήθηκαν κατόπιν «άνωθεν εντολών».

Ενα από τα κεντρικά πρόσωπα στην υπόθεση των υποκλοπών συνδέεται με αστυνομικό με προϋπηρεσία στη Δίωξη Наркωτικών, ο οποίος συνυπέρτεισε και ανέπτυξε στενή φιλική σχέση με την αστυνομική υποδιευθύντρια, η οποία –ούσα αποσπασμένη στην ΕΥΠ– είχε συμμετοχή στην παρακολούθηση του αρχηγού του ΠΑΣΟΚ

Πληροφορίες από το εσωτερικό της ΕΛ.ΑΣ. αναφέρουν ότι πρόσωπα που σχετίζονται με την υπόθεση των υποκλοπών είχαν λόγο και στην τοποθέτηση, το 2018, αξιωματικού στη θέση του επικεφαλής υπηρεσίας συλλογής και επεξεργασίας πληροφοριών της αστυνομίας, όπου και παραμένει μέχρι σήμερα.

Μετά τις πολιτικές εξελίξεις στις αρχές Αυγούστου έγινε προσπάθεια να επανέλθουν κάποιοι αξιωματικοί στην ενέργεια, μέσω τοποθέτησής τους στην ΕΥΠ – πρόταση που ορισμένοι αρνήθηκαν.

Νίκου Ανδρουλάκη. Η εν λόγω αξιωματικός έδινε το «παρών» στις εγκαταστάσεις της υπηρεσίας στην Αγία Παρασκευή έχοντας υπό τις διαταγές της μια ομάδα περίπου δέκα αποσπασμένων στην ΕΥΠ αστυνομικών. Γεννά υποψίες το γεγονός ότι μετά τις αρχές Αυγούστου οι απο-

στάσεις στην Υπηρεσία τόσο της υποδιευθύντριας όσο και των αστυνομικών της ομάδας της διακόπηκαν. Με ορισμένες πηγές ενημέρωσης πάντως να αναφέρουν ότι παρά τον σάλο που ξέσπασε, κάποιοι από την «ομάδα της Αγίας Παρασκευής» κατάφεραν να παρατείνουν την παραμονή τους στην ΕΥΠ.

Πληροφορίες από το εσωτερικό της ΕΛ.ΑΣ. αναφέρουν ότι τα ίδια κέντρα είχαν λόγο και στην τοποθέτηση, το 2018, αξιωματικού στη θέση του επικεφαλής υπηρεσίας συλλογής και επεξεργασίας πληροφοριών της αστυνομίας, όπου και παραμένει μέχρι σήμερα. Είχαν προηγηθεί απόπειρες της ηγεσίας να θέσει

υπό τον απόλυτο έλεγχό της την εν λόγω υπηρεσία, η οποία σημειωτέον διαθέτει σύγχρονο σύστημα τηλεφωνικών παρακολουθήσεων. Ο μέχρι τότε προϊστάμενός της, που λέγεται ότι δεν υπήρξε ιδιαίτερα πρόθυμος να υποκύψει στις πιέσεις, περιήλθε σε δυσμένεια και τελικά αποστρατεύτηκε.

Το διάστημα διακυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ - ΑΝΕΛ, το ίδιο δίκτυο ανθρωπών απέκτησε ιδιαίτερα στενούς δεσμούς τόσο με την πολιτική όσο και με τη φυσική ηγεσία της Ελληνικής Αστυνομίας, τους οποίους διατήρησε και μετά την κυβερνητική αλλαγή, το καλοκαίρι του 2019. Την ίδια περίοδο ρυθμιστικό ρόλο στα τεκταινόμενα στην ΕΛ.ΑΣ. –και όχι μόνο– είχε και ο πρώην αστυνομικός Σπίρος Παπαχρήστου, που δολοφονήθηκε την Πρωτομαγιά του 2018, με την επίθεση εναντίον του να αποδίδεται στη δράση του οργανωμένου εγκλήματος.

Το 2018 ανέλαβε καθήκοντα και ο νυν επικεφαλής της υπηρεσίας αρμόδιας για θέματα διαφθοράς. Επέλεξε από τον τότε αρχηγό Κωνσταντίνο Τσουβάλα και τον πολιτικό του προϊστάμενο, εκείνη την περίοδο, Νίκο Τόσκα, τα ονόματα των οποίων έχουν συμπεριληφθεί σε πρόσφατα δημοσιεύματα

για την υπόθεση των υποκλοπών. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», υπήρξαν σε ανώτατο κυβερνητικό επίπεδο σκέψεις για αντικατάστασή του πριν από τη λήξη της θητείας του, που τελικά δεν υλοποιήθηκαν, υπό τον φόβο των πολιτικών παρενεργειών που θα προκαλούσε μια τέτοια κίνηση.

Την ίδια στιγμή, στελέχη της ΕΛ.ΑΣ. και του υπουργείου που περιγράφονται από ορισμένους κύκλους ως συνδεδεμένα με το δίκτυο των υποκλοπών, στις κατ' ιδίαν συζητήσεις τους καταγγέλλουν ότι στοχοποιούνται επειδή επιχειρήσαν να συγκρουστούν με τη διαφθορά. «Δείχνουν» πρώην και νυν αξιωματικούς ως συνδεδεμένους με το οργανωμένο έγκλημα και κάνουν αναφορά σε πρόσωπα από το στενό περιβάλλον ισχυρών επιχειρηματιών ή ακόμα και μελών της Greek Mafia που υπηρετούν σε σημαντικά γραφεία στο μέγαρο της λεωφόρου Κατεχάκη.

Κυβερνητικές πηγές, που έχουν γνώση των προσπαθειών διείσδυσης στις υπηρεσίες της αστυνομίας, προεξοφλούσαν εκκαθαρίσεις στις επερχόμενες τακτικές κρίσεις στο Σώμα. Ενα πρώτο μήνυμα θέλησαν να στείλουν προ μερικών εβδομάδων τοποθετώντας αξιωματικούς της Ασφάλειας που είχαν απομακρυνθεί ως ανεπαρκείς, στη θέση των αποσπασμένων στην ΕΥΠ αξιωματικών που έχουν άμεση ανάμειξη στην υπόθεση των παρακολουθήσεων.

Η **HELLENIC BANK** παρουσιάζει

ΠΑΡΑΜΥΘΟΥΠΟΛΗ

18/11/2022-08/01/2023

Τάφρος Ντ' Αβίλα

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

ΧΟΡΗΓΟΙ

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Μακρά «νύχτα» μεθοδεύει ο Ερντογάν

«Πλατόρμα» διεκδικήσεων κατά της Ελλάδας σχηματίζει με τις επίμονες απειλές του ο πρόεδρος, εκτιμούν Τούρκοι αναλυτές

Του ανταποκριτή μας
στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ
ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ

«Μετά τη “Γαλάζια Πατρίδα” και το casus belli, τώρα πια η απειλή προς την Ελλάδα με το ρητό “μια νύχτα θα έρθουμε ξαφνικά” γίνεται επίσημο ιδεολόγημα και δόγμα της Τουρκίας κι αυτό χρειάζεται μεγάλη προσοχή», μας ανέφερε έμπειρος πολιτικός αναλυτής της γειτονικής χώρας στη συνομιλία μας λίγες ώρες μετά τις δηλώσεις του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν στη συνέντευξη Τύπου έπειτα από το τέλος της συνόδου του G20.

Ο κ. Ερντογάν ρωτήθηκε από τον δημοσιογράφο της κρατικής τηλεόρασης της Τουρκίας πώς σχολιάζει την «επιθετική στάση» της Ελλάδας σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο, με τον κ. Ερντογάν να δηλώνει πως «αυτό που λέω πάντα, ότι “μια νύχτα μπορούμε να έρθουμε ξαφνικά”, αυτό είναι βασική μας αρχή. Αυτό για εμένα είναι οριστικό ρητό που δεν ανακαλείται, είναι βασική αρχή. Επομένως ένα βράδυ μπορούμε πάλι να πάμε ξαφνικά».

Αυτή ήταν η τέταρτη φορά από τον προηγούμενο Σεπτέμβριο που ο Τούρκος πρόεδρος εξαπέλυσε την απειλή της στρατιωτικής επέκτασης και εισβολής εναντίον της Ελλάδας. Ωστόσο, σε αντίθεση με τις προηγούμενες, θεωρείται πως αυτή τη φορά ξεκαθαρίζει πως αυτή η απειλή εναντίον της Αθήνας είναι ένα δόγμα της τουρκικής αμυντικής και εξωτερικής πολιτικής και θα παραμένει πάντα έτσι.

Μεγαλώνει η απειλή

Όπως αναφέρουν έμπειροι διπλωμάτες αλλά και πολιτικοί αναλυτές, το casus belli της Αγκυρας, δηλαδή η απειλή πολέμου στην πιθανότητα επέκτασης των ελληνικών χωρικών υδάτων στο Αιγαίο, αφορά μόνο το συγκεκριμένο ζήτημα. Όμως η δήλωση του κ. Ερντογάν ανοίγει το εύρος της απειλής και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για οποιοδήποτε θέμα η Αγκυρα θεωρεί πως έχει το δικαίωμα να πραγματοποιήσει στρατιωτική επιχείρηση και εισβολή στην Ελλάδα.

Για παράδειγμα αναφέρουν πως σε περίπτωση που η τουρκική κυβέρνηση θεωρήσει απειλή την περαιτέρω στρατιωτικοποίηση των ελληνικών νησιών, ή θαλήσει να εμποδίσει την κατασκευή κάποιου έργου σε μια νησίδα του Αιγαίου όπου η Τουρκία αμφισβητεί την ελληνική κυ-

Ο Ταγίπ Ερντογάν εκδηλώνει την ικανοποίησή του από την υποδοχή που του επιφύλαξαν οι τοπικές αρχές στην Ινδονησία. Η συνέχεια όμως και οι συναντήσεις του με Μπάιντεν, Μακρόν, Σολτς και Μελόνι δεν πήγαν τόσο καλά όσο θα επιθυμούσε.

Σύμφωνα με πηγές της «Κ», το νέο δόγμα είναι πολύ ευρύτερο από το casus belli, που αφορά μόνο τα χωρικά ύδατα.

ριαρχία, ή θεωρεί πως υποστηρίζονται τρομοκρατικές οργανώσεις από την Ελλάδα, όπως αναφέρουν πολλές φορές Τούρκοι αξιωματούχοι, τώρα πια ως πιθανή τουρκική απάντηση υπάρχει και το δόγμα «θα έρθουμε ξαφνικά ένα βράδυ».

Δεν θεωρείται καθόλου τυχαία στην ίδια συνέντευξη Τύπου η αναφορά του κ. Ερντογάν στα ελληνικά νησιά, ο οποίος δήλωσε: «Γεμίστε (ενν. εξοπλίστε) όσο θέλετε αυτά τα νησιά. Τίποτε από αυτά δεν θα σας ωφελήσει. Εδώ υπάρχει η Τουρκία. Τα αεροπλάνα που έρχονται, τα όπλα, κι όλα αυτά... δεν ωφελούν. Αυτή η δουλειά δεν είναι ζήτημα κόπου και ισχύος, είναι ζήτημα καρδιάς».

Το δόγμα της «Γαλάζιας Πατρίδας» χτίστηκε αρχικά με δι-

Τσαβούσογλου κατά ΗΠΑ

Μία ημέρα μετά την επιστροφή του Τούρκου προέδρου από το Μπαλί, ο Μεβλούτ Τσαβούσογλου δήλωσε: «Τι δικαίωμα έχει η Ευρωπαϊκή Ένωση να παρεμβαίνει στην Οργάνωση Τουρκικών Κρατών; Το μήνυμά μας προς τις Ηνωμένες Πολιτείες είναι το εξής: Ανατρέψατε τις ισορροπίες και στις σχέσεις Τουρκίας - Ελλάδας και στην Κύπρο χάλασε το ζύγι. Να είστε ισορροπημένοι. Και αν μιλάτε για το διεθνές δίκαιο, δείτε τις παραβιάσεις της Ελλάδας και της ελληνοκυριακής πλευράς. Επίσης δεν πρόκειται να πάρουμε άδεια από τις ΗΠΑ. Ο “τουρκικός αιώνας” έχει ξεκινήσει. Η “τουρκική άνοιξη” ξεκίνησε». Ο υπουργός Εξωτερικών ζήτησε και από τις Ηνωμένες Πολιτείες και από την Ευρωπαϊκή Ένωση «να αφήσουν στην άκρη τις απειλές και τα νταβλίκια. Αυτά δεν περνούν πλέον για τον τουρκικό κόσμο. Ούτε οι απειλές σας πέτυχαν. Έχουν γίνει τα απαραίτητα βήματα. Αυτό είναι μια αρχή. Βήμα βήμα, πρώτα ο Θεός, θα έρθουν περισσότερα».

λώσεις· δεν υπήρχε κάτι συγκεκριμένο. Αργότερα εμφανίστηκε ένας χάρτης, μπροστά στον οποίο φωτογραφήθηκε ο κ. Ερντογάν, συνεχίστηκε με το τουρκολιβικό μνημόνιο και ακολούθησαν οι συντεταγμένες που έστειλε η Αγκυρα στον ΟΗΕ ως «τουρκική υφαλοκρηπίδα» στην Ανατολική Μεσόγειο, που αγνοεί τα ελληνικά νησιά και δεν αναγνωρίζει την επιρροή τους για τον ορισμό της υφαλοκρηπίδας.

Υπάρχει η άποψη πως έτσι τώρα χτίζεται ένα νέο δόγμα έναντι της Ελλάδας. Το επόμενο διάστημα ενδεχομένως θα ακολουθήσουν νέες κινήσεις και συγκεκριμένες διεκδικήσεις.

Τι (δεν) πήρε στο G20

Στη σύνοδο του G20 στο Μπαλί της Ινδονησίας ο Τούρκος πρόεδρος είχε συναντήσεις με τον Τζο Μπάιντεν, τον Εμανουέλ Μακρόν αλλά και τον Ολαφ

Η Τουρκία δεν κατάφερε να αποσπάσει τίποτε περισσότερο από αόριστες προθέσεις για το μέλλον στη σύνοδο του Μπαλί.

Σολτς, όπως και με την πρωθυπουργό της Ιταλίας Τζόρτζια Μελόνι. Ο κ. Ερντογάν στη σύντομη συνάντησή του με τον Αμερικανό ομολόγό του δεν πήρε τις οριστικές υποσχέσεις που ήθελε για τον εκσυγχρονισμό των τουρκικών F-16, ενώ ο πρόεδρος της Γαλλίας, σύμφωνα με την ανακοίνωση της γαλλικής προεδρίας, έκανε ξεκάθαρες συστάσεις στην Τουρκία να αποφευχθεί οποιαδήποτε ένταση στην Ανατολική Μεσόγειο και ζήτησε να προχωρήσει το ζήτημα της ένταξης της Σουδανίας στο ΝΑΤΟ. Με την Ιταλίδα πρωθυπουργό συζητήσαν ζητήματα αμυντικής και ενεργειακής συνεργασίας.

Όπως αποκάλυψε ο ίδιος ο κ. Ερντογάν, Μακρόν και Μελόνι

ανέφεραν πως υπάρχουν «τεχνικά εμπόδια» στο ζήτημα της προμήθειας του αντιαεροπορικού συστήματος SAMP-T που διεκδικεί η Αγκυρα και ευχήθηκαν να επιλυθούν στο μέλλον. Όλο αυτό το κλίμα δεν ικανοποιεί ιδιαίτερα την Αγκυρα, καθώς τα εξοπλιστικά προγράμματα που διεκδικεί δεν προχωρούν γρήγορα, την ώρα που, σύμφωνα με τους στρατιωτικούς αναλυτές της Τουρκίας, «η Ελλάδα κάθε μήνα παραλαμβάνει δύο σύγχρονα μαχητικά».

Οι βολές Σοϊλού

Ενώ ο πρόεδρος της Τουρκίας στο Μπαλί προσπάθησε να κάνει κινήσεις επαναπροσέγγισης με τη Δύση, δύο υπουργοί του με τις δηλώσεις τους εξέφρασαν εντελώς διαφορετικές θέσεις.

Λίγες ώρες πριν από τη συνάντηση Μπάιντεν - Ερντογάν, ο υπουργός Εσωτερικών της Τουρκίας Σουλεϊμάν Σοϊλού κατηγόρησε τις Ηνωμένες Πολιτείες για το τρομοκρατικό χτύπημα στην Κωνσταντινούπολη που προκάλεσε τον θάνατο έξι ανθρώπων και τον τραυματισμό άλλων 81. Στο σημείο του τρομοκρατικού χτυπήματος στον πεζόδρομο του Πέραν, ο Σοϊλού δήλωσε ότι «εμείς ξέρουμε το μήνυμα που μας έδωσαν, λάβαμε το μήνυμα που μας έδωσαν και ξέρουμε ποιο είναι το μήνυμα. Το υπογραμμίζω ότι απορρίπτουμε τα συλλυπητήρια της αμερικανικής προεδρίας. Τροφοδοτούν τις περιοχές των τρομοκρατών στο Κομπάνι έχοντας τη νοοτροπία να διαταράζουν την ηρεμία της Τουρκίας στέλνοντας χρήματα από τη Γερουσία τους. Πρέπει να συζητηθεί η συμπαχία μας με ένα τέτοιο κράτος».

Το τουρκικό τηλεοπτικό δίκτυο FOX TV όπως και άλλα αντιπολιτευόμενα μέσα ενημέρωσης στο παρελθόν έχουν υποστηρίξει πως οι σχέσεις του Σοϊλού με τον γαμπρό του Ερντογάν, τον πρώην υπουργό Μπεράτ Αλμπαϊράκ, είναι στο ναδίρ και πως μεταξύ τους υπάρχει μια μεγάλη μάχη εξουσίας. Αναλυτές εκτιμούν πως ο κ. Αλμπαϊράκ σήμερα μπορεί να μην έχει υπουργικό αξίωμα, αλλά βρίσκεται δίπλα σε πολλές αποφάσεις του προέδρου της Τουρκίας και θεωρείται από τους ανθρώπους που στριβίζουν την προσέγγιση με τη Δύση. Στο παρελθόν ήταν ο ίδιος που είχε προσωπικές επαφές με το περιβάλλον του Ντόναλντ Τραμπ.

ΑΠΩΣΗ

Αλώπηξ και εχίνος

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΡΕΒΕΛΑΚΗ*

«Πολλ’ οἶδ’ ἄλῶπηξ, ἔχινος
δὲ ἔν, μέγα.»¹

ΑΡΧΙΛΟΧΟΣ (680-630 π.Χ.)

Ο στίχος αυτός αντιπαραθέτει δύο προσεγγίσεις. Ο σκαντζόχοιρος, συντηρητικός και συγκεντρωτικός, υποθετεί μία και μόνη στάση στις όποιες προκλήσεις. Η αλεπού, χαοτική και καινοτόμος, ερευνά ταυτοχρόνως πολλές δυνατότητες. Ο πολυμήχανος Οδυσσεύς, σύμβολο της ελληνικής ιδιοσυγκρασίας, αντιστοιχεί στην αλεπού.

Πώς τοποθετείται η σύγχρονη Ελλάδα στη διχοτομική αυτή διάκριση; Στην εξωτερική μας πολιτική η στρατηγική εμπνέεται σαφώς από τον εχίνο: «ἔν, μέγα» γνωρίζει και ακολουθεί με εμμονή, συνέχεια και ευρωπαϊκό δίκαιο.

Παραδόξως, στην απέναντι πλευρά του Αιγαίου κυριαρχεί η αλωπέκειος στρατηγική. Η Τουρκία επινοεί κάθε τόσο διαφορετική

Στην εξωτερική μας πολιτική η στρατηγική εμπνέεται σαφώς από τον εχίνο: «ἔν, μέγα» γνωρίζει και ακολουθεί με εμμονή, συνέχεια και ευρωπαϊκό δίκαιο.

τακτική. Ο κατάλογος των όσων «οἶδ’ ἄλῶπηξ» είναι μακρύς. Τα εναλλασσόμενα διπλωματικά και επικοινωνιακά όπλα δεν είναι, ασφαλώς, εξίσου ισχυρά με την ελληνική επένδυση στο δικαίωμα· ερευνούν, όμως, τις όποιες αδυναμίες του αντιπάλου. Οι διανοητικές αμφισβητήσεις δεν επιτυγχάνουν τον μέγιστο στόχο· αθροιζόμενες, όμως, οι διπλωματικές και επικοινωνιακές παρεμβάσεις μετατοπίζουν σταδιακά το μέτωπο της αντιπαράθεσης εις βάρος της Ελλάδος. Ελλοχεύει, επίσης, ο κίνδυνος η τουρκική πρωτοβουλία να συναντήσει,

έστω τυχαία ή συγκυριακά, κάποιο ρήγμα στην πανοπλία του εχίνου, όπως έγινε το 1974.

Βέβαια, μετά την εισβολή στην Κύπρο, η Τουρκία δεν έχει στον ενεργητικό της κάποια ανάλογη επιτυχία. Αντιθέτως, η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, χάρη στην επιδέξια αξιοποίηση των ευρωπαϊκών και διεθνών κανόνων, συνιστά αναμφισβήτητη ελληνική κατάκτηση.

Ποια στρατηγική θα αποβεί μακροπρόθεσμα αποτελεσματική, τα «πολλά» ή το «ἔν, μέγα»;

Διανύουμε μια περίοδο με εκτεταμένους μετασχηματισμούς. Το διεθνές σύστημα αποσταθεροποιείται. Οι σχέσεις ανάμεσα στον αναπτυσσόμενο και τον αναπτυσσόμενο κόσμο δοκιμάζονται από την οικονομική κρίση. Η ευαισθησία στις παραβιάσεις του διεθνούς δικαίου κλονίζεται. Στις δυτικές χώρες η δημοκρατία μοιάζει να τελει υπό την πίεση του ανερχόμενου λαϊκισμού. Πόσο σταθερή θα αποδειχθεί η αλληλεγγύη και

η τήρηση των υποσχέσεων των συμμάχων μας, στο κλίμα αυτής της πολιτικής και γεωπολιτικής ρευστότητας; Το μεταβαλλόμενο γεωπολιτικό περιβάλλον ευνοεί την πολυμηχανία του Οδυσσέα, τον «αλωπεκισμό».

Δεν είναι εύκολη η ανασυγκρότηση μιας διπλωματικής παιδείας η οποία, με ρίζες σε ευρωπαϊκές παραδόσεις αιώνων, οικοδομήθηκε επί δεκαετίες. Όμως, σήμερα έχει καταστεί μείζον ζήτημα το οποίο, παντού, τίθεται πιεστικά και συζητείται ευρύτατα στους ακαδημαϊκούς και διπλωματικούς κύκλους – επί παραδείγματι, η Γαλλία σχεδιάζει τη διεύρυνση του διπλωματικού της προσωπικού από άλλους χώρους της διοίκησης.

Σε μια τέτοια καινοτόμο κατεύθυνση, η Ελλάδα διαθέτει πλεονεκτήματα. Το βασικό πεδίο καινοτομίας τοποθετείται στους στενούς δεσμούς ανάμεσα στον ελλαδικό και τον διεθνή χώρο, τον οποίο αποτελούν η διασπορά και η ναυτιλία. Οι δύο αυτές

δυνάμεις του Ελληνισμού είναι σε άμεση επαφή με τις παγκόσμιες εξελίξεις σε όλους τους τομείς: τεχνολογικό, οικονομικό, πολιτικό και πολιτισμικό. Καθώς λειτουργούν σε έντονη ανταγωνιστικό περιβάλλον, μακριά από τους προστατευτισμούς και τις εσωστρέφειες των ελλαδικών δικτύων, έχουν αναπτύξει ιδιαίτερη ικανότητα στον εντοπισμό και την αξιοποίηση των αναδυόμενων δυνατοτήτων. Επιπροσθέτως, η επίδραση του Οικουμενικού Πατριαρχείου στη διασπορά λειτουργεί κατευθυνστικά και ενωτικά, εν αντιθέσει με τις εξαγόμενες ελλαδικές αντεγκλήσεις.

Υπάρχει δομική ασυμβατότητα ανάμεσα στη λογική του εχίνου, δηλαδή της ελληνικής διπλωματικής παράδοσης, και την αλωπεκική λογική η οποία χαρακτηρίζει τη διασπορά – μέρος της οποίας μπορεί να θεωρηθεί και η ναυτιλία. Η διασπορά είναι ένας Γαλαξίας χωρίς «κέντρο», με στοιχεία ετερογενή και συμπεριφορές πολύμορφες και πο-

λυδιάστατες. Επανελημμένως έχει επιχειρηθεί να καθυποταγεί στην εντόπια εξωτερική πολιτική, χωρίς το αναμενόμενο αποτέλεσμα. Το ΣΑΕ και η καθοδηγούμενη αντίδραση στο Μακεδονικό συνιστούν διδακτικές αποτυχίες. Η μόνη περίπτωση όπου η ελληνική διασπορά πέτυχε να ενισχύσει αποτελεσματικά τα ελληνικά συμφέροντα ήταν το 1974, στην κυπριακή κρίση, όταν δεν αναμείχθηκε το ελληνικό κράτος.

Η μονομερής στάση του σκαντζόχοιρου δεν επαρκεί. Χρειάζεται πολυμηχανία και πολυπραγμοσύνη – εγγενή συστατικά του Ελληνισμού. Η αλλαγή από την εχίνιστη στην αλωπέκειο αντίληψη θα ωφελήσει πολλαπλά, τη διπλωματία ειδικότερα και τον Ελληνισμό γενικότερα.

¹ Η αλεπού γνωρίζει πολλά· ενώ ο σκαντζόχοιρος ένα, μέγα.

* Ο κ. Γιώργος Πρεβελάκης είναι ομότιμος καθηγητής Γεωπολιτικής στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης (Paris 1).

25/11/2022-08/01/2023
ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΚΑΤΙ ΜΑΓΙΚΟ

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

ΜΕΓΑΛΟΙ ΧΟΡΗΓΟΙ

 EUROBANK
Cyprus

ΧΟΡΗΓΟΙ

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ο... στρατηγός χειμώνας παίρνει θέση στην Ουκρανία

Δυναμώνουν οι φωνές για διαπραγματεύσεις

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

Ορες αγωνίας πέρασε την Τρίτη το βράδυ η ανθρωπότητα. Ο πύραυλος που προσγειώθηκε στην Πολωνία, κοντά στα σύνορα με την Ουκρανία, και σκότωσε δύο ανθρώπους θα μπορούσε να πυροδοτήσει μια επιδείνωση στις σχέσεις Ρωσίας - Δύσης με απρόβλεπτη έκβαση. Αναλυτές άρχισαν δειλά δειλά να μνημονεύουν το άρθρο 5 του ΝΑΤΟ, που προβλέπει ότι επίθεση εναντίον χώρας-μέλους ισοδυναμεί με επίθεση εναντίον ολόκληρης της Συμμαχίας. Όταν μετά τις πρώτες έρευνες προσδιορίστηκε ότι ο πύραυλος ήταν ουκρανικός αντιαεροπορικός S-300, ο πλανήτης αναστέναξε με ανακούφιση.

Κι όμως, ο Ουκρανός πρόεδρος Βολοντίμιρ Ζελένσκι συνέχισε για δύο 24ωρα να αμφισβητεί τα ευρήματα και επέμενε να διαφύγει ότι ο πύραυλος ήταν ουκρανικός. Ουάσιγκτον, Βαρσοβία και Βρυξέλλες έσπευσαν μάλιστα να διευκρινίσουν πως η ευθύνη δεν είναι του Κιέβου, αλλά της Μόσχας, που ξεκίνησε αυτόν τον πόλεμο.

Μπαίντεν - Ζελένσκι

Η έμμεση δημόσια αντιπαράθεση μεταξύ του Αμερικανού προέδρου Τζο Μπαίντεν και του Ζελένσκι για την πατρότητα του πυραύλου δεν είναι η πρώτη μεταξύ των δύο ανδρών. Τον περασμένο Ιούνιο ο Μπαίντεν φέρεται ότι εξοργίστηκε μαζί του, όταν του ζήτησε περαιτέρω βοήθεια. «Δείξε λίγο περισσότερη ευγνωμοσύνη», του είπε αφού μόλις του είχε ανακοινώσει την παροχή στρατιωτικού υλικού ύψους 1

δισ. δολαρίων. Αυτήν την εβδομάδα ο πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών ζήτησε από το Κογκρέσο να εγκρίνει 38 δισ. δολάρια επιπλέον βοήθεια προς το Κίεβο.

Η αλήθεια είναι ότι η Ουκρανία βρίσκεται σε δεινή θέση. Παρά τις εντυπωσιακές στρατιωτικές επιτυχίες του Κιέβου και την απόσυρση των ρωσικών στρατευμάτων από τη Χερσώνα, πύραυλοι και drones έχουν καταστρέψει το 40% των ενεργειακών υποδομών και 10 εκατομμύρια Ουκρανοί δεν έχουν ρεύμα. Το ποσοστό φτώχειας αγγίζει το 25%, η ανεργία το 35% και το ΑΕΠ θα συρρικνωθεί φέτος κατά ένα τρίτο και πλέον.

Η ανοικοδόμηση της χώρας αναμένεται να στοιχίσει από 350 έως 750 δισ. δολάρια, παρόλο που ο πόλεμος βρίσκεται σε εξέλιξη και είναι αδύνατον προς το παρόν να αποτιμηθεί το πλήρες εύρος των αναγκών της.

Στριμωγμένος ο Πούτιν

Δύσκολη είναι η κατάσταση και στο ρωσικό στρατόπεδο. Αναλυτές εκτιμούν ότι η δύναμη πυρός της Μόσχας εξαντλείται και πως η έλευση του χειμώνα δεν θα ενισχύσει τους επιτιθέμενους. Ο πρόεδρος Βλαντιμίρ Πούτιν είναι στριμωγμένος στο εσωτερικό της χώρας και πλήρως απομονωμένος σε διεθνές επίπεδο. Ο πάλαι ποτέ ιδεολογικός του μέντορας και οραματιστής της «Ευρασίας», Αλεξάντερ Ντούγκιν, καταφέρεται καθημερινά εναντίον του κι έφτασε στο σημείο να ζητήσει ακόμη και τη δολοφονία του μετά την απώλεια της Χερσώνας.

Την ίδια στιγμή, στο Μπαϊ της Ινδονησίας, κατά τη σύνο-

Κάτοικοι του χωριού Ντρόμπισεβ στο Ντονέτσκ μεταφέρουν σακούλες με τρόφιμα από την ανθρωπιστική βοήθεια που μόλις έχουν λάβει. Πύραυλοι και drones έχουν καταστρέψει το 40% των ενεργειακών υποδομών της χώρας, 10 εκατομμύρια Ουκρανοί δεν έχουν ρεύμα, το ποσοστό φτώχειας αγγίζει το 25%, η ανεργία το 35% και το ΑΕΠ θα συρρικνωθεί φέτος κατά ένα τρίτο ή και περισσότερο.

Αν και οι δύο πλευρές βρίσκονται σε δύσκολη θέση, τόσο το Κίεβο όσο και η Μόσχα, για διαφορετικούς λόγους, δεν θεωρούν ότι ήρθε η ώρα να κάψουν στο ίδιο τραπέζι.

δο του G20, ο Κινέζος πρόεδρος Σι Τζίνπινγκ ένωσε τη φωνή του με εκείνη του Μπαίντεν και των υπόλοιπων ξένων ηγετών για να αποκρύψει τη χρήση πυρηνικών στον πόλεμο στην Ουκρανία. Ήταν το πιο ηχηρό άδειασμα του Πούτιν από το Πεκίνο, μαζί με τη διαρροή από την πλευρά του Σι πως του είχε πει ψέματα όταν πριν από την εισβολή είχαν συναντηθεί στην κινεζική πρωτεύουσα. Λίγο πριν ξεκινήσει ο βαρύς χειμώνας, οι δύο πλευρές υφίστανται πιέσεις, διεθνείς και εσωτερικές, να καθίσουν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.

Ηδη κατέληξαν στην παράταση της συμφωνίας για τα σιτηρά και στην Αγκυρα διεξάγονται επαφές των επικεφαλής των μυστικών υπηρεσιών Ρωσίας - ΗΠΑ. Στόχος υποτίθεται πως είναι η αποφυγή της πυρηνικής απειλής, στην οποία όμως η Ουκρανία είναι εκείνο που τους απασχολεί. «Τίποτα που αφορά την Ουκρανία δεν συζητείται ερήμην της Ουκρανίας», είναι η επίσημη γραμμή της Ουάσιγκτον. Ωστόσο, το Κρεμλίνο επιμένει πως οι ΗΠΑ είναι εκείνες που μπορούν να πείσουν την Ουκρανία να διαπραγματευτεί.

Σύμφωνα με τους New York Times, η αμερικανική ηγεσία είναι διασμένη στο ζήτημα. Ο επικεφαλής των ενόπλων δυνάμεων, στρατηγός Μαρκ Α. Μάιλι, πιστεύει ότι το Κίεβο πρέπει να πιεστεί ώστε να κεφαλαιοποιήσει τα εδαφικά κέρδη στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Στον αντιποδο, άλλοι ανώτατοι αξιωματούχοι στην Ουάσιγκτον θεωρούν ότι καμία από τις δύο πλευρές δεν είναι έτοιμη για διάλογο

και πως οιαδήποτε παύση των εκθροισμών θα δώσει στις ρωσικές δυνάμεις τη δυνατότητα ανασύνταξης. Οι σύμβουλοι του Μπαίντεν εκτιμούν ότι ούτως ή άλλως η σύρραξη θα οδηγηθεί σε διαπραγματεύσεις σταδιακά, αλλά αυτή δεν είναι η κατάλληλη στιγμή για κάτι τέτοιο.

Αυτήν την εβδομάδα έπεσε το πρώτο χιόνι στο Κίεβο, μια υπενθύμιση για όσα θα ακολουθήσουν τους επόμενους μήνες στη χώρα και στο πεδίο των μαχών. Καθώς το κρύο εγκαθιδρύεται και οι μέρες μικραίνουν, οι εκθροισματικές αναμένεται να επιβραδυνθούν.

Νέα βοήθεια από τη Δύση

Οι Ηνωμένες Πολιτείες, ο Καναδάς και η Γερμανία έχουν στείλει χειμερινές στολές, επενδύτες, μπότες και υπνόσκαους για να βοηθήσουν τους Ουκρανούς στρατιώτες να αντιμετωπίσουν το κρύο. Από την πλευρά της η Ρωσία παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα ανεφοδιασμού και παρά την ιστορική εμπειρία των αν-

δρών της να πολεμούν σε κακές καιρικές συνθήκες, στην παρούσα φάση οι ρωσικές δυνάμεις βρίσκονται σε σαφώς μειονεκτική θέση. Ισως γι' αυτό επέμενε ο Μάιλι ότι η Ουκρανία θα έπρεπε να εκμεταλλευθεί την ευνοϊκή συγκυρία και να κάτσει τώρα στο τραπέζι του διαλόγου. Ωστόσο, η αλήθεια είναι ότι ο Ζελένσκι δύσκολα θα προβεί στην παρούσα φάση σε υποχωρήσεις, αφού έχει διακηρύξει πως διεκδικεί έως κι επιστροφή της Κριμαίας, ενώ για τον Πούτιν είναι επίσης κακό το ταίμινγκ για διαπραγματεύσεις μετά την ταπεινωτική απόσυρση των ρωσικών δυνάμεων από τη Χερσώνα. Η έλευση του χειμώνα αναμένεται να δοκιμάσει και την ευρωπαϊκή αλληλεγγύη προς το Κίεβο, καθώς η ενεργειακή κρίση και η ακρίβεια πλήττουν τους Ευρωπαίους πολίτες. «Το ευρωπαϊκό εγχείρημα βρίσκεται στο έλεος του χειμώνα», προέβλεψε ο Βρετανός ιστορικός της Οικονομίας, Άνταμ Τούζ, σε άρθρο του στο Foreign Policy.

Το «ζόμπι» τρομάζει τώρα και τους Ρεπουμπλικανούς

Ο Τραμπ ούτε κερδίζει, ούτε όμως είναι εύκολο να παροπλιστεί από το κόμμα του

Του **ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

«Ξέρετε πώς είναι να έχεις απέναντί σου ένα ζόμπι που δεν μπορείς να σκοτώσεις, όπως στην τηλεοπτική σειρά “The Walking Dead”? Κάπως έτσι είναι ο Τραμπ. Είναι το πορτοκαλί ζόμπι που οι Ρεπουμπλικανοί αγωνιούν να εξοντώσουν, αλλά η ιδιοσυγκρασία του, που παρακινείται από το χρώμα και τη δημόσια προβολή, δεν αναγνωρίζει κανένα εμπόδιο στον δρόμο για την εξουσία». Τάδε έφη Άντονι Σκαράμούντι, διευθυντής επικοινωνίας του Λευκού Οίκου επί Τραμπ, μετά την ανακοίνωση του παλιού του αφεντικού ότι θα διεκδικήσει εκ νέου την προεδρία στις εκλογές του 2024.

Ο πολιτικός θάνατος του Τραμπ έχει αναγγελθεί από τις 3 Νοεμβρίου του 2020, όταν έλασε τις εκλογές από τον Τζο Μπαίντεν με διαφορά επτά εκατομμυρίων ψήφων ή έστω από τις 6 Ιανουαρίου του 2021, όταν η προσπάθεια αμφισβήτησης του εκλογικού αποτελέσματος κατέληξε στην επονειδιστική εμβολή του αφιονισμένου από τον ίδιο συρφετού στο Καπιτώλιο. Ο ίδιος όμως δεν εννοούσε να αποσυρθεί από τον κεντρικό του ρόλο στην αμερικανική

Ναρκοθετημένος ο δρόμος της επιστροφής για τον τέως πρόεδρο, που βγήκε αποδυναμωμένος από τη δοκιμασία των ενδιάμεσων εκλογών.

πολιτική σκηνή, που κατέχει τα επτά τελευταία χρόνια. Αφού κατάφερε να επιβάλει εκατοντάδες υποψηφίους που ορκίζονται στον τραμπισμό της MAGA (Make America Great Again) στις προκριματικές εκλογές των Ρεπουμπλικανών, πήρε πάνω του τη μάχη των ενδιάμεσων εκλογών για το Κογκρέσο και τις πολιτείες, βλέποντάς τις ως εφάπτηρο για την αναμέτρηση του 2024.

Εκείνο που κατάφερε, με τον ναρκισσισμό και τη μεγαλομανία του, ήταν να μετατρέψει τις εκλογές από δημοψήφισμα για τον αντιδημοφιλή Τζο Μπαίντεν και την πολιτική του, σε δημοψήφισμα για τον ίδιο. Μόνο που το αποτέλεσμα δεν ήταν εκείνο που προσδοκούσε. Οι Ρεπουμπλικανοί έχασαν τη μάχη της Γερουσίας και λίγο

έλειψε να μην κερδίσουν ούτε τη Βουλή των Αντιπροσώπων, σε μεγάλο βαθμό εξαιτίας του Τραμπ. Οι υποψήφιοι γερουσιαστές που προσωπικά υποστήριξε πτήθηκαν σχεδόν σε όλες τις διαφιλονικούμενες πολιτείες (Πενσιλβάνια, Αριζόνα, Νεβάδα, Νιου Χάμσαϊρ) με μόνη εξαίρεση το Οχάιο. Το ίδιο συνέβη στη μάχη για τις πολιτειακές αρχές, καθώς οι υποψήφιοι του MAGA απέτυχαν να εκλεγούν σε Αριζόνα, Πενσιλβάνια, Ουισκόνσιν και Μίσιγκαν. Ο Ρεπουμπλικανός κυβερνήτης της Φλόριντα Ρον ντε Σάντις, που επικράτησε συντριπτικά στην πολιτεία του, ήταν ο μόνος που είχε εισπράξει στην προεκλογική περίοδο σκληρά σχόλια από τον Τραμπ γιατί θεωρείται πιθανός αντίπαλός του το 2024.

Με άλλα λόγια, την επομένη των ενδιάμεσων εκλογών ο Τραμπ βρέθηκε στο ναδίρ της μετεωρικής πολιτικής διαδρομής του. Παρ' όλα αυτά, έσπευσε να ανακοινώσει την περασμένη Τρίτη την υποψηφιότητά του, υπολογίζοντας ότι με αυτόν τον τρόπο θα αποθάρρυνε άλλους επίδοξους διεκδικητές να κατέβουν στην κούρσα εναντίον του. Στη μεγαλοπρεπή αίθουσα χορού, στην έπαυλη του Μαρ-

α-Λάγκο στη Φλόριντα, με τους 15 πολυεταίους και την περίσσεια επίχρυσων διακοσμήσεων, εκφώνησε μια καώδη ομιλία που ξεπέρασε τη μία ώρα, για να σερβίρει στους καλεσμένους του μια ξαναζεσταμένη σούπα από το 2016: Η Αμερική καταρρέει, με «αιματοβαμμένους δρόμους», «πόλεις-καταβόθρες» και «εισβολή (μεταναστών) από τα νότια σύνορα», αλλά ο ίδιος είναι έτοιμος να τη σώσει (ξανά), όχι ως «συμβατικός πολιτικός», αλλά ως Σούπερμαν και θύμα μαζί, ο βασιλιάς του MAGA, ο άνθρωπος του λαού, που τον εκθρεφούνται και τον πολεμούν οι «διεφθαρμένες ελίτ».

Το 2016 πέρασε...

Τίποτα όμως δεν δείχνει ότι η αλχημεία του 2016 μπορεί να λειτουργήσει ξανά. Τότε είχε τον αέρα του αουτσάιντερ που αναδείχθηκε νικητής. Σήμερα έχει κολλήσει στην πλάτη του η λέξη που μισεί όσο καμία άλλη – ο loser, ο χαμένος, που παίρνει την παράταξη στον λαιμό του. Σε πολλές προκριματικές των Ρεπουμπλικανών τη φετινή χρονιά προσήλθαν Δημοκρατικοί για να ψηφίσουν τραμπικούς, θεωρώντας τους πιο εύκολους αντιπάλους – και

Από την έπαυλη του Μαρ-α-Λάγκο στη Φλόριντα ο Ντόναλντ Τραμπ, έχοντας τη Μελάνια στο πλευρό του, ανακοίνωσε την Τρίτη την υποψηφιότητά του για τις προεδρικές εκλογές του 2024. Το «παικνίδι» μόλις άρχισε.

δικαιώθηκαν. Ο γερουσιαστής Μπέριντ Σάντερς, επικεφαλής της αριστερής πτέρυγας των Δημοκρατικών, δήλωσε ότι ως Αμερικανός φρίττει στην προοπτική μιας νέας υποψηφιότητας Τραμπ, αλλά ως πολιτικός που δεν θέλει να κερδίσουν τη μάχη του 2024 οι Ρεπουμπλικανοί ομολογεί ότι από αυτή τη σκοπιά «μπορεί να είναι καλό πράγμα».

Θα ήταν πρόωρο να ξεγράψει κανείς οριστικά τον Τραμπ, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τις τελευταίες δημοσκοπήσεις, το 30% του εκλογικού σώματος συσπειρώνεται σταθερά γύρω του, ενώ το 66% των Ρεπουμπλικανών αυτοπροσδιορίζεται ως MAGA. Σε κάθε περίπτωση, ο δρόμος μέχρι τον Νοέμβριο του 2024 διαγράφεται ανηφορικός

και ναρκοθετημένος για τον τέως πρόεδρο. Ηδη τρεις δισεκατομμυριούχοι σπόνσορες των Ρεπουμπλικανών απέσυραν την υποστήριξή τους και αναζητούν άλλες λύσεις. Το συγκρότημα Μέρντοχ στράφηκε εναντίον του, κάτι που σημαίνει ότι ο Τραμπ δεν θα υποστηρίζεται πλέον από το Fox News, ενώ παραμένει αποκλεισμένος από το Twitter. Στο μεταξύ, έχει να αντιμετωπίσει σωρεία δικαστικών ερευνών –για τα απόρρητα έγγραφα που είχε πάρει στο Μαρ-α-Λάγκο, για τα γεγονότα της 6ης Ιανουαρίου, για οικονομικά σκάνδαλα κ.ά.– με αρκετούς να αναρωτιούνται μήπως η πρόωρη ανακοίνωση της προεδρικής υποψηφιότητας είχε ως κύριο στόχο να εκβιάσει την ασυλία του.

Μήπως ο αλγόριθμος με αδικεί;

Το ζήτημα της αδιαφάνειας της τεχνητής νοημοσύνης, που «αποφασίζει» χωρίς να εξηγή, θέτουν νέοι επιστήμονες και δημιουργοί

Του ΜΑΝΩΛΗ ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗ

Θα εμπιστευόσασταν μια τεχνητή νοημοσύνη (Τ.Ν.) να διαβάζει τα συναισθήματά σας, αφού έχει εκπαιδευθεί να τα αναγνωρίζει από εκατομμύρια άλλα πρόσωπα, αποκτώντας έτσι κάποιες στέρεες προκαταλήψεις; Πώς θα σας φαινόταν αν μια Τ.Ν. έπαιρνε μια σημαντική απόφαση για εσάς, σας απέρριπτε, για παράδειγμα, για μια δουλειά, χωρίς όμως να είναι σε θέση να σας εξηγήσει επακριβώς πώς οδηγήθηκε σε αυτό το αποτέλεσμα; Θα μοιραζόσασταν πρόθυμα τα δεδομένα της υγείας σας με μια Τ.Ν. που αντλεί πληροφορίες από χιλιάδες άλλους ταυτόχρονα; Τα ερωτήματα αυτά μπορεί να έχουν μια έντονη ηθική χροιά, αλλά δεν είναι καθόλου θεωρητικά. Δυνητικά θα μπορούσαν να συζητούνται από πολύ περισσότερους, αλλά το πρόβλημα είναι ότι μοιάζουν πολύ περίπλοκα για τον μη ειδικό. Αυτό τουλάχιστον καταδεικνύει ένα πρόγραμμα του Ινστιτούτου Γκαίτε, που επιχειρεί να πυροδοτήσει τον προβληματισμό για την ηθική της τεχνητής νοημοσύνης.

«Πιστεύω ότι η ηθική της Τ.Ν. πρέπει να απασχολήσει τον δημόσιο διάλογο γιατί είναι ένα θέμα που μας αφορά όλους», επισημαίνει η Γκαλίνια Ντιμίτροβα-Ντίμοβα, καθηγήτρια Ψηφιακών Τεχνών στην Εθνική Ακαδημία Τεχνών της Σόφιας και επιμελήτρια του προγράμματος. «Οι

αλγόριθμοι βρίσκονται σήμερα στα κοινωνικά δίκτυα και στις εφαρμογές που χρησιμοποιούμε, στις διαδικτυακές μας αγορές, στα μέσα ενημέρωσης, σε προϊόντα και υπηρεσίες υγείας, βρίσκονται παντού. Υπάρχουν τρομερά πλεονεκτήματα, αλλά υπάρχουν και παρενέργειες που εγείρουν μια σειρά ηθικών ζητημάτων. Τι κομίζει η Τ.Ν.

«Τι κομίζουν αυτές οι εφαρμογές στην ανθρωπιά μας, πώς επηρεάζουν τις ζωές μας και τις σχέσεις μας;», είναι κάποια από τα ερωτήματα που διερευνά το διεπιστημονικό του Ινστιτούτου Γκαίτε.

στην ανθρωπιά μας, πώς αλλάζει τις μεταξύ μας σχέσεις, πώς επηρεάζει τις ζωές μας και τη σχέση μας με τις συσκευές και τη μηχανική νοημοσύνη;».

Δεκαπέντε υπότροφοι του Ινστιτούτου Γκαίτε κλήθηκαν να διαπραγματευθούν τα καιρία αυτά ερωτήματα, καθώς ένας από τη δική του επιστημονική σκοπιά. Η ομάδα AIMotion, για παράδειγμα, φώτισε μέσω μιας διαδραστικής εγκατάστασης το ζήτημα της ανάγνωσης

των συναισθημάτων από λογισμικά αναγνώρισης προσώπων. Τα λογισμικά αυτά έχουν μπει εσχάτως και στο στόχαστρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία συζητάει ακόμα και την απαγόρευσή τους σε κάποιες περιπτώσεις. «Το χαμόγελο, το συνοφρύωμα ή τα ανασπκωμένα φρύδια μπορούν να πουν πολλά για το πώς αισθάνεται ένα άτομο σε μια δεδομένη στιγμή», αναφέρει η ομάδα. «Σε ποιο βαθμό όμως αυτά τα χαρακτηριστικά είναι επαρκή έτσι ώστε να αναγνωρίζει και να επηρεάζει πραγματικά τα συναισθήματα ενός ανθρώπου μια Τ.Ν.;», αναρωτιούνται τα μέλη της. «Το έργο μας», καταλήγουν, «βασίζεται στην ιδέα ότι ένα σύστημα Τ.Ν. θα μπορούσε πράγματι να διαβάσει τα ανθρώπινα συναισθήματα». Αυτοί που θα σταθούν απέναντι στη μηχανή θα εμπλακούν σε έναν μη λεκτικό διάλογο μαζί της, και ανάλογα με τα συναισθήματά τους θα δουν τη μηχανή να παράγει συγκεκριμένα χρώματα και εικόνες που θα συνδέονται με καθένα από αυτά.

Εδώ οι απαντήσεις δεν είναι ούτε εύκολες ούτε δεδομένες, καθώς κάποια λογισμικά Τ.Ν. υπόσχονται μεγάλα ποσοστά ακρίβειας στην αναγνώριση προσώπων, και κατ'επέκταση στην ανάγνωση συναισθημάτων. Ποιος, όμως, θα είναι υπεύθυνος αν γίνει κάποιο σοβαρό λάθος;

«Δεν έχουμε ακόμη ένα κοινό ηθικό πλαίσιο. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην πορεία των ζυμώσεων των ομάδων υπήρξε μια ένταση ανάμεσα στις πιο πρακτικές και στις πιο κριτικές προσεγγίσεις της Τ.Ν.», λέει ο καλλιτέχνης Μαρίνος Κουτσομικάλης, μέντορας στο πρόγραμμα του Ινστιτούτου Γκαίτε.

Νέο λογισμικό και προκαταλήψεις

«Καθώς οι αυτοδίδακτες μηχανές συμμετέχουν ολοένα και περισσότερο στις ζωές μας», επισημαίνει η Μπετίνα Βέντζελ, διευθύντρια του τομέα πληροφόρησης του Ινστιτούτου Γκαίτε Αθήνας και Νοτιοανατολικής Ευρώπης, «η κοινωνία χρειάζεται νέους κανόνες οι οποίοι δεν θα υπαγορεύονται μόνο απ' τους τεχνολόγους και τις μεγάλες τεχνολογικές επιχειρήσεις. Ως τώρα το δυναμικό της Τ.Ν. έχει εξερευνηθεί κυρίως απ' τον ιδιωτικό τομέα. Η πολιτική και η κοινωνία των πολιτών έχουν μείνει πίσω. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο είναι σημαντικό για το μέλλον μας να φωτίσουμε τις υπάρχουσες προσεγγίσεις, αλλά και τις ευκαιρίες και τις διακινδυνεύσεις της Τ.Ν. με τη συμμετοχή όλων των πολιτών και να ενεργοποιήσουμε έναν ευρύ κοινωνικό διάλογο πάνω στο θέμα».

«Ζούμε σε μια ιστορική εποχή», σημειώνει ο καλλιτέχνης Μαρίνος Κουτσομικάλης, ο οποίος έπαιξε τον ρόλο του μέντορα στο πρόγραμμα, «όπου ακόμη δεν έχει καθοριστεί ποια είναι η ηθική της ευθύνης της Τ.Ν. Βρισκόμαστε σ' ένα μεταβατικό στάδιο και δεν έχουμε ακόμη ένα κοινό ηθικό πλαίσιο. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην πορεία των ζυμώσεων των ομάδων υπήρξε μια ένταση ανάμεσα στις πιο πρακτικές και τις πιο κριτικές προσεγγίσεις της Τ.Ν.».

Φαίνεται ότι ο κόσμος αμφιταλαντεύεται ακόμη ανάμεσα στον φόβο απέναντι στην Τ.Ν. και την έλξη για όλα τα καλά που κομίζει – κι αυτό κάνει ακόμη πιο δύσκολη την ψύχραιμη αποτίμησή

της. Η ομάδα Glubot, για παράδειγμα, προτίμησε να αναδείξει τη θετική επιρροή της Τ.Ν. μέσα από ένα πολύ πρακτικό πλαίσιο και να μην αγγίζει ηθικά ζητήματα, «παρ' όλο που κάποια στιγμή αναγκαστικά θα το κάνει», όπως προβλέπει ο κ. Κουτσομικάλης, έχοντας στον νου του τα ζητήματα ιδιωτικότητας που εγείρουν οι εφαρμογές Τ.Ν. στην υγεία. Το

Ανδρες προγραμματιστές δεν μπορούν εκ των πραγμάτων να συμπεριλάβουν τη γυναικεία οπτική όταν εκπαιδεύουν ένα μοντέλο μηχανικής μάθησης...

έργο, που φέρει το όνομα «Τ.Ν. από εσένα για εσένα», θέλει να επιβεβαιώσει τις μεγάλες και δίκαιες ελπίδες που επενδύονται στη χρήση της Τ.Ν. στην υγεία. Εκεί ως στόχο του την αρωγή ανθρώπων που πάσχουν από διαβήτη, αξιοποιώντας τα δεδομένα που παράγονται από αισθητήρες συνεχούς παρακολούθησης της γλυκόζης. Οι χρήστες που έχουν πάνω τους τέτοια συστήματα θα μπορούν να αλληλεπιδρούν με την Τ.Ν. της ομάδας, βλέποντας ότι ο φόβος του αγνώστου είναι αβάσιμος. Όταν είσαι ενήμερος για τις λειτουργίες μιας μηχανής και νιώθεις ότι έχεις τον έλεγχό της, δεν έχεις τίποτα να φοβάσαι και την εμπιστεύεσαι.

Πώς διασφαλίζεται όμως η ορθή, δίκαιη και αμερόληπτη λειτουργία ενός αυτοματισμού; Το μείζον πρόβλημα της Τ.Ν., το οποίο γίνεται αντικείμενο εκτεταμένης συζήτησης παγκοσμίως, είναι ότι αναπαράγει τις μεροληψίες, τις προκαταλήψεις και τις πεποιθήσεις των δημιουργών της. Πολλές φορές αυτό δεν είναι καν εσκεμμένο. Μια ομάδα ανδρών προγραμματιστών δεν μπορεί εκ των πραγμάτων να συμπεριλάβει την οπτική των γυναικών όταν εκπαιδεύει ένα μοντέλο μηχανικής μάθησης, όπως και μια ομάδα λευκών δεν μπορεί να καταλάβει συνολικά την κατάσταση των μαύρων. Για να αποφευχθεί αυτό πρέπει να γίνουν διαγνωστικοί έλεγχοι, πειράματα και διορθώσεις. «Η ομάδα ALMA αντιμετώπισε πιο εννοιολογικά και φιλοσοφικά το ζήτημα των προκαταλήψεων», λέει ο κ. Κουτσομικάλης, «παρ' όλα αυτά συνειδητοποιήσε κι εκείνη ότι είχε ανάγκη από μετρήσεις».

Η συζήτηση για την ηθική της Τ.Ν. μοιάζει με μια μηχανή παραγωγής ερωτημάτων: είναι δυνατό να ποσοτικοποιηθεί η ηθική ώστε να βλέπουμε πιο καθαρά τις διακρίσεις των αλγορίθμων; Μπορούμε να φτιάξουμε έναν δείκτη ηθικής ώστε να αποτρέπονται οι προκαταλήψεις; Ορισμένοι ειδικοί απαντούν θετικά. Η ομάδα ALMA απαντάει με μια ακόμη μελέτη, που ο κ. Κουτσομικάλης θα ήθελε να είναι πιο επιθετική.

«Είναι σημαντικό να ενεργοποιήσουμε έναν ευρύ κοινωνικό διάλογο πάνω στο θέμα», λέει η Μπετίνα Βέντζελ, διευθύντρια του τομέα πληροφόρησης του Ινστιτούτου Γκαίτε Αθήνας και ΝΑ Ευρώπης.

Η Αναστασία Νευέ-Λη Βιδάκη είναι μέλος της ομάδας Black Box, η οποία συμμετέχει στο πρόγραμμα με μια πιο καλλιτεχνική φόρμα, έναν επισκέψιμο λαβύρινθο.

Το σύστημα σε απέρριψε, αλλά δεν ξέρεις γιατί

Ενας άλλος, ίσως και πιο θεμελιώδης κίνδυνος της Τ.Ν. είναι η αδιαφάνεια και η μη επεξηγησιμότητά της. Το ότι ακόμα και οι ίδιοι οι προγραμματιστές της συχνά δεν καταλαβαίνουν πώς παίρνουν τις αποφάσεις τους κάποια αλγοριθμικά συστήματα. Αξιολογεί αρνητικά μια Τ.Ν. τις επιδόσεις σου στη δουλειά σου ή τις προοπτικές σου να λάβεις ένα δάνειο, κι εσύ δεν μπορείς να μάθεις το γιατί. «Έχεις τις εισροές, τις εκροές, και στη μέση μια διαδικασία που κανείς δεν μπορεί να καταλάβει πώς δουλεύει», λέει στην «Κ» η Αναστασία Νευέ-Λη Βιδάκη, μέλος της ομάδας Black Box, που συμμετέχει στο πρόγραμμα με μια πιο καλλιτεχνική φόρμα, έναν επισκέψιμο λαβύρινθο μέσα από τον οποίο μας καλεί να περάσουμε όλοι. «Ο λαβύρινθος συμβολίζει αυτό που είναι για πολλούς η Τ.Ν.: μια περίπλοκη, χαοτική και δυσνόητη διαδικασία. Μας ενδιέφερε να το αποτυπώσουμε αυτό οπτικά, σε μια διαδραστική και βιωματική έκθεση, που εκτός από τις παθογένειες θα διερευνά και τους πιθανούς τρόπους διαφυγής. Η αφετηρία μας ήταν βιωματική. Στον εργασιακό, κυρίως, βίο μας ως γυναίκες γνώσαμε συχνά αποπροσανατολισμένες, σε αδιέξοδο», σημειώνει η κ. Βιδάκη.

Ωστόσο, η ομάδα δεν θέλει ούτε τις γυναίκες, αλλά ούτε και κανέναν άλλον κλεισμένο μέσα σε αυτό το σκοτεινό μέρος. «Επι-

θυμούμε να δείξουμε μια πορεία που οδηγεί στο φως», εξηγεί η ίδια, «και θα μπορούσαμε να πούμε ότι κατά κάποιον τρόπο φτιάξαμε τον μίτο της Αριάνης. Η συνταγή που προτείνουμε είναι τετριμμένη, αλλά αποτελεσματική. Το θέμα είναι να μη μείνει το μαύρο κουτί ως έχει. Πρέπει να γίνει διαφανές, πρέπει οι λειτουργίες που κρύβονται μέσα του να γίνουν ορατές από όλους. Πιστεύουμε πολύ στην εκπαίδευση και την ενημέρωση, αλλά και στην τέχνη και την ηθική. Όλα αυτά μαζί θα θεραπεύσουν το πρόβλημα. Μόνο έτσι θα δούμε τι συμβαίνει μέσα στο μαύρο κουτί και θα βρούμε επιτέλους έξω από τον λαβύρινθο της Τ.Ν.». Πιθανώς ο δρόμος που οδηγεί πέρα από τις παρεξηγήσεις για την Τ.Ν. να ξεκινάει από αυτό που λέει και η κ. Ντιμίτροβα-Ντίμοβα, «να καταλάβουμε όλοι ότι υπάρχουν πολύ περισσότερα να συζητήσουμε, από το να εστιάζουμε στο αν θα κατακτήσει κάποτε η Τ.Ν. τον κόσμο».

 Η εκδήλωση της παρουσίασης των έργων του EthicAI=FORUM 2022 θα γίνει την Πέμπτη 24 Νοεμβρίου, θα ξεκινήσει στις 5 μ.μ. και θα πραγματοποιηθεί στο φουαρέ του Goethe-Institut Athen, Ομήρου 14-16, Αθήνα. Θα ολοκληρωθεί με ένα πάνελ συζήτησης στις 7.30 μ.μ. υπό τον τίτλο «Πώς μπορεί η τεχνητή νοημοσύνη να είναι σωστή;».

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ 20 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2022

Stoiximan

Stoiximan

Η τελευταία παράσταση...

Ξεκινά σήμερα το Μουντιάλ του Κατάρ στον ύστατο «χορό» των Μέσι και Ρονάλντο

ΤΟΥ ΠΑΝΙΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Πέρασαν περίπου 4½ χρόνια από τον τελικό του τελευταίου παγκοσμίου κυπέλλου στη Ρωσία, με τη Γαλλία να κατακτά μπροστά σε 78.011 θεατές στο στάδιο Λουζνίκι στη Μόσχα για δεύτερη φορά στην ιστορία της τον τίτλο της παγκόσμιας πρωταθλήτριας.

Σήμερα 20 Νοεμβρίου 2022, εν μέσω σφοδρών αντιδράσεων αρκετών διεθνών οργανισμών για τις άθλιες συνθήκες των εργαζομένων στις υποδομές για τις ανάγκες της διοργάνωσης, εκατοντάδων συνδέσμων φιλάθλων από όλο τον κόσμο και κυρίως Ευρωπαϊκών ομάδων, νυν και πρώην ποδοσφαιριστών αλλά και προπονητών, ξεκινά το 22ο παγκόσμιο κύπελλο ποδοσφαίρου στο Κατάρ.

Μέχρι και ο πρόεδρος της ΦΙΦΑ Γιόζεφ Μπλάτερ το 2010, επί θητείας του οποίου το Κατάρ ανέλαβε τη διοργάνωση, σήμερα σε συνεντεύξεις του, ίσως σε μια κρίση μετάνοιας, μιλά για λάθος απόφαση. Ωστόσο, ο ίδιος όπως ισχυρίστηκε, ήταν υπέρ της υποψηφιότητας των ΗΠΑ. Μια διοργάνωση που κινδυνεύει να μείνει στην ιστορία για άλλους λόγους πέραν τους προφανείς όπως προσδιορίζονται από το ίδιο άθλημα. As μην ξεχνάμε πως η ιστορία έχει σημαδέψει με μελανά γράμματα τη διοργάνωση του μουντιάλ το 1934 στην Ιταλία υπό την ηγεσία του Μπενίτο Μουσολίνι στον απόγειο του φασισμού, αλλά και επί καιρό της δικτατορίας του στρατηγού Χόρχε Βιδέλα στην Αργεντινή το 1978.

Τα πιο λαμπρά αστέρια

Στο Κατάρ θα έχουμε την ευκαιρία να παρακολουθήσουμε την τελευταία παράσταση δύο από τους κορυφαίους ποδοσφαιριστές που ανέδειξε το παγκόσμιο ποδόσφαιρο. Μέσι και Ρονάλντο, μπροστά σε ένα κοινό κατά βάση χωρίς ιδιαίτερη οπαδική κουλτούρα, θα επιδιώξουν να αποχωρήσουν από τη διεθνή σκηνή έχοντας προηγουμένως δώσει τον καλύτερό τους εαυτό. Οι δύο τους σημαδέψαν μια ολόκληρη γενιά που τους έχει «λατρέψει» και τους έχει γνωρίσει καλύτερα από κάθε άλλο προηγού-

Ρονάλντο και Μέσι, μπροστά σε ένα κοινό κατά βάση χωρίς ιδιαίτερη οπαδική κουλτούρα, θα επιδιώξουν να αποχωρήσουν από τη διεθνή σκηνή έχοντας προηγουμένως δώσει τον καλύτερό τους εαυτό.

μενο αστέρα, λόγω και της τεχνολογίας και των διάφορων εφαρμογών στα κινητά τηλέφωνα και τους υπολογιστές τους.

Τα φαβορί

Δεν περνά διοργάνωση τις τελευταίες δεκαετίες που να απουσιάζει η Βραζιλία από τα φαβορί. Συνήθως ξεκινά ως πρώτο φαβορί αλλά η τελευταία φορά που αναδείχθηκε πρωταθλήτρια κόσμου ήταν το 2002 με τη χρυσή φουρνιά των τριών «R»: Ροναλντίνιο, Ριβάλντο, Ρονάλντο (φαινόμενο). Όπως και σε προηγούμενες διοργανώσεις μεταξύ των φαβορί είναι η Αγγλία που έχει και αρκετούς φίλους στην Κύπρο αλλά που ποτέ δε δικαιώνει τις προσδοκίες. Πάντα κάτι συμβαίνει και μένει εκτός συνέχειας. Παρ' ότι το έμφυχο δυναμικό της μπορεί να υποστηρίξει τέτοιου είδους προσδοκίες και φέτος ίσως διαθέτει το πιο πλήρες ρόστερ από το μακρινό 1966. Εκατομμύρια

φιλάθλοι απ' όλο τον κόσμο περιμένουν τη στιγμή που η Αργεντινή θα φτάσει στην κατάκτηση της κορυφής. Είναι από τις πιο δημοφιλείς εθνικές και ειδικά εδώ στην Κύπρο λόγω και του Μαραντόνα, και εσχάτως λόγω και του Μέσι. Συμπάθειες έχει και η Ιταλία η οποία όμως (δυστυχώς) δεν έχει προκριθεί στην τελική φάση. Είναι και άλλες εθνικές προσφιλείς στο Κυπριακό φίλαθλο κοινό όπως η Γερμανία, τελευταίως φίλους έχει αποκτήσει και η Γαλλία ενώ υπάρχουν και οι ρομαντικοί που συμπαθούν την Ολλανδία. Πέραν τούτου έχουμε και τη στατική πλευρά των φαβορί που μας δίνουν οι ειδικόι. Έτσι, πρώτα φαβορί για την κατάκτηση του τίτλου είναι: Βραζιλία και Γαλλία με απόδοση 6.00 και ακολουθούν Αγγλία και Αργεντινή με 8.50. Πιο χαμηλά είναι η Ισπανία (10.00) και Γερμανία (11.00) ενώ την πρώτη οκτάδα συμπληρώνουν Ολλανδία (15.00) και Πορτογαλία (16.00).

Οι όμιλοι και το πρόγραμμα

Στη διοργάνωση μετέχουν 32 χώρες οι οποίες με εξαίρεση τη διοργανώτρια οι υπόλοιπες εξασφάλισαν τη συμμετοχή τους μετά από προκριματικά που έδωσαν στις ηπείρους τους. Από την Ευρώπη (UEFA) προκρίθηκαν 13 εθνικές ομάδες, πέντε από την Ασία (AFC), και την Αφρική (CAF) και από τέσσερεις από τη Λατινική Αμερική (CONMEBOL) και Κεντρική Αμερική (CONCACAF). Οι 32 ομάδες μετά από κλήρωση βάσει της δυναμικότητας τους δημιούργησαν οκτώ ομίλους των τεσσάρων με τις πρώτες δύο να προκρίνονται στη φάση των νοκ-άουτ μέχρι και τον τελικό.

Ο πρώτος αγώνας θα διεξαχθεί σήμερα (18.00) με το Κατάρ-Εκουαδόρ. Την Δευτέρα θα διεξαχθεί ο αγώνας Αγγλία-Ιράν (15.00) και Σενεγάλη-Ολλανδία (18.00). Από την Τρίτη (22/11) οι αγώνες θα είναι τέσσερεις κάθε μέρα σε διαφορετικές ώρες (12.00, 15.00, 18.00, 21.00) μέχρι και την ολοκλήρωση της 2ης αγωνιστικής των ομίλων και στην 3η αγωνιστική θα έχουμε επίσης τέσσερεις αγώνες αλλά θα είναι δύο του κάθε ομίλου την ίδια ώρα (17.00, 21.00) για ευνόητους λόγους. Ίδιες ώρες (17.00, 21.00) θα έχουμε και στη νοκ-άουτ φάση των αγώνων. Ο τελικός είναι προγραμματισμένος επίσης στις 17.00 στις 18 Δεκεμβρίου και στις 17 του μήνα την ίδια ώρα ο μικρός τελικός. Ο τελικός θα διεξαχθεί στην πόλη Λουσάιλ στο ομώνυμο στάδιο «Lusail Iconic Stadium», χωρητικότητας 80.000. Είναι το μεγαλύτερο στάδιο της χώρας το οποίο θα φιλοξενήσει συνολικά 10 αγώνες. Για την κατασκευή του ξοδεύτηκαν 700 εκ. ευρώ.

Ημιαυτόματο οφσάιντ

Από τις 20 Νοεμβρίου μέχρι τις 18 Δεκεμβρίου θα διεξαχθούν 64 αγώνες και η ΦΙΦΑ έχει επιλέξει τους κορυφαίους 36 διαιτητές για τους αγώνες. Επίσης, έχουν επιλεγεί 69 βοηθοί διαιτητές και άλλοι 24 που θα είναι στο VAR. Στο μουντιάλ του 2018 είχαμε την εισαγωγή του VAR στο φετινό θα έχουμε το ημιαυτόματο οφσάιντ. Στις οροφές των σταδίων τοποθετήθηκαν 12 κάμερες ψηλής ανάλυσης. Με αυτές θα υπολογίζουν με ακρίβεια τη θέση του κάθε ποδοσφαιριστή στο γήπεδο, και τη βοήθεια ενός αισθητήρα θα γνωρίζουν και τη θέση της μπάλας. Στις περιπτώσεις οφσάιντ θα στέλνεται μήνυμα σε πραγματικό χρόνο στο VAR, και αφού ελεγχθεί πως οι γραμμές είναι τοποθετημένες σωστά από το αυτόματο σύστημα, θα ειδοποιούν το διαιτητή σε ελάχιστα δευτερόλεπτα.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Να ματώνουν; Με βάση ποιου την άποψη;

Του ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ

Η δήλωση ακούγεται ή διαβάζεται και δεν σου δίνει άλλη επιλογή από το ν' ανατριχιάσεις. Να νιώσεις μέσα σου ένα συναισθημα που δεν μπορείς να το αναλύσεις. Είναι θυμός και οργή; Έκπληξη; Θες να γελάσεις; Αναρωτιέσαι. Και όμως ο υπεύθυνος των εθνικών ομάδων, το άτομο το οποίο έχει υποχρέωση να καθοδηγεί, εκπονεί, παρατηρεί ή ελέγχει κάποιο πλάνο διάσωσης του κύπριου παίκτη, έναντι στην ξενομανία που μας χαρακτηρίζει δηλώνει κυνικά και χωρίς καμία αίσθηση ευθύνης που του αναλογεί... «αν δεν είναι καλύτεροι οι κύπριοι να μην αγωνιστούν», προσθέτοντας ότι «αν δεν ματώσουν την φανέλα οι ποδοσφαιριστές δεν θα αγωνιστούν και δεν θα προοδεύσουν». Ένα από τα υψηλά ιστάμενα μέλη της Ομοσπονδίας, που κανένα μα κανένα προσόν δεν διαθέτει για να ηγείται των εθνικών ομάδων, που βολεύεται όπως και πολλοί άλλοι στην αναξιοκρατία που χαρακτηρίζει την Ομοσπονδία εδώ και αιώνες, επικαλείται την αξιοκρατία που από τη φύση του παρέχει το ποδόσφαιρο και γενικότερα ο αθλητισμός.

As αφήσουμε όμως τα περί αξιοκρατίας και as προσεγγίσουμε το σκεπτικό του κυρίου ΙΠεκερή. Με βάση ποιου το κριτήριο αποδεικνύεται αν οι κύπριοι παίκτες είναι καλύτεροι από τους ξένους; Μήπως από τους προπονητές των ομάδων ανά την Κύπρο που αλλάζουν κάθε τρεις ώρες; Ίσως το ποδοσφαιρικό μάτι του ατζέντη που σχετίζεται άμεσα με τον παράγοντα και στο κοντραμπάντο τους επιλέγουν να φέρουν δεκάδες ξένους παρά να δουλέψουν με το κυπριακό ταλέντο; Από τα σχέδια της Ομοσπονδίας που δεν υπάρχουν για το πως θα αναδειχθούν οι Κύπριοι παίκτες; Από ποιου το κριτήριο θα περάσουν για να μπορέσει ένα παιδί να ανταμειφθεί για τους κόπους χρόνων που καταθέτει ιδρώνοντας την φανέλα του; Από το σκεπτικό του Χ παράγοντα σαν και του κύριου ΙΠεκερή ή τους προπονητές που είναι πιο αναλώσιμοι από ότι το χαρτί υγείας ο' ένα εστιατόριο; Ή να μας πει κιόλας αν όλοι αυτοί οι ξένοι που καθιστούν την Κύπρο πρώτη χώρα σε ποσοστό εργοδότησης ξένων παικτών, ματώνουν την φανέλα;

Δεν είναι πια να απορεί κανείς σχετικά με την κατάσταση που βρίσκεται ο κύπριος παίκτης και η εθνική του ομάδα. Λίγο να δώσει σημασία στις δηλώσεις που κάνουν οι αρμόδιοι και το σκεπτικό πάνω στο οποίο λαμβάνουν αποφάσεις, θα διαπιστώσει κανείς γιατί το εγκώριο ποδόσφαιρο είναι αυτό που είναι.

Μάριος Γεωργίου: Μαχητής, αθλητής, νικητής!

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΗ

Πρώτα απ' όλα οφείλουμε να παραδεχτούμε, πως πολύ πιο λίγο, απ' όσο θα έπρεπε, ασχολούμαστε με αθλητές όπως ο Μάριος Γεωργίου. Γενικότερα, σπάνια τη μεγάλη προβολή παίρνουν αθλήματα όπως η ενόργανη γυμναστική. Στη χώρα λοιπόν όπου το ποδόσφαιρο κυριαρχεί αλλά και... πούλα, μας αναγκάζουν αθλητές όπως ο Μάριος Γεωργίου και οι μεγάλες τους επιτυχίες να στρέψουμε την προσοχή μας και αλλού. Και η πρόσφατη ανάδειξη του γυμναστή Μάριου Γεωργίου ως Man of the Year και Αθλητής Man of the Year 2022, σαφώς και αποτελεί μια μεγάλη επιτυχία, άξια αναφοράς και προβολής. Γιατί η ανάδειξη και βράβευση του αθλητή στον θεσμό αυτό, στην ουσία περιλαμβάνει πολλά και σημαντικά επιτεύγματα κατά τη διάρκεια μιας χρονιάς. Η απόλυτη καταξίωση του Μάριου Γεωργίου; Για όσους γνωρίζουν από κοντά τον αθλητή κάτι τέτοιο δεν ισχύει. Γεννημένος μαχητής, με πορεία και καταξίωση στο χώρο του αθλητισμού, μέσα από τεράστιες δυσκολίες και αντιξοότητες και με πολλά χρόνια ακόμη μπροστά του, εύκολα μπορεί κάποιος να εκτιμήσει πως έχει ακόμη πολλά να δώσει και κυρίως πολλά να πάρει.

Ειπώθηκε σε αρκετές περιπτώσεις και είναι σωστό, πως ο δρόμος για αθλητές σε τέτοια αθλήματα είναι συνήθως μοναχικός. Η στήριξη, οι χορηγοί και οι αρμόδιοι φορείς συνήθως ακολουθούν την πρώτη μεγάλη επιτυχία. Η οικογένεια είναι το πρώτο και σημαντικό στήριγμα, στην περίπτωση όμως του Μάριου Γεωργίου ούτε αυτό υπήρχε στο μέγιστο βαθμό. Στο καθοριστικό ξεκίνημα της προσπάθειάς του για καταξίωση και διάκριση στο χώρο και στην κρίσιμη ηλικία των δεκαεφτά, ο Μάριος Γεωργίου αντί να ψάχνει χρόνο για προπόνηση, είχε να αντιμετωπίσει πολύ πιο σημαντικά προβλήματα ως προς την επιβίωσή του, την οικογένειά του και την αποδοχή του από την κυπριακή κοινωνία. Καταστάσεις γενικότερα, από τις οποίες δύσκολα ένα παιδί δεν κάνει τον προσανατολισμό του.

Ούτε όμως και όταν η διάκριση άρχισε πλέον να φαντάζει ως εφικτός στόχος, τα πράγματα δεν ήταν εύκολα. Γιατί και ο χειρότερος εχθρός ενός αθλητή, οι τραυματισμοί, έβαλαν εκ νέου δύσκολα στον Μάριο Γεωργίου, ο οποίος για πολλοστή φορά αναδείχθηκε νικητής και ανάλογη αναμνηστική και η συνέχεια της καριέρας του.

Είναι γι' αυτό που τα συγχαρακτηρία για τον Man of the Year και Αθλητή Man of the Year 2022 Μάριο Γεωργίου είναι το λιγότερο, μαζί με μια απολογία για όσες φορές, για όσες περιόδους τον... ξεχάσαμε και δεν θα έπρεπε.

Παγκόσμιο Κύπελλο Κατάρ 2022 (20/11-18/12)

Α΄ όμιλος				Β΄ όμιλος				Γ΄ όμιλος				Δ΄ όμιλος			
	ΑΓ.	Β.			ΑΓ.	Β.			ΑΓ.	Β.			ΑΓ.	Β.	
Κατάρ				Αγγλία				Αργεντινή				Γαλλία			
Εκουαδόρ				Ιράν				Σ. Αραβία				Δανία			
Σενεγάλη				ΗΠΑ				Μεξικό				Τυνησία			
Ολλανδία				Ουαλλία				Πολωνία				Αυστραλία			
Κατάρ - Εκουαδόρ	20/11			Αγγλία - Ιράν	21/11			Αργεντινή - Σ. Αραβία	22/11			Δανία - Τυνησία	22/11		
Σενεγάλη - Ολλανδία	21/11			ΗΠΑ - Ουαλλία	21/11			Μεξικό - Πολωνία	22/11			Γαλλία - Αυστραλία	22/11		
Κατάρ - Σενεγάλη	25/11			Ουαλλία - Ιράν	25/11			Πολωνία - Σ. Αραβία	26/11			Τυνησία - Αυστραλία	26/11		
Ολλανδία - Εκουαδόρ	25/11			Αγγλία - ΗΠΑ	25/11			Αργεντινή - Μεξικό	26/11			Γαλλία - Δανία	26/11		
Ολλανδία - Κατάρ	29/11			Ουαλλία - Αγγλία	29/11			Πολωνία - Αργεντινή	30/11			Αυστραλία - Δανία	30/11		
Εκουαδόρ - Σενεγάλη	29/11			Ιράν - ΗΠΑ	29/11			Σ. Αραβία - Μεξικό	30/11			Τυνησία - Γαλλία	30/11		

Ε΄ όμιλος				ΣΤ΄ όμιλος				Ζ΄ όμιλος				Η΄ όμιλος			
	ΑΓ.	Β.			ΑΓ.	Β.			ΑΓ.	Β.			ΑΓ.	Β.	
Ισπανία				Βέλγιο				Βραζιλία				Πορτογαλία			
Γερμανία				Καναδάς				Σερβία				Γκάνα			
Ιαπωνία				Μαρόκο				Ελβετία				Ουρουγουάη			
Κόστα Ρίκα				Κροατία				Καμερούν				Ν. Κορέα			
Γερμανία - Ιαπωνία	23/11			Μαρόκο - Κροατία	23/11			Ελβετία - Καμερούν	24/11			Ουρουγουάη - Ν. Κορέα	24/11		
Ισπανία - Κ. Ρίκα	23/11			Βέλγιο - Καναδάς	23/11			Βραζιλία - Σερβία	24/11			Πορτογαλία - Γκάνα	24/11		
Ιαπωνία - Κ. Ρίκα	27/11			Βέλγιο - Μαρόκο	27/11			Καμερούν - Σερβία	28/11			Ν. Κορέα - Γκάνα	28/11		
Ισπανία - Γερμανία	27/11			Κροατία - Καναδάς	27/11			Βραζιλία - Ελβετία	28/11			Πορτογαλία - Ουρουγουάη	28/11		
Ιαπωνία - Ισπανία	1/12			Κροατία - Βέλγιο	1/12			Σερβία - Ελβετία	2/12			Γκάνα - Ουρουγουάη	2/12		
Κ. Ρίκα - Γερμανία	1/12			Καναδάς - Μαρόκο	1/12			Καμερούν - Βραζιλία	2/12			Ν. Κορέα - Πορτογαλία	2/12		

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Μεταβολές εβδομάδας		Dow Jones	Nasdaq	Nikkei	Dax	FTSE 100	 ΒΡΕΤΑΝΙΑ Προϋπολογισμός πολύ σκληρής λιτότητας και αυξήσεις φόρων Σελ. 10	Πετρέλαιο	€/ \$
	Χ.Α.Κ. 0,91%								
	Χ.Α. 0,88%	-0,57%	-2,25%	-1,30%	0,85%	-0,39%		-7,37%	0,17%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΕΚΤΟΠΙΣΕ ΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ

Το Παρίσι μεγαλύτερη αγορά της Ευρώπης

Το Παρίσι αποτελεί πλέον τη μεγαλύτερη χρηματιστηριακή αγορά της Ευρώπης, υπερικχόντας του Λονδίνου που επί δεκαετίες κατείχε τα πρωτεία. Η συνολική κεφαλαιοποίηση της γαλλικής αγοράς εκτιμάται σε 2,823 τρια. δολ., όταν του Λονδίνου υποχώρησε σε 2,821 τρια. δολ. **Σελ. 11**

ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ

Ενας θεσμός εκέγγυο για διεθνείς συνεργασίες

Δρόμους στο επιχειρείν ανοίγει το βραβείο Τράπεζα Κύπρου Man of the Year Awards. Η αξιοπιστία του Θεσμού είναι τέτοια που η αναγνώριση ενός επιχειρηματία, μπορεί να αποτελέσει εκέγγυο σε επιχειρηματίες οι οποίοι αναζητούν διεθνείς συνεργασίες, δήλωσε ο γ.δ. της ΟΕΒ. **Σελ. 4**

ΕΛΛΑΔΑ

Κινέζοι οι μεγαλύτεροι αγοραστές ακινήτων

Οι Κινέζοι είναι οι μεγαλύτεροι αγοραστές ακινήτων στην Ελλάδα. Από το 2017 έως το 2022 κατέβαλαν 1,2 δισ. ευρώ. Επιπλέον 167 εκατ. ευρώ έχουν εισρεύσει και από τη Σιγκαπούρη. Μεταξύ των Ευρωπαίων, στην κορυφή βρίσκονται οι αγοραστές από την Κύπρο με 466 εκατ. ευρώ. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	4,13%	0,08%
Γερμανία	2,01%	0,01%
Γαλλία	2,48%	-0,19%
Ιταλία	3,91%	-0,08%
Ισπανία	3,03%	0,03%
Ιρλανδία	2,47%	-0,19%
Ελλάδα	4,23%	-0,18%
Ην. Βασίλειο	3,19%	-0,09%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακροπρόθεσμο Χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	BBB	Σταθερή
Fitch	BBB-	Σταθερή
Moody's	Ba1	Θετική
S&P	BBB	Σταθερή

Αγκάθια στο Σχέδιο Ενοίκιο Εναντι Δόσης

Προβληματισμοί τόσο για τους δανειολήπτες όσο και για τις τράπεζες – Οι ευάλωτοι και οι κακοπληρωτές

Αγκάθια φαίνεται να παρουσιάζονται στο Σχέδιο Ενοίκιο Έναντι Δόσης (mortgage to rent). Όπως ανέφερε ο CEO της Τράπεζας Κύπρου, υπό την ιδιότητα του ως αντιπρόεδρος του Συνδέσμου Τραπεζών Πανίκος Νικολάου,

θα πρέπει να γίνει πρώτα αντιληπτό ο σκοπός του Σχεδίου σε επίπεδο κοινού.

Απαντώντας σε ερώτηση της «Κ» ο κ. Νικολάου ανέφερε ότι «ο δανειολήπτης θα πρέπει να αντιληφθεί πως όταν μπει στο

Σχέδιο το ακίνητο πλέον δεν θα του ανήκει, θα παραδώσει τα κλειδιά στην ΚΕΔΙΠΕΣ και δεν γνωρίζω πόσο μπορεί να το δεχθεί αυτό ο Κύπριος».

Ταυτόχρονα, συνέδεσε την επιτυχία του Σχεδίου με την

ύπαρξη των στρατηγικών κακοπληρωτών και αυτών που κρύβονται πίσω από την ατιμωρησία που δίνει το νομικό πλαίσιο στην Κύπρο. Αναφερόμενος στο πρακτικό μέρος του Σχεδίου, άφησε να εννοηθεί ότι το 60% που θα

αγοράζει η ΚΕΔΙΠΕΣ από την τράπεζα και τις εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων ίσως να μην είναι αρκετό, γιατί τα περισσότερα μη εξυπηρετούμενα δάνεια έχουν «μέμο» που πρέπει να πληρωθούν. **Σελ. 5**

Εδαφος για ηλεκτρονικές απάτες δίνει το μουντιάλ

Πρόσφορο έδαφος για την εννοχρήστωση κυβερνοεπιθέσεων δημιουργεί το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου, που θα διεξαχθεί από τις 20 Νοεμβρίου έως τις 18 Δεκεμβρίου. Οι επιτήδειοι εφευρίσκουν διάφορα τεχνάσματα που σχετίζονται με τη διοργάνωση, προκειμένου να εξαπατούν ανηπουρίστους πολίτες. Ιδιαίτερη προσοχή να επιδεικνύεται σε ηλεκτρονικά μηνύματα που δίνουν πακέτα διαμονής στο Κατάρ, ειςπήτρια αγώνων ή δώρα. **Σελ. 8**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΣΑΛΟΜΟΝ ΦΙΝΤΛΕΡ*

Ο χειμώνας προαλείφεται σκληρός για τη Γερμανία

Εξαιτίας της υπερβολικής αύξησης του ενεργειακού κόστους με αφορμή την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, η Γερμανία ενδεχομένως τώρα να έχει περιέλθει σε ύφεση, αν και μια ανάκαμψη μπορεί να ξεκινήσει από την άνοιξη του 2023. Μετά τη λήξη της περιόδου θέρμανσης η καταναλωτική εμπιστοσύνη, η οποία είναι στα χαμηλότερα της επίπεδα τώρα, πιθανώς θα ανακάμψει. Τα αποτελέσματα έρευνας του έγκριτου ινστιτούτου ZEW τον Νοέμβριο αντικατοπτρίζουν το δύσκολο τρέχον χειμερινό εξάμηνο, αλλά και την ελπίδα για βελτίωση στη συνέχεια. Ο δείκτης των τρεχουσών συνθηκών ανήλθε κάπως στις -64,5 μονάδες τον Νοέμβριο

από τις -72,2 μονάδες τον Οκτώβριο, ίσως βοηθούμενος από το γεγονός ότι η κατάσταση του φυσικού αερίου είναι τώρα λιγότερο τρομακτική από ό,τι ήταν στα τέλη του καλοκαιριού. Ο δείκτης προσδοκίων για την οικονομία το επόμενο εξάμηνο βελτιώθηκε σημαντικά στις -36,7 μονάδες τον Νοέμβριο από τις -59,2 μονάδες τον Οκτώβριο. Πρόκειται για μια σημαντική, αν και όχι πρωτοφανή, ταλάντευση 22,5 μονάδων (η μέση αλλαγή συνήθως είναι 9,1 μονάδες) και εναρμονίζεται με την άποψή μας ότι σε έξι μήνες η οικονομία μπορεί ήδη να εξέλθει από την ύφεση. Ο γερμανικός δείκτης, που καταγράφει τις μεταβολές των προσδοκιών, συχνά

Ανάκαμψη αναμένεται την άνοιξη του 2023 με τη λήξη της περιόδου θέρμανσης και την αύξηση των καταναλωτικών δαπανών.

ακολουθεί από κοντά τις αλλαγές στον δείκτη DAX στο Χρηματιστήριο της Φρανκφούρτης, προφέροντας έτσι μια ένδειξη των απόψεων που συνεκτιμώνται στις αποτιμήσεις μετοχών. Αναφορικά με τη γερμανική

βιομηχανία, εκεί παρατηρείται καλύτερευση των προοπτικών. Οι προσδοκίες κερδών παραμένουν αρνητικές, ειδικά για τον κατασκευαστικό κλάδο και τη μεταποίηση συνολικά, η οποία είναι εκτεθειμένη ιδιαίτερα στο υπερβολικά υψηλό κόστος της ενέργειας και άλλων εισροών, καθώς και για το λιανεμπόριο.

Πέραν της Γερμανίας και η Ευρώζων οδεύει σε ύφεση. Τα στοιχεία για το ΑΕΠ που δημοσίευσε η Eurostat επιβεβαίωσαν προηγούμενη εκτίμησή μας ότι η οικονομία της Ευρώζωνς αναπτύχθηκε κατά 0,2% σε τριμηνιαία βάση το τρίτο τρίμηνο. Αναμένουμε ότι η Ευρώζων θα περιπέσει σε ύφεση το τέταρτο τρί-

μηνο του 2022 και το πρώτο τρίμηνο του 2023, αν και λιγότερο βαθιά από τη Γερμανία, η οποία εξαρτάται περισσότερο από τον βιομηχανικό της τομέα και τις εισαγωγές φυσικού αερίου. Ωστόσο, τα αποτελέσματα της έρευνας ZEW είναι πολύ παρόμοια (και ακόμη και λίγο χειρότερα) για την Ευρώζων σε σύγκριση με τη Γερμανία. Ο δείκτης τρεχουσών συνθηκών αυξήθηκε στις -65,1 μονάδες τον Νοέμβριο από -70,6 τον Οκτώβριο και το εύρος προσδοκιών βελτιώθηκε στις -38,7 μονάδες τον Νοέμβριο από -59,7 μονάδες τον Οκτώβριο.

* Ο δρ Σάλομον Φιντλερ είναι οικονομολόγος της Berenberg Bank.

Κύπρος & Παγκόσμια
Οι οικονομικές εξελίξεις
μεταβάλλονται πολύ γρήγορα;
Μείνετε ενημερωμένοι με τις υπηρεσίες Έρευνας και Ανάλυσης της PwC

ΑΝΑΛΥΣΗ

Του ΤΗΣ ΣΟΥΖΑΝΕ ΒΙΕΒΟΡΤ*

Τα κέρδη πρέπει να μοιράζονται

Τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. αντιμετωπίζουν πρωτοφανείς ρυθμούς πληθωρισμού. Στη Γερμανία, ειδικότερα, ο σχετικός δείκτης έχει πλέον γίνει διψήφιος στο 11%, ενώ στην Αυστρία βρίσκεται στο 9,3%. Αυτά τα ποσοστά μπορούν να αποδοθούν στις διακοπές στη λειτουργία της εφοδιαστικής αλυσίδας και τις ελλείψεις ορυκτών καυσίμων, οι οποίες προκλήθηκαν από την πανδημία και την εισβολή στην Ουκρανία – μέχρι πρόσφατα και οι δύο χώρες, Γερμανία και Αυστρία, ήταν ιδιαίτερος εξαρτημένες από την ενέργεια. Οι πολίτες της Ε.Ε. αντιμετωπίζουν τώρα μια έκρηξη

Εταιρείες στρατηγικών ολιγοπωλιακών τομέων εκμεταλλεύονται την κρίσημε δυσανάλογα υψηλές τιμές για βασικά προϊόντα.

τιμών, όχι μόνο όσον αφορά τον ενεργειακό εφοδιασμό, αλλά σε όλους τους άλλους τομείς της ζωής, συμπεριλαμβανομένων των τροφίμων. Ταυτόχρονα, εταιρείες ορισμένων κλάδων καταγράφουν απροσδόκτα κέρδη, που έρχονται ως απόρροια ελλείψεων σε στρατηγικούς πόρους. Ο αμερικανικός ενεργειακός όμιλος ExxonMobil αναμένεται να σημειώσει κέρδη 43 δισ. δολ. φέτος, ήτοι διπλάσια από εκείνα του 2021. Η δε γερμανική εταιρεία ενέργειας RWE αύξησε τα κέρδη κατά ένα τρίτο το πρώτο εξάμηνο του 2022, φθάνοντας τα 2,8 δισ. ευρώ. Ο Τζο Μπάιντεν έχει επικρίνει τα κέρδη της ExxonMobil και όλους τους άλλους που επωφελούνται από την κρίση. Το συμπέρασμα είναι ότι τα κέρδη αυτά δεν αποτελούν ανταμοιβή για τη βελτιωμένη της απόδοση, που επιτυγχάνεται μέσω επενδύσεων και τεχνολογικής πρόοδου. Αντίθετα, ενισχύουν την πεποίθηση ότι εταιρείες στρατηγικών ολιγοπωλιακών και μονοπωλιακών τομέων εκμεταλλεύονται την εξάρτηση των καταναλωτών μέσα στην κρίση, απαιτώντας δυσανάλογα υψηλές τιμές για βασικά προϊόντα. Αυτό έχει χαρακτηριστεί «πληθω-

ρισμός απλυστίας» στις ΗΠΑ. Παράλληλα, η πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ούρσουλα φοντερ Λάιεν κήρυξε τον πόλεμο σε αυτό το φαινόμενο σε ομιλία της με θέμα την κατάσταση της Ευρώπης. Η έννοια του πληθωρισμού θέτει υπό αμφισβήτηση την παραδοσιακή άποψη της αγοράς, που βασίζεται στην εξισορρόπηση προσφοράς και ζήτησης. Υπό το πρίσμα αυτό, η απειρίοριστη μεγιστοποίηση των εταιρικών κερδών σε μια οικονομία της αγοράς είναι απολύτως φυσική και όχι θέμα απλυστίας. Ο πληθωρισμός, αντίθετα, εγείρει το πρόβλημα εάν οι υψηλές τιμές είναι πράγματι αποτέλεσμα του υψηλότερου κόστους παραγωγής. Αυτό θέτει επίσης την ίδια τη δομή της αγοράς υπό στενότερο έλεγχο. Ενώ το μοντέλο προσφοράς και ζήτησης λογίζει τον πληθωρισμό ως αποτέλεσμα του φυσικού ανταγωνισμού, ο «πληθωρισμός της απλυστίας» θεωρείται καθοδηγούμενος από την απογυμνωμένη αρπακτικότητα μεγάλων εταιρειών και καρτέλ. Αυτό το είδος μονοπωλιακής δομής της αγοράς είναι θεμελιώδης προβληματικό, αναγκάζοντας ακόμη και τους υποστηρικτές της ελεύθερης αγοράς να αμφιβάλλουν για τη βιωσιμότητα της αυτορρυθμίσης. Τέτοια απροσδόκτα κέρδη οδηγούν σχεδόν αναπόφευκτα σε κοινωνική κρίση, όταν ο πληθωρισμός δεν μετριάζεται από υψηλότερους μισθούς.

Μια ιδέα για το πώς μπορεί να αποκατασταθεί η κοινωνική ισορροπία στη διαμόρφωση των τιμών είναι ο λεγόμενος φόρος υπερβάλοντος - απροσδόκτου κέρδους. Τα δυσανάλογα κέρδη χωρίς σημαντική αύξηση της απόδοσης ή αύξηση του κόστους παραγωγής θα πρέπει να φορολογούνται. Αλλωστε, ήδη πολλά ευρωπαϊκά κράτη έχουν εισαγάγει φόρο υπερβάλοντος κέρδους. Στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι 25%, ενώ η Ισπανία αναμένει ότι ο εν λόγω φόρος θα αποφέρει 7 δισ. ευρώ τα επόμενα δύο χρόνια.

* Διευθύντρια στο τμήμα Διεθνούς και Ευρωπαϊκής Πολιτικής Σωματείων στη γερμανική συνομοσπονδία εργατικών συνδικάτων. Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην ιστοσελίδα του Ινστιτούτου Φρίντριχ Εμπερτ.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Διπλό κτύπημα

Τα νοικοκυριά δέχονται αυτή την περίοδο ένα διπλό πλήγμα στα εισοδήματά τους συνεπεία του πληθωρισμού και των επιτοκίων. Την ίδια στιγμή η κρίση αγοραστικής δύναμης που βιώνουν επιβαρύνεται και από την αναμενόμενη επιβράδυνση στην οικονομία η οποία θα επιδράσει αρνητικά στις προοπτικές αύξησης των μισθών. Ο πληθωρισμός συνεχίζει ακάθεκτος να επιβαρύνει το κόστος σίτισης και ενέργειας. Στην περίπτωση των δανείων, οι συνεχόμενες και επιθετικές αυξήσεις των επιτοκίων βάσης έχουν εκτοξεύσει το κόστος στέγασης σε όσους, και είναι οι πλειστοί, απόκτησαν τα προηγούμενα χρόνια την ιδιόκτητη κατοικία τους μέσω δανεισμού. Ο κίνδυνος αθέτησης είναι πλέον αυξημένος.

Χωρίς στήριξη

Οι επιχειρήσεις με την σειρά τους βρίσκονται ενώπιον αυξημένων τιμολογίων και χαμηλής ζήτησης που μεταφράζεται σε μειωμένες πωλήσεις. Την ίδια στιγμή η περιοριστική νομισματική πολιτική που ασκούν οι κεντρικές τράπεζες αναγκάζουν τις εμπορικές τράπεζες να δυσκολεύουν την δυνατότητα των επιχειρήσεων να προσφέρουν σε βιώσιμο δανεισμό. Τέλος, οι κυβερνήσεις έχοντας να αντιμετωπίσουν με την σειρά τους αυξημένο κόστος εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους και καθώς αναμένον μειωμένα έσοδα από φόρους λόγω επιβράδυνσης, αδυνατούν να παρέχουν στήριξη στον επιχειρηματικό κόσμο όπως έγινε στην περίπτωση της πανδημίας.

Γρήγορη προσαρμογή

Η άνοδος των επιτοκίων προφανώς και αποτελεί καλά νέα για τις τράπεζες αφού τους επιτρέπουν να αυξήσουν τα περιθώρια κερδοφορίας τους. Την ίδια ώρα όμως η προσδοκώμενη αξία του χαρτοφυλακίου δανείων που κατέχουν μειώνεται καθώς το οικονομικό περιβάλλον επιβαρύνει τις προοπτικές εξυπηρέτησης και αυξάνει την πιθανότητα να έχουμε εταιρικές χρεοκοπίες. Η γρήγορη προσαρμογή των πιστωτικών ιδρυμάτων στο νέο περιβάλλον αποτελεί κλειδί για την επιτυχημένη διαχείριση μιας ομολογουμένως δύσκολης συγκυρίας.

Τραπεζική ένωση

Η κεφαλαιοποίηση των τραπεζών βρίσκεται σε πολύ καλύτερη κατάσταση από ποτέ καθιστώντας τις έτοιμες να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους που έρχονται. Επιπλέον, η ενιαία εποπτεία έχει ισχυροποιηθεί έχοντας απεριορίστες δυνατότητες για παρεμβάσεις εκεί και όπου θα κριθεί απαραίτητο. Οι κίνδυνοι που παραμένουν για ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο σταχυολογούνται στην εφαρμογή της βασιλείας III, στην πανευρωπαϊκή ασφάλιση

Η προσαρμογή στα νέα δεδομένα αναγκάζει τις τράπεζες να μειώσουν το προσωπικό τους με αυξημένο κόστος σήμερα προσδοκώντας σε καλύτερες μέρες στο κοντινό μέλλον.

των καταθέσεων και στην υιοθέτηση αυστηρότερων κριτηρίων όσον αφορά τις απαιτήσεις κεφαλαίων που προκύπτουν από επενδύσεις σε κρατικά ομόλογα.

Και επίσημα ύφεση

Η αύξηση στις τιμές της ενέργειας στέλνουν την βρετανική οικονομία σε κατάσταση ύφεσης η οποία αναμένεται να επικρατήσει και για όλο

το 2023. Οι προβλέψεις για φέτος είναι θετικές και κάνουν λόγο για αύξηση 4,2% στο ΑΕΠ λόγω των προηγούμενων πολύ καλών τριμήνων. Για το 2023 η πτώση στο ΑΕΠ εκτιμάται στο 1,4% ενώ σύμφωνα με τον αρμόδιο για την οικονομία υπουργό η κατάσταση θα μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με σημαντικές αυξήσεις στις φορολογίες και περικοπές στις δαπάνες. Για το τελευταίο αναμένεται πως η διακοπή της επιχορήγησης στους λογαριασμούς ηλεκτρικού θα εφαρμοστεί από τον ερχόμενο Απρίλιο.

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Τρέχουσα Απόδοση Ομολόγου

CYPRUS INSTITUTE OF MARKETING / THE CYPRUS BUSINESS SCHOOL

Τρέχουσα Απόδοση καλείται η ετήσια απόδοση (έσοδο) ενός ομολόγου επί της τιμής αγοράς του, ανεξάρτητα από τη διάρκεια ζωής του. Για τον υπολογισμό, διαιρούμε το ετήσιο τοκομερίδιο (καταβολή τόκου στον κάτοχο του ομολόγου: ονομαστικό επιτόκιο x ονομαστική αξία) με την τρέχουσα τιμή αγοράς του ομολόγου. Εάν όμως ο επενδυτής έχει αγοράσει το ομόλογο στην ονομαστική του αξία (αρχικό ποσό έκδοσης το οποίο ο εκδότης θα αποπληρώσει στη λήξη του ομολόγου), τότε η τρέχουσα απόδοση ισούται με το ονομαστικό επιτόκιο του ομολόγου.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

Η υπερθέρμανση «φρουσκώνει» τη Μεσόγειο

Η στάθμη της θάλασσας ανέβηκε 7 εκατοστά την περίοδο 2000 -2018

Η στάθμη των υδάτων στη Μεσόγειο Θάλασσα έχει αυξηθεί με πολύ υψηλότερο ρυθμό τα τελευταία 20 χρόνια σε σύγκριση με ολόκληρο τον 20ό αιώνα, επιβεβαιώνοντας τα πιο απνουσχητικά σενάρια για την πορεία της κλιματικής αλλαγής. Αυτό καταδεικνύει μελέτη επιστημόνων από το Εθνικό Κέντρο Ωκεανογραφίας (NOC) του Ηνωμένου Βασιλείου, οι οποίοι χρησιμοποίησαν μια νέα μέθοδο για τη μέτρηση των αλλαγών στη στάθμη της θάλασσας. Η μελέτη, η οποία δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Journal of Geophysical Research: Oceans», κατέδειξε πως η άνοδος των επιπέδων της θάλασσας είναι έντονα ανοδική σε όλη τη Μεσόγειο και ιδιαίτερα στην Ανατολική Μεσόγειο, στην Αδριατική, στο Αιγαίο και στη Λεβαντίνη.

Σύμφωνα με τη μελέτη, η στάθμη της θάλασσας στη Μεσόγειο Θάλασσα αυξήθηκε κατά περίπου 7 εκατοστά την περίοδο 2000-2018. Όπως σημειώνεται στην ανάρτηση στην ιστοσελίδα του βρετανικού Εθνικού Κέντρου Ωκεανογραφίας, «οι προηγούμενες αλλαγές στην άνοδο της στάθμης της θάλασσας

στη Μεσόγειο Θάλασσα ήταν εξαιρετικά απρόβλεπτες λόγω περιορισμένων δεδομένων παρατήρησης. Χρησιμοποιώντας αυτήν την τελευταία μέθοδο, οι επιστήμονες ανέλυσαν δεδομένα από παλιρροιογράφους και δορυφόρους, αποκάλυπτοντας μια πολύ μεγάλη αύξηση ως αποτέλεσμα της υπερθέρμανσης των ωκεανών και της τήξης χερσαίου πάγου».

Ο δρ Francisco Mir Calafat, εκ των επικεφαλής επιστημόνων της ομάδας Marine Physics and Ocean Climate του NOC, δήλωσε πως «η έρευνα δείχνει ότι η κλιματική αλλαγή έχει επιταχύνει σημαντικά τον άνοδο της στάθμης της θάλασσας στη Μεσόγειο από το 2000 μέσω της αυξημένης τήξης του πάγου της Ξηράς. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην Αδριατική, στο Αιγαίο και στη Θάλασσα του Λεβάντε, όπου η στάθμη ανεβαίνει με ακόμη πιο γρήγορο ρυθμό από την υπόλοιπη Μεσόγειο». Και συμπλήρωσε: «Είναι η πρώτη φορά που μπορούμε να διακρίνουμε ξεκάθαρα τις φυσικές διακυμάνσεις στην άνοδο της στάθμης της θάλασσας και τις αλλαγές που προκύπτουν από τη συνεχή αν-

Οι επιστήμονες ανέλυσαν δεδομένα από παλιρροιογράφους και δορυφόρους, αποκάλυπτοντας μια πολύ μεγάλη άνοδο της στάθμης της θάλασσας, ως αποτέλεσμα της υπερθέρμανσης των ωκεανών και της τήξης χερσαίου πάγου».

θρωπινή επίδραση στη Μεσόγειο Θάλασσα, με βάση μόνο τις παρατηρήσεις. Το πετύχαμε αυτό αναλύοντας δεδομένα από μετρητές παλιρροίας και δορυφορική υψομετρία μαζί με μοτίβα απόκρισης της στάθμης της θάλασσας στο λιώσιμο των πάγων της Ξηράς, που εξηγούν πώς ανεβαίνει χιλιάδες μίλια μακριά από λιωμένα στρώματα πάγου».

Όπως σημείωσε ο διακεκριμένος επιστήμονας, «οι νέες εκτιμήσεις θα μας επιτρέψουν να ανιχνεύσουμε την επιτάχυνση στην άνοδο της στάθμης της θάλασσας πολύ νωρίτερα, δίνοντάς μας περισσότερο χρόνο για να αυξήσουμε την προσαρμογή». Κάτι τέτοιο είναι πολύ σημαντικό ειδικά για τη Μεσόγειο, όπου οι πόλεις, η οικονομία, όλος ο πολιτισμός έχουν αναπτυχθεί σε μεγάλο βαθμό κοντά στη θάλασσα.

«Πρόκειται για μια σημαντική ερευνητική εργασία από μια πολύ αξιόπιστη ομάδα. Η εικόνα είναι ξεκάθαρη: Συνολικά η στάθμη της Μεσογείου δείχνει να ανεβαίνει με πιο γρήγορους ρυθμούς απ' ό,τι ο παγκόσμιος ωκεανός και μέσα στη Μεσόγειο είναι τα ανατολικά τμήματα, μεταξύ αυτών και το Αιγαίο, που εμφανίζουν τις μεγαλύτερες τάσεις ανόδου», λέει στην «Κ» ο κ. Νίκος Μιχαλόπουλος, διευθυντής του Ινστιτούτου Ερευνών Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης του Αστεροσκοπείου και επιστημονικά υπεύθυνος του Εθνικού Δικτύου για την Κλιματική Αλλαγή (CLIPMACT).

«Η άνοδος της στάθμης της θάλασσας ακολουθεί γενικά την καμπύλη ανόδου των θερμοκρασιών. Μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του '80 η τάση ανόδου είναι πολύ "μαλακή". Μετά το 1990 αρχίζει

να γίνεται απότομη. Στο Αιγαίο καταγράφεται αύξηση 4 χιλιοστά το έτος», τονίζει ο κ. Μιχαλόπουλος, υπενθυμίζοντας πως η Μεσόγειος συνολικά θερμαίνεται πιο γρήγορα από τον μέσο όρο των θαλασσών του πλανήτη. «Η ίδια η αύξηση της θερμοκρασίας μεγαλώνει τον όγκο των υδάτων, λόγω διαστολής. Επιπροσθέτως, επιδρά και η τήξη των πάγων», συμπληρώνει.

Η πρόσφατη μελέτη του βρετανικού NOC έρχεται να επιβεβαιώσει ανάλογες μελέτες του προηγούμενου διαστήματος. Έρευνα του Πανεπιστημίου Ζίγκεν στη Γερμανία, σε συνεργασία με επιστήμονες από την Ισπανία, τη Γαλλία, τη Νορβηγία και την Ολλανδία, είχε δείξει πως μέχρι το 1990 η στάθμη αυξανόταν κατά περίπου 1,1 χιλιοστό ετησίως ως μέσο όρο δεκαετίας. Από το 1993 έως το 2012 όμως η έρευνα έδειξε ότι η άνοδος της στάθμης ήταν

Μέτρα προστασίας

Η μελέτη του NOC και τα δεδομένα που έχουν συλλεχθεί εκτιμάται πως θα βοηθήσουν τις τοπικές αρχές να σχεδιάσουν τα κατάλληλα μέτρα προστασίας στις ακτές. «Το να μπορούμε να προβάλουμε με ακρίβεια την περιφερειακή άνοδο της στάθμης της θάλασσας είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της ανάπτυξης και τις εφαρμογές των ορθών στρατηγικών προσαρμογής των ακτών. Τα μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς της Μεσογείου, τα οποία βρίσκονται σε μία από τις πιο ευάλωτες περιοχές που είναι επιρρεπείς στην κλιματική αλλαγή, κινδυνεύουν ήδη από πλημμύρες και διάβρωση των ακτών», αναφέρουν οι ερευνητές. Το βασικό πρόβλημα όμως είναι, όπως φράζεται και από την τρέχουσα διάσκεψη για το κλίμα στο Σαρμ ελ Σέιχ της Αιγύπτου, πως παρά τις ανθρωπικές τάσεις οι κυβερνήσεις δεν φαίνονται διατεθειμένες να λάβουν τα αναγκαία μέτρα.

πλέον 3,1 χιλιοστά τον χρόνο ανά δεκαετία, δηλαδή σχεδόν τριπλασιάστηκε. Η μελέτη αυτή ήταν ευρύτερη και δεν αφορούσε μόνο τη Μεσόγειο. Όπως σημείωνε ο Ζένκε Ντάγγκεντορφ, επικεφαλής της ερευνητικής ομάδας, η αιτία της απότομης αύξησης των τελευταίων δεκαετιών ήταν το γεγονός πως καθ' όλη τη διάρκεια του 20ού αιώνα η άνοδος της στάθμης προήλθε από την τήξη χερσαίων παγετώνων και τη διαστολή του θαλασσινού νερού καθώς θερμαίνεται, ενώ στον 21ο αιώνα επιταχύνεται λόγω της τήξης των πάγων της Γροιλανδίας και της Ανταρκτικής.

Logicom
Solutions

Ολοκληρωμένες Ψηφιακές Λύσεις από τη Logicom Solutions.

Μαζί στο ψηφιακό μετασχηματισμό
της επιχείρησής σας.

Με 50% επιχορήγηση
από το Σχέδιο Ψηφιακής Αναβάθμισης
Επιχειρήσεων του Υπουργείου Ενέργειας,
Εμπορίου και Βιομηχανίας.

Με την υποστήριξη της
Κυπριακής Δημοκρατίας.

Κυπριακή Δημοκρατία

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Email: solutions@logicom.net
Web: solutions.logicom.net

T: +357 22551010

Ανεβαίνει ο πήχης για το Black Friday

Αναμένονται αυξημένες πωλήσεις τηλεοράσεων λόγω του Μουντιάλ, και περισσότερος κόσμος στην αγορά σε σχέση με πέρσι

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Σημαντικά ενισχυμένο και με μεγαλύτερη απήκηση στους καταναλωτές αναμένεται να είναι το φετινό Black Friday, σε σχέση τουλάχιστον με το περσινό. Αυτό εκτιμούν οι παράγοντες της αγοράς, μετά τις χλιαρές και απογοητευτικές επιδόσεις του 2021. Η περσινή, είχε μάλιστα χαρακτηριστεί ως η χειρότερη χρονιά για τον θεσμό στην Κύπρο, αφού δεν κατάφερε να διατηρήσει την επιτυχία και το επίπεδο των πωλήσεων που κατέγραψε το 2018 και το 2019. Φέτος, ωστόσο, αναμένεται ότι το ενδιαφέρον των καταναλωτών θα επανέλθει. Οι ενδείξεις είναι καλές και η διάθεση για αγορές, ενισχύεται, λόγω και του Μουντιάλ που διεξάγεται φέτος για πρώτη φορά εν μέσω χειμερινής περιόδου. «Αυτή η παράμετρος αναμένεται ότι θα επηρεάσει κυρίως τις πωλήσεις τηλεοράσεων. Πρόκειται για παραδοσιακά top selling προϊόν σε περιόδους αθλητικών ποδοσφαι-

Πολύ καλύτερα σε σχέση με πέρσι θα κινηθεί η αγορά, κυρίως για τα καταστήματα μέσα στα εμπορικά κέντρα.

ρικών διοργανώσεων, πόσο δε μάλλον, όταν πρόκειται για παγκόσμιο κύπελο ποδοσφαίρου, το οποίο αρχίζει την ίδια περίοδο που ξεκινούν οι εκπτώσεις στο πλαίσιο του Black Week. Πάντοτε εν καιρώ παγκόσμιου κυπέλλου υπάρχει εκτόξευση στις πωλήσεις τηλεόρασης. Περιμένουμε να δούμε αν θα γίνει και φέτος και πόσο θα ενισχυθεί ο θεσμός ένεκα αυτής της συγκυρίας», αναφέρει στην «Κ» ο γ.γ. του Παγκύπριου Συνδέσμου Λιανικού Εμπορίου, Μάριος Αντωνίου. Η παράλληλη διεξαγωγή του Μουντιάλ με τις εκπτώσεις του Black Friday λοιπόν, αναμένεται ότι όχι μόνο θα αναδειξει εκ νέου τις τηλεοράσεις στα δημοφιλέστερα προϊόντα του Black Friday, αλλά θα οδηγήσει περισσότερο κόσμο φέτος στην αγορά και θα ανεβάσει γενικότερα το επίπεδο των πωλήσεων σε σύγκριση με τις, αισθητά λιγότερες, περσινές.

Η ακρίβεια

Η διεξαγωγή του Παγκόσμιου Κυπέλου Ποδοσφαίρου προσθέτει ένα σημαντικό θετικό πρόσημο στους υπολογισμούς για τις φετινές

Από το 2012, χρονιά κατά την οποία συστήθηκε για πρώτη φορά στην κυπριακή αγορά το Black Friday, ο θεσμός κερδίζει κάθε χρόνο έδαφος, με ολοένα και περισσότερες εταιρείες να προχωρούν σε προσφορές.

επιδόσεις των αγορών. Επιπλέον, με δεδομένη την βελτίωση των δεδομένων στο μέτωπο της πανδημίας, φέτος έχουν αρθεί και τα εμπόδια των περιοριστικών μέτρων, που στοίχισαν πέρσι την επιτυχία του θεσμού. Στην ίδια εξίσωση όμως θα πρέπει να περιληφθεί και ο παράγοντας ακρίβεια και το πώς επηρεάζει τελικά την καταναλωτική διάθεση και τις αγορές. Ενδεικτικό της εικόνας που επικρατεί μέχρι στιγμής στην αγορά είναι τα στοιχεία της στατιστικής υπηρεσίας για τον όγκο και την αξία του λιανικού εμπορίου για το εννεάμηνο του έτους. Συγκεκριμένα, για την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2022, ο δείκτης αξίας υπολογίζεται ότι σημείωσε αύξηση 11,6%, αύξηση σημαντικά μεγαλύτερη σε σύγκριση με τον δείκτη όγκου που ήταν στο 2,4%. Στην κατηγορία τροφίμων, η διαφορά στον όγκο είναι 0,2% και η αξία 6,3%. Πάντως, ακόμα και αυτή η μικρή αύξηση στον όγκο των πωλήσεων οφείλεται στον τουρισμό, όπως εξηγεί ο κ. Αντωνίου. Αναφέρει συγκεκριμένα ότι ο όγκος του κύκλου εργασιών

είχε αρνητικό πρόσημο μέχρι τον Μάη, το οποίο έγινε θετικό την καλοκαιρινή περίοδο. Εξέφρασε την εκτίμηση ότι με την μείωση των τουριστικών αφίξεων, ο κόσμος, η αγορά θα επιστρέψει σε αρνητικό πρόσημο όγκου πωλήσεων, ωστόσο η αξία θα συνεχίσει να αυξάνεται λόγω πληθωρισμού. Αποτελεί ένα στοίχημα λοιπόν για τις επιχειρήσεις, αν θα καταφέρουν να επανέλθουν σε επίπεδα πωλήσεων 2019, με αυτά τα δεδομένα.

Οι προσφορές

Φυσικά, τα επίπεδα των πωλήσεων καθορίζονται και από τα επίπεδα των προσφορών, ιδιαίτερα στα καταστήματα ηλεκτρονικών και ηλεκτρικών ειδών. Πέρσι, τα επίπεδα των προσφορών δεν ήταν αρκετά για να προσελκύσουν τον όγκο καταναλωτών προηγούμενων χρονιών. Φέτος οι εκπτώσεις θα κυμανθούν από 20-40% αναφέρει ο κ. Αντωνίου, ενώ σιδηπότε πάνω από 40% αποτελεί παλιό στοκ ή τελευταία κομμάτια που πρέπει να εξαντληθούν. Πέραν τούτου, τονίζει ότι η εκτόξευση των λειτουργικών εξόδων συμπίεζει την

κερδοφορία των καταστημάτων, και τη δυνατότητα για πιο δλεαστικές προσφορές. Από την άλλη, σύμφωνα με τον γενικό διευθυντή του Nicosia Mall, Γιώργο Γεωργίου, η διάρκεια των προσφορών εξαρτάται από τα διαθέσιμα στοκ κάθε καταστήματος. Όσοι βρίσκονται προ κινδύνου ελλείψεων σε εμπορεύματα, τότε θα περιορίσουν τις προσφορές τους μόνο την ημέρα του Black Friday. Τα περισσότερα καταστήματα αναμένεται να τις εφαρμόζουν 2-3 μέρες πριν την Μαύρη Παρασκευή, ενώ υπάρχουν και οι επιχειρήσεις που επεκτείνουν την διάρκεια των προσφορών του Black Friday για μεγαλύτερη περίοδο, δημιουργώντας το trend του Black Week. Το δεδομένο πάντως είναι ότι οι διαφημιστικές καμπάνιες των καταστημάτων έχουν ήδη ξεκινήσει από πολύ νωρίτερα.

Το κυπριακό Black Friday

Τα τελευταία χρόνια, τα καταστήματα έχουν καθιερώσει την εβδομάδα που προηγείται της τελευταίας Παρασκευής Νοεμβρίου ως άτυπη περίοδο εκπτώσεων και προσφορών. Από το 2012, χρονιά

Από 20-50% θα κυμανθούν οι εκπτώσεις σε προϊόντα τεχνολογίας, κινητής τηλεφωνίας, αλλά και σε καταστήματα ένδυσης και υπόδησης.

κατά την οποία συστήθηκε για πρώτη φορά στην κυπριακή αγορά το Black Friday, ο θεσμός κερδίζει κάθε χρόνο έδαφος (με εξαίρεση το 2021), με ολοένα και περισσότερες εταιρείες (ξενοδοχεία, εταιρείες κινητής τηλεφωνίας και αεροπορικές) να προχωρούν σε προσφορές σε προϊόντα αλλά και υπηρεσίες. Τα top selling προϊόντα είναι διαχρονικά οι τηλεοράσεις και ακολουθούν τα προϊόντα τεχνολογίας, tablets, gadgets, κονσόλες, play station και smartphones και οι ηλεκτρικές συσκευές. Για παράδειγμα πέρσι, στην κορυφή των πωλήσεων βρέθηκαν οι ρομποτικές ηλεκτρικές σκούπες.

Single’s Day και Cyber Monday

Τις προηγούμενες μέρες έκαναν την εμφάνισή τους, αν και μεμονωμένα, διαφημιστικά μηνύματα για τις προσφορές εν όψει Single’s Day, κυρίως δε, σε καταστήματα ειδών τεχνολογίας. Επρόκειτο για πρακτική με την οποία επιχειρήσεις προσπάθησαν να ξυπνήσουν την εμπορικότητα στην αγορά, και να ανοίξουν την όρεξη των καταναλωτών για αγορές, λίγες μέρες πριν το Black Friday. Σύμφωνα με τον Μ. Αντωνίου, τόσο το Single’s Day που προηγείται της Μαύρης Παρασκευής, όσο και το Cyber Monday που ακολουθεί δεν βρήκαν απήκηση στην αγορά, και δεν αναμένεται να ακολουθήσουν τους ρυθμούς του Black Friday, που εφαρμόζεται παραδοσιακά την τελευταία Παρασκευή Νοεμβρίου και σηματοδοτεί ουσιαστικά, την έναρξη της χριστουγεννιάτικης εμπορικής περιόδου.

Πέρσι, παρά το γενικότερο μούδιασμα στις πωλήσεις τις μέρες του θεσμού, υπήρχαν περιπτώσεις που καταστήματα τεχνολογίας είχαν ξεμείνει από στοκ. Επίσης, περιορισμένος αριθμός τεμαχίων είχε καταγραφεί και στις κονσόλες gaming. Επιπλέον, οι ηλεκτρονικές αγορές την περίοδο του Black Friday (αλλά και ευρύτερα), βελτιώνονται αργά και σταθερά, αφού η μεγάλη πλειοψηφία των καταναλωτών στην Κύπρο, αρέσκειται να ψωνίζει σε φυσικά καταστήματα. Η υποθέτηση του θεσμού και στην Κύπρο, κατάφερε να δώσει σημαντικές ανάσες στις επιχειρήσεις και τις πωλήσεις Νοεμβρίου. Πρόκειται για μήνα που θεωρείται δύσκολος για το λιανικό εμπόριο, αφού τα πορτοφόλια των καταναλωτών είναι σε διαδικασία επαναφόρτισης μετά τις καλοκαιρινές διακοπές και προετοιμασίας για τις χριστουγεννιάτικες αγορές Δεκεμβρίου. Ακόμα και στις καλύτερες επιδόσεις του θεσμού (2019), ο Νοέμβριος παραμένει ένας σχετικά υποτονικός μήνας για το λιανικό.

Στα προ πανδημίας επίπεδα οι πτήσεις στο ΔΑΑ τον Οκτώβριο

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ**

Τη σταθερή ανάκαμψη των ελληνικών αερομεταφορών πιστοποιούν τα στοιχεία του ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια της Αεροναυτιλίας (Eurocontrol) για τον Οκτώβριο, σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα του 2019. Ειδικότερα, στην Ελλάδα οι πτήσεις ενισχύθηκαν τον περασμένο μήνα, σε ετήσια βάση, σε ποσοστό 7,7%, με πρωταγωνιστές της ανόδου τα μεγαλύτερα ελληνικά αεροδρόμια, με κυρίαρχο αυτό της Αθήνας, και την Aegean που καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μερίδιο στις ελληνικές αερομεταφορές.

Το «Ελευθέριος Βενιζέλος» ανήκει σε μια κλειστή ομάδα 40 ευρωπαϊκών αεροδρομίων, η οποία εμφάνισε τον Οκτώβριο, έναντι του ίδιου μήνα του 2019, άνοδο πτητικής δραστηριότητας κατά 0,5% με συνολικά 8.484 πτήσεις. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια των πρώτων δέκα μηνών του 2022 ο αριθμός των πτήσεων στον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών ανήλθε σε 184.495, καταγράφοντας πτώση της τάξης του 6,2% σε σχέση με το 2019. Ως προς την επιβατική κίνηση, τον Οκτώβριο το «Ελ. Βε-

νιζέλος» μετέφερε μόλις κατά 0,5% λιγότερους επιβάτες (2,29 εκατ.) σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2019.

Με κριτήριο τον ρυθμό ποσοστιαίας αύξησης των πτήσεων, του αεροδρομίου της Αθήνας προηγούνται τα αεροδρόμια σε Πάλαμ Ντε Μαγιόρκα (+9,1%), Μάλαγα (7,8%), Παρίσι (Ορλί, 2,9%), Κανάρια Νησιά (2,1%) και Αττάλεια (+1,3%). Το αεροδρόμιο του Βρανδεμβούργου στο Βερολίνο κατέγραψε αύξηση πτήσεων κατά

Συνολικά, στα ελληνικά αεροδρόμια οι πτήσεις ενισχύθηκαν κατά 7,7% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα πέρυσι.

99,6%, η οποία όμως, έως ένα βαθμό, είναι πλασματική επειδή σε αυτό κατευθύνονταν οι πτήσεις από το Τέγκελ που διέκοψε τη λειτουργία του. Στα υπόλοιπα 37 αεροδρόμια η πτητική δραστηριό-

Το «Ελευθέριος Βενιζέλος» ανήκει σε μια κλειστή ομάδα 40 ευρωπαϊκών αεροδρομίων, η οποία εμφάνισε τον Οκτώβριο, έναντι του ίδιου μήνα του 2019, άνοδο πτητικής δραστηριότητας κατά 0,5% με 8.484 πτήσεις.

τητα τον περασμένο Οκτώβριο υποχώρησε έναντι του ίδιου μήνα του 2019. Σε απόλυτους αριθμούς, τα αεροδρόμια σε Αμστερνταμ, Κωνσταντινούπολη και Παρίσι («Ζαρλ Ντε Γκωλ») είναι τα τρία

πιο δραστήρια, με μέσο ημερήσιο όρο 1.200 πτήσεων το καθένα.

Επίσης, η Aegean τον Οκτώβριο, σε σχέση με τον ίδιο μήνα του 2019, ενίσχυσε την πτητική δραστηριότητά της σε ποσοστό 52,5%,

εκτελώντας, κατά μέσον όρο, 247 πτήσεις ανά ημέρα, σύμφωνα με το Eurocontrol. Η ελληνική αεροπορική εμφάνισε τον περασμένο μήνα, έναντι του Οκτωβρίου του 2019, τη δεύτερη μεγαλύτερη πο-

σοστιαία άνοδο, με την πρώτη θέση να καταλαμβάνει η Transavia (+ 104,8%) που ανήκει στον όμιλο Air France - KLM. Σε απόλυτους αριθμούς, τις τρεις πρώτες θέσεις καταλαμβάνουν η Ryanair, η Easyjet και η Turkish Airlines, με 2.870, 1.590 και 1.270 πτήσεις ημερησίως.

Ενίσχυση πτητικής δραστηριότητας εμφάνισαν και τα 14 περιφερειακά αεροδρόμια τον Οκτώβριο σε ετήσια βάση σύγκρισης, έχοντας αυξηθεί κατά 11%, σε περίπου 23.000, σύμφωνα με τα στοιχεία της Fraport Greece. Η Σκιάθος κρατάει τα σκάπτρα της αύξησης των πτήσεων (+61,5%) και ακολουθούν το Ακτιο (57,5%), η Κέρκυρα (+21,6%) και η Ρόδος (+20%). Στο δεκάμηνο, ετησίως, οι πτήσεις στα 14 μεγαλύτερα αεροδρόμια ενισχύθηκαν κατά 4,6%, σε περίπου 242.000. Με κριτήριο τον αριθμό των διακινηθέντων επιβατών, τα 14 περιφερειακά αεροδρόμια εμφάνισαν άνοδο κατά 11,5%, σε 2,8 εκατ. άτομα τον περασμένο μήνα.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τον Οκτώβριο υπήρξαν 860.492 πτήσεις, αριθμός που είναι μειωμένος σε ετήσια βάση σύγκρισης.

Σκόπελοι στο σχέδιο «mortgage to rent»

«Μικρό καλάθι» φάνηκε να κρατά ο CEO της Τράπεζας Κύπρου για την αποδοχή του Σχεδίου παρά το ότι θέλει να εφαρμοστεί

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Βρισκόμαστε λίγους μήνες πριν από την εισαγωγή ενός πρωτοποριακού Σχεδίου αντιμετώπισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, αλλά και υποβοήθησης ευάλωτων δανειοληπτών. Το όνομα αυτού, Σχέδιο Ενοικίου Έναντι Δόσης (mortgage to rent), ωστόσο συνοδεύεται από αγκάθια που υποσκάπτουν την επιτυχία του. Για τα αγκάθια του Σχεδίου αυτού αναφέρθηκε ο πρώην πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του Συνδέσμου Τραπεζών Κύπρου Πανίκος Νικολάου

Η ΚΕΔΙΠΕΣ θα αγοράζει από την τράπεζα και τις εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων το 60% της αγοραίας αξίας της εξασφάλισης που έχουν υποβάλει για το δανεισμό που παραχώρησαν.

πεζών Κύπρου Πανίκος Νικολάου και νυν αντιπρόεδρος του Συνδέσμου στο πλαίσιο παρουσίασης των οικονομικών αποτελεσμάτων της Τράπεζας Κύπρου για τους εννέα μήνες του 2022. «Μικρό καλάθι» φάνηκε να κρατά ο CEO της Τράπεζας Κύπρου όχι για την επιτυχία, αλλά για την αποδοχή του Σχεδίου από τους πιθανούς δανειολήπτες που θα συμμετάσχουν. Ερωτηθείς σχετικά από την «Κ» απάντησε περισσότερο από τη θέση του Αντιπροέδρου του Συνδέσμου, υποστηρίζοντας πως θα πρέπει να γίνει πρώτα αντιληπτό ο σκοπός του

Η έλευση του Σχεδίου Ενοικίου Έναντι Δόσης όμως εκτιμάται πως θα ξεχωρίσει τους πραγματικά ευάλωτους δανειολήπτες από τους στρατηγικούς κακοπληρωτές.

Σχεδίου σε επίπεδο κουλτούρας. «Ο δανειολήπτης θα πρέπει να αντιληφθεί πως όταν μπει στο Σχέδιο αυτό το ακίνητο πλέον δεν θα του ανήκει, θα παραδώσει τα κλειδιά στην ΚΕΔΙΠΕΣ και δεν γνωρίζω πόσο μπορεί να το δεχθεί αυτό ο Κύπριος», σημείωσε χαρακτηριστικά ο κ. Νικολάου. Επί της ουσίας ο κ. Νικολάου εξωτερίκευσε την σκέψη που έχουν στο μυαλό τους όλοι όσοι αντιλαμβάνονται τη φύση του Σχεδίου, τεχνοκράτες, τραπεζίτες, γνώστες της αγοράς και λοιποί που έχουν γενικότερη γνώση των πραγμάτων.

Ο κ. Νικολάου το πήγε και ένα βήμα παρακάτω» συνδέοντας την δύσκολη επιτυχία του Σχεδίου με την ύπαρξη των στρατηγικών κακοπληρωτών και αυτών που κρύβονται πίσω από την ατιμωρησία που δίνει το νομικό πλαίσιο στην Κύπρο. Η σύνδεση έγινε και με τις πρόσφατες εξελίξεις, αυτές της τρίμηνης επέκτασης της αναστολής των εκποιήσεων που ψηφίστηκε τις τελευταίες 10 ημέρες από τους Βουλευτές. Επί της ουσίας ο κ. Νικολάου εκτίμησε πως δανειολήπτες θα συνεχίσουν να «κρύβονται» πίσω από την ατιμωρησία.

Το 60% και τα MEMO
Ένα από τα αγκάθια που έθιξε στη συνέχεια, ήταν το πρακτικό μέρος του Σχεδίου. Αυτό που η ΚΕΔΙΠΕΣ θα αγοράζει από την τράπεζα και τις εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων το 60% της αγοραίας αξίας της εξασφάλισης που έχουν υποβάλει για το δανεισμό που παραχώρησαν. Άφησε επί της ουσίας να εννοηθεί ότι αυτό το 60% ίσως να μην είναι αρκετό, όχι ως ποσοστό, αλλά γιατί όπως είπε τα περισσότερα μη εξυπηρετούμενα δάνεια που συνδέονται με τέτοιες εξασφαλίσεις έχουν «μέμο» επάνω

τους που πρέπει να πληρωθούν. Όπως εξήγησε ο κ. Νικολάου, επιβεβαιώνοντας εμμέσως πλην σαφώς ρεπορτάζ της «Κ» πως οι τράπεζες διαφωνούν με το 60%, τα ακίνητα που θα αγοράσει η ΚΕΔΙΠΕΣ από τις τράπεζες και τις εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων συνοδεύονται με «μέμο» από άλλες τράπεζες, χρωστούν φόρους και έχουν πολλές υποχρεώσεις που θα πρέπει να ξεχρεωθούν. «Πρέπει να επιμεριστεί το κόστος αυτών των μέμο, καθώς όπως αντιλαμβάνεστε αυτό το 60% της αγοραίας αξίας της εξασφάλισης στο τέλος της ημέρας δεν θα είναι τόσο και θα είναι πολύ λιγότερο. Πρέπει να βρεθεί λύση με αυτές τις υποχρεώσεις για να προχωρήσει, είναι πρακτικό το θέμα όπως αντιλαμβάνεστε», εξήγησε.

Μαθήματα από ΕΣΤΙΑ
Άλλο αγκάθι, όπως υπογράμμισε ο αντιπρόεδρος του Συνδέσμου Τραπεζών Κύπρου, είναι η γραφειοκρατία. Το Σχέδιο ΕΣΤΙΑ έφερε στην επιφάνεια τα προβλήματα τα οποία προέκυψαν με τις αιτήσεις και την εξέτασή τους. Πρέπει συγχρόνως, όπως είπε, να εφαρμοστεί όσο πιο γρήγορα γίνεται το Σχέδιο Ενοικίου Έναντι Δόσης, καθώς όσο καθυστερεί γίνονται επεκτάσεις αναστολών εκποιήσεων που δεν βοηθούν ούτε δανειολήπτες, ούτε τράπεζες, ούτε γενικότερα την κυπριακή οικονομία. «Υπάρχει κόσμος που δεν μπορεί να γίνει αναδιάρθρωση του δανείου του, αυτοί οι δανειολήπτες θα πρέπει να μουν στο Σχέδιο και είναι δανειολήπτες που είναι πραγματικά ευάλωτοι και θέλουμε και εμείς να τους βοηθήσουμε, δεν γίνεται να παραμένουν στην περίμετρο των μη εξυπηρετούμενων δανείων», τόνισε.

Ουσιαστικός διαχωρισμός

Όταν παρουσιάστηκε το Σχέδιο ΕΣΤΙΑ έγινε λόγος πως θα ήταν αυτό που θα ξεχωρίσει τους στρατηγικούς κακοπληρωτές από αυτούς τους δανειολήπτες που πραγματικά αντιμετωπίζουν προβλήματα και δεν έχουν τη δυνατότητα να καταβάλουν δόση για το ακίνητό τους. Η έλευση του Σχεδίου Ενοικίου Έναντι Δόσης όμως εκτιμάται πως θα ξεχωρίσει τους πραγματικά ευάλωτους δανειολήπτες από τους στρατηγικούς κακοπληρωτές. Και αυτό, διότι, για να μπει ένας δανειολήπτης στο Σχέδιο θα πρέπει να είναι απαραίτητα λήπτης επιδόματος. Έτσι, θα παραμείνουν εκτός μόνο δανειολήπτες που δεν ενδιαφέρθηκαν να παρουσιάσουν τα στοιχεία τους, είτε τα περισσότερα στοιχεία απέχουν πολύ από τα κριτήρια που θέλει το πρόγραμμα για να συμμετάσχουν. Οι Αρχές μετά θα έχουν μία καθαρότερη εικόνα σχετικά με τους στρατηγικούς κακοπληρωτές και για όσους κάνουν λόγο ότι κρύβονται πίσω από νομοθεσίες που τους προστατεύουν. Τέλος, στο Σχέδιο Ενοικίου Έναντι Δόσης εκτός από τους ευάλωτους θα μπορούν να μουν δυνητικά και 800 δανειολήπτες που προσπάθησαν να μουν στο Σχέδιο ΕΣΤΙΑ αλλά κρίθηκαν ως μη βιώσιμοι για να εξυπηρετούν το δανεισμό τους ακόμα και με την επιδότηση που προνοούσε η ΕΣΤΙΑ. Αυτοί, εάν το θελήσουν θα μουν μονομιάς στο νέο Σχέδιο.

TOYOTA

bZ4X

Ολότελα Ηλεκτρικό. Τετρακίνητο.

ΔΙΚΡΑΗ ΟΥΖΟΥΝΙΑΝ & ΣΙΑ ΑΤΔ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΣ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ: 77774010 | www.toyota.com.cy | info@toyota-cyprus.com | ToyotaCyprus

Δάνεια 200 εκατ. για πράσινη ανάπτυξη

Το 2022 η ΕΚΤ ζήτησε από τις τράπεζες να προβούν σε άσκηση «stress test» σε σχέση με τους κλιματικούς κινδύνους

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Δάνεια ύψους 200 εκατομμυρίων ευρώ έχουν παραχωρήσει οι κυπριακές τράπεζες την τελευταία πενταετία για «πράσινη ανάπτυξη». Οι πράσινες χρηματοδοτήσεις, που στο επιχειρείν γίνεται ευρεία η χρήση του ESG (Environmental, Social, Corporate Governance), αν και βρίσκεται πίσω η Κύπρος σε σχέση με άλλα κράτη, προσπαθεί να κάνει βήματα μπροστά. Στο αντίστοιχο διάστημα, για να υπάρξει ένα μέτρο σύγκρισης, στην Ευρώπη προχωρούν σε πράσινες επενδύσεις και χρηματοδοτήσεις 360 δισεκατομμυρίων ευρώ για το ESG.

Σύμφωνα με πληροφόρηση από κυπριακές τράπεζες, η χρηματοδότηση ήταν για σκοπούς ενεργ-

Πέραν των δημόσιων πόρων και επενδύσεων, το Σχέδιο Ανάκαμψης αναμένεται να κινητοποιήσει σημαντικά πρόσθετα ιδιωτικά κεφάλαια, ύψους περίπου 1,1 δισ. ευρώ.

γιακής αναβάθμισης κτηρίων, αγορά αυτοκινήτων με χαμηλή ή και μηδενική εκπομπή ρύπων, τοποθέτηση φωτοβολταϊκών και για χρηματοδότηση επενδύσεων σε έργα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) ζητά από τις τράπεζες όπως ενσωματώσουν τους κλιματικούς κινδύνους στο πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων τους. Έτσι, η ΕΚΤ ζήτησε από τις τράπεζες το 2021 να υποβάλουν το πλάνο υλοποίησης τους στο πλαίσιο της διαχείρισης κλιματικών και περιβαλλοντικών κινδύνων, ώστε να αξιολογήσουν τον βαθμό ετοιμότητας τους στον εντοπισμό, μέτρηση

Οι τομείς όπου απορροφήθηκε η χρηματοδότηση ήταν για σκοπούς ενεργειακής αναβάθμισης κτηρίων, αγορά αυτοκινήτων με χαμηλή ή και μηδενική εκπομπή ρύπων, τοποθέτηση φωτοβολταϊκών και για χρηματοδότηση επενδύσεων σε έργα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

και διαχείριση των περιβαλλοντικών κινδύνων καθώς και τους τομείς όπου χρειάζονται βελτίωση. Το ίδιο ζήτησε και η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ) για τις μικρότερες τράπεζες (less significant institutions).

Περνώντας στο 2022, η ΕΚΤ ζήτησε από τις τράπεζες να προβούν σε άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων σε σχέση με τους κλιματικούς κινδύνους. Η άσκηση αυτή έγινε για να εντοπιστούν αδυναμίες και βέλτιστες πρακτικές με βάση τις οποίες η ΕΚΤ θα δώσει κατευθύνσεις προς τις τράπεζες για τη μετάβαση προς την πράσινη οικονομία.

Το Ταμείο Ανάπτυξης και Ανθεκτικότητας και με το εγκεκριμένο Σχέδιο της Κύπρου θα παίξει σημαντικό ρόλο στα επόμενα χρόνια για τις χρηματοδοτήσεις. Και μεν δημιουργήθηκε για να αντιμετωπιστεί η πανδημία, ωστόσο από ότι φαίνεται τέτοιες επενδύσεις θα αποδειχθούν ιδιαίτερα σημαντικές για τα επόμενα χρόνια. Ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, με 672,5 δισ. ευρώ σε διαθέσιμα δάνεια και επιχορηγήσεις για τη στήριξη μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που θα υλοποιήσουν τα κράτη-μέλη της ΕΕ, στην αρχή υπήρχε το πλάνο ώστε να μετριαστούν οι οικονο-

μικές και κοινωνικές επιπτώσεις της πανδημίας, αλλά πλέον θα είναι και για να καταστούν οι ευρωπαϊκές οικονομίες και κοινωνίες περισσότερο βιώσιμες, ανθεκτικές και καλύτερα προετοιμασμένες σε μελλοντικές προκλήσεις αλλά και στις ευκαιρίες της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης. Προϋπόθεση για πρόσβαση και αξιοποίηση των χρηματοδοτικών κεφαλαίων του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας από τα κράτη - μέλη, αποτελεί η ετοιμασία ολοκληρωμένων εθνικών σχεδίων, όπως δηλαδή έχει και η Κύπρος και που θα ξεκλειδώσει 1,1 δισ. ευρώ επενδύσεων. Το αρ-

κικό Σχέδιο προνοούσε 1,2 δισ., ωστόσο όπως είχε γράψει η «Κ», η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκρινε πως θα πρέπει να γίνει για την Κύπρο μια αναπροσαρμογή κονδυλίων προς τα κάτω κατά 100 εκατ. ευρώ. Συγκεκριμένα, θα είναι χορηγία ύψους περίπου 900 εκατ. ευρώ και σε πρόσθετη χρηματοδότηση, από τον μηχανισμό, ύψους περίπου 200 εκατ. υπό τη μορφή δανείου.

Όπως υπολογίζεται από τις Αρχές, πέραν των δημόσιων πόρων και επενδύσεων, το Σχέδιο αναμένεται να κινητοποιήσει σημαντικά πρόσθετα ιδιωτικά κεφάλαια, ύψους περίπου 1,1 δισ. ευρώ, κυρίως μέσα από την υλοποίηση των

διαφόρων σχεδίων χορηγιών που θα στηρίξουν τις ιδιωτικές επενδύσεις και δαπάνες στους επιμέρους τομείς προτεραιότητας του Σχεδίου, με το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα και όφελος που αυτό συνεπάγεται, ως προς τους συνολικούς επενδυτικούς πόρους του Σχεδίου, με το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα και όφελος που αυτό συνεπάγεται, ως προς τους συνολικούς επενδυτικούς πόρους του Σχεδίου. Σε πιο μακροπρόθεσμο ορίζοντα, αναμένεται ακόμη μεγαλύτερη κινητοποίηση ιδιωτικών κεφαλαίων και επενδύσεων, ως αποτέλεσμα των μεταρρυθμίσεων που θα υλοποιηθούν μέσω του Σχεδίου οι οποίες στοχεύουν στη δημιουργία ενός φιλικότερου προς την επιχειρηματικότητα και την επενδυτική δραστηριότητα περιβάλλοντος (πχ. επιτάχυνση διαδικασιών αδειοδότησης, απλοποίηση κανονιστικού πλαισίου και διαδικασιών δημοσίου, ψηφιοποίηση, μεταρρύθμιση δικαστικού συστήματος, ενίσχυση της έρευνας και καινοτομίας κοκ).

Το 41% των συνολικών επενδύσεων του 1,1 δισ. ευρώ που διακιοῦται η Κύπρος (900 εκατ. χορηγιών και 200 εκατ. δανείων) θα απορροφηθούν στην πράσινη μετάβαση.

25 εκατ. για ΕΚΕ

Σύμφωνα με πληροφόρηση από τράπεζες, ένα κομμάτι της στρατηγικής ESG των τραπεζών αφορά τις δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης που αναπτύσσουν οι τράπεζες για στήριξη του κοινωνικού συνόλου. Μέσω των προγραμμάτων κοινωνικής προσφοράς τους, οι τράπεζες στηρίζουν ευπαθείς ομάδες, αναλαμβάνουν πολιτιστικές και περιβαλλοντικές δράσεις και ενισχύουν την εκπαίδευση και την καινοτομία.

Μεταξύ 2016 και 2020 οι κυπριακές τράπεζες δαπάνησαν άνω των 25 εκατ. ευρώ σε δραστηριότητες εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, στηρίζοντας την κοινωνία, την παιδεία, την υγεία, τον αθλητισμό, τον πολιτισμό και το περιβάλλον.

Ενα βραβείο που ανοίγει δρόμους στο επιχειρείν

Για την σημασία του Τράπεζα Κύπρου Man of the Year Awards μίλησαν παράγοντες του επιχειρηματικού κόσμου

Της ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ

Η βράβευση του κ. Τάκη Χριστοδούλου ως Investor of the Year, στο πλαίσιο της 21ης απονομής των βραβείων Τράπεζα Κύπρου Man of the Year Awards ήταν μία από τις σημαντικότερες στιγμές της φετινής τελετής. «Είναι τιμή μου και χαρά μου που αποφάσισαν να μου δώσουν αυτό το βραβείο», ανέφερε ο κ. Χριστοδούλου, άνθρωπος που έφερε στην Κύπρο επενδύσεις 200 εκατ. ευρώ, με τα Mall of Cyprus και Mall of Engomi. Μάλιστα σύντομα αναμένονται νέες ανάλογες επενδύσεις, στη Λεμεσό. Ιδιαίτερη στιγμή ήταν και

«Η βράβευση ως επιχειρηματία της χρονιάς μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο για νέα ανοίγματα και νέες συνεργασίες».

η βράβευση του ισχυρού άντρα της Pafilia, Ηλία Ηλιάδη ως Επιχειρηματία της Χρονιάς. Παραλαμβάνοντας το βραβείο του, ο κ. Ηλιάδης ανέφερε ότι η βράβευση οδηγεί σε νέους δημιουργικούς δρόμους. Προχωρώντας σε μια σύντομη αναδρομή, αποτυπώνεται ακριβώς το πιο πάνω τους νέους δημιουργικούς δρόμους που ακολουθούν μια τέτοια βράβευση. Δεν μπορεί κανείς να μην σταθεί στην βράβευση του Κώστα Ζορπά το 2004, λίγα χρόνια πριν την μεγάλη

Η βράβευση του κ. Τάκη Χριστοδούλου ως Investor of the Year.

ανάπτυξη του ομίλου Ζορπά, ή την βράβευση του Γιώργου Θεοδότου το 2017, ο οποίος από διευθυντής μάρκετινγκ, πλέον είναι Διευθύνων Σύμβουλος της μεγαλύτερης αλυσίδας υπεραγορών και του τηλεοπτικού σταθμού Alpha Κύπρου.

Διαφάνεια και αξιοπιστία

Πρόκειται για βραβείο το οποίο μπορεί να εργαλειοποιηθεί ο επιχειρηματίας εξήγησε μιλώντας στην «Κ» ο γενικός διευθυντής

της ΟΕΒ Μιχάλης Αντωνίου. Ανέφερε ότι η αξιοπιστία του θεσμού είναι τέτοια που η αναγνώριση ενός επιχειρηματία, μπορεί να αποτελέσει εχέγγυο σε επιχειρηματίες οι οποίοι αναζητούν διεθνείς συνεργασίες, αφού διευκολύνει ξένες εταιρείες σε μεγάλο βαθμό στη διαδικασία due diligence, που πρέπει να προηγηθεί πριν την επιλογή συνεργάτη. «Η επίπτωση τέτοιων βραβείων είναι πολύ μεγαλύτερη στην επιδίωξη διεθνών συνεργασιών, με άτομα που αναζη-

Από την βράβευση του φετινού Επιχειρηματία της Χρονιάς Ηλία Ηλιάδη.

τούν στην Κύπρο συνεργάτες». Αυτό ισχύει όχι μόνο για όσους βραβεύονται αλλά και για τους φιναλίστ, σημείωσε. «Ακόμα και φιναλίστ να είναι κάποιος σε μια κατηγορία, από μόνο του είναι στοιχείο προβολής και αξιοποίησης για να αποκτήσει ευκολότερη πρόσβαση σε κάτι που προσπαθεί να δημιουργήσει».

Στην πρώτη γραμμή

Από πλευράς του ο φετινός βραβευθείς της κατηγορίας, ο Επιχει-

ρηματίας της Χρονιάς Ηλίας Ηλιάδης, υπογράμμισε ότι πάντοτε τέτοια βραβεία μπαίνουν στην πρώτη γραμμή, στις προσπάθειες της οποιας εταιρείας για αναβάθμιση της εικόνας της. Όπως ανέφερε, βραβεία που είναι καθιερωμένα, με την σοβαρότητα και την εγκυρότητα που τα χαρακτηρίζει και μια ιστορία 20 και πλέον χρόνων που κουβαλούν, δεν μπορούν παρά να φέρουν επαγγελματική ικανοποίηση και να δημιουργούν συνθήκες για νέους δημιουργικούς δρόμους.

Σίγουρα, ανέφερε, η βράβευση μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο για νέα ανοίγματα και νέες συνεργασίες. Πρόκειται για ένα βραβείο με ιδιαίτερη βαρύτητα, όπως ανέφερε, όχι μόνο για τον ίδιο, εφόσον η διάρκεια του θεσμού και η διαφάνεια που χαρακτηρίζει την διαδικασία ανάδειξης των νικητών, χαίρει ευρείας εκτίμησης και αποδοχής. «Πάντοτε τέτοια βραβεία μπαίνουν στην πρώτη γραμμή στις προσπάθειες της εταιρείας για ένα καλό branding», όπως τόνισε, καθώς και στην αναβάθμιση και την ενίσχυση της εικόνας της.

Η διαδικασία

Η αξιοπιστία του θεσμού βασίζεται στη διαδικασία ψηφοφορίας η οποία δεν έχει αλλάξει από την αρχή της διοργάνωσης του θεσμού. Κατά την επιλογή των φιναλίστ, γίνεται σε βάθος έρευνα. Επιπλέον, στην ψηφοφορία συμμετέχουν τόσο αναγνώστες του περιοδικού MAN, όσο και επώνυμοι ορίονιο leaders της κυπριακής κοινωνίας και το αποτέλεσμα διαμορφώνεται κατά 50% από αυτές τις δύο ομάδες ψηφοφόρων. Πρόκειται για διαδικασία η οποία εγγυάται ότι το αποτέλεσμα θα είναι αραγές.

Αξίζει να σημειωθεί ότι φιναλίστ στην κατηγορία Manager/ επιχειρηματίας της χρονιάς ήταν ο Σταύρος Καραμουντάνης, CEO της M.M. Makronisos Marina Ltd, ο Τάσος Κουνούδης, CEO της SignalGeneriX, και ο Λευτέρης Γαβριηλίδης ιδρυτής της εταιρείας Gavrielides Foods Filos, ο μεγαλύτερος προμηθευτής ελλαδικών και κυπριακών προϊόντων στην αγορά της Φινλανδίας.

Νέα δάνεια 25,8 δισ. ευρώ στο 9μηνο από τις τράπεζες

Τα έσοδα από τόκους κατέγραψαν σημαντική άνοδο, φθάνοντας τα 2,8 δισ. ευρώ

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Δραστική μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων με παράλληλη αύξηση του ενήμερου χαρτοφυλακίου τους με νέες χορηγήσεις καταγράφουν οι τέσσερις συστημικές τράπεζες στο τέλος 9μήνου, πιστοποιώντας την ουσιαστική εξυγίανση των ισολογισμών τους και τη στροφή στις υγιείς χρηματοδοτήσεις. Η πιστωτική επέκταση με έμφαση στις επιχειρήσεις αποτελεί και τον οδηγό για την ενίσχυση των εσόδων από τόκους σε πραγματική βάση, χωρίς δηλαδή την «εικονική πραγματικότητα» των επιτοκιακών εσόδων από τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, που όσο παρέμεναν στους τραπεζικούς ισολογισμούς παρήγαν λογιστικά κυρίως έσοδα. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια υποχώρησαν κάτω από τα 16 δισ. ευρώ από το υψηλό επίπεδο των 100 δισ. ευρώ περίπου που είχαν βρεθεί το 2015, ενώ ο δείκτης μη εξυπηρετούμενων δανείων έχει υποχωρήσει σε μονοψήφιο ποσοστό και στις τέσσερις συστημικές τράπεζες. Τον χαμηλότερο δείκτη εμφανίζει η Eurobank με 5,6% (από 14% στο τέλος του 2020) και ακολουθούν η Εθνική Τράπεζα με 6,1% (από 13,6% το 2020), η Alpha Bank με 8% (από 42,8 % το 2020) και η Τράπεζα Πειραιώς με 8,7% (από 45,3% το 2020). Η μείωση των κόκκινων δανείων μέχρι σήμερα ήταν αποτέλεσμα κυρίως των τιτλοποιήσεων και των πωλήσεων, αλλά σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των τραπεζών η εικόνα αυτή δεν θα ανατραπεί τα επόμενα τρίμηνα, καθώς παρά την αύξηση των επιτοκίων και την άνοδο του πληθω-

Το δανειακό χαρτοφυλάκιο των τεσσάρων συστημικών τραπεζών (όμιλοι)

ΕΝΝΕΑΜΗΝΟ 2022

ALPHA BANK	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ*	EUROBANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟ			
€31,34 δισ.	€28,08 δισ.	€35,84 δισ.	€28,25 δισ.
ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΑ ΔΑΝΕΙΑ			
€3,21 δισ.	€2,01 δισ.	€2,40 δισ.	€3,28 δισ.
ΔΕΙΚΤΗΣ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ			
8%	6,1%	5,6%	8,7%

* Τα μεγέθη της Εθνικής δεν περιλαμβάνουν το γερο των 3 δισ. ευρώ που έχει στον ισολογισμό της η τράπεζα ΠΗΓΗ: Eurobank Equities Research

ρισμού δεν υπάρχουν νέες εισροές κόκκινων δανείων. Τα ενήμερα δάνεια των τεσσάρων συστημικών τραπεζών ανήλθαν στα 123,5 δισ. ευρώ και αποτελούν τη βάση για την ουσιαστική ενίσχυση της κερδοφορίας μέσω των εσόδων από τόκους, που κατέγραψαν σταθερή άνοδο στα 2,8 δισ. ευρώ περίπου, ενισχυμένα από την υψηλή πιστωτική επέκταση, την άνοδο των επιτοκίων, αλλά και το ευνοϊκό καθεστώς τιμολόγησης της ρευστότητας που διοχέτευσε η ΕΚΤ. Με βάση τα στοιχεία του 9μήνου, το μεγαλύτερο χαρτοφυλάκιο εξυπηρετούμενων δανείων σε επίπεδο ομίλου, που μετά τις προσαρμογές φθάνει τα 35,8 δισ. ευρώ,

εμφανίζει η Eurobank, καταγράφοντας ετήσια αύξηση που αγγίζει το 13%, λόγω και της σημαντικής δραστηριότητας που έχει στο εξωτερικό. Ακολουθεί η Alpha Bank με 31,3 δισ. ευρώ και ετήσια αύξηση κατά 10%, η Τράπεζα Πειραιώς με 28,2 δισ. ευρώ, καταγράφοντας τη μεγαλύτερη αύξηση κατά 14% των ενήμερων δανείων, ενώ κατά 9% ενισχύθηκε το ενήμερο χαρτοφυλάκιο της Εθνικής Τράπεζας, που ανήλθε στα 28,1 δισ. ευρώ. Να σημειωθεί ότι όσον αφορά τις χορηγήσεις στην Ελλάδα, το μεγαλύτερο μερίδιο έχει η Τράπεζα Πειραιώς, που το σύνολο των δανείων είναι στο εσωτερικό (28,2 δισ. ευρώ), και ακολουθούν η Alpha με 27,4 δισ.

ευρώ, η Εθνική με 26,5 δισ. ευρώ και η Eurobank με 26,2 δισ. ευρώ. Οι τέσσερις συστημικές τράπεζες υλοποίησαν στο ακέραιο τις δεσμεύσεις τους για τη χρηματοδότηση της οικονομίας, επιτυγχάνοντας ήδη στο εννεάμηνο τους ετήσιους στόχους που είχαν θέσει για νέες εκταμιεύσεις, οι οποίες σύμφωνα με τα στοιχεία ανήλθαν στα 25,8 δισ. ευρώ. Πρόκειται για νέα δάνεια χωρίς τις αποπληρωμές, με τη μεγαλύτερη αύξηση στις εκταμιεύσεις, ύψους 8,7 δισ. ευρώ, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, να εμφανίζει η Eurobank. Ακολουθεί η Τράπεζα Πειραιώς με 6,7 δισ. ευρώ, η Alpha Bank με 6,3 δισ. ευρώ και η Εθνική με 4,1 δισ. ευρώ.

Προτεραιότητα για τις τράπεζες η αύξηση των κερδών τους

Της **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ**

Περαιτέρω μείωση του συνολικού δείκτη NPEs των ελληνικών τραπεζών στο 6,6% αναμένει ο οίκος αξιολόγησης S&P το 2023, από 8,6% που θα διαμορφωθεί φέτος, ενώ θα συνεχιστεί η αύξηση των νέων δανείων με ρυθμούς της τάξεως του 3%. Τα «μεγάλα θέματα» για τον κλάδο το νέο έτος είναι, όπως επισημαίνει, η υποχρέωση για περαιτέρω εκδόσεις ομολόγων MREL σε ένα περιβάλλον ακριβής πλέον χρηματοδότησης, καθώς και η αποεπένδυση του ΤΧΣ, που θα δημιουργήσει μια νέα εποχή για τις τράπεζες. Όπως σημειώνει η S&P στο πλαίσιο της νέας της έκθεσης για τις προοπτικές των τραπεζών διεθνώς, έπειτα από το πρόγραμμα «Ηρακλής» η προσοχή του ελληνικού κλάδου στρέφεται στην ανάκαμψη της κερδοφορίας. Η χρήση των κεφαλαίων της Ευρωπαϊκής Ενωσης θα ενισχύσει τον τραπεζικό δανεισμό λόγω της στήριξης που θα δώσει στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, η οποία τοποθετείται στο 1,7% το 2023. Οι δείκτες NPEs των ελληνικών τραπεζών μειώθηκαν κάτω από το 10% φέτος με τη βοήθεια του «Ηρακλή», ενώ αναμένεται να συνεχίσουν να υποχωρούν κάτω του 7%, αν και με πιο αργούς ρυθμούς, καθώς το πρόγραμμα έληξε τον Οκτώβριο, ενώ η οικονομική δραστηριότητα θα επιβαρυνθεί. Πάντως, όπως προειδοποιεί ο οίκος, οι κίνδυνοι για τον ελληνικό τραπεζικό κλάδο παραμένουν αυξημένοι λόγω των γεωπολιτικών εντάσεων, του παγκόσμιου πληθωριστικού σοκ και της επιταχυνόμενης ποσοτικής σύσφιξης των κεντρικών τραπεζών. Παράλληλα, όπως αναφέρει, η

ποιότητα των κεφαλαίων των ελληνικών τραπεζών εξακολουθεί να είναι χαμηλή, ενώ οι προοπτικές βελτίωσης παραμένουν περιορισμένες. Οι αναβαλλόμενες φορολογικές πιστώσεις συνεχίζουν να αποτελούν πάνω από το 65% του βασικού κεφαλαιακού δείκτη των τραπεζών, τονίζει. Πάντως, το σημαντικό είναι πως οι ελληνικές τράπεζες επιστρέφουν στην κερδοφορία, με στήριξη από το χαμηλότερο κόστος κινδύνου, την αύξηση της ζήτησης για νέα δάνεια πιστώσεων και τη βελτίωση των λειτουργικών τάσεων, ενώ η αύ-

Τι επισημαίνει σε έκθεσή της η S&P, που αναμένει περαιτέρω μείωση κόκκινων δανείων το 2023.

Ξηση των επιτοκίων της ΕΚΤ θα ωφελήσει τα περιθώρια επιτοκίου. Η S&P αναμένει ομαλοποίηση του κόστους κινδύνου (κάτω από τις 100 μονάδες βάσης) για τις περισσότερες ελληνικές τράπεζες τους επόμενους 12-18 μήνες, δεδομένου ότι έχουν ολοκληρώσει σε μεγάλο βαθμό τις πωλήσεις NPEs. Ο αυξανόμενος πληθωρισμός και τα επιτόκια, σε συνδυασμό με τη μείωση της αγοραστικής δύναμης, ενέχουν ωστόσο κινδύνους για την ποιότητα του ενεργητικού. Επίσης, αναμένει ότι τα χαρτοφυλάκια εξυπηρετούμενων δανείων θα αυξηθούν κατά 3%-4%, αν και η πιθανότητα υποαπόδοσης παραμένει υψηλή λόγω μακροοικονομικών κινδύνων.

Κύπρος—το αύριο

ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΑΛΕΙΑ 2021-2027

Έργα και πολιτικές ύψους €81εκ.

Δημιουργήσαμε ένα ανθεκτικό σύστημα υγείας, προσβάσιμο σε όλους.

Σήμερα συνεχίζουμε για την Κύπρο του Αύριο.

- Έργα εκσυγχρονισμού και αναβάθμισης νοσηλευτηρίων €51 εκ.
- Ενίσχυση της εποπτείας του ΓεΣΥ €30 εκ.
- Επέκταση μονάδων αιμοκάθαρσης σε όλα τα νοσοκομεία.
- Δημιουργία Νέου Νοσοκομείου ψυχικής υγείας.
- Λειτουργία Τμήματος Πρώτων Βοηθειών για παιδιά, στο Μακάρειο Νοσοκομείο.

cyprus-tomorrow.gov.cy

Σχέδιο Ανακάμψης και Ανθεκτικότητας

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ευρωπαϊκή Ένωση

ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ
ΚΑΙ ΠΑΡΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Υπερέσοδα 2,4 δισ. ευρώ σε τέσσερις μήνες

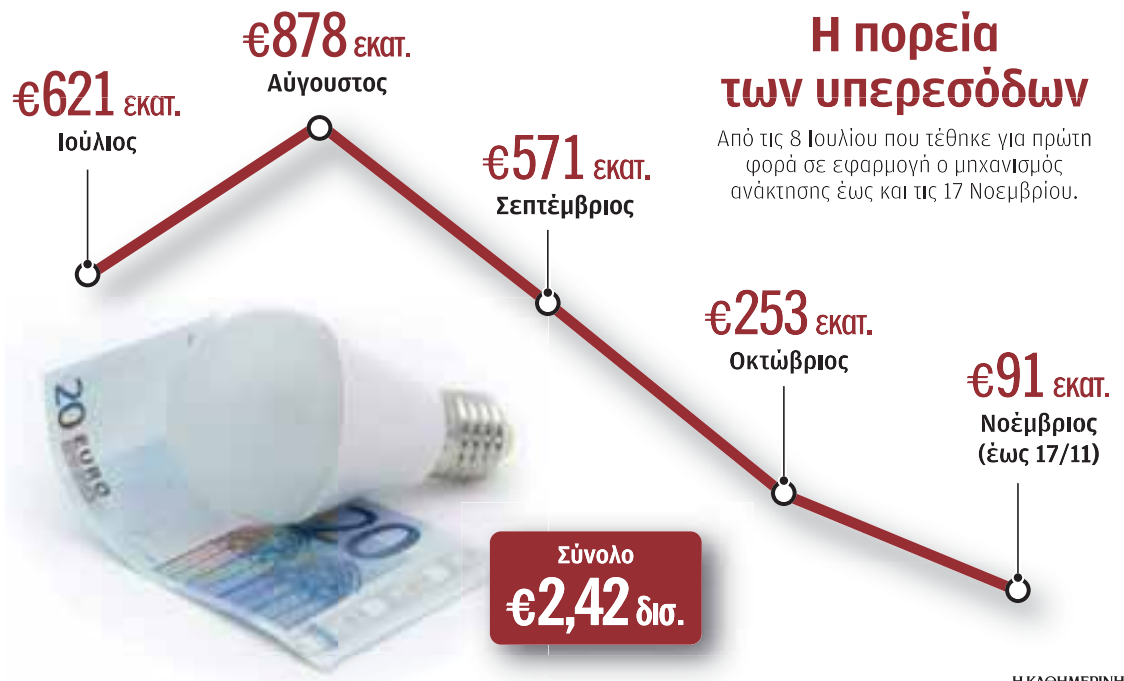
Το ποσό αντιστοιχεί στο 32,26% των συνολικών εσόδων της χονδρεμπορικής αγοράς ηλεκτρισμού

Της ΧΡΥΣΑΣ ΛΙΑΓΓΟΥ

Υπερέσοδα της τάξης των 2,415 δισ. ευρώ προέκυψαν στη χονδρεμπορική αγορά ηλεκτρισμού το διάστημα από 8 Ιουλίου που τέθηκε για πρώτη φορά σε εφαρμογή ο μηχανισμός ανάκτησης έως και τις 17 Νοεμβρίου.

Το ποσό αντιστοιχεί στο 32,26% των συνολικών εσόδων της αγοράς με βάση την οριακή τιμή συστήματος, που καθορίζεται από τις οριακές μονάδες του ακριβού φυσικού αερίου. Τα αναλυτικά στοιχεία που κοινοποίησε χθες η ΡΑΕ για τα έσοδα της χονδρεμπορικής αγοράς ανά ώρα και ανά ημέρα είναι ενδεικτικά της παραγωγής υπερεσόδων για τις μονάδες ηλεκτροπαραγωγής, που αποζημιώνονται βάσει του ευρωπαϊκού μοντέλου target model, με βάση την ακριβότερη μεγαβατώρα που μπαίνει στο σύστημα για την κάλυψη της ζήτησης και επιβεβαιώνει την ορθότητα και την αποτελεσματικότητα του μηχανισμού που καθιέρωσε η κυβέρνηση από τον Ιούλιο και που αποτελεί τη βασική πηγή χρηματοδότησης του Ταμείου Ενεργειακής Μετάβασης, μέσω του οποίου χρηματοδοτούνται οι επιδοτήσεις των λογαριασμών ρεύματος νοικοκυριών και επιχειρήσεων.

Εάν δεν υπήρχε ο μηχανισμός ανάκτησης υπερεσόδων, η επιβολή δηλαδή πλαφόν αποζημίωσης των μονάδων ηλεκτροπαραγωγής ανά τεχνολογία (ΑΠΕ, υδροηλεκτρικά, λιγνίτη, φυσικό αέριο), οι παραγωγοί ηλεκτρικής ενέργειας και εισαγωγείς θα έβαζαν συνολικά στα ταμεία τους το διάστημα από 8 Ιουλίου έως

Η συνεχιζόμενη αποκλιμάκωση της τιμής του φυσικού αερίου θα στερήσει σημαντικά έσοδα από το Ταμείο Ενεργειακής Μετάβασης.

και 17 Νοεμβρίου 7,485 δισ. ευρώ. Το ποσό προκύπτει από την εκκαθάριση της αγοράς βάσει της οριακής τιμής συστήματος, που διαμορφώθηκε μεσοσταθμικά στα 339,84 ευρώ ανά μεγαβατώρα.

Λόγω του πλαφόν στα ωριαία έσοδα, αποζημιώθηκαν στην τιμή των 228,69 ευρώ ανά μεγαβατώρα και η διαφορά, δηλαδή 111,15 ευρώ ανά μεγαβατώρα παρακρατήθηκε, με αποτέλεσμα πάνω από το ένα τρίτο των εσόδων να κατευθυνθεί στο Ταμείο Ενεργειακής Μετάβασης. Στα ταμεία των ηλεκτροπαραγωγών μπήκαν τελικά 5,070 δισ. ευρώ, αφού τα 2,415 δισ. κατευθύνθηκαν στο Ταμείο Ενεργειακής Μετάβασης.

Τα μεγαλύτερα υπερέσοδα δημιουργήθηκαν τους μήνες που οι τιμές φυσικού αερίου ήταν πολύ υψηλές, αφού αντίστοιχα υψηλά διαμορφώθηκαν οι τιμές εκκαθάρισης της χονδρεμπορικής αγοράς. Όσο μεγαλύτερη είναι η

Η πορεία των υπερεσόδων

Από τις 8 Ιουλίου που τέθηκε για πρώτη φορά σε εφαρμογή ο μηχανισμός ανάκτησης έως και τις 17 Νοεμβρίου.

απόκλιση του πλαφόν από την τιμή εκκαθάρισης τόσο μεγαλύτερα είναι και τα υπερέσοδα που παράγονται. Έτσι, τον Αύγουστο παρακρατήθηκαν 878 εκατ. ευρώ και οι ηλεκτροπαραγωγοί από τα 2,450 δισ. ευρώ που θα εισέπρατταν χωρίς το πλαφόν εισέπραξαν τελικά 1,572 δισ. ευρώ.

Υψηλά, της τάξης των 621 εκατ. ευρώ ήταν και τα υπερέσοδα του Ιουλίου, με τους παραγωγούς να εισπράττουν 1,037 δισ. ευρώ από τα αναμενόμενα 1,659 δισ. Από τον Σεπτέμβριο, με την αποκλιμάκωση της τιμής του φυσικού αερίου, τα υπερέσοδα άρχισαν να υποχωρούν στα 571 εκατ. ευρώ και τα έσοδα των παραγωγών από τα αναμενόμενα 1,898 δισ. στα 1,357 δισ. ευρώ.

Τον Οκτώβριο τα υπερέσοδα μειώθηκαν ακόμη περισσότερο στα 253 εκατ. ευρώ και τις πρώτες 17 ημέρες του Νοεμβρίου μόλις στα 91 εκατ. ευρώ.

Η συνεχιζόμενη αποκλιμάκωση της τιμής του φυσικού αερίου, που κατά τα άλλα αποτελεί μια πολύ θετική εξέλιξη, θα στερήσει σημαντικά έσοδα από το Ταμείο Ενεργειακής Μετάβασης σε σχέση με τις ανάγκες των επιδοτήσεων και το ζήτημα αποτελεί ήδη πονοκέφαλο για τα συναρμόδια κυβερνητικά επιτελεία, αφού τα απαραίτητα κονδύλια θα πρέπει να συμπληρωθούν από τον κρατικό προϋπολογισμό. Αυτή τη στιγμή στο ΤΕΜ υπάρχουν μόλις 400 εκατ. ευρώ, ποσό που κατά το μεγαλύτερο μέρος του αντιστοιχεί στις επιδοτήσεις που έχει δώσει η ΔΕΗ για τον Οκτώβριο και στην οποία θα πρέπει να πιστωθούν τα χρήματα μόλις τα σχετικά στοιχεία αποσταλούν από την επιχείρηση στον ΔΑΠΕΕΠ που λειτουργεί το ΤΕΜ. Αν και τα έσοδα του Ταμείου αναμένεται να ενισχυθούν με περίπου 100 εκατ. ευρώ από τον λογαριασμό ΥΚΩ και ένα σημαντικό ποσό από τα έσοδα δημοπρασιών εκπομπών ρύπων, δεν επαρκούν για να καλύψουν τις επιδοτήσεις των 430 εκατ. ευρώ του Νοεμβρίου που «τρέχουν» ήδη. Αναμένονται δε και οι επιδοτήσεις του Δεκεμβρίου, οι οποίες θα προσδιοριστούν στις 20 του μηνός με την ανακοίνωση από τους παρόχους των τιμολογίων, που θα διαμορφωθούν βάσει των εκτιμήσεων για την τιμή του φυσικού αερίου στο TTF τον επόμενο μήνα.

Εισαγωγές αξίας 1,1 δισ. από Ρωσία

Φυσικό αέριο, λιπαντικά και πετρελαιοειδή συνεχίζουν να εκτοξεύουν στα ύψη την αξία των εισαγωγών της Ελλάδας από τη Ρωσία, ενώ την ίδια ώρα ολόένα και υποχωρούν - λόγω και των κυρώσεων της Ε.Ε. προς τη Ρωσία- οι εξαγωγές της Ελλάδας προς την εν λόγω χώρα. Σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοίνωσε χθες η ΕΛΣΤΑΤ, η αξία των εισαγωγών της Ελλάδας από τη Ρωσία τον Σεπτέμβριο του 2022 αυξήθηκε κατά 265,1% σε σύγκριση με τον Σεπτέμβριο του 2021, καθώς ανήλθε σε περίπου 1,1 δισ. έναντι 301,9 εκατ. πέρυσι. Την ίδια ώρα, οι ελληνικές εξαγωγές προς τη Ρωσία υποχώρησαν κατά 31,9% και διαμορφώθηκαν σε 14,9 εκατ. έναντι 21,9 εκατ. τον Σεπτέμβριο του 2021. Ως εκ τούτου διευρύνθηκε το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου εις βάρος της Ελλάδας και διαμορφώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2022 σε 1,08 δισ. Την περίοδο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2022 η αξία των εισαγωγών της Ελλάδας από τη Ρωσία ανήλθε σε 6,83 δισ., σημειώνοντας αύξηση 151,6% σε σχέση με την περίοδο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2021 που ήταν 2,72 δισ. ευρώ.

Στη μεγάλη αύξηση του τζίρου φέτος συνέβαλε ο ενισχυμένος τζίρος του κλάδου της μεταποίησης, τόσο λόγω επανεκκίνησης της οικονομικής δραστηριότητας όσο και λόγω ανατιμήσεων.

Εκτίναξη του τζίρου των επιχειρήσεων κατά το τρίτο τρίμηνο του 2022

Οι αυξήσεις στις τιμές προϊόντων και υπηρεσιών, αλλά και η πολύ μεγάλη ενίσχυση του τουρισμού εκτόξευσαν σε ύψη ρεκόρ τον τζίρο των επιχειρήσεων κατά το γ' τρίμηνο του τρέχοντος έτους. Μάλιστα, ο τζίρος για το σύνολο των επιχειρήσεων ήταν τόσο σε επίπεδο τριμήνου όσο και σε επίπεδο εννεαμήνου αρκετά υψηλότερος και σε σύγκριση με το 2019, το τελευταίο πριν από την πανδημία έτος.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοίνωσε η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), ο κύκλος εργασιών για το σύνολο των επιχειρήσεων και των δραστηριοτήτων της οικονομίας διαμορφώθηκε κατά το γ' τρίμηνο του 2022 σε 133,26 δισ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 42,8% σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του 2021, που είχε ανέλθει σε 93,34 δισ. ευρώ.

Το γ' τρίμηνο του 2020 ο τζίρος του συνόλου των επιχειρήσεων είχε διαμορφωθεί σε 74,71 δισ. ευρώ, μείωση που συνδέεται

Οι ανατιμήσεις και οι καλές επιδόσεις του τουρισμού αποτελούν τους βασικούς λόγους.

απόλυτα με τους περιορισμούς και τις επιπτώσεις της πανδημίας, ενώ το γ' τρίμηνο του 2019 ο τζίρος των επιχειρήσεων είχε φτάσει τα 87,80 δισ. ευρώ.

Με άλλα λόγια, φέτος ο τζίρος των επιχειρήσεων κατά το διάστημα Ιουλίου - Σεπτεμβρίου ήταν μεγαλύτερος κατά 51,77% από αυτόν του αντίστοιχου διαστήματος τρία χρόνια πριν.

Στη μεγάλη αύξηση του τζίρου φέτος συνέβαλε ο ενισχυμένος τζίρος του κλάδου της μεταποίησης, τόσο λόγω επανεκκίνησης της οικονομικής δραστηριότητας όσο και λόγω ανατιμήσεων. Ο κύκλος εργασιών του εν λόγω κλάδου αυξήθηκε το γ' τρίμηνο του 2022 σε

σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό διάστημα κατά 44,2%. Καθοριστικός ήταν ο ρόλος του τουρισμού, με τον κύκλο εργασιών στους κλάδους καταλυμάτων και εστίασης να αυξάνεται φέτος κατά 32,6%. Στο εννεάμηνο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2022 ο κύκλος εργασιών για το σύνολο των επιχειρήσεων ανήλθε σε 244,53 δισ. ευρώ, έναντι 239,31 δισ. ευρώ το αντίστοιχο διάστημα του 2021. Αυξήθηκε δηλαδή φέτος κατά 2,18%. Το εννεάμηνο του 2020 ο συνολικός τζίρος των επιχειρήσεων είχε διαμορφωθεί σε 207,01 δισ. ευρώ, ενώ το 2019 είχε διαμορφωθεί σε 241,03 δισ. ευρώ, σε επίπεδα κοντά στα φετινά, αλλά πάντως χαμηλότερα.

Σχεδόν ο μισός τζίρος στο εννεάμηνο προέρχεται από τον κλάδο του χονδρικού και λιανικού εμπορίου (122,89 δισ. ευρώ), ακολουθεί ο κλάδος της μεταποίησης με τζίρο 53,41 δισ. ευρώ και των καταλυμάτων - εστίασης με τζίρο 13,58 δισ. ευρώ.

Ευκαιρίες για ηλεκτρονικές απάτες δημιουργεί το Παγκόσμιο Κύπελλο

Πρόσφορο έδαφος για την ενορκήστρωση κυβερνοεπιθέσεων δημιουργεί το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου, που θα διεξαχθεί από τις 20 Νοεμβρίου έως τις 18 Δεκεμβρίου. Οι επιτηδείοι εφευρίσκουν διάφορα τεχνάσματα που σχετίζονται ειμμέσως με τη διοργάνωση, προκειμένου να εξαπατούν ανυποψίαστους πολίτες. Με στόχο την άμυνα έναντι των κυβερνοεπιθέσεων, η εταιρεία λογισμικού ESET συμβουλεύει τους πολίτες να έχουν υπόψη τους εξής επτά κανόνες:

- Δεν είναι δυνατόν να κερδηθεί ένα λαχείο εάν δεν έχει αγοραστεί ο λαχνός. «Αν κάποιος προσπαθήσει να σας πείσει για το αντίθετο, πρόκειται για απάτη», σημειώνει. Και αυτό επειδή είναι συχνές οι περιπτώσεις εξαπάτησης με δέλεαρ ένα χρηματικό έπαθλο ή ένα εισιτήριο ή πακέτο φιλοξενίας για την παρακολούθηση ενός αγώνα ποδοσφαίρου. Με αυτόν τον τρόπο οι επιτηδείοι προσπαθούν να πείσουν τα ανυποψίαστα θύματα να κοινοποιήσουν σε αυτούς προσωπικά στοιχεία τους ή να κατεβάσουν κάποιο λογισμικό που επιτρέπει σε τρίτους την υποκλοπή στοιχείων που πρέπει να είναι απόρρητα.
- Να μην προπληρώνουν για να παραλάβουν κάποιο βραβείο.
- Απαιτείται προσοχή με τα απατηλά μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (phishing). Γι' αυτό δεν θα πρέπει οι πολίτες να ανοίγουν συνδέσμους ή συννημένα αρχεία σε μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή άλλα μηνύματα, εάν δεν είναι σίγουροι ότι είναι αυθεντικά.
- Να αναζητούν ενδεχόμενα γραμματικά ή ορθογραφικά λάθη, που αποτελούν ένδειξη ότι μια ιστοσελίδα είναι παραπλανητική. Αντίστοιχα, η έλλειψη πιστοποιητικού ασφαλείας, που διακρίνεται από την ύπαρξη του εικονιδίου ενός λουκέτου, αριστερά από την ηλεκτρονική

Τα εισιτήρια για τους αγώνες του Παγκοσμίου Κυπέλλου διατίθενται μόνο μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας της FIFA, με μοναδική εξαίρεση τις αγορές της τελευταίας στιγμής που μπορούν να γίνουν μόνο αυτοπροσώπως σε δύο γραφεία στην Ντόχα του Κατάρ.

Ιδιαίτερη προσοχή σε ηλεκτρονικά μηνύματα που δίνουν πακέτα διαμονής στο Κατάρ, εισιτήρια αγώνων ή δώρα.

διεύθυνση, είναι χαρακτηριστικό ιστοσελίδων που δεν είναι αυθεντικές.

- Να μην κοινοποιούν τις προσωπικές τους πληροφορίες.
- Να χρησιμοποιούν έλεγχο ταυτότητας δύο παραγόντων σε όλους τους λογαριασμούς, ειδικά σε εκείνους που περιέχουν ευαίσθητες πληροφορίες. Μέσω της συγκεκριμένης μεθόδου, όπου απαιτείται η αποστολή email και SMS, μειώνονται οι πιθανότητες κυβερνοεπιθέσεων με κλεμμένους κωδικούς πρόσβασης.

- Να διαθέτουν αξιόπιστο λογισμικό ασφαλείας που έχει τη δυνατότητα καταπολέμησης του phishing.

Η ESET έχει εντοπίσει σειρά κυβερνοεπιθέσεων, όπως αυτές όπου άτομα που παριστάνουν αξιωματούχους της FIFA προσεγγίζουν ανυποψίαστους φιλάθλους με δέλεαρ την πώληση εισιτηρίων. Όπως εξηγεί η εταιρεία, η διοργάνωση Qatar 2022 διαθέτει μόνο ψηφιακά εισιτήρια, με μοναδική εξαίρεση τις αγορές της τελευταίας στιγμής που μπορούν να γίνουν μόνο αυτοπροσώπως απευθείας σε δύο γραφεία στην Ντόχα του Κατάρ. Η μεταπώληση μη εξουσιοδοτημένων εισιτηρίων απαγορεύεται στο Κατάρ και οι ποινές μπορεί να είναι πολύ αυστηρές. Ο μόνος τρόπος μεταπώλησης και αγοράς εισιτηρίων είναι μέσω της επίσημης πλατφόρμας μεταπώλησης εισιτηρίων της FIFA.

Το... όγδοο θαύμα του κόσμου αντιμετωπίζει προβλήματα

Ακυρώνονται συμφωνίες για βίλες σε ένα από τα τεχνητά νησιά στο Ντουμπάι

Επί 14 συναντά έτη, ο Μοχάμεντ Αζάμ περίμενε να ξεκινήσει η κατασκευή μιας πολυτελούς βίλας πέντε υπνοδωματίων, που αγόρασε στο μεγαλύτερο –αλλά λιγότερο ανεπτυγμένο– από τα διάσημα τεχνητά νησιά του Ντουμπάι σε σχήμα φοίνικα στον Περσικό Κόλπο. Ένα απρόσμενο ηλεκτρονικό μήνυμα από την εταιρεία Nakheel PJSC τον Σεπτέμβριο επιβεβαίωσε ότι αυτό δεν θα γινόταν ποτέ. Η δε αρμόδια ρυθμιστική αρχή ακινήτων στο Ντουμπάι προφανώς είχε αποφασίσει μήνες νωρίτερα να ακυρώσει το έργο στο νησί Παλμ Τζέμπελ Αλι και η προαναφερθείσα κατασκευαστική εταιρεία, που έχει τη στήριξη της κυβέρνησης, δήλωσε στον Αζάμ ότι θα επέστρεφε λιγότερο από το ένα τέταρτο του ποσού που κατέβαλε για τη βίλα, λίγο προτού ξεκινήσουν οι εργασίες.

Ο Τουρκοκύπριος επιχειρηματίας δεν ήταν ο μόνος που έλαβε τη σχετική ενημέρωση. Συγκρατάγεταί ανάμεσα σε εκατοντάδες επενδυτές που αγόρασαν σπίτια στο νησί σε σχήμα φοίνικα, τα οποία ουδέποτε ανηγέρθησαν, όπως αναφέρεται σε σχετικό δημοσίευμα του ειδησεογραφικού πρακτορείου Bloomberg. Πολλοί επιδοξοί ιδιοκτήτες αντάλλαξαν την αγορά τους με ένα εναλλακτικό ακίνητο της εταιρείας Nakheel πριν από χρόνια. Σε εκατοντάδες άλλους επιστρέφονται χρήματα για το ποσόν που εκείνη συγκέντρωσε από τους κύριους επενδυτές, έως

Η εταιρεία Nakheel αποκάλυψε τα δύο έργα The Palm Jebel Ali Fronds και The Palm Jebel Ali Water Homes το 2003. Σε ένα διαφημιστικό φυλλάδιο, δε, είχε αποκαλέσει το τεχνητό νησί Παλμ Τζέμπελ Αλι το όγδοο θαύμα του κόσμου. Θα είχε το μέγεθος του λονδρέζικου αεροδρομίου Χίθροου με σχεδιασμένα 17 φύλλα φοίνικα.

όπου σταμάτησε να εργάζεται στο έργο το 2009, σύμφωνα με συνεντεύξεις με επτά επενδυτές και έγγραφα που περιήλθαν σε γνώση του Bloomberg. Οι επενδυτές είπαν στο Bloomberg ότι είναι μεταξύ των 400 που κατέχουν περισσότερα από 700 ακίνητα στα έργα The Palm Jebel Ali Fronds και The Palm Jebel Ali Water Homes και για τα οποία η Nakheel επιστρέφει περίπου 850 εκατ. ντιρχάμ (231,4 εκατ. δολάρια).

Επίσης, οι ίδιοι διατείνονται πως πρέπει να αποζημιωθούν για την καθυστέρηση πάνω από

μία δεκαετία και το άλμα στις τιμές των κατοικιών από τότε. Τα ακυρωθέντα έργα στο πεδίο των ακινήτων συχνά προκαλούν χάος, αλλά σε αυτήν την περίπτωση αυτό συμβαίνει εντός μιας από τις εκρηκτικότερες κτηματομεσιτικές αγορές στον κόσμο. Εγείρει επίσης ερωτήματα σχετικά με το νομικό πλαίσιο, στο οποίο υπόκειται τα ακίνητα στο Ντουμπάι, παρά το γεγονός πως οι αλλοδαποί επιτρέπεται να αγοράζουν σπίτια εκεί από το 2002.

Η εταιρεία ακινήτων Nakheel, της οποίας προεδρεύει ο Μοχά-

μεντ Ιμπραήμ αλ Σαϊμπάνι, διευθύνων σύμβουλος του κρατικού επενδυτικού ταμείου του εμιράτου, υπογραμμίζει πως επιστρέφει ό,τι έλαβε από τους αρχικούς επενδυτές του σχεδίου, αλλά δεν μπορεί να κάνει κάτι αν οι άνθρωποι αγόραζαν σε υψηλότερες τιμές βάσει συμφωνιών μεταπώλησης τα τελευταία είκοσι χρόνια. Επίσης, η εταιρεία ανέφερε ότι έχει προσφέρει εθελοντικά επιστροφές χρημάτων εδώ και χρόνια, καθώς κι ένα επιπλέον ποσό μπόνους για την απόκτηση νέου ακινήτου της. «Είναι τόσο άδικο», είπε ο 44χρονος Μοχάμεντ Αζάμ, πατέρας δύο παιδιών και ιδιοκτήτης εταιρείας διαχείρισης ακινήτων. «Θα δεχόμουν την όλη διαδικασία εάν η Nakheel χρεοκοπούσε το 2009 και το έργο ακυρωνόταν τότε. Αλλά να το κάνουμε τώρα, όταν η αγορά έχει ανακάμψει και οι παραθαλάσσιες βίλες πωλούνται ακριβότερα, είναι απλώς παράλογο».

Για την Ιστορία, η εταιρεία Nakheel αποκάλυψε τα δύο έργα The Palm Jebel Ali Fronds και The Palm Jebel Ali Water Homes το 2003. Σε ένα διαφημιστικό φυλλάδιο, δε, είχε αποκαλέσει το τεχνητό νησί Παλμ Τζέμπελ Αλι το όγδοο θαύμα του κόσμου. Θα είχε το μέγεθος του λονδρέζικου αεροδρομίου Χίθροου με σχεδιασμένα 17 φύλλα φοίνικα. Προοριζόταν, τέλος, να φιλοξενήσει μαρίνες, ένα θεματικό πάρκο, παραθαλάσσιες βίλες και χίλια σπίτια σε πασσάλους, τοποθετημένα βάσει αραβικού ποιήματος.

Η διαδικτυακή «απολογία» του Σαμ Μπάνγκμαν Φράιντ

Τη δική του εκδοχή για τα όσα οδήγησαν στην κατάρρευση του χρηματιστηρίου κρυπτονομισμάτων FTX και σε μία νέα κρίση όλης της βιομηχανίας των κρυπτογραφημένων αξιών όπως και των ιδίων των νομισμάτων δίνει μέσω μηνυμάτων του στο Twitter ο ιδρυτής της εταιρείας, Σαμ Μπάνγκμαν Φράιντ. Ο άνθρωπος που μέχρι πριν από λίγες ημέρες φαινόταν πως θα κατόρθωνε να δικαιώσει τη βιομηχανία των κρυπτονομισμάτων και να την καθιερώσει ως αποδεκτή αλλά και να επιτύχει ρυθμίσεις που θα τη διασφαλίζουν, τώρα φαίνεται ύποπτος απάτης. Χάνει όχι μόνον την αυτοκρατορία του, την εταιρεία του με τη χρηματιστηριακή αξία των 32 δισ. δολαρίων και την προσωπική του περιουσία, αλλά κινδυνεύει να καταλήξει στη φυλακή.

Ο ιδρυτής και ιδιοκτήτης του FTX, του μέχρι προ ολίγων ημερών δεύτερου σε μέγεθος στον κόσμο μετά το Binance, είχε προαναγγείλει ότι θα πει τη δική του εκδοχή των γεγονότων με μια σειρά από αιγισματικά tweets. Αρχισε όντως να κάνει με μια σειρά από μηνύματα τα οποία τελικά έγραφαν τη φράση «Τι έγινε» και ορισμένα εξ αυτών δεν φαινόταν να εξηγούν κάτι, αλλά μάλλον προκαλούσαν σύγχυση. Πρόσθεσε άλλα 18 μηνύματα στην ακολουθία μηνυμάτων, εξηγώντας ότι σκοπεύει να κάνει ό,τι καλύτερο μπορεί για να σώσει τα χρήματα των πελατών του, μιλώντας για το πόσο δύσκολο είναι να ρυθμιστεί η βιομηχανία των κρυπτογραφημένων αξιών. Δεν παρέλειψε, άλλωστε, να υπενθυμίσει στους ενδιαφερόμενους χρήστες του Twitter ότι πριν από την κατάρρευση του FTX βρισκόταν στο εξώφυλλο κάθε περιοδικού. Σε μια προφανή ομολογία ενοχής σε πασσάλους, τοποθετημένα βάσει αραβικού ποιήματος.

Ο Σαμ Μπάνγκμαν Φράιντ μέχρι πριν από μερικές ημέρες ήταν ο βασιλιάς των κρυπτονομισμάτων. Τώρα κινδυνεύει με φυλάκιση.

«Αποκτήσαμε υπερβολική αυτοπεποίθηση και γίναμε απρόσεκτοι». Όπως εξήγησε, η εταιρεία του διαχειριζόταν τζίρο 10 δισ. δολαρίων την ημέρα πριν από μερικές εβδομάδες, αλλά υπήρχε υπερβολικά μεγάλη μόχλευση, μεγαλύτερη από ό,τι είχε συνειδητοποιήσει. Ένα επεισόδιο μαζικών αναλήψεων από τους πελάτες και η κατάρρευση της αγοράς οδήγησαν άμεσα σε έλλειψη ρευστότητας. Υπόσχεται βέβαια να κάνει ό,τι περισσότερο μπορεί για να πάρουν πίσω τα χρήματά τους οι πελάτες της εταιρείας του. Η απόφαση όμως στο ερώτημα τι μπορεί να κάνει τώρα, προδίδει πως έχει πολύ περιορισμένες δυνατότητες. Αυτά που θεωρητικά μπορεί να κάνει είναι να αντλήσει κεφάλαια από επενδυτές, να επιστρέψει τα χρήματα στους πελάτες και να αρχίσει ξανά από την αρχή, γράφει. «Είναι απαίσιο. Λυπάμαι πραγματικά που τα πράγματα κατέληξαν όπως κατέληξαν. Και όπως είπα, θα κάνω ό,τι μπορώ για να τα φτιάξω», τόνισε.

PIK1

ΤΡΙΚΥΜΙΑ

Δραματική σειρά εποχής, η οποία εκτυλίσσεται σ’ ένα παραθαλάσσιο χωριό στην επαρχία Λάρνακας κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας στην Κύπρο. Ένας Τούρκος πλούσιος γαιοκτήμονας και διοικητικός αξιωματούχος της περιοχής έχει ως ασχολία την επίβλεψη των εργασιών στα χωράφια του, στα οποία εργάζονται εξαθλιγμένοι από τη φτώχεια εργάτες. Η περιοχή είναι γεμάτη από επικίνδυνους θηστές και ο κόσμος φοβάται να κυκλοφορεί. Η Κύπρος υποφέρει από μεγάλη ανομβρία και η φτώχεια μαστίζει τον κόσμο.

Πρωταγωνιστούν
Ανδρέας Τσουρής, Αντρούλα Ηρακλέους, Νεοκλής Νεοκλέους, Ζωή Κυπριανού, Σίμος Τσιάκκας, Κύνθια Παυλίδου, Στέλιος Καλλιστράτης, Χριστόφορος Χριστοφόρου, Γιώργος Αναγιωτός, Νίκη Δραγούμη, Ελέανα Παπαδοπούλου, Παναγιώτης Κυριάκου, Αθηνά Σάββα, Βάρσια Αδάμου, Κρίστιαν Βλάντεςκου, Σταύρος Ππατσιάς κ.α.

Επιμέλεια σεναρίου – Ενοπτεία παραγωγής
Κόριννα Αβρααμίδου

Σενάριο
Σοφία Σοφοκλέους, Δέσποινα Πυρκεττή, Πάννης Κόκκινος

Σκηνοθεσία
Ναστάζια Χριστοδούλου, Ανδρέας Σεντιάνης

Σκηνικά – Κοστούμια
Λάκνς Γενεθλής

Δευτέρα - Παρασκευή
9.00 μ.μ.
PIK 1

PIK1 | PIK2 | PIKHD

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΚΥΠΕΛΛΟ FIFA WORLD CUP QATAR 2022

Η ποδοσφαιρική πανδαισία του Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου που θα διεξαχθεί στο Κατάρ, αποκλειστικά από το PIK!

- Από 20 Νοεμβρίου μέχρι 18 Δεκεμβρίου στο PIK 1, PIK 2 και PIK HD
- 64 αγώνες – 32 χώρες
- Ζωντανή μετάδοση όλων των αγώνων με pre-game, half-time και post-game πρόγραμμα
- Ο αγώνας στις 21:00 θα μεταδίδεται καθημερινά από το PIK 1 και το PIK HD
- Ο μεγάλος και ο μικρός τελικός θα μεταδοθούν από το PIK 1 και το PIK HD

Pre-tournament Programming:

3 Νοεμβρίου – 18 Νοεμβρίου στις 21:00 από το PIK 2
καθημερινή εκπομπή αφιερωμένη στις χώρες που συμμετέχουν στη διοργάνωση

Σάββατο 19 Νοεμβρίου στις 21:00 από το PIK 2
εκπομπή αφιερωμένη στη διοργάνωση του Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου

Προϋπολογισμός σκληρής λιτότητας στη Βρετανία

Δημοσιονομική πειθαρχία, μειώσεις δαπανών και αυξήσεις φόρων

Επιθετικές αυξήσεις φόρων και ριζικές μειώσεις δαπανών στοιχειοθετούν τον προϋπολογισμό σκληρής λιτότητας που παρουσίασε ο Βρετανός υπουργός Οικονομικών Τζέρεμι Χαντ, επικαλούμενος την ανάγκη να επανορθώσει το όποιο πλήγμα έχει καταφέρει στη δημοσιονομική αξιοπιστία της Βρετανίας η πολιτική της τέως πρωθυπουργού Λίζ Τρας. Η σκληρή λιτότητα αναμένεται να επιταχύνει το επόμενο έτος την ύφεση, στην οποία έχει ήδη διολισθήσει η βρετανική οικονομία όπως παραδέχθηκε ο κ. Χαντ ενώπιον του Κοινοβουλίου. Ο Βρετανός υπουργός Οικονομικών υπογράμμισε, ωστόσο, πως δεν μπορεί να αποφευχθεί το πικρό χάπι της δημοσιονομικής πειθαρχίας για να διασφαλιστεί η χώρα την ηρεμία στις αγορές, ενώ υποσχέθηκε να προστατεύσει τις πιο ευάλωτες εισοδηματικά τάξεις.

Ανάμεσα στις πλέον επιθετικές, αν και εν πολλοίς αναμενόμενες αυξήσεις φόρων ήταν εκείνη στα υπερκέρδη των ενεργειακών εταιρειών. Από 1ης Ιανουαρίου και για την επόμενη πενταετία ο συντελεστής φορολόγησης των κερδών του κλάδου φθάνει πλέον στο 35%, από το 25% στο οποίο βρισκόταν έως τώρα. Παράλληλα, ένας προσωρινός φόρος 45% επιβάλλεται στις εταιρείες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Στόχος όλων αυτών των αυξήσεων είναι να

συγκεντρώσουν τα ταμεία του βρετανικού κράτους κεφάλαια ύψους 14 δισ. στερλινών.

Μια δύσκολη χρονιά

Σε ό,τι αφορά το ΑΕΠ της Βρετανίας αναμένεται να συρρικνωθεί κατά 1,4% το επόμενο έτος, ενώ μόλις τον περασμένο Μάρτιο η πρόβλεψη του ανεξάρτητου Γραφείου Προϋπολογισμού προέβλεπε ανάπτυξη 1,8%. Εκτοτε η βρετανική οικονομία έχει υποστεί ομοβροντία πληγμάτων, αρχής γενομένης από την ενεργειακή κρίση που έχει οδηγήσει σε πληθωρισμό 11,1% αλλά και στα γενικότερα παρεπόμενα του πολέμου και στην αναταραχή που προκάλεσε στις αγορές η απόπειρα της τέως πρωθυπουργού να επιβάλει μια επιθετική ατζέντα μειώσεων φόρων. Η κ. Τρας παραιτήθηκε από την πρωθυπουργία μόλις 45 ημέρες μετά την ανάληψη των καθηκόντων της, καθώς οι πειραματισμοί της με τις ακραίες φοροαπαλλαγές οδήγησαν σε λίγες ημέρες τη στερλίνα σε ιστορικό χαμηλό έναντι του δολαρίου και εγκαυμονούσαν τον κίνδυνο να καταρρεύσει η αγορά στέγης. Εν μέσω της αναταραχής, η Τράπεζα της Αγγλίας αναγκάστηκε να παρέμβει με μαζικές αγορές ομολόγων για να αποτρέψει την κατάρρευση της αγοράς.

Όπως τόνισε ο Τζέρεμι Χαντ, οι προβλέψεις του Γραφείου Προϋπολογισμού σκιαγραφούν

Ο Βρετανός υπουργός Οικονομικών Τζέρεμι Χαντ υπογράμμισε πως δεν μπορεί να αποφευχθεί το πικρό χάπι της δημοσιονομικής πειθαρχίας για να διασφαλιστεί η χώρα την ηρεμία στις αγορές, ενώ υποσχέθηκε να προστατεύσει τις πιο ευάλωτες εισοδηματικά τάξεις.

Το ΑΕΠ αναμένεται να συρρικνωθεί κατά 1,4% το 2023, ενώ μόλις τον περασμένο Μάρτιο προβλεπόταν ανάπτυξη 1,8%.

«τον οδυνηρό αντίκτυπο που είχε στη βρετανική οικονομία η κακή διεθνής συγκυρία». Το εν λόγω Γραφείο προβλέπει τώρα πως το 2024 το βρετανικό ΑΕΠ θα αυξηθεί κατά 1,3% και κατά 2,6% το 2025, όταν οι προηγούμενες προβλέψεις του μιλούσαν για ανάπτυξη 2,1% το 2024 και 1,8% το 2025. Η οικονομία της Βρετανίας είναι η μοναδική ανάμεσα σε όλες τις οικονομίες του G7 που δεν έχει ακόμη ανακάμψει στα προ πανδημίας επίπεδα της, ενώ έχει προηγηθεί μια

δεκαετία σχεδόν πλήρους στασιμότητας στην αύξηση των εισοδημάτων.

Αύξηση κόστους δανεισμού

Εν μέσω του υψηλού πληθωρισμού και της διαρκούς υποβάθμισης του βιοτικού επιπέδου στη χώρα, από τις μεγαλύτερες πηγές ανησυχίας για τους πολίτες της Βρετανίας είναι η αναπόφευκτη εκτόξευση του κόστους εξυπηρέτησης του χρέους τους και ειδικότερα η μεγάλη αύξηση που αναμένεται να σημειώσουν οι δόσεις των στεγαστικών δανείων ανατακτώντας τις επιθετικές αυξήσεις των επιτοκίων από την Τράπεζα της Αγγλίας. Γνωρίζοντας τη σοβαρότητα του προβλήματος, ο υπουργός Οικονομικών είχε προειδοποιήσει τους δανειολήπτες πριν από τις χθεσινές ανακοινώσεις ότι δεν μπορεί παρά απλώς να

επιβραδύνει μερικώς την αύξηση του κόστους δανεισμού, δείχνοντας στους επενδυτές ότι το χρέος της Βρετανίας βρίσκεται σε πτωτική πορεία. Σημειωτέον ότι τώρα ανέρχεται σε 2,35 τρις. στερλίνες, ποσό αντίστοιχο των 2,91 τρις. δολ. Σύμφωνα με το Γραφείο Προϋπολογισμού, η χώρα θα επιτύχει μείωση του χρέους στο επιδιωκόμενο ποσοστό του ΑΕΠ το οικονομικό έτος 2027-2028.

Χρηματοπιστωτικός τομέας

Στο μεταξύ, ο κ. Χαντ επιχειρεί να καταστήσει το Λονδίνο και πάλι ελκυστικό ως παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό κέντρο, καθώς χαλαρώνει τις απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας για τις ασφαλιστικές εταιρείες, ενώ την ίδια στιγμή μειώνει τη φορολογία στις τράπεζες και υπόσχεται να αναθεωρήσει όλους τους κανόνες που διέπουν τον κλάδο,

αλλά έχουν επιβληθεί από την Ε.Ε. Όπως τόνισε, οι αλλαγές αυτές στοχεύουν στο «να κάνουν τη Βρετανία το πλέον καινοτόμο, δυναμικό και ανταγωνιστικό παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό κέντρο».

Υπενθυμίζεται πως ανάμεσα στα επιχειρήματα που είχαν προβάλει προ ετών οι υποστηρικτές του Brexit ήταν πως η απόσχιση της χώρας από την Ε.Ε. θα της έδινε τη δυνατότητα να απελευθερώσει τον χρηματοπιστωτικό τομέα της από τις αυστηρές ρυθμίσεις της. Ήδη το Κοινοβούλιο της χώρας εγκρίνει νόμο που θα διευκολύνει τον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και τις αγορές να ακολουθήσουν και να ανταγωνιστούν άλλα μεγάλα διεθνή χρηματοπιστωτικά κέντρα, όπως η Νέα Υόρκη, το Παρίσι και η Σιγκαπούρη.

REUTERS

Η ΕΚΤ αναμένεται να αυξήσει κατά 50 μονάδες βάσης τα επιτόκια τον επόμενο μήνα

Η επόμενη κίνηση της ΕΚΤ ενδέχεται να είναι μια λιγότερο επιθετική αύξηση των επιτοκίων, πιθανώς κατά 50 μονάδες βάσης, στη συνεδρίαση του επόμενου μήνα. Αυτό εκτιμούν πηγές προσκείμενες στις σχετικές συνομιλίες που μίλησαν στο Bloomberg σε καθεστώς ανωνυμίας. Όπως αναφέρουν, φαίνεται πως στους κόλπους της τράπεζας εξανεμίζεται η διάθεση για μία ακόμη επιθετική αύξηση κατά 75 μ.β. και αν δεν μεσολαβήσει κάποιος αιφνιδιασμός στο μέτωπο του πληθωρισμού, μια απροσδόκητη νέα επιτάχυνση των τιμών, τείνει να διαμορφωθεί συναίνεση για μια ηπιότερη προσέγγιση. Ανάμεσα στις αιτίες που επικαλούνται οι ανώνυμες πηγές αλλά και τα ίδια τα στελέχη της ΕΚΤ είναι ο εντεινόμενος κίνδυνος της ύφεσης και η πιθανότητα αποκλιμάκωσης των πληθωριστικών πιέσεων.

Παράλληλα, όμως, επικαλούνται και το γεγονός ότι με μια

Διαμορφώνεται συναινετικό κλίμα για ηπιότερες αυξήσεις λόγω αποκλιμάκωσης πληθωρισμού και κινδύνου για ύφεση.

αύξηση κατά 50 μ.β. τα επιτόκια του ευρώ θα έχουν φθάσει στο επίπεδο του 2% που θεωρείται ουδέτερο, δηλαδή το επίπεδο που ούτε τονώνει ούτε περιορίζει την οικονομική ανάπτυξη.

Ήδη ο διοικητής της Τράπεζας της Γαλλίας, Βιλερουά ντε Γκαλό, έχει προβλέψει από τις αρχές της εβδομάδας ότι η ΕΚΤ θα επιλέξει να αυξήσει τα επιτόκια στο επίπεδο των «κανονικών επιτοκίων», δηλαδή περίπου 2%, που υποδηλώνει μια αύξηση κατά 50 μ.β. Είναι άλλωστε σημαντικό ότι ενώ επικρατεί στην αγορά η προσδοκία πως η επό-

Με μια αύξηση κατά 50 μονάδες βάσης τα επιτόκια του ευρώ θα έχουν φθάσει στο επίπεδο του 2% που θεωρείται ουδέτερο, δηλαδή το επίπεδο που ούτε τονώνει ούτε περιορίζει την οικονομική ανάπτυξη.

μενη κίνηση θα είναι μια αύξηση κατά 50 μ.β., τα γνωστά «γεράκια» της τράπεζας δεν έχουν προσπαθήσει να διαψεύσουν τις εντυπώσεις.

Ο διοικητής της Τράπεζας της Αυστρίας, Ρόμπερτ Χόλτζμαν, που είναι γνωστός υποστηρικτής της επιθετικά περιοριστικής νομισματικής πολιτικής, δεν έχει

επιδιώξει να εκφραστεί δημοσίως τελευταία και να αναφερθεί στην κλίμακα της επόμενης αύξησης. Ομοίως και ο Γερμανός ομόλογός του Γιόακιμ Νάγκελ, ίσως το σκληρότερο «γεράκι» στην ΕΚΤ. Επίσης, οι ομόλογοί τους της Εσθονίας και της Λετονίας, δηλαδή των χωρών της Βαλτικής που έχουν πληγεί από ιλιγγιώδεις ανόδους του πληθωρισμού της τάξεως έως και του 30%, έχουν μιλήσει για 50 και για 75 μ.β., αντιστοίχως, ως πιθανότερες κινήσεις της τράπεζας. Έχουν αποφύγει, ωστόσο, να εκφράσουν οι ίδιοι την προτίμησή τους.

Όπως πάντως επισημαίνει το Bloomberg, μας χωρίζουν ακόμη τέσσερις εβδομάδες από τις 15 Δεκεμβρίου και την επόμενη συνεδρίαση της ΕΚΤ, που σημαίνει πως τα στελέχη της έχουν ακόμη άφθονο χρόνο για να εξετάσουν τα δεδομένα και να αποφασίσουν. Όπως τονίζει ο Τζέιμι Ρας, οικονομολόγος του

Bloomberg, το Δ.Σ. της τράπεζας μάλλον είναι απρόθυμο για άλλη μια αύξηση επιτοκίων κατά 75 μ.β., επειδή η οικονομία επιβραδύνεται ραγδαία, ενώ ο πληθωρισμός φαίνεται να φθάνει στο υψηλότερο επίπεδο του στα τέλη του χρόνου και στη συνέχεια να υποχωρεί. Όπως τόνισε στο Bloomberg ο αντιπρόεδρος της ΕΚΤ, Λουίς ντε Γκίντος, η επόμενη ενημέρωση για τον πληθωρισμό θα είναι στις 30 Νοεμβρίου και τα στοιχεία θα είναι κρίσιμα σημασίας για την απόφαση της τράπεζας ως ενδείξεις για την πορεία των τιμών. Ο Ντε Γκίντος έχει προειδοποιήσει πως ο πληθωρισμός της Ευρωζώνης θα παραμείνει σε υψηλά επίπεδα μέχρι και το πρώτο εξάμηνο του 2023. Το ποσοστό του 10,7% στο οποίο βρίσκεται αυτή τη στιγμή ο πληθωρισμός της Ευρωζώνης είναι το υψηλότερο στην ιστορία του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος.

BLOOMBERG

ΠΩΛΗΣΗ ΜΕ ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑ

Το κοινό πληροφορείται ότι η ακίνητη ιδιοκτησία που περιγράφεται πιο κάτω, θα πωληθεί με δημοπρασία, την Κυριακή 04/12/2022 και ώρα 10:00 π.μ. Η δημοπρασία θα γίνει στο Πολιτιστικό Κέντρο Μανδριών (πρώην Δημοτικό Σχολείο), 4778 Μανδριά. Δημοπράτης είναι ο Χάρης Τσαγγαρίδης, από Λεμεσό, οδός Τατοίου 16, Γραφείο 202, 2ος όροφος, Άγιος Αθανάσιος, 4105 Λεμεσός. Τηλ: 99445377

Περιγραφή ακίνητης ιδιοκτησίας
Δήμος/κοινότητα: ΜΑΝΔΡΙΑ, Ενορία:
Αριθμός εγγραφής: 0/5645
Φύλλο/Σχέδιο/Τμήμα: 47/18, Τμήμα:
Τεμάχιο: 1268, Είδος ακινήτου: ΧΩΡΑΦΙ
Εμβαδό σε τ.μ.: 4970, Μερίδιο: ΟΛΟ
Επιφ. Τιμή Πώλησης: €22.500,00

Γραπτές προσφορές μπορεί να παραδίδονται στο δημοπράτη. Περισσότερες πληροφορίες φαίνονται στην αγγελία που τοιχοκολλήθηκε στο πιο πάνω χώρο δημοπρασίας.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΑΦΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΠΛΕΙΣΤΗΡΙΑΣΜΟΣ

Την Τρίτη 29 Νοεμβρίου 2022 και ώρα 9ημ στην Αστυνομική Διεύθυνση Πάφου θα διεξαχθεί Δημόσιος Πλειστηριασμός στο χώρο της Αστυνομικής Διεύθυνσης, θα περιλαμβάνει διάφορα αντικείμενα όπως κάμερες GoPro, ηλεκτρονικά βιβλία KINDLE, Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές, iPads, iPods, Tablets, Κινητά τηλέφωνα, GPS, ακουστικά, Τράπανα, πολυεργαλεία, χορτοκοπτικές μηχανές, αρώματα, πλαστικές γλάστρες, Γυαλιά ηλίου (Ray-Ban, OAKLEY, Θρησκευτικές εικόνες, κιάλια, ποδήλατα, ρολόγια, χρυσαφικά (δακτυλίδια, βραχιόλια), ψαροντούφεκα και διάφορα άλλα.

Οι ενδιαφερόμενοι αγοραστές μπορούν να επιθεωρήσουν τα αντικείμενα, στο χώρο της Αστυνομικής Διεύθυνσης Πάφου, το πρωί πριν την έναρξη του πλειστηριασμού μεταξύ 8-9ημ.

Για περισσότερες πληροφορίες επικοινωνήστε με τον Δημοπράτη στα πιο κάτω τηλέφωνα:

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΛΤΔ
Διαμ. 2, Τ. Παπαδόπουλου 6, 2373 Άγιος Δομέτιος, Λευκωσία
ΤΗΛ.: : 22778751, 99639733

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η Νο1
ενημερωτική
εφαρμογή
στην Κύπρο

Κατεβάστε την εφαρμογή της Καθημερινής Κύπρου στο κινητό σας

Μεγαλύτερη αγορά στην Ευρώπη το Παρίσι, εκτόπισε το Λονδίνο

Η συνολική κεφαλαιοποίηση του γαλλικού χρηματιστηρίου είναι πλέον αρκετά υψηλότερη

Η υποβάθμιση του Λονδίνου ως παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού κέντρου θεωρείτο θέμα χρόνου ήδη από την επόμενη ημέρα του δημοψηφίσματος τον Ιούνιο του 2016 που οδήγησε στην απόσχιση της Βρετανίας από την Ε.Ε. Για μεγάλο χρονικό διάστημα, άλλωστε, οι ευρωπαϊκές μητροπόλεις όπως η Φρανκφούρτη, το Αμστερνταμ, το Παρίσι και το Λουβλίνο διαγωνίζονταν για να προσελκύσουν όσες τράπεζες και όσα στελέχη θα εγκατέλειπαν σύντομα τη βρετανική πρωτεύουσα. Μία ακόμη ένδειξη όμως ότι υποβαθμίζεται η θέση του Λονδίνου είναι το γεγονός ότι έχει χάσει την πρωτοκαθεδρία ως μεγαλύτερη ευρωπαϊκή αγορά μετοχών και έχει καταλάβει την πρώτη θέση το Παρίσι.

Η πτώση της στερλίνας

Η διολίσθηση της στερλίνας και ο φόβος της επερχόμενης ύφεσης στη Βρετανία έχουν περιορίσει τη συνολική κεφαλαιοποίηση της βρετανικής αγοράς, ενώ οι εκτεταμένες πωλήσεις γαλλικών ειδών πολυτελείας έχουν, αντιθέτως, οδηγήσει σε θεαματική άνοδο της γαλλικής αγοράς. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία, το άθροισμα της αξίας των μετοχών στην αγορά του Λονδίνου ανέρχεται σήμερα περίπου στα 2,821 τρισ. δολ. και η αντίστοιχη αξία στην αγο-

ρά του Παρισιού την υπερβαίνει καθώς ανέρχεται περίπου στα 2,823 τρισ. δολ. Και ενώ η διαφορά φαίνεται εκ πρώτης όψεως μικρή, είναι στην πραγματικότητα τεράστια δεδομένου ότι το 2016 πριν από το ιστορικό δημοψήφισμα η κεφαλαιοποίηση του χρηματιστηρίου

Στα έξι χρόνια που πέρασαν από το δημοψήφισμα του Brexit ο δείκτης CAC 40 του Παρισιού είχε κέρδη 47%, ενώ ο FTSE 100 του Λονδίνου μόλις 16%.

του Λονδίνου ήταν περίπου 1,5 τρισ. δολ. μεγαλύτερη από την αντίστοιχη της αγοράς του Παρισιού. Σύμφωνα, άλλωστε, με τις εκτιμήσεις παρατηρητών της αγοράς, η διαφορά αυτή μάλλον θα αυξηθεί.

Η LMVH

Διεθνείς θεσμικοί επενδυτές, διαχειριστές κεφαλαίων αλλά και τράπεζες και χρηματιστηριακές που εξυπηρετούν όλους αυτούς και ακολουθούν το χρήμα εκεί όπου βρίσκεται, διαπιστώνουν τώρα ότι υπάρχει πολύ

περισσότερο χρήμα στο Παρίσι παρά στο Λονδίνο. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στη μεγάλη απόδοση της LVMH, της αυτοκρατορίας του Μπερνάρ Αρνό που στη διάρκεια του περασμένου έτους ανέκτησε προσωρινά τον τίτλο του πλουσιότερου ανθρώπου στον κόσμο για να τον χάσει όμως και πάλι σύντομα από τον Ελον Μασκ.

Η αξία της μετοχής της LMVH έχει εκτοξευθεί κατά 22% τους τελευταίους έξι μήνες, ενώ έχει διπλασιαστεί στα τελευταία πέντε χρόνια χάρη στην ακόρεστη ζήτηση για είδη πολυτελείας από τις ανερχόμενες οικονομίες της Ασίας. Έτσι η χρηματιστηριακή της αξία ανέρχεται πλέον σε 350 δισ. ευρώ και έχει υπερβεί εκείνη της Meta, μητρικής της Facebook. Είναι δηλαδή το πλουσιότερο ανάλογο της Apple στην Ευρώπη, μια εταιρεία που παράγει διαρκώς όλο και περισσότερα κέρδη ανεξαρτήτως του τι συμβαίνει στον κόσμο. Η μετοχή της πανάκριβης Hermes, άλλωστε, έχει σημειώσει άνοδο 37% μέσα στους τελευταίους έξι μήνες.

Η Shell

Στην αγορά του Λονδίνου, αντιθέτως η μεγαλύτερη εταιρεία είναι η Shell, ο πετρελαϊκός κολοσσός που έχει χρηματιστηριακή αξία 165 δισ. στερλινών,

Διεθνείς θεσμικοί επενδυτές, διαχειριστές κεφαλαίων, αλλά και τράπεζες και χρηματιστηριακές που εξυπηρετούν όλους αυτούς και ακολουθούν το χρήμα εκεί όπου βρίσκεται, διαπιστώνουν τώρα ότι υπάρχει πολύ περισσότερο στο Παρίσι παρά στο Λονδίνο. Στη φωτογραφία, άποψη από το επιχειρηματικό κέντρο του Παρισιού.

ποσό αντίστοιχο των 188 δισ. ευρώ. Μολονότι πήρε κάποια ώθηση προσφάτως ακολουθώντας την ανοδική πορεία του πετρελαίου, δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί εταιρεία με μεγάλη ανάπτυξη. Εξάλλου, οι εταιρείες υψηλής τεχνολογίας έχουν εγκαταλείψει το Λονδίνο και έχουν στραφεί στην αγορά της Νέας Υόρκης. Επιπλέον, οι εταιρείες μεσαίας κεφαλαιοποίησης στην αγορά του Λονδίνου είχαν εξαιρετικά κακή πορεία φέτος καθώς οι καταναλωτές μειώνουν τις δαπάνες και οι εταιρείες αγωνίζονται να αντιμετωπίσουν το αυξημένο κόστος. Έτσι ο δείκτης FTSE 250 των εταιρειών μεσαίας κεφαλαιοποίησης έχει υποχωρήσει τους τελευταίους 12 μήνες

κατά σχεδόν 17%. Συνολικά δε στα έξι και πλέον χρόνια που έχουν παρέλθει από τον Ιούνιο του 2016 και το δημοψήφισμα του Brexit, ο δείκτης CAC 40 του Παρισιού έχει συγκεντρώσει συνολικά κέρδη 47%, ενώ ο FTSE 100 του Λονδίνου μόλις 16%.

Δεν είναι μόνο το Brexit

Όπως τονίζουν πάντως αναλυτές της αγοράς, οι μεγάλες απώλειες δεν οφείλονται αποκλειστικά και μόνο στο Brexit. Η αγορά του Λονδίνου είναι σε μεγάλο βαθμό εκτεθειμένη σε απρόβλεπτους τομείς όπως τα ορυχεία και οι πετρελαϊκές, στους κλάδους δηλαδή που δέχονται μεγάλες πιέσεις εξαιτίας της παγκόσμιας προσπάθειας

για στροφή στην καθαρή ενέργεια αλλά και στις τράπεζες και τις ασφαλιστικές που έχουν υποστεί πλήγμα όλα τα προηγούμενα χρόνια λόγω της πολιτικής των μηδενικών ή και των αρνητικών επιτοκίων. Σύμφωνα, άλλωστε, με ορισμένους αναλυτές της αγοράς, ευθύνονται ως ένα βαθμό και οι κυβερνήσεις της Βρετανίας που δεν ενδιαφέρθηκαν για το χρηματιστήριο του Λονδίνου και καθυστέρησαν υπερβολικά να το απαλλάξουν από τους περιορισμούς που του επέβαλε η Ε.Ε. και έχει επβάλει στις εισηγμένες εταιρείες υπερβολικές ρυθμίσεις που αυξάνουν το κόστος της εισαγωγής στο χρηματιστήριο του Λονδίνου.

BLOOMBERG, BBC

PIK1

ΓΕΥΣΤΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ - ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ

Η Χρύσω Λέφου μας ταξιδεύει κάθε Σαββατοκύριακο στην κυπριακή γαστρονομία, μέσα από τις εξορμήσεις της στην όμορφη κυπριακή ύπαιθρο. Κάνει αποδυστικά ταξίδια και συναντά ανθρώπους με τους οποίους μαγειρεύει παρέα. Μαθαίνει υπέροχες παραδοσιακές συνταγές, ανακαλύπτει σπάνιες συνταγές και συνθέτει τη γαστρονομική κουζίτoura του νησιού μας.

Παρουσίαση
Χρύσω Λέφου

Επιμέλεια παραγωγής – Σκηνοθεσία
Μενέλαος Χατζηστυλίου

Σαββατοκύριακα
6.30 μ.μ.
PIK 1

PIK1

ΠΟΙΟΣ ΡΩΤΑ

Τηλεπαιχνίδι γνώσεων που μας κρατά συντροφιά καθημερινά στο PIK!

Δύο ομάδες, τέσσερις παίχτες, πολλές ανατροπές και πλούσια δώρα. Ένα διασκεδαστικό και συνάμα επιμορφωτικό τηλεπαιχνίδι με ερωτήσεις, οι οποίες υποβάλλονται από άτομα που βρίσκονται σε διάφορα μέρη εκτός στούντιο. Οι παίχτες καλούνται ν' απαντήσουν στις ερωτήσεις προσπαθώντας να μαντέψουν ποιος απ' όλους θα κάνει την πιο εύκολη ερώτηση!

Ένα τηλεπαιχνίδι που σημειώνει διεθνή επιτυχία ήρθε φέτος στην κυπριακή τηλεόραση για να μας προσφέρει γνώσεις, αλήθ και στιγμές διασκέδασης!

Παρουσίαση
Άντηρ Καραντώνη

Καθημερινά
7.00 μ.μ.
PIK 1

Ακίνητα ύψους 1,2 δισ. ευρώ αγόρασαν οι κινέζοι στην Ελλάδα

Στην κορυφή των Ευρωπαίων βρίσκονται οι Κύπριοι και οι Γερμανοί

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Ξένα κεφάλαια άνω των 5 δισ. ευρώ έχουν εισρεύσει στην ελληνική οικονομία για την αγορά ακινήτων την περίοδο από το 2017 έως και το 2021, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ), τα οποία συγκεντρώνονται από τις εγκώριες τράπεζες. Το ποσό αυτό αυξάνεται σε σχεδόν 5,8 δισ. ευρώ, αν συνυπολογιστούν και τα 788 εκατ. ευρώ που έχουν επενδυθεί στην ελληνική αγορά ακινήτων κατά τη διάρκεια του φετινού πρώτου εξαμήνου του έτους, συνιστώντας μάλιστα και αύξηση κατά 61% συγκριτικά με το αντίστοιχο περυσινό διάστημα.

«Χρυσή βίτσα»

Αν δεν είχε μεσολαβήσει η πανδημία, η οποία ανέκοψε το «κύμα» αυτό, θεωρείται βέβαιο ότι το ποσό αυτό θα ήταν κατά πολύ υψηλότερο. Ωστόσο, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, κατά την περίοδο 2017-2021, από χώρες εντός της Ε.Ε. προήλθαν «μόλις» 1,85 δισ. ευρώ (1,52 δισ. ευρώ εντός Ε.Ε.) έναντι 3,27 δισ. από χώρες εκτός αυτής, δείγμα της απήκησης που είχε το πρόγραμμα της «χρυσής βίτσας».

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα ξεκίνησε να ισχύει στα μέσα του 2014, αλλά άρχισε πραγματικά να αποδίδει από το 2017 και μετά, κυρίως λόγω των χαμηλών τιμών που είχαν διαμορφωθεί στην ελληνική αγορά και της αύξησης της απήκησης των βραχυχρόνιων μισθώσεων. Υπενθυμίζεται ότι σήμερα

τελεί υπό αναθεώρηση, με τη βασικότερη αλλαγή που σχεδιάζεται να αφορά τον διπλασιασμό του ελάχιστου ποσού της επένδυσης, προκειμένου να χορηγηθεί άδεια παραμονής, από τις 250.000 στις 500.000 ευρώ.

Η εικόνα αυτή αποτυπώνεται και στις επιμέρους χώρες. Κυρίαρχο είναι το μερίδιο των κεφαλαίων κ-

Κινεζική κυριαρχία στις αγορές ακινήτων μεταξύ των ξένων – Συνολικά την 5ετία 2017-2021 έχουν εισρεύσει ξένα κεφάλαια 5 δισ. ευρώ.

νεζικής προέλευσης, τα οποία αγίζουν το 1,2 δισ. ευρώ από το 2017 έως και το 2021, με εισροές 437 εκατ. ευρώ απευθείας από την Κίνα και 973 εκατ. ευρώ από το Χονγκ Κονγκ.

Αυτή η εξέλιξη εξηγείται από την επιβολή κεφαλαιακών ελέγχων στην Κίνα τα τελευταία χρόνια, με αποτέλεσμα π.χ. το 2020 και λόγω πανδημίας, οι εισροές από την Κίνα να μειωθούν σε μόλις 23 εκατ. ευρώ, έναντι 137 εκατ. ευρώ από το Χονγκ Κονγκ. Επιπλέον 167 εκατ. ευρώ έχουν εισρεύσει και από τη Σιγκαπούρη, σημαντικό ποσοστό των οποίων θεωρείται ότι συνδέεται με Κινέζους επενδυτές, με δεδομένο ότι το 2017 το σχετικό μέγεθος

ήταν μόλις 1 εκατ. ευρώ, και το 2019 είχε εκτοξευτεί σε 63 εκατ. ευρώ.

Το 2021, το 40,2% των ξένων κεφαλαίων που επενδύθηκαν στην ελληνική αγορά ακινήτων προήλθε από χώρες της Ε.Ε. και συγκεκριμένα 473 εκατ. ευρώ επί συνόλου 1,17 δισ. ευρώ. Το αντίστοιχο ποσοστό το 2020 ήταν 37%, ενώ το 2019, κατά το οποίο σημειώθηκε η καλύτερη επίδοση μέχρι σήμερα, με συνολικές εισροές 1,45 δισ. ευρώ, το μερίδιο των αγοραστών από την Ε.Ε. δεν ξεπέρασε το 23,3%. Παρ' όλα αυτά, είναι ξεκάθαρη η ανοδική τάση, καθώς από τα 108 εκατ. ευρώ του 2017, το 2021 επενδύθηκαν 473 εκατ. ευρώ.

Μεταξύ των Ευρωπαίων, στην κορυφή βρίσκονται οι αγοραστές από την Κύπρο με 466 εκατ. ευρώ, ενώ εκείνοι από τη Γερμανία (μεταξύ των οποίων και πολλοί ομογενείς), έχουν επενδύσει 312 εκατ. ευρώ. Αξίζει να σημειωθεί μάλιστα ότι το 2021 το σχετικό ποσό ήταν υπερδιπλάσιο τόσο του 2020 (61 εκατ. ευρώ), όσο και του 2019 (60 εκατ. ευρώ). Ανάλογη τάση καταγράφεται και μεταξύ των Γάλλων αγοραστών, οι οποίοι το 2021 επένδυσαν 80 εκατ. ευρώ στην Ελλάδα, από 37 εκατ. ευρώ το 2020 και 36 εκατ. ευρώ το 2019. Συνολικά, από το 2017, τα γαλλικά κεφάλαια στην ελληνική αγορά ακινήτων ανέρχονται σε 200 εκατ. ευρώ.

Από την Ελβετία

Επιπλέον 391 εκατ. ευρώ έχουν εισρεύσει από την Ελβετία όπου,

ως γνωστόν, φιλοξενούνται τραπεζικοί λογαριασμοί από επενδυτές κάθε εθνικότητας (ενδεχομένως ακόμα και ελληνικής), ενώ οι Βρετανοί αγοραστές έχουν δαπανήσει 176 εκατ. ευρώ για την αγορά ακινήτων στην Ελλάδα, ίσως λιγότερα απ' όσα θα περίμενε κανείς, με βάση τον αριθμό των τουριστών που επισκέπτονται κάθε χρόνο τους δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς της χώρας.

Αντίστοιχα, οι Ισραηλινοί επενδυτές κατατάσσονται στη 10η θέση, έχοντας τοποθετήσει 161 εκατ. ευρώ στην ελληνική αγορά ακινήτων, με έμφαση στην αγορά παλιών διαμερισμάτων ή ακόμα και ολόκληρων πολυκατοικιών, με στόχο την ανακαίνιση και στη συνέχεια την εκμετάλλευση, μέσω βραχυχρόνιων ή μακροχρόνιων μισθώσεων. Αξία αναφοράς είναι και η επενδυτική δραστηριότητα από τη Βουλγαρία, καθώς έχουν τοποθετηθεί κεφάλαια 125 εκατ. ευρώ από το 2017 μέχρι και το 2021.

Τα παραπάνω στοιχεία επιβεβαιώνονται και από τη ζήτηση που καταγράφουν μεσίτες και πιατφόρμες ηλεκτρονικών αγγελιών, όπως ο Spitogatos.gr. Πριν από μερικές εβδομάδες, ο κ. Δημήτρης Μελαχρινός, διευθύνων σύμβουλος του εν λόγω δικτύου αγγελιών, είχε παρουσιάσει έρευνα, με βάση την οποία το 15% των αναζητήσεων αφορά ξένους υποψήφιους αγοραστές, με τους Γερμανούς να αποτελούν την πολυπληθέστερη ομάδα και μάλιστα με διαφορά από την επόμενη. «Πρόκειται τόσο για Γερ-

Πόσα κεφάλαια έχουν τοποθετήσει στην ελληνική αγορά ακινήτων οι ξένοι επενδυτές 2017-2021

ΠΗΓΗ: Τράπεζα της Ελλάδος

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

μανούς όσο και για Έλληνες ομογενείς, οι οποίοι αναζητούν ακίνητα σε όλη τη χώρα, αλλά περισσότερο σε Θεσσαλονίκη και Χαλκιδική, ενώ ο διαθέσιμος προϋπολογισμός τους είναι της τάξεως των 170.000 ευρώ κατά μέσον όρο», είχε αναφέρει ο κ. Μελαχρινός.

Αμερικανοί

Ακολουθούν οι αγοραστές από τις ΗΠΑ, επίσης με σημαντικό εν-

ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	ΥΨΟΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (εκατ. ευρώ)
Χονγκ Κονγκ	973
Κίνα	437
Κύπρος	466
Ελβετία	391
Γερμανία	312
ΗΠΑ	236
Γαλλία	200
Μεγ. Βρετανία	176
Σιγκαπούρη	167
Ισραήλ	161
Λουξεμβούργο	160
Βουλγαρία	124
Ολλανδία	113
Ρωσία	92
Τουρκία	89
ΗΑΕ	85
Λίβανος	71
Σύνολο Ε.Ε.	1.520
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	5.100

διαφέρον από ομογενείς, που διαθέτουν και τον υψηλότερο προϋπολογισμό με 350.000 ευρώ, για ακίνητα 125 τ.μ. κατά μέσον όρο. Προτιμούν κατοικίες στις Κυκλάδες και στα νότια προάστια της Αττικής. Σημαντική και συνεχή αύξηση καταγράφει και η ζήτηση από τη Γαλλία, με έμφαση στις Κυκλάδες, ιδίως μάλιστα το νησί της Πάρου και δευτερευόντως το κέντρο της Αθήνας.

Επιδότησεις για σύγχρονες υποδομές στα κτίρια

Τη δημιουργία του προγράμματος με τίτλο «Ετοιμότητα υποδομών για έξυπνα κτίρια» προβλέπει τροπολογία που κατατέθηκε σε σχέδιο νόμου του υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων. Το πρόγραμμα που σχεδιάζει το υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, θα χρηματοδοτηθεί από το Ταμείο Ανάκαμψης και θα υλοποιηθεί από την Κοινωνία της Πληροφορίας, προβλέπει τη χορήγηση σε δικαιούχους επιδότσης μέσω επιταγών (voucher) με στόχο την αντιστάθμιση του κόστους εγκατάστασης υπο-

δομών, ώστε τα κτίρια –εξαιρουμένων αυτών του Δημοσίου– να εκσυγχρονιστούν τεχνολογικά. Σύμφωνα με τη νομοθετική διάταξη, επιλέξιμα είναι όλα τα κτίρια εντός περιοχών παρέμβασης που θα προσδιοριστούν και εκπροσωπούνται από τους διαχειριστές σε περίπτωση πολυκατοικιών ή ιδιοκτήτες εάν πρόκειται για μονοκατοικίες.

Το έργο, που έθεσε σε διαβούλευση τον περασμένο Σεπτέμβριο το υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, προβλέπει την επιδότηση

Πρόγραμμα του υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης με πόρους από το Ταμείο Ανάκαμψης.

για την ανάπτυξη οπτικής ίνας, με στόχο η Ελλάδα να ενισχύσει τη θέση της στην ευρωπαϊκή κατάταξη –βρίσκεται τελευταία– ως προς τη διείσδυση ευρυζωνικών

υπηρεσιών υπερυψηλών ταχυτήτων. Επίσης, προβλέπεται η αντικατάσταση των παλαιών κεραιών με σύγχρονα συστήματα συλλογικής λήψης με μείωση της οπτικής όχλησης και βελτίωση του ενεργειακού αποτυπώματος των κτιρίων.

Όπως και η υλοποίηση των αναγκαίων εργασιών για την εγκατάσταση «έξυπνων» μετρητών δικτύων κοινής ωφέλειας (ηλεκτρισμού, φυσικού αερίου) χωρίς την ανάγκη σημαντικών πρόσθετων εργασιών εκ μέρους των διαχειρι-

στών δικτύων κοινής ωφέλειας. Το συνολικό ποσό της ενίσχυσης ανά κτίριο προκύπτει με βάση τον αριθμό των ορόφων, των οριζόντιων ιδιοκτησιών και την κατηγορία των εργασιών που θα πραγματοποιηθούν. Για παράδειγμα, για πολυκατοικία 4 ορόφων με πιλοτή και έξι διαμερίσματα, όπου θα τοποθετηθεί μία κάθετη καλωδίωση οπτικών ινών και τέσσερα κοινά ορόφου (από όπου διέρχεται η οπτική ίνα) το ύψος της ενίσχυσης διαμορφώνεται σε 1.140 ευρώ.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΣ

Τη δημιουργία του προγράμματος με τίτλο «Ετοιμότητα υποδομών για έξυπνα κτίρια» προβλέπει τροπολογία που κατατέθηκε σε σχέδιο νόμου του υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων.

Επενδύσεις 1 δισ. ευρώ σε ακίνητα μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Επενδυτικά σχέδια ανάπτυξης ακινήτων αξίας έως και 1 δισ. ευρώ είναι πιθανό να αντλήσουν χρηματοδότηση από τα δάνεια του Ταμείου Ανάκαμψης τους επόμενους μήνες.

Μέχρι σήμερα απουσιάζουν τα έργα κατασκευής πράσινων κτιρίων και συναφών υποδομών από τις επενδύσεις που έχουν εξασφαλίσει χρηματοδότηση, ωστόσο, σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», αυτό είναι πολύ πιθανό να αλλάξει σύντομα. Ήδη, μια σειρά από εταιρείες του κλάδου της ανάπτυξης ακινήτων (Dimand Real Estate) και του τομέα των εταιρειών επενδύσεων σε ακίνητη περιουσία (ΑΕΕΑΠ), όπως η Prodea και η Novai, δρομολογούν σχετικά αιτήματα για την εξασφάλιση χρηματοδότσης, για σημαντικά έργα τους.

Η επιλογή χρηματοδότσης από το Ταμείο Ανάκαμψης φαντάζει έως και «μονόδρομος» για τις εταιρείες που δρομολογούν σημαντικές επενδύσεις, ύψους

Για την Ελλάδα έχουμε εξασφαλίσει τη διαχείριση δανείων ύψους έως 500 εκατ. ευρώ από το Ταμείο Ανάκαμψης, αποκαλύπτει η Αντρεα Μοράρου της EBRD.

δεκάδων εκατ. ευρώ, καθώς προσφέρει ιδιαίτερα ανταγωνιστικό επιτόκιο σε σχέση με τη χρηματοδότηση από τις τράπεζες. Ειδικότερα, μετά και την πρόσφατη απόφαση του υπουργείου Οικονομικών, το επιτόκιο για τις μεγάλες επιχειρήσεις (άνω των 50 ατόμων προσωπικό) ορίζεται σε 1%, από 0,35% που ήταν μέχρι πρότινος, ενώ για τις υπόλοιπες παραμένει στο 0,35%. Παρ' όλα αυτά, το κόστος αυτό είναι ιδιαίτερα ελκυστικό, ιδίως αν υπολογιστεί ότι η ανοδική πορεία των επιτοκίων δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί.

Από τα έργα ανάπτυξης ακινήτων που διεκδικούν χρηματοδότηση από το Ταμείο Ανάκαμψης είναι η ανάπτυξη της έκτασης της πρώην Αθηναϊκής Χαρτοποιίας στον Βοτανικό, όπου δρομολογούνται βιοκλιματικά κτίρια γραφείων.

Όπως εξηγεί στην «Κ» η επικεφαλής της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD) για την περιοχή Ελλάδας

και Κύπρου, Αντρεα Μοράρου, «ειδικά για την Ελλάδα έχουμε εξασφαλίσει τη διαχείριση δανείων ύψους έως 500 εκατ. ευρώ από το

Ταμείο Ανάκαμψης. Με βάση τους όρους που έχουν συναφθεί για τη χρηματοδότηση ενός έργου, ο ενδιαφερόμενος επενδυτής συμμετέχει με ίδια κεφάλαια σε ποσοστό 20%, το Ταμείο Ανάκαμψης καλύπτει ποσοστό 50% και το υπόλοιπο 30% μπορεί να καλυφθεί είτε από την EBRD είτε από συνεργαζόμενες εμπορικές τράπεζες είτε από συνδυασμό των δύο». Στην πράξη, αυτό σημαίνει ότι μόνο μέσω της EBRD μπορούν να μοχλευθούν κεφάλαια για συνολικές επενδύσεις ύψους 1 δισ. ευρώ, αξιοποιώντας τα δάνεια του Ταμείου Ανάκαμψης. Όπως αναφέρει η κ. Μοράρου, «στην Ελλάδα το 80% των επενδύσεών μας είναι πράσινες. Συνολικά έχουμε χρηματοδοτήσει 180 εκατ. ευρώ, ενώ υπολογίζοντας το συνολικό ποσό που μοχλεύθηκε και επενδύθηκε στην οικονομία, το ποσό αυτό ανέρχεται σε 800 εκατ. ευρώ. Ελπίζουμε ότι μπορούμε να αξιοποιήσουμε το Ταμείο Ανάκαμψης και για πράσινα κτίρια».

Από τα έργα ανάπτυξης ακινήτων που βρίσκονται στον «προ-

θάλαμο» εκείνων που αναμένεται να χρηματοδοτηθούν και με κονδύλια του Ταμείου Ανάκαμψης, είναι εκείνο της ανάπτυξης και ενεργειακής αναβάθμισης του συγκροτήματος του Μινιόν στο κέντρο της Αθήνας από την Dimand.

Πρόκειται για επένδυση της τάξεως των 20-25 εκατ. ευρώ, η οποία αναμένεται να ξεκινήσει πριν από το τέλος του έτους, μετατρέποντας το Μινιόν σε κτίριο μεικτής χρήσης με καταστήματα, γραφεία και χρήσεις εστίασης, ενδεχομένως και διαμερίσματα. Η εισηγμένη δρομολογεί επίσης την ένταξη στα έργα που θα χρηματοδοτηθούν από το Ταμείο Ανάκαμψης δύο ακόμη σημαντικών αναπλάσεων πρώην βιομηχανικών ακινήτων, εκείνου της Αθηναϊκής Χαρτοποιίας (Softex) στον Βοτανικό, όπου θα δημιουργηθεί ένα συγκρότημα βιοκλιματικών κτιρίων γραφείων, αλλά και της Βαλκάν Εξπόρτ στη Θεσσαλονίκη, όπου θα αναπτυχθούν υποδομές logistics. Πρόκειται για επενδύσεις συνολικού ύψους 270 εκατ. ευρώ.

Τα «Παραμύθια του Χόφμαν» του Ζακ Οφενμπαχ, συμπαραγωγή της Εθνικής Λυρικής Σκηνής με τη βελγική όπερα Λα Μονέ, έκαναν ευρωπαϊκή πρεμιέρα στο Βέλγιο το 2019 (φωτογραφία) και στην Αθήνα θα παίζονται από τις 18 Δεκεμβρίου.

Να ξυπνήσουμε τους κουφούς

Ο Κριστόφ Βαρλικόφσκι, καλλιτεχνικός διευθυντής του πρωτοποριακού Nowy Teatr, μιλάει για την όπερα και τη ζωή

Συνέντευξη στη **ΜΑΡΩ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ**

Η **πρόβα** έχει μόλις τελειώσει και ο Κριστόφ Βαρλικόφσκι δίνει τις τελευταίες οδηγίες. Πολύ λιπτός, κοφτερό βλέμμα, νευρωτικές κινήσεις, ανακατεύει διαρκώς τα μαλλιά του. Θα μπορούσε να είναι ροκ σταρ ή ένας *roûte maudit*. Είναι σκηνοθέτης, από τους πιο εξέχοντες του σύγχρονου θεάτρου και της όπερας, με παραγωγές σε μερικές από τις μεγαλύτερες σκηνές της Ευρώπης. Οι διεθνείς κριτικές τον χαρακτηρίζουν «ευφυή», «σέξι», «εγκεφαλικό», «υπέρμαχο μιας βαθιάς ανανέωσης της ευρωπαϊκής θεατρικής γλώσσας».

Γεννήθηκε στην Πολωνία το 1962, λέει ότι ο κομμουνισμός του στέρησε την αναπνοή. Μετέφερε αυτή την ασφυξία στην τέχνη του. Από τις αρχές του 2000 κάνει πλέον μια μεγάλη καριέρα, κερδίζει διακρίσεις και είναι περιζήτητος. Ζει στη Βαρσοβία, καλλιτεχνικός διευθυντής του πρωτοποριακού Nowy Teatr, που είναι η μόνιμη θεατρική στέγη του. Οργανώνει τη δουλειά του και τα πολλά επαγγελματικά ταξίδια του από το σπίτι του στο Παλέρμο. Και από τις αρχές αυτού του μήνα βρίσκεται στην Αθήνα για την πρώτη του συνεργασία με την Εθνική Λυρική Σκηνή. Τα «Παραμύθια του Χόφμαν» του Ζακ Οφενμπαχ, η συμπαραγωγή της ΕΛΣ με τη βελγική όπερα Λα Μονέ, έκαναν ευρωπαϊκή πρεμιέρα στο Βέλγιο το 2019 και στην Αθήνα θα παίζονται από τις 18 Δεκεμβρίου.

Η σκηνή της αίθουσας Σταύρος Νιάρχος είναι πλέον άδεια. Η σκηνογραφία γύρω μας, τυπικά βαρλικοφσκική, είναι σχεδιασμένη από τη μόνιμη συνεργάτιδά του Μαλγκορζάτα Στσέσνιακ: μεγάλες επίπεδες επιφάνειες που αντανά-

Ζούμε στο λυκόφως μιας εποχής, πρέπει να αγρυπνούμε για να μην εξαφανιστούν ο πολιτισμός μας, οι ελευθερίες μας. Ισως τώρα δίνουμε την τελευταία μάχη για να διατηρήσουμε το φως.

κλούν το ψυχρό φως, μια τεράστια οθόνη που κυριαρχεί στον χώρο. Ο Βαρλικόφσκι πηγαίνει να καθίσει σε έναν διθέσιο μίλε καναπέ του σκηνικού, σταυρώνει τα πόδια με μια πολύ θεατρική κίνηση και περιμένει τις ερωτήσεις.

— **Έχετε αναλάβει να σκηνοθετήσετε τη σοβαρή όπερα ενός συνθέτη που συνδέεται κυρίως με την οπερέτα. Πώς διαχειρίζεστε αυτό το καλλιτεχνικό παράδοξο;**

— Αυτή είναι μια όπερα υβριδική, ανολοκλήρωτη από τον συνθέτη, η οποία υπάρχει σε πολλές διαφορετικές εκδοχές. Από αυτές εμείς κάναμε τη δική μας επιλογή. Η παγίδα της είναι πως θεωρείται κωμική, αλλά τα θέματα που αγγίζει δεν είναι καθόλου αστεία. Βλέπουμε έναν καλλιτέχνη που βρίσκεται στα όρια της κατάρρευσης, έναν άνθρωπο που βουλιάζει στο αλκοόλ. Συνεπώς από τη μια μεριά υπάρχει η γεμάτη μελωδίες μουσική και από την άλλη η εικόνα αυτού του κατεστραμμένου πλάσματος που γεννήθηκε μέσα στο κεφάλι μου. Προσπάθησα να σκεφθώ τι σημαίνει να είσαι εξαρτημένος από μια ουσία, τι σημαίνει να μην μπορείς να ελέγξεις τον εαυτό σου και τις πράξεις σου.

«**Μετά** το τέλος του κομμουνισμού εγώ, ένας Πολωνός, είμαι πλέον πολίτης του κόσμου. Και ξαφνικά αρχίζουν πάλι να μου λένε ότι μπαίνουν καινούργιοι περιορισμοί. Λοιπόν αντιδρώ», λέει ο Κριστόφ Βαρλικόφσκι.

Αυτή είναι περίπου η κατάσταση του κεντρικού ήρωα. Για εμένα αυτό το έργο δεν αφορά εκείνον, αλλά ένα ζευγάρι καλλιτεχνών, τον σκηνοθέτη Χόφμαν και την ηθοποιό Στέλλα. Οι δυο τους, περίπου όπως συμβαίνει στην ταινία «Ένα αστέρι γεννιέται», ερωτεύονται ο ένας τον άλλον σε μια αντίστροφη καμπή της ζωής τους. Αρχίζουν να δουλεύουν μαζί, εκείνος σταδιακά καταρρέει, υπερδεύει την πραγματικότητα με τα οράματά του, ενώ εκείνη διαρκώς ανεβαίνει προς την επιτυχία.

— **Σας ονομάζουν πρωτοπορικό σκηνοθέτη. Εσείς πιστεύετε στην έννοια της πρωτοπορίας;**
— Θέλετε να πείτε αν πιστεύω

Δεν είμαι εδώ τώρα για να δημιουργήσω ένα συμπαθητικό θέαμα όπερας, που το αθηναϊκό κοινό θα χειροκροτήσει επειδή η φωνή των τενόρων είναι καταπληκτική...

γο προγραμματίστηκε τώρα επειδή είναι πλούσιο και ευχάριστο, ταιριαστό με τις γιορτές των Χριστουγέννων, ένα έργο που το κοινό το λατρεύει. Κι όμως δεν είναι έτσι. Έχουμε έναν διαλυμένο άντρα και μια γυναίκα που θυσιάζει τη ζωή της για εκείνον. Έχουμε ένα ζευγάρι και γύρω τους την ασθένεια, την εξάρτηση, τις φαντασιώσεις.

— **Σε αντίθεση με τα ειωθότα για έναν σκηνοθέτη όπερας, εσείς έχετε βασικό λόγο στην επιλογή των τραγουδιστών. Γιατί;**

— Τίποτε απ' ό,τι κάνω ως καλλιτέχνης —αν υποθεθεί ότι είμαι— δεν έχει τεχνική. Είμαι ένας καθημερινός άνθρωπος σαν κι εσάς, που όταν ξυπνάει το πρωί θέλει να μάθει τι συνέβη τη νύχτα στην Ουκρανία, τι απειλές για πυρηνικό πόλεμο εκτόξευσε ο Πούτιν, τι αποφάσισε το ανόητο πολωνικό κράτος για τη σχέση της χώρας με την Ευρώπη. Πέρασαμε δύο χρόνια με μια πανδημία, θα μπορούσαμε να έχουμε πεθάνει όλοι. Ζούμε στο λυκόφως μιας εποχής, πρέπει να αγρυπνούμε για να μην εξαφανιστεί ο πολιτισμός μας, οι ελευθερίες μας. Ισως τώρα δίνουμε την τελευταία μάχη για να διατηρήσουμε το φως. Σε αυτές τις Αθήνες για να ανεβάσουμε «Τα παραμύθια του Χόφμαν». Το έρ-

— **Αξίζει λοιπόν, και με ποιον τρόπο;**

— Αυτό που κάνω είναι να ξυπνάω τους γύρω μου. Αναρωτιέμαι διαρκώς πώς μπορώ να κινητοποιήσω τους θεατές. Δεν πάμε στην όπερα για να αποδράσουμε από την πραγματικότητα και να παρακολουθήσουμε όμορφα ερωτικά παραμύθια. Δεν είμαι εδώ τώρα για να δημιουργήσω ένα συμπαθητικό θέαμα όπερας, που το αθηναϊκό κοινό θα χειροκροτήσει επειδή η φωνή των τενόρων είναι καταπληκτική, επειδή ο σκηνοθέτης είναι ο τάδε ή ο δείνα. Το επαναλαμβάνω, το κοινό της όπερας δεν έχει κανένα άλλοθι για να μη σκέφτεται μόνο και μόνο επειδή παρακολουθεί λυρικό θέατρο. Πρέπει να βρούμε τον τρόπο για να ξυπνήσουμε τους θεατές που θα έρθουν να μας δουν έχοντας φάει τα γλυκά τους και έχοντας πει τα κρασιά τους, που έρχονται με μόνο σκοπό να φωνάξουν «μπράβο!» στους δεξιότεχνες.

— **Είστε απαισιόδοξος...**

— Δεν είμαι αισιόδοξος ή απαισιόδοξος, αυτή είναι μια αποτίμηση που μπορεί να γίνει στο τέλος του βίου. Είμαι προσγειωμένος, ένας άνθρωπος της δράσης. Μετά το τέλος του κομμουνισμού εγώ, ένας Πολωνός, μπορώ πλέον να ταξιδεύω και να είμαι πολίτης του κόσμου. Και ξαφνικά αρχίζουν πάλι να μου λένε ότι μπαίνουν καινούργιοι περιορισμοί. Λοιπόν αντιδρώ. Το ίδιο ισχύει και για την προσωπική ζωή του καθενός. Η διορατικότητα δεν αστειεύεται. Όταν, για παράδειγμα, ανακαλύπτετε ότι ο σύζυγός σας σας απατά, δεν μπορείτε να το παραβλέψετε. Αντιδράτε όχι επειδή κάνετε απαισιόδοξες σκέψεις, αλλά επειδή δεν είστε πλέον η ίδια με πριν.

Ατζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

20 - 26.11.22

Επιμέλεια: **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ**
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΔΙΑΛΕΞΗ

Της συγγραφέως Feride Cicekoglu

Το θέατρο Αντίλογος παρουσιάζει, σε συνεργασία με το Τμήμα Τουρκικών και Μεσανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κύπρου, διάλεξη με ομιλήτρια την πολυβραβευμένη συγγραφέα, σεναριογράφο και καθηγήτρια δρα Φεριντέ Τσιτσέκογλου, με θέμα «Η βιωματική εμπειρία ως έμπνευση» με αφορμή την θεατρική απόδοση του βιβλίου «Μην πυροβολείτε τον χαρταετό» που παρουσιάζεται για πρώτη φορά στο θέατρο από τον Αντίλογο. Τρίτη, 22 Νοεμβρίου, ώρα 7:00 μ.μ. Αμφιθέατρο B108, Κτήριο Συμβουλίου-Συγκλήτου Αναστάσιος Γ. Λεβέντης, Πανεπιστημιούπολη, Αγλαντζιά. **Πληροφορίες τηλεφωνο 22893950, tus@ucy.ac.cy**

ΘΕΑΤΡΟ

«Αμφιβολία» του Τζον Πάτρικ Σάνλεϊ

Με ένα έργο-παραβολή για τα πολλά πρόσωπα της αλήθειας και την γκρίζα ζώνη ανάμεσα στις προθέσεις και τις πράξεις, ξεκίνησε ήδη στην Κεντρική Σκηνή ΘΟΚ η παραγωγή του βραβευμένου έργου του Τζον Πάτρικ Σάνλεϊ «Αμφιβολία». Με τη σκηνοθετική ματιά του Ανδρέα Αραούζου, μια ομάδα διακεκριμένων συντελεστών κι ηθοποιών, στο κέντρο των οποίων η καταξιωμένη ηθοποιός Δέσποινα Μπεμπεδέλη αναμετρούνται με τα κείρια ζητήματα του έργου, ανιχνεύοντας παράλληλα την ανθρώπινη πάλη του νου με τις βεβαιότητες του. Δεκαετία του '60, σε ένα καθολικό σχολείο στο Μπρονξ της Νέας Υόρκης. Η αυστηρή διευθύντριά του, αδελφή Αλοΐσιους, υποψιάζεται ότι ο νεαρός, φιλελεύθερος πατέρας Φλιν διατηρεί ανάρμοστες σχέσεις με έναν από τους μαθητές του σχολείου. Οι υποψίες της για την ενοχή του κλιμακώνονται ραγδαία και μετατρέπονται σε βεβαιότητα. Παίζουν (με αλφαβητική σειρά): Θανάσης Γεωργίου, Μικαέλλα Θεοδουλίδου, Παντελίτσα Λοϊζου, Δέσποινα Μπεμπεδέλη. Παραστάσεις, Λευκωσία, Θέατρο ΘΟΚ, Κεντρική Σκηνή Αίθουσα Εύης Γαβριηλίδης, Παρασκευή, Σάββατο στις 8:30 μ.μ. και Κυριακή στις 6:00 μ.μ. Πάφος, Μαρκίδειο Θέατρο, Τετάρτη 30 Νοεμβρίου, ώρα 8:30 μ.μ. Λάρνακα, Δημοτικό Θέατρο «Γεώργιος Λυκούργος», Τετάρτη 14 Δεκεμβρίου, ώρα

8:30 μ.μ. Λεμεσός, Θέατρο Ριάλτο, Τετάρτη 21 Δεκεμβρίου, ώρα 8:30. **Πληροφορίες - Εισιτήρια: www.thoc.org.cy, Ταμείο Θεάτρου ΘΟΚ, τηλ. 77772717.**

ΘΕΑΤΡΟ

«Ο Πατέρας» από την ΕΘΑΛ

Η ΕΘΑΛ ανεβάζει το κλασικό αριστούργημα του σπουδαίου Σουηδού συγγραφέα Αύγουστου Στρίντμπεργκ «Ο Πατέρας», σε σκηνοθεσία Νεκίρ Ντεμιρέλ, με την οποία συνεργάζεται για πρώτη φορά στην ιστορία της, σε επίπεδο παραγωγής. Ένα ψυχολογικό δράμα του 19ου αιώνα, που έχει χαρακτηριστεί και ως σύγχρονη τραγωδία. Ο λοκαγός Άντολφ Λάσσεν έρχεται σε αντιπαράθεση με τη γυναίκα του Λάουρα με αφορμή το μέλλον της κόρης τους Βέρθας. Όταν η Λάουρα σπέρνει την αμφιβολία στο μυαλό του «Πατέρα» ότι η Βέρθα δεν είναι πραγματικό του παιδί, η διαφωνία εξελίσσεται σε πό-

λεμο ανάμεσα στα δύο φύλα! Στο ρόλο του Πατέρα ο Αχιλλέας Γραμματικόπουλος. Επί σκηνής: Πέννυ Φοινίρη, Χρήστος Γρηγοριάδης, Στέλιος Καλλιστράτης, Μαρία Μεσαρίτη, Μιχάλης Χρίστου και η Ιωάννα Σιαφκάλη. Παραστάσεις: Λεμεσός: Θέατρο ΕΘΑΛ 25 Νοεμβρίου, ώρα 8:30 μ.μ. 20 και 27 Νοεμβρίου, ώρα 6:30 μ.μ. Λευκωσία: Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας (στο πλαίσιο του Διεθνούς Φεστιβάλ Λευκωσίας), 22 Νοεμβρίου, ώρα 8:30 μ.μ. Θέατρο Δέντρο, 1, 2, 3 Δεκεμβρίου, ώρα 8:30 μ.μ. 4 Δεκεμβρίου, ώρα 6:30 μ.μ. **Πληροφορίες: 25877827. Κατάλληλο για άτομα ηλικίας 12 ετών και άνω.**

ΣΙΝΕΜΑ

Φεστιβάλ Κινηματογράφου για την Αναπηρία

Το Φεστιβάλ Κινηματογράφου για την Αναπηρία επιστρέφει για 2η συνεχόμενη χρονιά, αναβαθμισμένο και εμπλουτισμένο. Το φεστιβάλ που αποτελεί μια πρωτοβουλία του Center For Social Innovation - CSI, ενόψει της Παγκόσμιας Ημέρας Ατόμων με Αναπηρία (3 Δεκεμβρίου), θα πραγματοποιηθεί την Παρασκευή 2 και Σάββατο 3 Δεκεμβρίου 2022, στο Θέατρο Πόλης - ΟΠΑΠ στη Λευκωσία. Στο πλαίσιο του φεστιβάλ θα προβληθούν πέντε ταινίες διαφορετικών κινηματογραφικών ειδών. Ρεαλισμός

και φαντασία, βιογραφίες και fiction, ιστορίες για ανθρώπους που αποφάσισαν να δώσουν τη δική τους μάχη και να υπερβούν τα κοινωνικά στεγανά να την αναπηρίας τους. Το φεστιβάλ πραγματοποιείται αφιλοκερδώς στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών προγραμμάτων Front Winners και Restoring Respect through Music Education/ RRME (Erasmus+) στις κοινοπραξίες των οποίων το Center For Social Innovation συμμετέχει από την Κύπρο. **Θέατρο Πόλης ΟΠΑΠ, Λευκωσία, 2 και 3 Δεκεμβρίου 2022.**

ΕΚΘΕΣΗ

Ατομική έκθεση Ανδρέα Καρούσιου στην Γκλόρια

Η Γκαλερί Γκλόρια παρουσιάζει την πέμπτη ατομική έκθεση του Ανδρέα Καρούσιου. Τα έργα που θα παρουσιάσει αποτελούν μια δουλειά που ευδοκίμει μέσα από συναισθήματα, μνήμες και ψυχικές διαθέσεις. Στη νέα ατομική του έκθεση θα παρουσιάσει πάνω από 70 έργα διαστάσεων 35x50 cm με θέμα την εμπνευσμένα από την φύση, τον παλμό της ζωής και τις τέσσερεις εποχές. Τα ζωντανά έντονα χρώματα εναλλάσσονται με απαλές παστέλ αποχρώσεις. Την έκθεση θα προλογί-

σει ο εικαστικός και καθηγητής του Πανεπιστημίου Frederick Σάββας Χριστοδουλίδης. Ο Ανδρέας Καρούσιος γεννήθηκε το 1978 στην Αθηνά. Σπούδασε στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών στη Θεσσαλονίκη στο εργαστήριο του καθηγητή Γιώργου Γκολφίνου και αποφοίτησε το 2004 με άριστα. Γκαλερί Γκλόρια, Ζήνωνος Σωζώ 3, Λευκωσία. Εγκαίνια την Τρίτη 22 Νοεμβρίου, ώρα 7:30 μ.μ. Διάρκεια έκθεσης έως 12 Δεκεμβρίου. **Πληροφορίες τηλεφωνο 22762605, www.gloriagallery.com**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Εκ | Μετάλλευση | Under | Mining: Βοά η γη

Την περασμένη Κυριακή επισκέφθηκα την έκθεση «Under | Mining Ek | Μετάλλευση» στην Καλαβασό της Λάρνακας και έφυγα κατενθουσιασμένος. Στην έκθεση εκτίθενται τα έργα δέκα καλλιτεχνών που λαμβάνουν μέρος στην έκθεση των Κλίτσας Αντωνίου (Κύπρος), Trevor Borg (Μάλτα), Vince Briffa (Μάλτα), Ελίνας Ιωάννου (Κύπρος), Μελίτας Κούτα (Κύπρος), Βασίλη Ψαρά (Ελλάδα), Lara Salmon (ΗΠΑ), Κωνσταντίνου Ταλιώτη (Κύπρος), Δεόντιου Τουμπούρη (Κύπρος) και Αντώνη Βολανάκη (Ελλάδα), με επιμελητές τους δρα Γαβριήλ Κουρέα (Κύπρος), Herman Bashiron Mendolicchio (Ιταλία) και Γιώργο Λάζογλου (Κύπρος).

Οι δέκα καλλιτέχνες με τα πολύ διαφορετικά τους έργα όντως αποτύπωναν αυτό που το δελτίο Τύπου της έκθεσης ανέφερε, την ιστορία, τη μνήμη και τον κοινωνικοπολιτισμικό και περιβαλλοντικό αντίκτυπο της μετάλλευσης στην Κύπρο, πράγμα όχι αυτονόητο για πολλές εκθέσεις, όπου τα έργα όταν τα βλέπεις είναι τόσο ερμητικά, που το δελτίο Τύπου είναι σαν να αφορά κάτι άλλο, ή που εσύ ο αδαής δεν καταλαβαίνεις.

Η έκθεση κατά κάποιο τρόπο έτεμνε την Καλαβασό, αφού τα έργα παρουσιάζονταν σε διάφορες τοποθεσίες της κοινότητας, όπως στον παλιό αστυνομικό σταθμό, στον παλιό νερόμυλο, στον παλιό ελαιόμυλο, στο τζα-

μι της Καλαβασού, στο μουσείο της κοινότητας. Οι δέκα συμμετέχουσες και συμμετέχοντες στην έκθεση με τα έργα τους, εκτός από την παρουσίαση της μεταλλευτικής ιστορίας του τόπου, άλλοτε διά της πλαγίας οδού και άλλοτε απευθείας, έθεταν επί τάπητος και το ζήτημα της βίαιης και μαζικής ανθρώπινης παρέμβασης στα σπλάχνα της γης, χρησιμοποιώντας αρχειακό υλικό και πολυμεσικές εγκαταστάσεις.

Κάθε σημείο της κοινότητας που φι-

λοξενούσε έργα της έκθεσης γινόταν μικρο-τόπος, όπου ο επισκέπτης μπορούσε σε δεύτερη στάση, να υφάνει και τη μικρο-ιστορία του μεγάλου τόπου, της Καλαβασού, και φυσικά του μεγαλύτερου τόπου, της ίδιας της Κύπρου, να αντικρίσει τα κτίσματα, ενδεχομένως με τα έργα των εικαστικών, και με άλλο μάτι, να ακούσει και να διαβάσει τα έργα, έχοντας στο μυαλό του τον άνθρωπο, τον άνδρα και τη γυναίκα, που έζησε στα μεταλλεία, που εργάστηκε σε αυτά, που με αφανή τρόπο τα στήριξε και πόνεσε από αυτά, όπως η ίδια η γη, άλλωστε πολλάκις το έχουμε ισχυριστεί, άνθρωπος είναι ο τόπος. Όλες οι δουλειές των δημιουργών είχαν αυτά τα πολλαπλά επίπεδα που δεν χρειάζονται ιδιαίτερη εντρύφηση στα κιτάπη της σύγχρονης τέχνης για να σου μιλήσουν. Με πολύ ενδιαφέρον δε θα μπορούσε ο επισκέπτης να τα συνδέσει μεταξύ τους, να τα ενώσει, κι ως βρίσκονταν σε διαφορετικές τοποθεσίες... Το καπακλί, οι συνταγές, οι ιστορίες των μεταλλωρύχων, οι απώτερες μνήμες της μεταλλευτικής εργασίας, όλα τα έργα συνυφαίνουν ένα μωσαϊκό, και αυτό στον ανοικτό επισκέπτη γίνεται εύκολα αντιληπτό, θεωρώ. Σαφώς και υπήρχαν και πιο εσωστρεφείς δουλειές, που σε καλούσαν όμως να τις εξηγήσεις, σε οδηγούσαν να θες να τις διαβάσεις, κοιτώντας τες περισσότερο

ίσως, μυστήριο άλλωστε είναι και η ίδια η γη. Προσωπικά, αργά το απόγευμα η κραυγή από το φιλμ Arliki Cu της Lara Salmon, στον Αστυνομικό Σταθμό, με συντάραξε, «έκείκραγε και εκ ρυττε» η γη, εις ώτα μη ακουδόντων!

Εν ολίγοις η έκθεση Ek | Μετάλλευση | Under | Mining ήταν μία εξαιρετική εικαστική πρόταση, που πολύ όμορφα έδωσε με το Πρόγραμμα Πολιτιστικής Αποκεντρώσεως του υφυπουργείου Πολιτισμού. Τέτοιες δράσεις πολιτισμού έχει ανάγκη η ύπαιθρος, και όχι κάθε λογής πολυκαρισιμένο φεστιβάλ. Με τέτοιες προτάσεις η ύπαιθρος θα αναζωογονηθεί, θα γίνει πόλος έλξης για τον «αστό», που θα θαλάσσει να κάνει κάτι διαφορετικό. Έτσι, τα πολλά και συνθώς κλειστά μουσεία των κοινοτήτων θα αποκτήσουν επιτέλους λόγο υπέρβασης και θα δικαιολογηθούν και οι πολλές χιλιάδες ευρώ που δαπανήθηκαν για να δημιουργηθούν. Αυτό το πρόγραμμα Πολιτιστικής Αποκεντρώσεως στην Κύπρο, τη διαιρεμένη Κύπρο μπορεί να σταθεί και να λειτουργήσει, διότι οι αποστάσεις είναι διαχειρίσιμες, οι πόροι που χρειάζονται δεν είναι τεράστιοι, εδώ θα πρέπει τα συναρμόδια υπουργεία Εσωτερικών, Παιδείας και Εργών να έρθουν συμπαράστατες του υφυπουργείου Πολιτισμού.

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Μια μαύρη πέτρα πίσω από τις θημωνιές

Η Ελλάδα πίσω από τις θημωνιές ή μήπως η Ελλάδα μέσα σε ένα μικροαστικό δι-αμέρισμα κάπου στα Πατήσια. Ίσως και να συμπληρώνουν η μια την άλλη. Διαφορετικές μεταξύ τους οι δυο ελληνικές ταινίες που διακρίθηκαν στο φετινό 63ο Διεθνές Φεστιβάλ, μάλλον αιφνιδίασαν με τον αριθμό των επιμέρους βραβείων που συγκέντρωσαν, μαζί με την αγάπη και την αναγνώριση του κοινού. Η πρώτη, της Ασημίνας Προέδρου («Πίσω από τις θημωνιές»), γυρισμένη στη λίμνη Δοϊράνη, στη μεθόριο της χώρας μας με τη Βόρεια Μακεδονία, η δεύτερη του Σπύρου Ιακωβίδη («Black stone»). Νέοι δημιουργοί και οι δυο, υπογράφουν τις πρώτες μεγάλου μήκους ταινίες τους.

Ανήκουν στην ίδια γενιά, γύρω στα 40 (συν/ήλην), και το βλέμμα τους στην ελληνική πραγματικότητα, είτε διαχειρίζονται ένα κοινωνικό δράμα (Α. Προέδρου) είτε μια σάτιρα, κωμωδία και κοινωνικό σχόλιο παράλληλα («Black stone»), είναι ευθύ, ακριβές, σχεδόν ντοκιμαντερίστικο, χωρίς η σκληρότητα των γεγονότων να εμποδίζει τα τρυφερά συναισθήματα. Αντιλαμβάνονται, και οι δυο, την πολυπλοκότητα των ανθρώπων και των συμπεριφορών, τίποτα δεν είναι μονοδιάστατο και άκαμπτο.

Η οικογένεια είναι ο πυρήνας. Στις «Θημωνιές» παρακολουθούμε την ίδια ιστορία μέσα από τρεις οπτικές, του πατέρα, αγρότη και ψαρά, ο οποίος λόγω χρεών αρχίζει να διακινεί παράνομα μετανάστες, της συζύγου του, που είναι θρησκούμενη και φροντίζει την εκκλησία του χωριού, ως έμπιστη του παπά, και της κόρης, η οποία προσπαθεί να ορίσει τη ζωή της μέσα σε ένα ελεγκτικό / υπερπροστατευτικό περιβάλλον. Γύρω τους, η τοπική μικροκοινωνία, καφεενία, μπορούξήδικα, μυστικά και ψέματα, παραβατικότητα και κυνισμός. Οι συντεταγμένες της ταινίας, σύμφωνα με τη σκηνοθέτιδα: «Βρισκόμαστε στο 2015, υπάρχει ένα μεταναστευτικό κύμα προς τη Βόρεια Ευρώπη και στην ιστορία που αφηγούμαστε μετανάστες προσπαθούν να περάσουν μέσω της λίμνης».

Στο «Black stone» περιγράφεται η ιστορία μιας μάνας χήρας με δύο γιους, ο πρωτότοκος είναι δημόσιος υπάλληλος και ο μικρότερος ανάπηρος. Ο δημόσιος υπάλληλος, εκείνος που συντηρεί την οικογένεια, μια μέρα εξαφανίζεται. Η μητέρα του τον ψάχνει παντού, δεν μπορεί να επιβιώσει οικονομικά χωρίς τον γιο. Ένα κινηματογραφικό συνεργείο τους κτυπάει την πόρτα και αρχίζει να τους ακολουθεί αποτυπώνοντας με την κάμερα αυτή την αναζήτηση. Η μάνα (Ελένη Κοκκίδου) εξαρχής τους αποδίδει την ιδιότητα ενός τηλεοπτικού συνεργείου που θα βοηθήσει στην ανεύρεση του εξαφανισμένου. Τα ευτράπελα δεν επισκιάζουν την ουσία, δεν υποβαθμίζουν την τραγικότητα των συνθηκών.

Και στα δύο σπίτια, του χωριού και της πόλης, τα εικονίσματα, το αναμμένο καντήλι και η διακόσμηση με σεμέν είναι κυρίαρχα. Όπως και η μπτρικη φιγούρα (στις «Θημωνιές», η Λένα Ουζουνίδου). Μια Ελλάδα που παρέρχεται, που ανήκει οριστικά στον περασμένο, τον 20ό, αιώνα, που σε όλους κάτι θυμίζει, κάτι ανασύρει, αλλά είναι μια σε αποδρομή, με βραδύτερο ρυθμό στην επαρχία, με καλπάζοντα στις πόλεις. Κι αυτή «διασώζεται» μέσα από το βλέμμα δυο νέων ανθρώπων. Έχει τη σημασία του. Η θρησκευτική πίστη, όπως εκφράζεται σιωπηλά και τελετουργικά, η αισθητική των σπιτιών, μικρών μονοκατοικιών ή διαμερισμάτων. Μπορεί να σαρώνεται από τις ταχύτατες αλλαγές, παραμένει όμως ως χαρακτηριστικό μιας εποχής και των οικογενειακών δεσμών της. Γονείς, γιαγιάδες και παππούδες, θείες και θείοι, φτωχοί ή κάπως ευκατάστατοι, που βρίσκονται στη δύση του βίου τους, αποχωρούν σιγά σιγά, παίρνοντας μαζί και τον κόσμο τους: μικρά μπιμπελό, σεμέν, κεντήματα, υφάνσεις, νήματα και χρώματα, γεμάτα μνήμες, όχι άδεια κελύφη.

Τοποθετώντας σε απόσταση παρατήρησης τις δυο ταινίες (δεν κάνουμε κριτική αποτίμηση αλλά πραγματολογική διαπίστωση), εστιάζουμε στις κοινές αναφορές των δυο, διαφορετικών μεταξύ τους, δημιουργών: στις μητέρες που κινούν τα νήματα ακόμη κι αν μοιάζουν αθώοματα της μοίρας, αδύναμες ή παραγκωνισμένες, και στα σπίτια που διαφεντεύουν εκεί όπου η βασιλεία της μάνας είναι αναγκαία για να συντηρεί η καθημερινότητα το σχήμα της και η οικογένεια την, ελάχιστη δυνατή, συνοχή της. Στο καλό και στο κακό.

Υποχρέωσή μας η υπεράσπιση των θεσμών

Η ιστορικός και συγγραφέας Λένα Διβάνη, με αφορμή την παρουσία της στο Limassol Book Fair, στη Λεμεσό, μιλάει στην «Κ»

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Η συγγραφέας και ιστορικός Λένα Διβάνη θα βρεθεί στις 26 Νοεμβρίου το πρωί στην κεντρική σκηνή του Limassol Book Fair, ανοίγοντας τις εκδηλώσεις του φεστιβάλ βιβλίου στην πόλη της Λεμεσού. Με αυτή την ευκαιρία μιλήσαμε με την κα Διβάνη, η οποία λέει: «Το ότι έγινα ιστορικός και συγγραφέας είναι τελικά οι δύο όψεις της ίδιας ανάγκης: να καταλάβω σαν επιστήμονας και μετά να αφηγηθώ λογοτεχνικά τις ιστορίες των ανθρώπων, τα σκοτάδια και το φως τους». Η κα Διβάνη αναφέρει επίσης πως το βασικό συστατικό της καλής παιδείας είναι η συνειδητή απόφαση της κοινωνίας και συνεπώς της Πολιτείας ότι η παιδεία είναι το μοναδικό «εργαλείο» που διαθέτει για να μετατρέψει τους υπηκόους σε πολίτες.

–Κυρία Διβάνη, πώς ο ιστορικός γίνεται λογοτέχνης; Σε εσάς ποιο από τα δύο υπερτερεί;

–Σας εξομολογούμαι κάτι που ξέρουν από πρώτο χέρι όλοι οι δικοί μου: Από μικρό παιδί παρατηρώ προσεκτικά τον κόσμο γύρω μου, στην αρχή τον μικρόκοσμο του σπιτιού μου, μετά τους γείτονες και τους συμμαθητές μου, κάθε άνθρωπο που συναντούσα. Αγωνιούσα να καταλάβω την ανθρώπινη συνθήκη, γιατί κάνουμε ό,τι κάνουμε, γιατί λέμε ψέματα, τι φοβόμαστε. Τα παρατηρούσα και τα έγραφα. Με αφέλεια απελπιστική στην αρχή, καλύτερα στη συνέχεια. Το ότι έγινα ιστορικός και συγγραφέας είναι τελικά οι δύο όψεις της ίδιας ανάγκης: να καταλάβω σαν επιστήμονας και μετά να αφηγηθώ λογοτεχνικά τις ιστορίες

«Οι γυναίκες είναι εξαφανισμένες από την ιστορική αφήγηση σαν να μην υπήρξαν ποτέ, σαν να μην προσέφεραν τίποτα. Κλασικό παράδειγμα η Μαντιό Μαυρογένους».

των ανθρώπων, τα σκοτάδια και το φως τους.

–Ποιο είναι το συστατικό της καλής παιδείας, και πόσο απαιτείται από τη γενικότερη εκπαιδευτική συνταγή που ακολουθείται στην Ελλάδα;

–Ένα είναι το βασικό συστατικό: η συνειδητή απόφαση της κοινωνίας και συνεπώς της Πολιτείας ότι η παιδεία είναι το μοναδικό «εργαλείο» που διαθέτει για να μετατρέψει τους υπηκόους σε πολίτες. Αυτό σημαίνει ότι θα επενδύσει πολλά σ' αυτήν εφόσον είναι η βαριά μας βιομηχανία. Τέτοια επένδυση δεν έγινε ποτέ. Οι δάσκαλοι είναι υποεκπαιδευμένοι, οι μέθοδοι παλιακές, τα σχολικά κτήρια σε κακή κατάσταση, τα προβλήματα χρονίζοντα. Λόγια λέμε πολλά αλλά βλέπετε εσείς καμιά σοβαρή επένδυση;

–Οι γυναίκες στην ιστορική αφήγηση και καταγραφή ως σημαίνοντα ιστορικά υποκείμενα έχουν βρει τη θέση τους;

–Ασφαλώς όχι. Οι γυναίκες είναι εξαφανισμένες από την ιστορική αφήγηση σαν να μην υπήρξαν ποτέ, σαν να μην προσέφεραν τίποτα. Κλασικό παράδειγμα η Μαντιό

«Το βασικό συστατικό της καλής παιδείας είναι η συνειδητή απόφαση της κοινωνίας και συνεπώς της Πολιτείας ότι η παιδεία είναι το μοναδικό “εργαλείο” που διαθέτει για να μετατρέψει τους υπηκόους σε πολίτες» λέει στη «Κ» η ιστορικός και συγγραφέας Λένα Διβάνη.

Μαυρογένους, η αριστοκράτισσα που έδωσε ανιδιοτελώς την τεράστια προίκα της για την επανάσταση, όταν σχεδόν όλοι οι παίκτες ήθελαν να κερδίσουν κάτι. Η ιστοριογραφία της εποχής την έβγαλε τρελή και ουδέποτε τιμήθηκε. Τα τελευταία χρόνια –κυρίως από τις γυναίκες ιστορικούς– αρχίζει ν' αλλάζει αυτό αλλά έχουμε πάρα πολύ δρόμο μπροστά μας

–Τι σημαίνει η έννοια δημοκρατική κοινωνία για εσάς; Υπάρχουν όρια σε ό,τι αφορά τις ελευθερίες μας;

–Δημοκρατική κοινωνία είναι αυτή που σέβεται τους θεσμούς της και τους προφυλάσσει σαν το άγιο δισκοπότηρο. Οι απλοί πολί-

τες, εμείς, δεν έχουμε άλλο στήριγμα, τους θεσμούς έχουμε. Φυσικά υπάρχει όριο στα δικαιώματά μας: Οι υποχρεώσεις μας. Και η πιο θεμελιώδης υποχρέωσή μας είναι η υπεράσπιση των θεσμών που σήμερα απειλούνται από παντού. Η εικόνα του άναρχου πλήθους που άλωσε τόσο εύκολα και τόσο τρομακτικά το Καπιτώλιο δεν με αφήνει να κοιμηθώ...

–Σε ποιο στάδιο είμαστε διεθνώς στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων; Οπισθοδρομούμε ίσως εξαιτίας των διεθνών εξελίξεων;

–Είμαστε σ' ένα περίεργο στάδιο. Από τη μια μεριά ομάδες κάποτε και επί αιώνες περιθωριο-

ποιημένες (οι γυναίκες, η ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα, οι Ρομά κ.λπ.) βγήκαν στο φως και αποκτούν τη φωνή τους σιγά σιγά. Σ' ένα παράλληλο σκοτεινό σύμπαν βέβαια οι πολίτες είναι στο έλεος των παρακολουθήσεων, της ανεξέλεγκτης κατάχρησης των προσωπικών δεδομένων τους, των fake news, της ύπουλα κατευθυνόμενης ψήφου. Αυτά στην Ευρώπη και την Αμερική, δηλαδή στον πρώτο κόσμο. Στον δεύτερο και στον τρίτο να μην το συζητάμε καλύτερα: Στην Τουρκία –ας πούμε– σχεδόν όλοι οι συνάδελφοι πανεπιστημιακοί που μιλάνε ελεύθερα είναι στη φυλακή...

–Τι έχετε κρατήσει από τις ταξιδιωτικές σας εμπειρίες; Όταν επιστρέψετε στην Ελλάδα, απογοητεύεστε...;

–Έχω κρατήσει όλα τα αρώματα και τα χρώματα αλλά κάθε φορά που επιστρέφω στη χώρα που με γέννησε είμαι ευγνώμων. Ταξιδεύω πολύ στον τρίτο κόσμο ξέρετε, ακουμπάω την έσχατη φτώχεια, μυρίζω τη σαπίλα, βλέπω την απελπισία ανθρώπων καταδικασμένων. Τότε βάζω τα δικά μας προβλήματα εκεί που ανήκουν: είναι μάλλον πολυτελή προβλήματα του πρώτου κόσμου, των τυχερών της γεωγραφίας.

–Τα τελευταία δύο χρόνια είχαμε δύο σημαντικές επετείους, αυτή της Επανάστασης του 1821 και της Μικρασιατικής Καταστροφής του 1922, ως κοινωνία και ως Πολιτεία, τα συζητήσαμε επαρκώς ή παραμείναμε στις ίδιες ανακυκλούμενες θεωρίες;

–Κάποια βήματα έγιναν, δεν μπορώ να το αρνηθώ αυτό. Όμως ως το παραδεχτούμε: Ο ελληνοσμός δεν έχει καθόλου καλή σχέση με

την αυτογνωσία. Αγαπάει την αυταπάτη, τις φρούδες ελπίδες, τη συνωμοσιολογία. Συχνά παρουσιάζει και ανησυχητικά δείγματα παραλήρηματος μεγαλείου συνδυασμένα παραδόξως με αυτοοικτιρισμό, το περίφημο σύνδρομο ανωτεροκατωτερότητας! Πώς να ανθίσει το γνῶθι σ' αυτόν σε τέτοιο πλαίσιο;

–Πώς θα χαρακτηρίζατε την ελληνική εξωτερική πολιτική διαχρονικά; Ήταν μία τομή η «λύση» του Μακεδονικού;

–Ήμουν πάντα υπέρ της λύσης του Μακεδονικού και υπέρ των λύσεων γενικά. Κάτι θα πάρεις, κάτι θα χάσεις αλλά θα λυθεί το πρόβλημα και ο λαός θα ζήσει πιο ομαλά. Τα προβλήματα, οι διαμάχες που χρονίζουν στο τέλος σαπίζουν. Κάποιοι πολιτικοί και κάποιοι επιχειρηματίες μόνο ωφελούνται από τη διαιώνιση αυτή. Άλλοι φοβούνται να πάρουν την ευθύνη και άλλοι επωφελούνται από το κλίμα διχασμού. Δεν θέλω να λέω μεγάλες κουβέντες αλλά όλα αυτά εμένα μου μυρίζουν εθνική αδιαφορία, για να μην πω εθνική μειοδοσία...

–Με το κυπριακό πρόβλημα έχετε ασχοληθεί; Ως ζήτημα διεθνούς νομιμότητας πώς το κρίνετε;

–Δεν έχω ασχοληθεί ερευνητικά με το Κυπριακό αλλά το παρακολουθώ, πάντα είχα τα μάτια και την καρδιά μου στην Κύπρο. Ως ιστορικός αυτό που βλέπω είναι πως κάθε λύση είναι χειρότερη από την προηγούμενη. Δεν πρέπει να το αφήσετε να μολύνει τη δημοσία και την ιδιωτική ζωή σας εις τους αιώνες των αιώνων. Το νησί πρέπει να ξαναγίνει χρυσοπράσινο φύλλο ριγμένο στο πέλαγο κι όχι φύλλο που σαπίζει στο χώμα.

ταξίδια

Οι καρποί της
φθωοπωρεώς γης

ΟΡΕΙΝΗ ΑΧΑΪΑ
ΠΗΛΙΟ
ΠΑΡΝΩΝΑΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ
27/11

ΟΙΝΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ • ΛΟΝΔΙΝΟ • ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΜΕΞΙΚΟΥ • ΝΟΤΙΑ ΚΟΡΕΑ

Ο ελληνικός ψίθυρος του Τζορτζ Μάικλ

Η περίπλοκη σχέση του μεγάλου ποπ σταρ με τον πατέρα του Τζακ από το... Πατρίκι της επαρχίας Αμμοχώστου στην Κύπρο

Του ΠΑΥΛΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Ο **Τζορτζ Μάικλ** όταν ήταν παιδί δεν άντεχε τα ελληνικά τραγούδια που άκουγε ο πατέρας του, Τζακ. Ο Τζακ είναι Ελληνοκύπριος. Το πραγματικό του όνομα είναι Κυριάκος Παναγιώτου. Ήταν ένας φτωχοδιάβολος που στα 17 του, το 1953, έφυγε από το Πατρίκι, χωριό έξω από την Αμμόχωστο, και πήγε στο Λονδίνο. Ψηλός, ξύπνιος, φωνακλός, άρχισε να δουλεύει σε εστιατόρια. Παντρεύτηκε την Αγγλίδα Λέσλι Χάρισον, άνοιξαν το δικό τους ρεστοράν, έκαναν τρία παιδιά, τη Γιόντα, τη Μέλανι και τον Τζορτζ. Όπως κάθε Έλληνας πατέρας, έτσι και ο Τζακ προόριζε τον μοναχογιό, τον Γιώργο-Κυριάκο, τον μικρό Γιογκ, για διάδοχό του.

Ο διάδοχος, που γεννήθηκε στις 25 Ιουνίου 1963, δεν είχε το αντρίλίκι που οι πατεράδες της εποχής περίμεναν να εκδηλώσουν τα αγόρια τους ήδη από την κούνια. Ήταν θηλυπρεπής και αυτό τάραζε τον Τζακ. Τον πήγε με το ζόρι να μάθει μποξ, αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Όχι ότι ο Τζορτζ δεν προσπάθησε να γίνει ο γιος που θα ήθελε ο πατέρας του. Στα 12 έκασε την παρθενιά του με ένα κορίτσι. Όπως έλεγε αργότερα, η εμπειρία ήταν τόσο ενοχλητική που δεν ξαναέκανε σεξ μέχρι τα 16 του, όταν ξεμύτισε στα «στέκια». Ο Τζακ δεν ήταν αφεληής. Εβλεπε και καταλάβαινε. Κάθε τρεις και λίγο πετούσε ομοφοβικές κοτσάνες. «Τι; Σου αρέσει η ποπ; Αυτοί είναι όλοι η...s!».

Στον Γιώργο-Κυριάκο άρεσε πολύ η ποπ. Δεν του άρεσαν ο Τσιτσάνης, ο Καζαντζίδης και ο Πάνος Γαβαλάς, που έβαζε τέρμα ο πατέρας στο πικάπ. Ελληνικά έμαθε λίγα. Μήπως όμως κάποια

με το συγκρότημα που έφτιαξε, τους Wham!, τότε δεν τσιγκουνεύτηκε τα μπράβο. Δεκαπέντε χρόνια μετά, το 1998, ο Τζορτζ συνελήφθη να βολτάρει στις δημόσιες τουαλέτες του Μπέμπερλι Χιλς. Λίγες ώρες αργότερα συγκεκριώθηκαν κάμερες έξω από το σπίτι του για να τον φιλμάρουν όταν θα έβγαине από την πόρτα. Η μεγαλύτερη αγωνία του ήταν τι θα έλεγε ο πατέρας του. Όταν ο Τζακ άνοιξε την τηλεόραση και είδε να δείχνουν ζωντανά το σπίτι του παιδιού του στις ειδήσεις, του τηλεφώνησε και του είπε: «Βγες έξω και πες τους να πάνε να γ...». Ο Τζορτζ αντιμε-

«Αυτό που σε κάνει σταρ είναι όλα αυτά που σου λείπουν», είπε το 1998. «Είναι όλα αυτά τα αισθήματα που έχεις όταν νιώθεις ότι δεν αξίζεις αρκετά».

Συναυλία στο Μάντσεστερ τον Νοέμβριο του 2006. Τα τελευταία χρόνια, οι καταχρήσεις τον είχαν καταβάλει.

Το 1985, οι Wham! έγιναν το πρώτο δυτικό συγκρότημα που εμφανίστηκε στην Κίνα και μετά διαλύθηκαν.

ελληνικά μοτίβα κρύβονται στη μουσική που έγραψε αργότερα; Ας παραμείνουμε προς το παρόν στα παιδικά του χρόνια. Μεταξύ άλλων, δεν του έλειψε το ξύλο. Ήταν η πατρική τιμωρία για τις αταξίες.

Όλα αυτά αναφέρονται στην εκτενή βιογραφία του Αμερικανού Τζέιμς Γκάβιν για τον Τζορτζ Μάικλ με τίτλο «A Life» («Μια ζωή») και είναι αρκετά για να πειστούμε ότι ένας από τους μεγαλύτερους ποπ σταρ της εποχής μας μεγάλωσε με έναν παραδοσιακό Έλληνα πατέρα. Η παιδική ηλικία του τον στάμπαρα με συναισθήματα ενοχής και μίσους κατά του εαυτού του, αλλά και με τη βαθιά επιθυμία να κερδίσει μέσα από τον θαυμασμό των άλλων κάτι που να μοιάζει με την αγάπη του πατέρα. Αυτό το ψυχικό υλικό δυνάμωσε τις φιλοδοξίες, αλλά όσο περνούσαν οι δεκαετίες έγινε βαρίδι που τον τράβηξε στην αυτοκαταστροφή. «Αυτό που σε κάνει σταρ είναι όλα αυτά που σου λείπουν», είπε το 1998. «Είναι όλα αυτά τα αισθήματα που έχεις όταν νιώθεις ότι δεν αξίζεις αρκετά».

Ο πατέρας μπορεί να του έλεγε όταν ήταν μικρός «δεν μπορείς να τραγουδήσεις, πάψε επιτέλους να ασχολείσαι», αλλά μόλις είδε ότι έγινε σούπερ σταρ

τόπισε έξυπνα το σκάνδαλο. Κυκλοφόρησε το σινγκλ «Outside» («Έξω»). Το τραγούδι συνδυάζει τον αυτοσαρκασμό και την αποδοχή της ταυτότητας με τη διακωμώδηση της ασυντόνιστης σεξουαλικότητας.

Ας επιστρέψουμε στο 1978. Ο Τζακ, παρά τις χοντράδες που έλεγε, άφηνε τον γιο του να κάνει πρόβες στο σπίτι μαζί με τον Αντρίου Ριτζλέρ, το παιδί που εξελίχθηκε στο έτερον ήμισυ των Wham!. Ο Αντρίου ήταν το αντίθετο του Τζορτζ. Δεν είχε ταλέντο, αλλά δεν του καίγόταν καρφί. Ήθελε να γίνει σταρ και θα γινόταν σταρ ο κόσμος να χαλάσει. Γνωρίστηκαν το 1975 στο σχολείο στο Bushey του Hertfordshire, μικρή πόλη στις παρυφές του βορειοδυτικού Λονδίνου, όπου είχαν μετακομίσει οι Παναγιώτου. Ο Τζορτζ ήταν 12 χρόνων και δυσκολευόταν στο νέο περιβάλλον. Οι δάσκαλοι έβαλαν τον συνομήλικο Αντρίου, που είχε καλώςήνη και αυτοπεποίθηση, να βοηθήσει τον νεοφερμένο να προσαρμοστεί. Το 1981 ίδρυσαν τους Wham! και το 1983

έκαναν παγκόσμια επιτυχία με το «Club Tropicana».

Τα Χριστούγεννα του 1984 κυκλοφόρησαν το «Last Christmas», το τραγούδι-φαινόμενο που σκαρφάλωσε στο Νο 2 στη Βρετανία και από τότε παίζεται ασταμάτητα κάθε Χριστούγεννα. Τα Χριστούγεννα του 2021 όχι μόνο ακουγόταν ακόμη, αλλά έφτασε στο Νο 1!

Όταν έγινε διάσημος ο Τζορτζ έβγαине με την Πατ Φερνάντεζ, η οποία είχε δουλέψει βοηθός

του Μπίι Τζορτζ. Πήγαιναν στα κλαμπ της μόδας στο Λονδίνο. Η Πατ ήξερε για τον Τζορτζ, αλλά αυτό δεν την εμπόδιζε να τον ερωτεύεται στ' αλήθεια. Ο Τζορτζ δεν ανταποκρίθηκε. Το ειδύλλιο ήταν μόνο για τα μάτια του κόσμου. Σε μια εποχή που ακόμη και ο Ελτον Τζον ήταν παντρεμένος με γυναίκα (χώρισε το 1988) ποιος μπορεί να κατηγορήσει έναν πιστωτικά για μια στιγμή σκέψη; Κάπως έτσι, με διάφορα κορίτσια στο πλευρό του, πέρασε ο καιρός. Το 1985 οι Wham! έγιναν το πρώτο δυτικό

συγκρότημα που εμφανίστηκε στην Κίνα και μετά διαλύθηκαν.

Ο Τζορτζ ξεκίνησε σόλο καριέρα. Το 1987 κυκλοφόρησε το άλμπουμ «Faith» με το σινγκλ «I Want your sex», που αρχικά το BBC Radio1 το έπαιζε μόνο τις βραδινές ώρες λόγω των προκλητικών στίχων. Οι πωλήσεις του «Faith» ξεπέρασαν τα 25 εκατομμύρια. Σε μια εποχή που η πορνογραφία, η αυτοπροσωπογραφία απόκρυφων σημείων του σώματος και το ψυστήρι δεν είχαν ακόμη τρυπώσει μέσα στα τηλεφώνα όπως έχουν κάνει σήμερα, οι ποπ καλλιτέχνες είχαν το αποκλειστικό προνόμιο να σκα-

έλαμπε στις δημόσιες εμφανίσεις του και τότε κρυβόταν σε κάποιο από τα σπίτια του. Η σύγκρουση με τη Sony κράτησε χρόνια. Αρνούνταν να κάνει αυτές τις εξοντωτικές παγκόσμιες περιοδείες και δεν έγραφε καινούργια τραγούδια.

Μετά το 2000, κάθε τρεις και λίγο οι μπάτσοι τον έκαναν τσακωτό στα πάρκα και στις εθνικές οδούς να οδηγεί τα ξημερώματα σουρωμένους και ντρογκέ. Όταν εμφανίστηκε στο Ολυμπιακό Στάδιο στην Αθήνα, τον Ιούλιο του 2007, συγκινήθηκε από την αποθέωση που του επιφυλάξαμε, αλλά το πρόγραμμα δεν κράτησε πάνω από μία ώρα. Στα 45 του δεν είχε πολλές δυνάμεις για να αλωνίζει στη σκηνή με το «Faith» και το «Freedom». Ανάμεσα στους θεατές ήταν ο πατέρας του και οι αδελφές του.

Όπως η μητέρα του που τόσο αγαπούσε, έτσι και ο Τζορτζ πέθανε ανήμερα Χριστούγεννα, το 2016 σε ηλικία 53 ετών. Τσακώθηκε με τον φίλο του το βράδυ της παραμονής, έπεσε για ύπνο και δεν ξύπνησε. Η κηδεία έγινε τρεις μήνες μετά: άργησε να εκδοθεί το πιστοποιητικό. Η περιουσία του ξεπερνούσε τα 100 εκατομμύρια στερλίνες και οι δύο τελευταίοι σύντροφοί του, ο Κένι Γκος και ο Φαντί Φαουράζ, ο τελευταίος άνθρωπος που τον είδε ζωντανό, διεκδικούσαν μερίδιο. Πήραν ελάχιστα.

Η αιτία θανάτου έμεινε αδιευκρίνιστη, αλλά όλα δείχνουν ότι ήταν ανακοπή. Ήταν υπέρβαρος, έπινε πολύ και μάλλον η καρδιά του ήταν πολύ καταπονημένη για να αντέξει.

Η δουλειά του ποπ σταρ ανήκει στα βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα, όσο και αν αυτό

Τα Χριστούγεννα του 1984 οι Wham! (Μάικλ - Ριτζλέρ) κυκλοφόρησαν το «Last Christmas», το τραγούδι-φαινόμενο που παίζεται ασταμάτητα κάθε Χριστούγεννα.

Η δημιουργικότητά του στόμωσε από το χρήμα και τους κόλακες και ο εθισμός στο αλκοόλ και στα ναρκωτικά έφθειρε την υγεία του.

Συμμετείχε στο Live Aid, την «υπερσυναυλία» του, που είχε στόχο να μαζευτούν χρήματα για τα παιδιά της Αιθιοπίας που λιμοκτονούσαν.

ρώνουν μικρές ιστορίες με σεξ και να ανάβουν τα αϊματα στο MTV. Τα βιντεοκλίπ ήταν το Tik Tok της δεκαετίας του '80.

Το 1990 κυκλοφόρησε το «Listen Without Prejudice Vol1» και το 1996 το «Older» με το περίφημο «A Jesus to a Child». Ήθελε να γίνει αποδεκτός ως σοβαρός τραγουδοποιός και τα κατάφερε, αλλά τον σημάδεψαν δύο απώλειες, πρώτα του συντρόφου του Ανσέλμο Φιλίπα, που πέθανε από AIDS το 1993, και μετά της μητέρας του, το 1997. Η δημιουργικότητά του στόμωσε από το χρήμα και τους κόλακες, και ο εθισμός στο αλκοόλ και στα ναρκωτικά έφθειρε την υγεία του. Έγινε σχεδόν διπολικός. Πότε

ακούγεται τραβηγμένο. Τρία χρόνια μετά, πάλι Χριστούγεννα πέθανε η αδελφή του, Μέλανι. Ζούσε στο σπίτι που της άφησε ο αδελφός της στο Χάμπστεντ του Λονδίνου. Λένε ότι έφυγε από τον καμμό της. Δεν ξεπέρασε ποτέ τον θάνατο του Τζορτζ. Από όλη την οικογένεια ζουν μόνο ο πατέρας του και η μεγάλη αδελφή του, Γιόντα.

Ακόμη παίζονται τα τραγούδια που έγραψε ο ντροπαλός Γιογκ, ο χαρισματικός Τζορτζ Μάικλ. Πριν από μερικά χρόνια, δύο Αγγλοι μουσικοί παραγωγοί πήγαν για φαγητό σε ένα ελληνικό εστιατόριο στο Λονδίνο και άκουσαν μια μελαγχολική και ταξιδιάρικη μπαλάντα. Άκουσαν μια μπαλαλάικα, είπαν, αλλά μάλλον θα ήταν κλαρίνο. Συγκινήθηκαν. Τους θύμισε το θέμα με το σαξόφωνο από το «Careless Whisper». «Από αυτό εμπνεύστηκε ο Τζορτζ», έλεγαν μετά.

Μπορεί. Στον μικρό Γιογκ δεν άρεσαν τα λαϊκά του πατέρα, αλλά τα άκουγε θέλοντας και μη. Μπορεί κάποιο από αυτά να έγινε η μαγιά γι' αυτό το κομμάτι. Για τον «Απρόσχετο ψίθυρο», που εδώ και σαράντα χρόνια διατρέχει τις εποχές και ακούγεται συνεχώς από τα walkman και τα πικάπ έως τις εφαρμογές και τα κινητά.

Η εκτενής βιογραφία του Αμερικανού Τζέιμς Γκάβιν για τον Τζορτζ Μάικλ με τίτλο «A Life» («Μια ζωή»).

Η Τουρκία στα δίχτυα του αυταρχισμού

Οι συνέπειες της πολιτικής του άλλοτε «οραματιστή» Ερντογάν

DIMITAR BECHEV
Turkey under Erdogan
εκδ. Yale University Press, 2022
σελ. 280

Του **ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΠΑΠΑΡΣΕΝΟΥ**

Τι άλλαξε τόσο δραματικά και γρήγορα στην Τουρκία ώστε η χώρα που στις αρχές της δεκαετίας 2000 προβαλλόταν ως μοντέλο συνυπαρξης Ισλάμ και δημοκρατίας να υποκύψει στον αυταρχισμό, να επιλέξει τον милитарισμό και να απομακρυνθεί από τη Δύση; Ο Ντίμιταρ Μπέτσεφ, βουλγαρικής καταγωγής λέκτορας στην Οξφόρδη, στο βιβλίο του «Η Τουρκία υπό τον Ερντογάν», αναλύει τη ριζική μεταμόρφωση της Τουρκίας στην εικοσαετία που την κυβερνά ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, όταν το όραμά του για μια «Νέα Τουρκία» με μεγαλύτερο πλούτο, αυτοπεποίθηση, γόντρο και επιρροή συνοδεύθηκε από ανελευθερία, καταπίεση, πολεμοχαρή εθνικισμό και απαξίωση της Δύσης.

Το βιβλίο σκιαγραφεί τις κοινωνικές αλλαγές που διευκόλυναν την άνοδο του ισλαμιστών του κόμματος ΑΚΡ στην εξουσία το 2002 και την πορεία της χώρας, από τις αρχικές δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις και την ευημερία, με δέλεαρ την ένταξη στην Ε.Ε., στην πολιτική της «ήπιας ισχύος», τα «μπδενικά προβλήματα με τους γείτονες» και τα ανολοκλήρωτα ανοίγματα προς τους Κούρδους και Αρμένιους, μέχρι

Στο βιβλίο «Turkey Under Erdogan» αναλύεται η ριζική μεταμόρφωση της Τουρκίας κατά την εικοσαετή διακυβέρνηση Ερντογάν.

την υιοθέτηση της «σκληρής ισχύος» στην τελευταία δεκαετία με τη χρήση στρατιωτικής δύναμης στην προώθηση μιας διεκδικητικής εξωτερικής πολιτικής, όπως σε Συρία, Λιβύη και Ναγκόρνο-Καραμπάχ, και με την παγίωση της ενός ανδρός αρχής με μαζικές διώξεις αντιφρονούντων, ιδίως μετά την απόπειρα πραξικοπήματος το 2016.

Παράλληλα αναδύεται ο σταδιακός μετασχηματισμός του Ερντογάν από τον «μουσουλμάνο δημοκράτη», τον αυτοανακηρυχθέντα προστάτη του λαού από τις ιδιότητες ελίτ και του έθνους από τους εχθρούς που το περικυκλώνουν,

στον αδίστακτο ομορτιστή, που υπονομεύει συστηματικά το κράτος δικαίου και καταργεί τα θεσμικά αντίβαρα της εξουσίας, υιοθετεί τον εθνικιστικό παροξυσμό του ακροδεξιού κυβερνητικού εταίρου του και επιζητεί ηγεμονικό ρόλο από τη Μέση Ανατολή, τα Βαλκάνια, τον Νότιο Καύκασο και την Ανατολική Μεσόγειο μέχρι την υποσαχάρια Αφρική. Σύμφωνα με τις θεωρίες συνωμοσίας που ευδοκίμουν στη χώρα, η Δύση δολοφονεί κατά της Τουρκίας και οι ΗΠΑ αποτελούν τη μείζονα απειλή εθνικής ασφαλείας, γιατί αρνούνται να στηρίξουν την Αγκυρα απέναντι στους θανάσιμους εχθρούς του καθεστώτος, τον άλλοτε συνοδοιπόρο Φετουλάχ Γκιουλέν και τους «τρομοκράτες» Κούρδους της Συρίας.

Κανέναν άλλος ηγέτη μετά τον Ατατούρκ, γράφει ο Μπέτσεφ, δεν επέδειξε την τόλμη να αντιπαραταχθεί με το «βαθύ κράτος» και να εγκαθιδρύσει μια «αυτοκρατορική προεδρία». Περιγράφει πώς η Τουρκία απομακρύνθηκε σταδιακά από τη Δύση, προσέγγισε τη Ρωσία του Πούτιν λόγω Συρίας και ενέργειας, αποδίδοντας όμως μερίδιο ευθύνης και στην Ε.Ε., γιατί απέφυγε να πάρει ξεκάθαρη θέση υπέρ της ένταξης της Τουρκίας στους κόλπους της. Πιστεύει πάντως ότι, παρά τους κομψασμούς της, η Τουρκία δεν έχει καταφέρει να ικανοποιήσει τις νεοοθωμανικές βλέψεις της, θα αναγκασθεί να παραμείνει στο ΝΑΤΟ και να

Σύμφωνα με τον συγγραφέα, μολοντί οι Βρυξέλλες δυσφορούν τόσο με τον εναγκαλισμό Πούτιν - Ερντογάν όσο και με την εργαλειοποίηση του προσφυγικού και την ένταση που πυροδοτεί ο πρόεδρος της Τουρκίας εναντίον της Ελλάδας και της Κύπρου, είναι βέβαιο ότι Ε.Ε. και Τουρκία χρειάζονται η μία την άλλη.

μην κόψει τον ομφάλιο λώρο με την Ευρώπη, που παραμένει ο κύριος εμπορικός και επενδυτικός εταίρος της, ιδίως στη σημερινή οικονομική ανέχεια, παζαρεύοντας πάντως όφελμα από όλες τις πλευρές.

Στο ερώτημα πώς θα μοιάζει η Τουρκία στα επόμενα 20 χρόνια, παρότι παραδέχεται ότι η εικότολογία για το μέλλον της είναι παρακινδυνευμένη, προβλέπει ότι και χωρίς τον Ερντογάν στην εξουσία ο ερντογανισμός θα επιβιώσει, καθώς το αφήγημα της οικονομικής ανάπτυξης, της ανύψωσης του Ισλάμ στο κέντρο της δημόσιας ζωής και της ανάδειξης της Τουρκίας σε περιφερειακή δύναμη θα συνεχίσει να έχει απήχηση στο συντηρητικό εκλογικό σώμα. Όταν πάντως έλθει η ώρα της αποτίμησης της ιστορικής κληρονομιάς του Ερντογάν, ο μισός πληθυσμός θα νοσταλγεί τη «χρυσή εποχή» και ο άλλος μισός θα αισθάνεται απο

στροφή για τη σκοτεινή περίοδο βίας και αυταρχισμού. Παρά την οπισθοδρόμηση, όμως, ο συγγραφέας είναι αισιόδοξος ότι η εκκοσμίκευση και το δημοκρατικό ένστικτο έχουν ανθεκτικές ρίζες και το οριστικό διαζύγιο με τη Δύση δεν φαίνεται πιθανό. Και μπορεί μεν οι Βρυξέλλες να μη διαθέτουν πλέον την επιρροή που είχαν κάποτε στα πολιτικά πράγματα της Τουρκίας και να δυσφορούν με τη συγκρουσιακή ρητορική του Ερντογάν, τον εναγκαλισμό του με τον Πούτιν, την εργαλειοποίηση του προσφυγικού και την ένταση που πυροδοτεί στην Ανατολική Μεσόγειο εναντίον της Ελλάδας και της Κύπρου, η αναπόδραστη κατάληξη όμως είναι ότι η Ε.Ε. και η Τουρκία χρειάζονται η μία την άλλη.

Στο βάθος... ρεαλισμός

Ο Μπέτσεφ εκτιμά ότι σε δύο δεκαετίες από σήμερα η Τουρκία

θα εξακολουθήσει να αποτελεί σημαντική περιφερειακή δύναμη με παρουσία στη βόρεια Συρία και στο βόρειο Ιράκ, όμως οι φιλοδοξίες της θα μετριασθούν από μια ρεαλιστικότερη αποτίμηση των δυνατοτήτων της και των συμπεριόντων άλλων δυνάμεων στη Μέση Ανατολή. Το ίδιο ισχύει για τα Βαλκάνια, όπου η Αγκυρα δεν είναι σε θέση να υποκαταστήσει το θέλητρο της Ε.Ε., ή για τον Νότιο Καύκασο, όπου η Ρωσία εξακολουθεί να παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο. Για να μπορέσει όμως να εδραιώσει την επιρροή της, η Τουρκία πρέπει πρώτα να τακτοποιήσει τα του οίκου της, να προχωρήσει στην αποκατάσταση της δημοκρατίας και στην εξυγίανση της οικονομίας της, καταλήγει.

Ο κ. Αχιλλέας Παπαρσένος υπηρέτησε στην ελληνική πρεσβεία του Λονδίνου ως προϊστάμενος του Γραφείου Τύπου και Επικοινωνίας.

ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΚΥΠΡΟΥ

ΤΖΟΝ ΠΑΤΡΙΚ ΣΑΝΛΕΪ

ΑΜΦΙΒΟΛΙΑ

Σκηνοθεσία: **ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΡΑΟΥΖΟΣ**

Η αθωότητα είναι αρετή μόνο σ' έναν κόσμο όπου δεν υπάρχει το Κακό.

ΛΕΥΚΩΣΙΑ
Θέατρο ΘΟΚ, Κεντρική Σκηνή
Αίθουσα Εύης Γαβριηλίδης
κάθε Παρασκευή, Σάββατο στις 20:30 και Κυριακή στις 18:00

ΛΑΡΝΑΚΑ
Δημοτικό Θέατρο «Γεώργιος Λυκούργος»
Τετάρτη 14 Δεκεμβρίου 2022 στις 20:30

ΛΕΜΕΣΟΣ
Θέατρο Ριάλτο
Τετάρτη 21 Δεκεμβρίου 2022 στις 20:30

ΥΠΕΡΤΙΤΛΙΣΜΕΝΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ
9 Δεκεμβρίου 2022 (ελληνικά)
16 Δεκεμβρίου 2022 (αγγλικά και τουρκικά)

ΛΕΜΕΣΟΣ
21 Δεκεμβρίου 2022 (αγγλικά και τουρκικά)

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ / ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ
Ηλεκτρονικά στη σελίδα www.thoc.org.cy
Ταμείο Θεάτρου ΘΟΚ, τηλ. 77772717 (Τρίτη-Κυριακή 10:00-13:30 & 16:00-18:00)
ΛΕΜΕΣΟΣ: Ηλεκτρονικά στη σελίδα www.rialto.com.cy
Ταμείο Θεάτρου Ριάλτο, τηλ. 77777745

ΧΟΡΗΓΟΣ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΕΚΘΕΣΗ

Κύπρος Πάντοτνι

Γεώργιος Πολ. Γεωργίου

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ
23.11 2022_26.02 2023

Έργα που θυμίζουν, απηχούν και προσδιορίζουν αυτό που λέγεται Κύπρος: ο τόπος, ο κόσμος, το είναι της.

Χορηγός Επικοινωνίας

Επίσημος Χορηγός Αερομεταφορών

Με τη Στήριξη

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

AEGEAN
A STAR ALLIANCE MEMBER

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

leventisgallery.org |

Αναστασίου Γ. Λεβέντη 5
1067 Λευκωσία, Κύπρος, Τ. +357 22668838

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΡΙΣΙ
Εντβαρντ Μουνκ
Στο Μουσείο Ορσέ του Παρισιού συνεχίζεται έως τις 22 Ιανουαρίου η έκθεση, σε συνεργασία με το Μουσείο Μουνκ του Οσλο, που φέρνει αντιπροσωπευτικά έργα του Νορβηγού ζωγράφου (1863-1944). Εκτίθενται πάνω από 100 έργα, κυρίως ζωγραφική, αλλά και σχέδια και άλλες τεχνικές, που φανερώνουν το εύρος της καλλιτεχνικής δημιουργίας του Μουνκ. Η έκθεση θεωρείται βιογραφική, καθώς παρακολουθεί τη διαδρομή και την πολυπλοκότητα της σκέψης του.

Βασιλεία
Στέισι Τζίλιαν Αμπε
Γεννημένη στην Ουγκάντα το 1990, η Στέισι Τζίλιαν Αμπε είναι μια διεθνής εικαστικός, που έχει κατακτήσει μεγάλη φήμη με τη συμβολική, παραστατική ζωγραφική της πάνω σε θέματα ταυτότητας, μαύρων γυναικών και σύνδεσης σώματος και τέχνης. Αυτήν την περίοδο έχει οργανωθεί μεγάλη έκθεση έργων στην Ελβετία, και συγκεκριμένα στο Μουσείο Τέχνης Βόλσμπουργκ της Βασιλείας, στην οποία τα έργα της Αμπε έχουν μεγάλη δύναμη αφήγησης.

ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ
Ερμής και Ψυχή
Η Εθνική Πινακοθήκη στην Ουάσιγκτον ανακοίνωσε την απόκτηση τριών σημαντικών χαρακτικών του 1597 – ένα τρίπτυχο με θέμα την απαγωγή της Ψυχής από τον Ερμή. Πρόκειται για έργα του Ολλανδού Γιαν Μίλερ (1571-1628), που είχε διακριθεί ως χαράκτης στην καλλιτεχνική σκηνή του Χάρλεμ και στην αυτοκρατορική αυλή της Πράγας. Τα χαρακτηριστικά βασίζονται στο μαρμάρινο γλυπτό που είχε φιλοτεχνήσει σε φυσικό μέγεθος ο Αντριαν ντε Βρις το 1593.

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ
Εντουαρντ Χόπερ
Σημαντικό σημείο για τους επισκέπτες της Νέας Υόρκης είναι η έκθεση με έργα Εντουαρντ Χόπερ στο Μουσείο Ουίτνι. Η έκθεση εξερευνά τη βαθιά προσωπική σχέση του ζωγράφου με την πόλη για σχεδόν έξι δεκαετίες (1908-1967). Τα έργα, που παρουσιάζονται έως τον Μάρτιο, αποκαλύπτουν το όραμα του Χόπερ για το αστικό περιβάλλον της Νέας Υόρκης σαν μια αυτοβιογραφία, αλλά και μια τομή στην πόλη που αλλάζει.

ΕΛΣΙΝΚΙ
Μεγάλη δωρεά
Το Μουσείο Ατενέουμ του Ελσίνκι, που είναι η Εθνική Πινακοθήκη της Φινλανδίας, δέχθηκε μια σημαντική δωρεά ύψους ενός εκατ. ευρώ. Η δωρεά προέρχεται από Φινλανδό πολίτη. Τα χρήματα θα αξιοποιηθούν σε προγράμματα επέκτασης και βελτίωσης των υπηρεσιών του μουσείου προκειμένου να καταστεί διεθνούς ακτινοβολίας. «Είναι πιο συνηθισμένο να γίνονται δωρεές με μορφή έργων τέχνης», λέει η διευθύντρια του Ατενέουμ, Μάρια Σακάρι.

Γκαμπριέλε Μίντερ, «Προσωπογραφία της Άννα Ρόσλουντ» (1917).

Οι αφανείς γυναίκες ζωγράφοι του γερμανικού Μοντερνισμού

Οι αφανείς έως πρόσφατα γυναίκες ζωγράφοι του Μοντερνισμού στη Γερμανία έρχονται στην προθήκη της δημοσιότητας. Αποκτούν κοινωνική ορατότητα και οικουμενική αναγνώριση, έστω και δεκαετίες μετά την παραγωγή του έργου τους. Και στην εποχή τους ήταν γνωστές και αναγνωρισμένες στον καλλιτεχνικό κύκλο της Γερμανίας, αλλά δεν πέρασαν στη δημόσια ιστορία, δεν έγιναν μέρος μιας μεγάλης αφήγησης των ρευμάτων ιδεών και τέχνης. Η νέα έκθεση στη Βασιλική Ακαδημία Τεχνών στο Λονδίνο έχει τίτλο «Making Modernism» (Δημιουργώντας τον Μοντερνισμό) και φέρνει στο προσκήνιο ονόματα γυναικών που ήταν σκαπανείς της τέχνης στη Γερμανία και γενικότερα στον πολιτισμικό χώρο της Κεντρικής Ευρώπης στις αρχές του 20ού αιώνα. Ονόματα όπως αυτά της Πάουλα Μόντερτζον-Μπέκερ, της Κέτι Κόλβιτς, της Γκαμπριέλε Μίντερ και της Μαριάνε Βέρεφκιν έρχονται 100 και πλέον χρόνια μετά να μας μιλήσουν για ρήξεις και τομές. Η θεματογραφία ευρύτατη: αυτοπροσωπογραφία, νεκρές φύσεις, το γυναικείο σώμα, όψεις της παιδικής ηλικίας, τοπογραφίες και αστικά τοπία. Όλα συγκροτούν ένα σώμα που επανεγγράφεται με νέους κώδικες στις αρχές του 20ού αιώ-

να. Όλες αυτές οι ζωγράφοι, στις οποίες μπορούμε να προσθέσουμε τα ονόματα της Ερμα Μπόσι, της Οτίγιε Ρέιλεντερ και της Γιακόμπα φον Χέμσγκερκ, άνοιξαν δρόμους όχι αυτονόστους ούτε αναμενόμενους σε μια Γερμανία (και έναν κόσμο) που άλλαζε βαθιά από το 1900 έως το 1920. Η έκθεση στο Λονδίνο συγκεντρώνει 65 έργα, ως μια χειρονομία ευρείας γνωριμίας και εξοκείωσης με μια κληρονομιά που λίγο-πολύ είχε θαμπώσει στη μνήμη, τουλάχιστον εκτός Γερμανίας. Η Βασιλική Ακαδημία Τεχνών του Λονδίνου αναφέρεται σε αυτές τις γυναίκες καλλιτέχνιδες από τις αρχές του 20ού αιώνα, ως δημιουργούς που η ίδια η Ιστορία απέκρυψε από τον ορίζοντα. Με αυτή τη νέα δημοσιότητα, η έκθεση αποσκοπεί να καταστήσει αυτήν την κληρονομιά των σκαπανέων γυναικών του Μοντερνισμού συναφή με την ευρύτερη πολιτισμική και ιδεολογική ατζέντα του 21ου αιώνα. Ζητήματα που αφορούν το φύλο και την ταυτότητα, όσο και ζητήματα αναπαράστασης, συμπερίληψης και συνειρμών, καθίστανται σχετικά και επίκαιρα μέσα από μία διαδικασία εκ νέου ανάγνωσης της πρόσφατης ιστορική παρακαταθήκης των ιδεών και των κινημάτων τέχνης. Η έκθεση θα διαρκέσει έως τις 12 Φεβρουαρίου 2023.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Μάλλον λειτουργεί, ακόμη κι αν δεν το πιστεύεις

«Γεια σας, δρ Τάισον. Η ερώτηση που θέλω να σας κάνω... είναι αν πιστεύετε σε ένα υπερφυσικό ον όπως ο Θεός και αν υπάρχουν προοπτικές για μια μετά θάνατον ζωή». Αυτή είναι η αρχή μιας επιστολής που υπογράφει ο κύριος Γουέμπστερ Μπέικερ, απευθυνόμενος στον αστροφυσικό Νιλ ντε Γκρας Τάισον. Ο τελευταίος συγκέντρωσε σε έναν τόμο επιστολές και μηνύματα που του έχουν αποστείλει αναγνώστες των βιβλίων του, περιλαμβάνοντας τις απαντήσεις του. Ο τόμος τιτλοφορείται «Επιστολές από έναν αστροφυσικό», μόλις κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Κάκτος σε μετάφραση της Μαρίας Κωνσταντούρου και με πρόλογο του Παύλου Καστανά, δημιουργού του καναλιού Astronio.

Ο Τάισον είναι, μεταξύ πολλών άλλων, παρουσιαστής της θρυλι-

«Η ζωή δεν είναι ποτέ εύκολη. Ο θάνατος είναι ακόμη πιο δύσκολος».

κής σειράς ντοκιμαντέρ «Cosmos», την οποία είχε λανσάρει πρώτος, με τεράστια επιτυχία, ο πρόωρα χαμένος Καρλ Σέιγκαν. Στον κύριο Μπέικερ, όπως και σε όλους (και μαθητές του Δημοτικού), ο Τάισον απαντά με ευθύτητα, απλότητα, με στοργή, αλλά και χιούμορ.

«Δεν ξέρω αν υπάρχει Θεός ή όχι», γράφει στον επιστολογράφο. «Ξέρω μόνο πως οι άνθρωποι που επικαλούνται στοιχεία υπέρ του Θεού έχουν παραβλέψει την υπεροχή των στοιχείων που υπάρχουν εναντίον του».

«Η ερώτηση που θέλω να σας κάνω... είναι αν πιστεύετε σε ένα υπερφυσικό ον όπως ο Θεός και αν υπάρχουν προοπτικές για μια μετά θάνατον ζωή».

Η αστρονόμος Ελνί, πρωταγωνίστρια της «Επαφής», του μοναδικού μυθιστορήματος που έγραψε ο Σέιγκαν, επίσης δεν πιστεύει στον Θεό. Όταν ο ωραίος πάστορας, και εραστής της κάποτε, μιλάει μαζί της περί πίστες, την ακούει να λέει: «Απόδειξέ μου ότι υπάρχει Θεός». Εκείνος, σκέφτεται για λίγο, έπειτα τη ρωτάει: «Τον αγαπούσες τον πατέρα σου;» (τον οποίο έχασε όταν ήταν μικρή). «Φυσικά!» αποκρίνεται. «Απόδειξέ το», λέει εκείνος.

Δύσκολα πράγματα· ζόρικα – και πάντοτε δίκως αποδείξεις, όπως και η μετά θάνατον ζωή. (Η συγκεκριμένη επιστολή υπάγεται στην ενότητα «Ζωή & θάνατος», που ξεκινά με το μότο: «Η ζωή δεν είναι ποτέ εύκολη. Ο θάνατος είναι ακόμη πιο δύσκολος»...)

«Σημειώστε», γράφει ο Τάισον στον κύριο Μπέικερ, «πως για το μεγαλύτερο μέρος της ζωής στη Γη δεν υπήρξατε. Μια κατάσταση που συνεχίστηκε μέχρι τη γέννησή σας. Αυτό δεν είναι δύσκολο να το σκεφτείτε. Ούτε αποκαρδιωτικό είναι. Απλώς δεν είχατε καθόλου υπόσταση ή επίγνωση για σιδήριτο. Επομένως, δεν θα έπρεπε να είναι δύσκολο να αναλογιστείτε την πιθανότητα να μην είναι διαφορετική η κατάσταση του θανάτου».

Ωστόσο, προτρέπει τον Μπέικερ να προσεύχεται «καλού κακού», αναφερόμενος στον μεγάλο φυσικό Νιλς Μπορ, ο οποίος είχε ένα πέταλο στο γραφείο του. Όταν ρωτήθηκε αν πιστεύει «σε τέτοια δεισιδαιμονικά πράγματα», φημολογείται ότι απάντησε: «Μου λένε πως λειτουργεί, ακόμη κι αν δεν το πιστεύεις»...

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ*

«Ζωντανοί» στα Χανιά

Τέλος Οκτωβρίου στα όμορφα Χανιά έβλεπες ακόμη τουρίστες στους δρόμους, όμως η πόλη ακολουθούσε τους καθημερινούς φθινοπωρινούς της ρυθμούς. Βρέθηκαν εκεί καλεσμένοι ενός φροντιστηρίου Μέσης Εκπαίδευσης, στο πλαίσιο του μαθήματος που προβλέπει τη συνεξέταση γλώσσας - λογοτεχνίας και εξετάζεται πανελλαδικά. Η προετοιμασία στο φροντιστήριο κράτησε μήνες και οι μαθητές Β΄ και Γ΄ Λυκείου είχαν διαβάσει τα δύο πρόσφατα βιβλία μου, «Το τραγούδι του πατέρα» και τη «Νοσταλγία της απώλειας». Η διευθύντρια του φροντιστηρίου, φιλόλογος Ρούλα Βουράκη, με την οποία έγιναν οι επαφές διαδικτυακά, μου είχε γράψει στο μήνυμα ότι «η επιλογή των βιβλίων έγινε με κριτήρια τεχνικά, αισθητικά και ιδεολογικά, που συνομιλούν με τις οδηγίες της διδακτικής του μαθήματος και με τη διακριτική ευχέρεια που απολαμβάνει η νόμιμη φροντιστηριακή εκπαίδευση να αξιοποιεί δημιουργικά ένα ενιαίο αφηγηματικό έργο...».

Με χαρά αποδέχθηκαν την πρόταση· άλλωστε είχα να πάω στα Χανιά από τη δεκαετία του '80, όταν υπηρετούσα στο Ναυτικό και δέναμε για επισκευές στη Σούδα με το αντιτορπιλικό.

Η πρώτη συνάντησή έγινε στο γραφικό χωριό Βάμος, 25 χιλιόμετρα από τα Χανιά. Εκεί αράξαμε στο γραφικό κτήμα Αρσμαρί σε ένα ανοικτό θεατράκι ανάμεσα στις ελιές. Ιδανικό περιβάλλον, μακριά από τις κλειστές αιθουσες! Οι μαθητές και μαθήτριες κρατούσαν τα βιβλία στο χέρι, είχαν διαβάσει συγκεκριμένα διηγήματα και είχαν υπογραμμίσει πολλά σημεία για να κάνουν ερωτήσεις. Σχολίασαν με ενθουσιασμό αλλά και κριτική διάθεση, ρώτησαν για πράγματα που απείχαν δεκαετίες πριν από τη δική τους βιωματική εμπειρία. Κάποιες μάλιστα επισπράσεις ξεπερνούσαν και τις αρχικές προθέσεις του συγγραφέα, ενώ η επιμονή σε ορισμένα διηγήματα της συλλογής απέδειξε ότι τελικά ο αναγνώστης αποφασίζει τι του αρέσει περισσότερο και όχι ο συγγραφέας.

Ήταν μια θαυμάσια συνάντηση, που ολοκληρώθηκε με την

Είχα εργαστεί για πολλά χρόνια στη δημόσια εκπαίδευση, ένιωθα πάντα τον παλμό που κρύβεται πίσω από τα νέα παιδιά. Επιθυμούν να ζωντανέψει η μάθηση με κάθε δυνατό τρόπο.

Η δημιουργική σύζευξη γλώσσας και λογοτεχνίας μπορεί να ωφεληθεί με τις επισκέψεις συγγραφέων σε σχολεία, μαθητών σε βιβλιοθήκες κ.ά.

ανάγνωση του κειμένου «Το γιατρικό της αμόλυπτης λογοτεχνίας», που είχε δημοσιευθεί στην «Καθημερινή» το 2020 και συμπεριλήφθηκε στην εξέταση του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας την ίδια χρονιά. Λίγο πριν φύγουν οι μαθητές μου ζήτησαν να υπογράψω τα αντίτυπα των βιβλίων που είχαν διαβάσει, ενώ μια μαθήτριά μου πρότεινε ένα δικό της ζωγραφισμένο εξώφυλλο για το τελευταίο μου βιβλίο, που το εμπνεύστηκε κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης.

Είχα εργαστεί για πολλά χρόνια στη δημόσια εκπαίδευση, ένιωθα πάντα τον παλμό που κρύβεται πίσω από τα νέα παιδιά. Επιθυμούν να ζωντανέψει η μάθηση με κάθε δυνατό τρόπο.

Η δημιουργική σύζευξη γλώσσας και λογοτεχνίας μπορεί να ωφεληθεί με τις επισκέψεις συγγραφέων σε σχολεία, τις επισκέψεις μαθητών σε βιβλιοθήκες, τις αναγνωστικές δράσεις εντός και εκτός της σχολικής τάξης, τη δημιουργία ιστότοπων από τους ίδιους τους μαθητές με συναφή θέματα, με το άνοιγμα της λογοτεχνικής εμπειρίας πέρα από τη σχολική αίθουσα. Μα πάνω απ' όλα με την εισαγωγή ενός ολόκληρου λογοτεχνικού βιβλίου στην ύλη των Νεοελληνικών. Ένα τέτοιο βιβλίο δεν θα το πετούσαν και ενδεχομένως θα αποτελούσε τη μαγιά για τη μελλοντική τους βιβλιοθήκη.

Αυτή τη ζωντάνια την ένιωσα και στην επόμενη συνάντησή όταν, με την πρωτοβουλία της φιλόλογου και προέδρου του Συνδέσμου Φιλολόγων Χανίων, Βαρβάρας Περράκη, βρέθηκα με δύο τμήματα του 2ου ΓΕΛ Χανίων. Εκεί τα παιδιά, με ανοικτό το βιβλίο «Λογοτεχνία, Φάκελος υλικού, Δίκτυο κειμένων Γ΄ Λυκείου» διάβασαν ένα διηγήμά μου από τους «Χάρτες», που (μεγάλη η τιμή) συμπεριλαμβανόταν στην ύλη τους και αναφώνησαν με χιούμορ «ένας ζωντανός συγγραφέας!».

Γελώντας τους ανέφερα ότι στα δικά μου γυμνασιακά χρόνια δεν υπήρχε περίπτωση να βρεθεί μέσα στα κείμενα νεοελληνικής λογοτεχνίας κάποιος εν ζωή συγγραφέας. Κάποια χέρια επέμεναν στις ερωτήσεις, διέβλεπα ότι μια μέρα κάποιοι/ες σίγουρα θα γράψουν, θα είναι οι επόμενοι «ζωντανοί». Γιατί αυτό ήταν το μήνυμα και η ψυχική και ηθική ικανοποίηση: η διδασκαλία της λογοτεχνίας πρέπει να συμβάλει τόσο στη γλώσσα όσο και στη βιωματική μάθηση των μαθητών/τριών προς όφελος της κριτικής σκέψης, της συνθετικής ικανότητας και της δημιουργικής φαντασίας. Και ότι ο λογοτεχνικός κανόνας καθιερώνεται μεν από τους κριτικούς και θεωρητικούς, αλλά κατοχυρώνεται στην εκπαιδευτική διαδικασία από διορατικούς και επιμονούς καθηγητές.

Εκεί στην Κρήτη, κάτω από το διαχρονικό βάρος του Νίκου Καζαντζάκη, σκεφτήκαμε ότι πολλά πράγματα μπορούν να γίνουν ακόμη και να μεταλαμπαευτούν στις επόμενες γενιές.

* Ο κ. Θεόδωρος Γρηγοριάδης είναι συγγραφέας.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΕΝΑ ΜΠΟΛΟΝΑΣΗ

Η Ελενα Μπολονάση είναι δικηγόρος - εγκληματολόγος και φιλόλογος. Είναι καθηγήτρια σε αγγλόφωνο μεταπτυχιακό πρόγραμμα Εγκληματολογικής Ψυχολογίας και διδάσκει Εγκληματολογία, Ανακριτική και Ποινικό Δίκαιο σε ιδιωτική σχολή. Με τον «Λόφο του Ερνιόν» βραβεύθηκε από την Πανελλήνια Ένωση Λογοτεχνών. Το δεύτερο μυθιστόρημά της, «Ο λύκος μένει σπίτι» (εκδ. Ψυχογιός), κυκλοφόρησε πρόσφατα.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;
«Η Λέσχη φόνων της Πέμπτης», του Ρίτσαρντ Οσμαν και «Το Μονόγραμμα» του Οδυσσέα Ελύτη.

Ποιος ήρωας-ηρωίδα λογοτεχνίας θα θέλατε να είστε και γιατί;
Ο Σέρλοκ Χολμς για την παρατηρητικότητα του, την οξυδέρκεια και την αφοσίωση στην επίλυση των υποθέσεων.

Διοργανώνετε ένα δείπνο. Ποιους ποιητές ή συγγραφείς καλείτε, ζώντας και τεθνεώτες;
Βικτόρια Χίσλοπ, Κλαίρη Θεοδώρου, Αλκυόνη Παπαδάκη και Αντον Τσέχωφ, Κάρολο Ντίκενς, Βιρτζίνια Γουλφ.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;
Διαβάζοντας τη «Σκακιστική νουβέλα» μού προκλήθηκε το ενδιαφέρον να μάθω σκάκι.

Ποιο είναι το βιβλίο που έχετε διαβάσει τις περισσότερες φορές;
«Η Φόνισσα» του Παπαδιαμάντη.

Ποιον όρκο δίνουν τα πέντε παιδιά του ορφανοτροφείου καθώς μεγαλώνουν;
Λατάρωντας να ξεφύγουν από το ορφανοτροφείο - κολαστήριο, παλεύουν να επιβιώσουν και γίνονται μια ομάδα. Ορκίζονται να ακολουθούν χωρίς φόβο τα όνειρά τους και να μη γίνουν «τροφή στους λύκους».

Θα καταφέρουν να ξεφύγουν από το σκοτεινό παρελθόν που κρύβουν οι κλειστές πόρτες;

Πίσω από τις κλειστές πόρτες κρύβονται τα πιο ειδικά εγκλήματα. Οι πρωταγωνιστές θα αγωνιστούν να ξεφύγουν από όσα βίωσαν, όμως «η παιδική ηλικία θα τους κυνηγεί, μέχρι να τους πιάσει». Τα τραύματά και οι πληγές είναι δύσκολο να επουλωθούν και σημαντικό ρόλο παίζουν οι συνθήκες στις οποίες θα βρεθούν καθώς εξελίσσονται ως ενήλικες. Ένα παρελθόν θυματοποίησης δεν δημιουργεί πάντοτε προσωπικότητες που ασκούν βία και διαπράττουν εγκλήματα. Το αν τελικά κάποιος θα εγκληματήσει είναι ένα ζήτημα πολυπαραγοντικό. Κάποιοι από τους ήρωες θα τα καταφέρουν. Το μήνυμα του βιβλίου είναι αισιόδοξο. Ο φαύλος κύκλος της βίας μπορεί και πρέπει να σπάσει.

Κατά πόσον έχουν επηρεαστεί στη συμπεριφορά τους απέναντι στις γυναίκες τα αγόρια της ιστορίας;
Τα παιδιά αυτά, αγόρια και κορίτσια, γνώρισαν βία κάθε μορφής, φόβο, εγκατάλειψη, συναισθηματική αποστέρξη και απόρριψη. Με αυτούς τους «λύκους» παλεύουν και στην ενήλικη ζωή τους. Τα βιώματά τους ήταν καθοριστικά για τις μετέπειτα διαπροσωπικές τους σχέσεις. Κάποιοι μεταμορφώνονται σε συντρόφους - τέρατα, ενώ είναι χαρακτηριστική η δυσκολία να εκδηλώσουν, αλλά και να λάβουν αγάπη.

Επιμέλεια: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
Οι πενήντα δύο βασιλίσσες
εκδ. Α-Ω, σελ. 80

Εκείνος ο «καλός» από τους ήρωες στον «Αρχοντα των Δακτυλιδιών» τον Τόλκιν δεν είναι που αναρρώνει από μια φαρμακωμένη πληγή και στην ανάρρωσή του συμβάλλει μια απλή πνοή ανέμου; Ενός ανέμου που φθάνει στον τραυματία ανέγγικτος, προερχόμενος από καθαρότατες πηγές, από απάτητες χιονισμένες κορυφές; Από μια ανάλογα φρέσκια και ταυτόχρονα παλιά πηγή ερωτικής πλησμονής μοιάζει να καταφθάνουν, στροβιλιζόμενα σε άνεμο παραμυθιού, τα 52 ερωτικά πεζοποιήματα του Χρήστου Κανελλόπουλου. Έχουμε συνηθίσει ο έρωτας στη λογοτεχνία να είναι είτε κυρίως ερωτισμός έως πορνό είτε κυρίως συναισθημα έως μελό, ενώ σπανιότατα τα δύο αυτά συνδυάζονται με χιούμορ και ανάλαφρη διάθεση.

Οι υπό συζήτηση «βασιλίσσες» ξαφνιάζουν, γιατί δεν αφήνουν τίποτε απέξω, ενώ ταυτόχρονα ισορροπούν σε έναν σύνθετο ζυγό. Ευφάνταστες και τολμηρές, τρυφερές και σκαμπρόζικες, καμιά φορά μας καίνε λίγο την καρδιά, ίσα ίσα για να μας θυμίσουν κάτι από την

εφηβεία, άλλοτε απευθύνονται περισσότερο στο βασικό ένστικτο, που κυβερνά τον άνθρωπο μέχρι το τέλος. Ποτέ δεν είναι μόνο το ένα ή μόνο το άλλο. Για να πετύχει με αξιώσεις η συνταγή χρειάζεται ύψος ιδιαιτέρου, φόρμα που θα ξαφνιάσει,

περιορισμός που θα καναλιζάρει αποτελεσματικά προσπατεύοντας από την κοινότητα και την υπερχειλίση, ένα καρύκευμα που θα γονιτεύσει με το ρίσκο του. Ο Κανελλόπουλος επιλέγει τη γνώριμη γεωμετρία της τράπουλας, κλείνοντας το μάτι τόσο στο χιούμορ όσο και στο νουάρ. Αυτό είναι ήδη μια καλή αρχή. Επιχειρεί ακραίες αναμειξεις. Πότε λυρισμός και πότε πορνογραφία, πότε χιούμορ και πότε θλίψη, πότε ρεαλισμός και πότε φαντασία - χρειάζονται, σαν να μας λέει, όλα τα όπλα στον έρωτα, εκεί όπου όλα (ως γνωστόν) επιτρέπονται. Αν όχι στον έρωτα τον ίδιο, οπωσδήποτε πάντως στην τέχνη που τον αφορά.

Οι «βασιλίσσες» είναι γραμμένες υπό την οπτική ενός άνδρα που ερωτεύεται, ποθεί αλλά προπάντων αυτοσαρκάζεται. Μαζί με τα πλάσματα της φαντασίας του, πληροφορούμαστε εντέλει αρκετά και για τον ίδιο. Μολονότι δηλαδή το βιβλίο μοιάζει εκ πρώτης όψης ένα μίνι εγκυκλοπαιδικό λεξικό των φαντασιώσεων ενός ετεροφυλόφιλου άνδρα, δεν περιγράφει τις γυναίκες-βασιλίσσες υπό κάποιο ψυχρό, δέθεν αντικειμενικό πρίσμα, ανεξάρτητα από το περιγραφόμενο.

Σκιαγραφείται προσεκτικά ένα «εγώ» που συμπρωταγωνιστεί, αφηρόντας εδώ κι εκεί τα διαπιστευτήριά του, τα βάσανα, τους δισταγμούς, τους φόβους και τις αναστολές του. Με αφορμή τις βασιλίσσες διαγράφεται ελλειπτικά η περιπέτεια του βίου ενός άνδρα που, προσχηματικά κρυμμένος πίσω από τις βασιλίσσες «του», παίζει ένα κρυφό παιχνιδι σαγήνης με τις αναγνώστριες και τους αναγνώστες.

Είναι αυτός που, σε συγκεκριμένο τόνο, με ιδιαίτερη χροιά, κρυφοκοιτάει και κουφτώνει, γλυκομιλάει και εγκαταλείπει, παρηρεί ως τρίτος και καμιά φορά ως «ο Supermiserableman, ο πιο πικραμένος υπερκακός όλων των εποχών», που θα σκοτώσει, ο ανόητος, την «καλή βασιλίσσα της ελπίδας». Συμπληρώνουμε λοιπόν νοερά τον τίτλο: 52 βασιλίσσες και ο (πραγματικός ή επιδοξός ή φανταστικός) εραστής τους, ο χαρτοπαίκτης «τους». Ή μήπως ο ποιητής τους; Γνωρίζαμε τον Κανελλόπουλο ως στιχουργό, σεναριογράφο και περφόρμερ μεταξύ άλλων από τη συνεργασία του με τον Κραουνάκη και τη Σπείρα-Σπείρα (2000-2001) ή την παράσταση «Καρδιά με κόκκαλα. Βίος και πολιτεία του ποιητή Ν. Λαπαθιώτη» (2006).

Το υπό συζήτηση πρώτο ποιητικό βιβλίο του τέρπει ακολουθώντας τον χρυσό κανόνα «τόσο όσον». Πλάι στην «τελείως γυμνή βασιλίσσα» φιγουράρει η «ρομαντική», ενώ η «βαριά βασιλίσσα» («Σφαιροβόλα μου/ Δισκοβόλα μου/ Κανονιοφόρε μου/ Θωρηκτό Ποτέμκιν/ Μπαμπάτσικο») εξισορροπείται από τη μινιμαλιστική Ελλα («Ελα, έλα όπως είσαι») και τη «Βασιλίσσα του Σκρουτζ». Διαβάζεται απνευστί και κατ' επανάληψη.

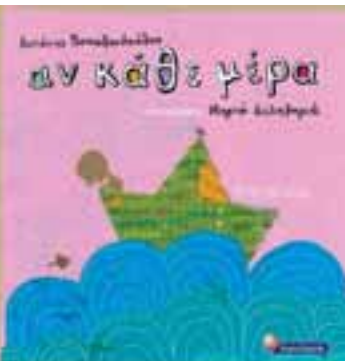
ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΤΟΠΑΛΗ

Ερωτικά τραπουλόχαρτα

ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

από τη Read LIBRARY

ΑΝΤΩΝΗΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΟΥΛΟΥ
«Αν κάθε μέρα»
εικονογράφηση: Μυρτώ Δεληβοριά
εκδ. Eurobank

«[...] σε μερικά χρόνια πράγματα πολλά και μεγάλα θα μπορώ αν από σήμερα κάνω κάθε μέρα, κάτι μικρό! [...]». Ο Αντώνης Παπαθεοδούλου και η Μυρτώ Δεληβοριά, σε μια έκδοση της Eurobank, μας χαρίζουν ένα πολύ όμορφο παιδικό βιβλίο με θέμα την αποταμίευση. Το βιβλίο με τίτλο «Αν κάθε μέρα» μιλάει για την αποταμίευση από μια διαφορετική, ευρύτερη οπτική, γιατί η αποταμίευση δεν είναι μόνο ο κουμπαράς των παιδιών που γεμίζει νομίσματα. Είναι μια ευκαιρία να ανακαλύψουν πως για να πετύχουν κάτι μεγάλο, αρκεί να κάνουν κάθε μέρα κάτι μικρό, να δοκιμάσουν να είναι συνεπή και να μάθουν να σκέφτονται αισιόδοξα το μέλλον.

Το ηλεκτρονικό βιβλίο διανέμεται δωρεάν από την εφαρμογή Read Library.

Για πληροφορίες και περισσότερα βιβλία επισκεφθείτε τον ιστότοπο <https://www.read-library.com/>.

Ανδρονίκη Λασηθιωτάκη
lasithiotakisa@sppmedia.com

Σε λίγα χρόνια θα αναπολούμε το Facebook με νοσταλγία

Η Μαρία Γιαγιάννου μιλάει στην «Κ»

Συνέντευξη στη
ΜΑΡΙΑΛΕΝΑ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο θάνατος έρχεται όταν η ζωή κα-
ταλύγει, αυτό όμως το βέβαιο φαί-
νεται να αναρριείται ψευδαισθησια-
κά στα κοινωνικά δίκτυα και ιδίως
στο Facebook (fb). Άνθρωποι που
πεθαίνουν στη ζωή παραμένουν
«ενεργοί» στο Διαδίκτυο, αν κά-
ποιοι δεν απενεργοποιήσει τον
«τοίχο» τους. Γι’ αυτό ουκ ολίγες
φορές συμβαίνουν διάφορα τρα-
γελαφικά περιστατικά. Αλλά και ο
ζωντανός που δεν βρίσκεται στο
fb, για να μιλήσει για τον εαυτό
του ή για τα έργα του, καμιά φορά
μοιάζει με «πεθαμένος» στην ψη-
φιακή πραγματικότητα. Η συγγρα-
φέας και επιμελήτρια εικαστικών
projects Μαρία Γιαγιάννου είχε
την ευφάνταστη ιδέα να γράψει με
τη μορφή posts ένα σπαρταριστό
αλλά και βαθύ πεζογραφικό δοκί-
μιο για τον θάνατο στο fb, εικονι-
κό και πραγματικό. Το βιβλίο της
με τίτλο «R.I.F. - Ο θάνατος στο
φρέσμπουκ» μόλις κυκλοφόρησε
από τις εκδόσεις Στερέωμα.

— Πώς προέκυψε η σκέψη να
γράψετε ένα πεζογράφημα για
τον θάνατο στο fb; Ποιες ήταν
οι αφορμές;

— Διαπιστώνοντας ότι φιλικά
και συγγενικά πρόσωπα, που είχαν
φύγει από τη ζωή, εξακολουθού-
σαν να δέχονται στα γενέθλιά τους
δημόσιες ευχές για μακροήμερε-
ση από friends που αγνοούσαν
τον θάνατό τους, ένιωσα αυτή την
παραδοξότητα να με κινητοποιεί.
Βρέθηκα ακριβώς στην τομή ιλα-
ρού και θλιβερού· έβλεπα ότι υπάρ-
χει εκεί μέσα κάποιος θησαυρός
ανθρωπογνωσίας που θα μπορού-
σα να ψηλαφίσω. Όπως καθετί που
λάμπει πάνω στην επιφάνεια του
αντιθέτου του, έτσι κι εδώ, στην
περίπτωση του Facebook, ήταν ο
πανηγυρισμός της ζωής που μου
εμφάνισε τον θρήνο του θανάτου.

Τα κοινωνικά δίκτυα
είναι και μια ντουντού-
κα, με την οποία βρο-
ντοφωνάζουμε την ταυ-
τότητά μας μέσα από
ανακοινώσεις που θεω-
ρούμε ότι τη συνθέτουν.

— Εμένα με σοκάρει πολλές φο-
ρές που εμφανίζονται τα γε-
νέθλια ανθρώπων που έχουν
πεθάνει και είτε βλέπουμε το
πρόσωπο σαν να είναι εδώ ει-
τε διαβάζουμε μηνύματα αγνώ-
στων ή και γνωστών, που από
κεκτημένη ταχύτητα γράφουν
«χρόνια πολλά».

— Είναι εύλογο να συμβαίνει αυ-
τό, από τη στιγμή που τα νεκρά
προφίλ είναι εκεί ενεργά. Ταυτό-
χρονα, η τεράστια «ποσότητα»
επικοινωνίας και δικτύωσης στε-
ρεί απ’ όλους εμάς, τους χρήστες,
την προσεκτική εστίαση σε πρό-
σωπα και γεγονότα. Πώς είναι δυ-
νατόν να ξέρεις ή να θυμάσαι ότι
κάποιος από τους 5.000 friends
σου έχει αποδημήσει εις Κύριον
και εις Κυβερνοχώρον, αφού τον
ήξερες ίσως και μόνο από μία φω-
τογραφία; Τα φαντάσματα φοράνε
ακόμη τα καλά τους, γενέθλια ρού-
χα, οι φωτογραφίες και τα posts
τους δεν ξεθωριάζουν ποτέ, γι’
αυτό μας ξεγελούν.

— Γιατί φαντάζεστε οι άνθρωποι
έχουν την ανάγκη να μοιράζο-
νται τόσο δημόσια τους θανά-
τους και τις γεννήσεις των δι-
κών τους ανθρώπων; Τι ανάγκη
μας καλύπτει;

— Την άρση της μοναξιάς! Κα-
λούμε τους άλλους να μας αγα-
πήσουν (ανεξαρτήτως αν εμείς
τους αγαπάμε). Αλλά καλύπτει κι
ένα είδος καθήκοντος, αφού το

«Διαπιστώνοντας ότι φιλικά και συγγενικά πρόσωπα που είχαν φύγει από τη ζωή εξακολουθούσαν να δέχονται στα γενέθλιά τους δημόσιες ευχές για μακροήμερευση από friends που αγνοούσαν τον θάνατό τους, ένιωσα αυτή την πα-
ραδοξότητα να με κινητοποιεί», λέει η Μαρία Γιαγιάννου.

«Στο “R.I.F.” σημειώνονται τα οφέ-
λη του κοινωνικού δικτύου, δεν είναι
“λουδίτικο”, δεν πολεμάει την τεκνο-
λογία των social media, αλλά την πα-
ρατηρεί με κριτική περιέργεια».

χρονολόγιό μας είναι ένα ψηφια-
κό ημερολόγιο, όπου τέτοιου εί-
δους καταγραφές παραείναι σημα-
ντικές για να λείπουν. Είναι μαζί
και μια ντουντούκα, με την οποία
βροντοφωνάζουμε την ταυτότητά
μας μέσα από ανακοινώσεις που
θεωρούμε ότι τη συνθέτουν. Όταν
αναγγέλλεις ένα θάνατο, δημόσια
και με τρόπο γραπτό, συντάσσεις
μια επιστολή προς τους άλλους
και προς τον εαυτό σου. Αυτή η
επιστολή βοηθάει σημαντικά στο

πένθος και ταυτόχρονα είναι ένα
memento mori, ένα ενθύμιο θά-
νατου, που κάτω από τα δικά σου
γράμματα φωνάζει: «Ζήσε! Ζήσε
όσο προλαβαίνεις!».

— Χρήστες, ακόλουθοι, «τοίχο»
και άλλα τόσα σύμβολα μιας ζω-
ής παράλληλης με τη ζωή που
δεν χρειάζεται πλέον επεξήγη-
ση στο πού αναφερόμαστε. Πό-
σο ζωή είναι η ζωή στα κοινω-
νικά δίκτυα;

— Είναι δυνατή, έχει ζωηράδα
και ανταλλαγή. Είναι όμορφη όταν
θρέφει την πραγματικότητα, αλ-
λά απαισία όταν την ξεζουμίζει.
Είναι ένα είδος αυτο-μυθοπλασί-
ας, που σημαίνει ότι δίνει σε πο-
λύ κόσμο μια δεύτερη ευκαιρία
ύπαρξης. Παραμένει, όμως, μια
ζωή σε κάποιον. Το αλυσιδωτό
ερώτημα που μου γεννάει η ερώ-
τησή σας είναι πόσες ζωές είναι
η ζωή στα κοινωνικά δίκτυα. Για
παραδείγμα, η ζωή ενός «παρα-
δοσιακού» αναγνώστη μπορεί να
πολλαπλασιαστεί μέσα από τα
βιβλία — είναι σε θέση να ζη-
τήσει πολλούς παράλληλους βίους δια-
βάζοντας. Αντίθετα, η ζωή του
χρήστη fb όχι μόνο δεν πολλα-
πλασιάζεται, αλλά διαιρείται κιό-
λας! Ενώ μοιάζει να τον διευρύνει
(λόγω πληθώρας εαυτού), τελικά

τον διασπά σε δεκάδες μικροτε-
μάκια — όπως την ηρωίδα «που
φοβόταν το Απέραντο», ενός από
τα εμβόλιμα επιτύμβια ποιήματα
του «R.I.F.», η οποία μετουσιώνει
σε ένα «τεράστιο παζλάκι».

— Το χιούμορ σε όλο το βιβλίο
είναι ανακουφιστικό. Πώς να μι-
λήσεις για κάτι τόσο βαρύ εάν
δεν ανασάνεις. Υπάρχουν όμως
ατμόσφαιρες στο fb που καμιά
φορά δεν σπκώνουν αληθινό,
ανόθευτο χιούμορ. Φοβάστε ότι
δεν θα συναντηθείτε με αυτούς
τους αναγνώστες;

— Το χιούμορ πρέπει να ξαφνιά-
ζει, να έρχεται από εκεί που δεν
το περιμένεις. Έτσι ανοίγουν οι
γρίλιες στα σκοτεινά, πέφτει το
φως του γέλιου κι ανασαίνουμε.
Ο Μποντλέρ γράφει ότι το από-
λυτο κωμικό χρειάζεται «τερά-
στια ποιητική ευδιαθεσία». Δεν
αξιώνω εδώ το απόλυτο κωμικό,
μόνο κάποιες σκωπτικές αιχμές
και έναν αστείο υπερτονισμό της
παραδοξότητας. Ναι, οι άνθρωποι
είμαστε συχνά πολύ σοβαροί, πο-
λύ ευσεβείς απέναντι στον πόνο
μας και δεν σπκώνουμε πλάκες.
Αξίζει ωστόσο να σπκώνουμε πο-
τε ποτέ καμιά πλάκα, για να μη
μας καλύψει η πλάκα πριν από
την ώρα μας.

Να γράφουμε για να διασωθούμε...

— Μερικές φορές ο θάνα-
τος συμβαίνει στη ζωή σου
όταν αισθάνεσαι ζωντανός
στο fb. Το έχετε νιώσει;
— Νομίζω πως μου συνέ-
βη πριν από λίγα χρόνια,
όταν λατρεμένο μου συγ-
γενικό πρόσωπο περνούσε
μια απειλητική περιπέτεια
υγείας. Τα βράδια που επέ-
στρεφα ράκος στο σπίτι και
έμπαινα στο Facebook —μιας
που είχε πρόσφατα κυκλο-
φορήσει ένα μυθιστόρη-
μά μου— έβρισκα μηνύμα-
τα και αναρτήσεις φίλων με
γενναϊόδωρα λόγια για το
βιβλίο μου. Αυτή η ψηφια-
κή χαρά ήταν ένα δώρο που
πήρα από την πλατφόρμα.
Στο «R.I.F.» σημειώνονται
τα οφέλη του κοινωνικού
δικτύου, δεν είναι «λουδί-
τικο», δεν πολεμάει την τε-
χνολογία των social media,
αλλά την παρατηρεί με κρι-
τική περιέργεια. Είμαι σί-
γουρη ότι σε λίγα χρόνια θα
αναπολούμε το Facebook
με νοσταλγία, όπως και την
ιδιαίτερη δύναμη (καλοπρο-
αίρετη ή μοχθηρή) της γρα-
φής των αναρτήσεων.

— Και η διαδικασία της γρα-
φής; Πόσο να ελπίζουμε
ώς τυπικοί γραφιάδες όταν
όλα γράφονται στο fb και
την ίδια στιγμή ξεχνιού-
νται;

— Το μεγάλο στοίχημα είναι
αν θα επιβιώσει ακόμη και
η ψηφιακή γραφή με την
έλευση του Metaverse (που
μέχρι τώρα δεν έχει πεί-
σει αρκετούς επενδυτές).
Στο Metaverse, που σημεί-
νει μετασύμψαν αλλά στο
«R.I.F.» το διαβάζω και ως
«Μετά τον στίχο», η γραφή
αντικαθίσταται πλήρως από
την εικόνα. Η εικόνα, τόσο
ανακουφιστική και ήσυχη
στις εικαστικές τέχνες, σε
ένα σύμψαν επαυξημένης
πραγματικότητας θα είναι
ναρκωτική και ιλιγγιώδως
παρούσα. Χρειάζεται, λοι-
πόν, να γράφουμε για να
διασωθούμε από τις ψηφι-
ακές εικόνες, να κρατάμε
το μυαλό μας σε τόξη. Και
αν πάρει τις γραφές μας
το ποτάμι της λήθης δεν πει-
ράζει. Όλο και κάποιο ίχνος
μας θα μείνει στις όχθες του
Διαδικτύου να θυμίζει ότι
είχαμε υπάρξει.

Δύο συντάκτες κι ένα θανάσιμο σκάνδαλο

Ενα χορταστικό αστυνομικό μυθιστόρημα της συγγραφέως Βαλ Μακ Ντέρμιντ που εκτυλίσσεται στη Σκωτία του 1979

VAL McDERMID
1979
μυθρ. Εφν Τσιρώννη
εκδ. Διόπτρα, σελ. 548

Του ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

Αν βάζαμε στο ένα άκρο μιας κλί-
μακας συγγραφέας αστυνομικού
όπως ο Τζέιμς Ελρόι και στην άλ-
λη τα παλιμ μυθιστορήματα, η Βαλ
Μακ Ντέρμιντ, η δικαίως επονομα-
ζόμενη και βασιλίσσα του «Tartan
Noir», του σκωτσέζικου crime, θα
ήταν ακριβώς στη μέση. Χωρίς να
κάνει «λογοτεχνικό», βαρύ αστυ-
νομικό και χωρίς να παραδίνεται
στις ευκολίες και στη μανιέρα του
περιπετειώδους ελαφρού αναγνώ-
σματος, γράφει μεγάλα, χορταστι-
κά μυθιστορήματα που αντλούν
από την πλούσια παράδοση του
είδους, με προσεγμένη, χωρίς ακ-
κισμούς γλώσσα, σταθερό αφηγη-
ματικό τέμπο, και πάντα έχοντας
μια ενδιαφέρουσα ιστορία να πει.

Στο «1979» βρίσκουμε όλα αυτά
τα χαρακτηριστικά και με το πα-
ραπάνω, καθώς το θέμα την ενδι-
αφέρει και προσωπικά. Το βιβλίο
αυτό είναι το πρώτο μιας σειράς
από πέντε αυτοτελή μυθιστορή-
ματα, που θα τα χωρίζει μία δε-

καετία το ένα από το άλλο. Έτσι,
την επόμενη χρονιά θα κυκλοφο-
ρήσει και στα ελληνικά το «1989»
(μόλις εκδόθηκε στη Μεγάλη Βρε-
τανία), τη μεθεπόμενη το «1999»
κ.ο.κ., ακολουθώντας τη ζωή της
κεντρικής πρωταγωνίστριας της
πενταλογίας, της μάχιμης δημο-
σιογράφου Αλι Μπερνς, όντας πα-
ράλληλα και ένας καθρέφτης μιας
τεσσαρακονταετίας γεμάτης από
αλλαγές στην καθημερινή ζωή,
στις σχέσεις των δύο φύλων, στην
πολιτική και βέβαια στη δημοσι-
ογραφία.

Η Μακ Ντέρμιντ δεν αποφάσισε
«τυχαία» να βάλει την ηρωίδα της
μέσα σε μια εφημερίδα, καθώς το
1979 ήταν και η ίδια δημοσιογρά-
φος στη Γλασκώβη. Ξέρει λοιπόν
από πρώτο χέρι τις συνθήκες ερ-
γασίας σε μια καθημερινή εφημε-
ρίδα, τις ανάγκες του ρεπορτάζ, το
γρήγορο, αγχωτικό χτύπημα των
πληκτρών της γραφομηχανής, τις
απαιτήσεις του αρχισυντάκτη —
αλλά και τον αφόρητο σεξισμό και
μισογυνισμό που επικρατούσαν
στην αίσθηση σύνταξης εκείνου
του καιρού.

Η Αλι Μπερνς, λοιπόν, είναι μια
πολύ νέα, άπειρη δημοσιογράφος,
κατ’ ανάγκην «μαζεμένη» και πει-

Οι ήρωες της Μακ Ντέρμιντ, δουλεύουν σε εφημερίδα της Γλασκώβης.

θήνια, που προσπαθεί να φέρει εις
πέρασ ό,τι δουλειά της αναθέσουν,
αν και μέσα της βράζει όποτε της
φέρονται άσχημα ή υποτιμητικά,
μολονότι είναι από τους κορυφαί-
ους συντάκτες της εφημερίδας, πα-
ρά την ηλικία της. Είναι εύστοχη,
επίμονη και με ωραία πένα, στοι-
χεία που θα σκεφτεί ότι μπορούν
να τον βοηθήσουν ο συνάδελφος
της Ντάνι Σάλιβαν, ένας φιλόδοξος
δημοσιογράφος που θέλει οπωσ-
δήποτε να βγάλει ένα μεγάλο θέ-
μα: ένα σκάνδαλο. Ο ίδιος είναι σε
θέση να κάνει την έρευνα, όμως
θα χρειαστεί τη βοήθεια της Αλι
Μπερνς για όλα τα υπόλοιπα.

Εκείνη, μολονότι ξεκινά μόνη
της μία ακόμη έρευνα σχετικά με
το επικείμενο δημοψήφισμα για
την εγκατάσταση του αποκεντρω-
μένου σκωπικού Κοινοβουλίου και
τις γυναικες που διεκδικούν βου-
λευτική θέση στα δύο μεγάλα κόμ-
ματα, των Εργατικών και το Εθνι-
κό, θα δεχτεί αυτή τη συνεργασία,
καθώς ο Σάλιβαν, απλούστατα, εί-
ναι ο μόνος από τους άντρες συ-
ναδέλφους της που της φέρεται
ισοτίμια.

Και εκεί ξεκινούν όλα. Μια
ιστορία που αφορά ένα οικονομι-
κό σκάνδαλο, μια απάτη σχετική
με μια ασφαλιστική εταιρεία και

με «μαύρο» χρέμα, θα αποδειχθεί
κάτι πολύ μεγαλύτερο. Ψάχνοντας
τις δύο παράλληλες υποθέσεις, οι
δύο συνάδελφοι θα φέρουν στο
φως, ανάμεσα στα άλλα, και μια
τρομοκρατική οργάνωση. Οι έρευν-
νές τους θα αποκτήσουν επικίν-
δυνες, και εντέλει θανάσιμες, δια-
στάσεις...

Καθώς αυτή ήταν μια ταρα-
χώδης περίοδος της βρετανικής
ιστορίας, γεμάτη συγκρούσεις,
απεργίες, και βέβαια με την άνο-
δο της Μάργκαρετ Θάτσερ στην
εξουσία, το πλαίσιο στο οποίο
κινούνται οι ήρωές μας είναι, το
λιγότερο, συναρπαστικό. Ταυτό-

χρονα, η Μακ Ντέρμιντ δεν χάνει
ευκαιρία να διανθίζει το κείμενό
της με στοιχεία της ποπ κουλτού-
ρας της εποχής, από μουσική και
τηλεοπτικές σειρές μέχρι ταινί-
ες και βιβλία. Έχουμε να κάνου-
με με μια κατεξοχήν αυθεντική
αφήγηση εδώ. Ο αναγνώστης θα
ταυτιστεί με τον ενδιαφέροντα
χαρακτήρα της Αλι Μπερνς, αλ-
λά και του συναδέλφου της, που
έχει επίσης πολλά πράγματα να
υπερνηκάσει για να «φανεί» — τό-
σο στη δουλειά του όσο και στην
ίδια τη συντηρητική οικογένειά
του. Μολονότι το μυθιστόρημα
αναφέρεται στην πολιτική και
κοινωνική ιστορία της Σκωτίας,
είναι εντυπωσιακό το πόσο στενά
μιλάει και στον Έλληνα αναγνώ-
στη. Πολλά στοιχεία είναι παρό-
μοια με αντίστοιχα δικά μας εκεί-
νης της εποχής.

Πολυγραφότατη και πολυβρα-
βευμένη, η Βαλ Μακ Ντέρμιντ δεν
επαναπαύεται στις δάφνες της
ή στην εμπειροκτησία της, αλλά,
μαχητική λεςόβη η ίδια, είναι μια
κοινωνικά ευαισθητοποιημένη
συγγραφέας και μια φεμινίστρια
με δυναμικό λόγο. Να σημειωθεί,
τέλος, η πολύ καλή μετάφραση της
έμπειρης Εφης Τσιρώννη.

Ο Χόκινγκ, το Σύμπαν και η Μονρόε

Μια ιδιότυπη βιογραφία για τον μεγάλο αστροφυσικό από τις εκδόσεις Μεταίχμιο

Ο Τσαρλς Σάιφ έγραψε μια ιδιότυπη βιογραφία, «Ο πραγματικός Χόκινγκ: Κατασκευάζοντας έναν διάσημο επιστήμονα», μέσα από την οποία, δίχως να μειώνει το μεγαλείο του επιστήμονα, σκιαγραφεί ένα εξαιρετικά γειωμένο πορτρέτο. Το πρόβλημα για τον Σάιφ ήταν πώς μετά το διάσημο «Χρονικό του Χρόνου», ο Χόκινγκ έγινε κάτι σαν γκουρού. Το γεγονός δε πως είχε χάσει ακόμα και τη φωνή του και ότι επικοινωνούσε με σύντομα αποφθέγματα, τα οποία περνούσαν στον κόσμο μέσα από τον απρόσωπο αλλά και υποβλητικό ηλεκτρονικό ήχο υπολογιστή, κατέστησαν τον μεγάλο επιστήμονα αυτό που το ευρύ κοινό ψάχνει διαχρονικά: ένα είδος γκουρού που έχει απαντήσεις για τα πάντα.

Το βιβλίο κυκλοφορεί αυτές τις μέρες από τις εκδόσεις Μεταίχμιο σε μετάφραση του Ανδρέα Μιχαηλίδη. Προδημοσιεύουμε χαρακτηριστικά αποσπάσματα.

ΠΡΟΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

«Το πρώτο ουσιαστικό ερευνητικό επίτευγμα του Χόκινγκ ήταν μια σημαντική ανακάλυψη για τις απαρχές

του σύμπαντος. Την εποχή εκείνη, το 1965, υπήρχαν δύο ανταγωνιστικά μοντέλα για τη δημιουργία του σύμπαντος: είτε το σύμπαν βρισκόταν σε μια κατάσταση αέναης ανανέωσης, είτε είχε γεννηθεί μέσα από μια τεράστια έκρηξη, σήμερα γνωστή ως Μεγάλη Έκρηξη. Ο Χόκινγκ απέδειξε στο πλαίσιο του διδακτορικού του πως, αν το σύμπαν είχε ξεκινήσει με μια Μεγάλη Έκρηξη, τότε είχε ξεκινήσει ως ιδιομορφία: ένα σημείο όπου οι νόμοι της φυσικής πλέον δεν έχουν κανένα νόημα, ένα απειροελάχιστο πλνν άπειρο ψεγάδι στον ιστό του χωροχρόνου. Ένα σημείο όπου καταρρέουν τα ίδια τα μαθηματικά. Ήταν ένα συγκλονιστικό συμπέρασμα: αν κάποιος αποδεχόταν τη θεωρία της Μεγάλης Έκρηξης, έπρεπε επίσης να αποδεχτεί ότι οι νόμοι της φυσικής όπως τους γνωρίζουμε δεν επαρκούν για να περιγράψουν τη γέννηση του σύμπαντός μας. Αυτή η ιδέα –γνωστή σήμερα ως θεωρία ιδιομορφίας– πυροδότησε την καριέρα του Χόκινγκ. (...)

Ο Στίβεν Χόκινγκ ως σύμβολο, κατά το δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα, αποτέλεσε εξίσου προϊόν των μέσων ενημέρωσης

«Ο Χόκινγκ απέδειξε στο πλαίσιο του διδακτορικού του πως, αν το σύμπαν είχε ξεκινήσει με μια Μεγάλη Έκρηξη, τότε είχε ξεκινήσει ως ιδιομορφία: ένα σημείο όπου οι νόμοι της φυσικής πλέον δεν έχουν κανένα νόημα, ένα απειροελάχιστο πλνν άπειρο ψεγάδι στον ιστό του χωροχρόνου. Ένα σημείο όπου καταρρέουν τα ίδια τα μαθηματικά».

Ο Στίβεν Χόκινγκ ως σύμβολο, κατά το δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα, αποτέλεσε εξίσου προϊόν των μέσων ενημέρωσης όσο ο Αλμπερτ Αϊνστάιν κατά το πρώτο μισό.

ανταγωνιστεί τον Αϊνστάιν – ακόμα και να τον ξεπεράσει– από κάθε άποψη. (...) Όπως και στον προκάτοχό του, αυτό έδωσε στον Χόκινγκ τα εφόδια να είναι ένας από τους λιγοστούς που μπορούν να ατενίσουν ευθέως μία από τις πιο καταστροφικές δυνάμεις του σύμπαντος: κατέβηκε ολομόναχος μέσα στα σαγόνια μιας μελανής οπής και επέστρεψε φέροντας απόκρυφη γνώση, την οποία κανείς άλλος δεν θα μπορούσε να είχε αποσπάσει. Επίσης, υποτίθεται πως ήταν εκείνος που θα ολοκλήρωνε την αναζήτηση του Αϊνστάιν για μια θεωρία των πάντων: παρόλο

«Κατέβηκε ολομόναχος μέσα στα σαγόνια μιας μελανής οπής και επέστρεψε φέροντας απόκρυφη γνώση».

φορικά με κάποιο γράμμα ή κάποιο σύμβολο πάνω στην κάρτα», λέει ο Θορν. «Ακόμα και τότε, δεν έδειχνε ιδιαίτερο εκνευρισμό. Ήταν πραγματικά εκπληκτικό». (...) Ένα παράξενο γεγονός αναφορικά με τον Χόκινγκ ήταν ότι έτρεφε μια ασυνήθιστη αγάπη –ίσως ακόμα και αφοσίωση– για μια διασημότητα η οποία, εκ πρώτης όψεως, ήταν το διαμετρικό του αντίθετο. Ο Στίβεν λάτρευε τη Μέρilin Μονρόε. Ο σκηνοθέτης Ερλ Μόρις συζητούσε με τον Χόκινγκ στη διάρκεια των γυρισμάτων του Χρονικού του Χρόνου, και κάποια στιγμή αναφέρθηκε το θέμα της Μονρόε. Όπως το έθεσε ο Μόρις: Τελικά του είπα: «Κατάλαβα γιατί έχεις όλες αυτές τις φωτογραφίες της Μέρilin Μονρόε στον τοίχο σου. Κι εκείνη, όπως κι εσύ, την εκτιμούσαν περισσότερο για το κορμί παρά για το μυαλό της».

Τότε μου έριξε ένα πραγματικά τρελό βλέμμα, σαν να έλεγε: «Τι διάολο είναι αυτά που λες, κύριε Μόρις;». Μου ρίχνει αυτό το τρελό βλέμμα, τελικά ακούγεται ένα κλικ και μου λέει: «ΝΑΙ». Αυτό ίσως ήταν το μεγαλύτερο από τα πολλά παράδοξα στη ζωή του Χόκινγκ.

ΣΑΒΒΑΤΟ 3.12.2022

ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΠΥΡΟΣ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΛΕΜΕΣΟΣ

ΩΡΑ 10:00 Π.Μ.

ΘΕΣΜΙΚΟΙ ΧΟΡΗΓΟΙ

ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΟΠΑΠ ΚΥΠΡΟΥ

ΠΑΡΑΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ 2022

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ

ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΜΕΣΑ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ

ΠΑΙΔΙΚΗ ΧΟΡΩΔΙΑ «ΔΙΑΣΤΑΣΗ»

ΚΑΙ ΟΙ ΕΦΗΒΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΧΟΡΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΛΕΜΕΣΟΥ «ΔΙΟΝΥΣΟΣ»

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΛΕΜΕΣΟΥ

Υπό την αιγίδα του Υπουργού Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας κ. Πρόδρομου Προδρόμου

ΚΟΡΜΟΣ

TOYOTA

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

PIK

KANALI E3

ΣΠΟΡ FM

ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΥΠΡΟΥ

1984

Όποιος ελέγχει το παρελθόν ελέγχει το μέλλον.
Όποιος ελέγχει το παρόν ελέγχει το παρελθόν.

του ΤΖΟΡΤΖ ΟΡΓΟΥΕΛ

σε διασκευή των Ρόμπερτ Άικ και Ντάνκαν Μακρίλαν

ΘΕΑΤΡΟ ΘΟΚ ΝΕΑ ΣΚΗΝΗ

από 07.10.2022

Κάθε Τετάρτη, Παρασκευή, Σάββατο στις 20:30 και Κυριακή στις 18:00

ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ:

ΛΕΜΕΣΟΣ

ΘΕΑΤΡΟ ΡΙΑΛΤΟ

2 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, 20:30

ΠΑΦΟΣ

ΜΑΡΚΙΔΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟ

16 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, 20:30

ΛΑΡΝΑΚΑ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ «Γ. ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ»

23 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, 20:30

77 77 27 17

THOC.ORG.CY

Facebook

Twitter

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Μαγειρεύοντας το θρίλερ με τη σάτιρα

Ενδιαφέρον φιλμ από τον σκηνοθέτη των «Game of Thrones» και «Succession»

Το μενού ★★★ ΘΡΙΛΕΡ (2022)
Σκηνοθεσία: Μαρκ Μάιλοντ
Ερμηνείες: Ρέιφ Φάινς, Ανια Τέιλορ-Τζόι, Νίκολας Χουλτ

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Γνωστός από τη σκηνοθετική δουλειά του σε τηλεοπτικές επιτυχίες όπως τα «Game of Thrones» και «Succession», ο Μαρκ Μάιλοντ αναλαμβάνει να εννορηστώρει εδώ ένα πολύ ιδιαίτερο θρίλερ με γαστριμαργικές αναφορές. Ένα νε-αρό ζευγάρι (Ανια Τέιλορ-Τζόι, Νίκολας Χουλτ) φτάνει, μαζί με μια μικρή ακόμα ομάδα εκλεκτών καλεσμένων, στο διάσημο εστιατόριο ενός κορυφαίου σεφ, το οποίο

Οι δηλητηριώδεις ατάκες πάνε κι έρχονται χαριζοντας μερικές αληθινά απολαυστικές στιγμές, σε ένα κινηματογραφικό... μενού, πάντως, που μάλλον το έχουμε ξαναγευθεί.

βρίσκεται σε κάποιο απομονωμένο νησί. Εκεί, καθώς το μενού αρχίζει να ξετυλίγεται, οι πάντες καταλαβαίνουν πως ο οικοδεσπότης τους είναι αποφασισμένος να τους προσφέρει μια εμπειρία γεμάτη εκπλήξεις που μπορεί να αποδειχθούν παραπάνω από τρομακτικές.

Η ιδέα του απομονωμένου περιβάλλοντος, όπου οι καθιερωμένες σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων διαταράσσονται, είναι πολυφορεμένη τελευταία στον κινηματογράφο, ωστόσο το περιτύλιγμα είναι τόσο γοπητευτικό ώστε να το παραβλέψουμε. Όπως συνέβη και στο πρό-

σφατο «Τρίγωνο της θλίψης» του Ρούμπεν Εστλουντ, οι καλεσμένοι διαθέτουν εδώ είτε πλούτο είτε μεγάλη επιρροή· ή και τα δύο. Τρία μεγαλοστελέχη πολυεθνικής, ένας πολιτικός, μια διάσημη κριτικός εστιατορίων, ένας (παρηκμασμένος) κινηματογραφικός αστέρας κ.ο.κ. Απέναντί τους στέκεται ο ιδιοφυής σεφ –αρκούντως πειστικός ο Ρέιφ Φάινς στον ρόλο– μαζί με την ομάδα του, η οποία έχει ετοιμάσει ένα μενού εκλεπτυσμένων γεύσεων αλλά και ειδικά σχεδιασμένων... περφόρμανς για τους πελάτες. Στόχος όλων των παραπάνω είναι φυσικά η σάτιρα, η οποία μάλιστα κατευθύνεται αμφίδρομα: τόσο απέναντι στην όλο και πιο εξωφρενική βιομηχανία της πολυτελούς εστίασης, η οποία αποκτά προεκτάσεις που ελάχιστα έχουν να κάνουν με το ίδιο το φαγητό, όσο και απέναντι σε εκείνους που κρίνουν τη σκληρή δουλειά χαρισματικών ανθρώπων σαν άλλοι ανώτατοι δικαστές. Γενικώς οι δηλητηριώδεις ατάκες πάνε κι έρχονται και το μαύρο χιούμορ είναι πανταχού παρόν, χαρίζοντας μερικές αληθινά απολαυστικές στιγμές, σε ένα κινηματογραφικό... μενού πάντως που μάλλον το έχουμε ξαναγευθεί.

Από την άλλη, εκείνος που τελικά αποτελεί τον καταλύτη της ταινίας είναι ο χαρακτήρας της Ανια Τέιλορ-Τζόι, ο οποίος εκπροσωπεί με έναν τρόπο και τον θεατή. Ο Ρέιφ Φάινς το θέτει ως εξής σε σχέση με τον δικό του σεφ: «Είναι μία παράξενη σύνδεση, γιατί δεν είναι ρομαντική. Εκείνος ταυτίζεται μαζί της. Βλέπει τον κόσμο μοιρασμένο ανάμεσα σε αυτούς που υπηρετούν ή δίνουν, και σε εκείνους που παίρνουν ή αγοράζουν. Εκείνη δεν το πιστεύει αυτό και επιπλέον δεν της αρέσει και το φαγητό του. Θεωρεί ότι είναι όλο μια μεγάλη απάτη».

Ο Ρέιφ Φάινς είναι αρκούντως πειστικός ενσαρκώνοντας τον ευφυή σεφ - οικοδεσπότη, ενώ καταλυτικός είναι ο χαρακτήρας της Ανια Τέιλορ-Τζόι, η οποία με έναν τρόπο εκπροσωπεί στην ταινία και τον θεατή.

HOME CINEMA

Το καλό και το κακό με στολές νοσηλευτών

Επάνω, ο Εντ Ρεντμείν πρωταγωνιστεί στην ταινία του Netflix «Η καλή νοσοκόμα». Κάτω, ο Αντρίου Γκάρφιλντ σε σκηνή από την ταινία «Το μυστικό της ασημνίας λίμνης» που είναι διαθέσιμο στο Ertflix.

Η καλή νοσοκόμα ★★★ ΔΡΑΜΑ (2022)
Σκηνοθεσία: Τομπίας Λίντχολμ
Ερμηνείες: Τζέσικα Τασστέιν, Εντ Ρεντμείν

Ο Δανός σεναριογράφος των επιτυχημένων «Άσπρο πάτο» και «Το κυνήγι», Τομπίας Λίντχολμ, περνάει πίσω από την κάμερα για να αφηγηθεί μια ανατριχιαστική ιστορία βασισμένη σε αληθινά γεγονότα, για λογαριασμό του Netflix. Η Εϊμι (Τζέσικα Τασστέιν) είναι μια συμπονετική νοσοκόμα, η οποία ωστόσο πάσχει από μια μορφή καρδιοπάθειας με αποτέλεσμα να δυσκολεύεται στην απαιτητική καθημερινότητα της δουλειάς, αλλά και της φροντίδας των δύο μικρών κοριτσιών της. Ανέλπιστη βοήθεια θα έρθει από τον Τσάρλι (Εντ Ρεντμείν), έναν καινούργιο νοσοκόμο με τον οποίο η Εϊμι συντομα πιάνει φιλικές. Όπως θα φανεί όμως, εκείνος κρύβει σκοτεινά μυστικά που θα αρχίσουν να έρχονται σταδιακά στην επιφάνεια.

Ο Λίντχολμ ευτυχεί να έχει στη διάθεσή του δύο από τους σημαντικότερους ηθοποιούς της

γενιάς των σαραντάρηδων και δεν το αφήνει να πάει χαμένο. Η Τζέσικα Τασστέιν και ο Εντ Ρεντμείν συνθέτουν ένα εξαιρετικό δίδυμο, το οποίο πορεύεται μαζί, ώσπου να χρειαστεί να τεθεί αντιμετώπι στο δεύτερο μέρος της ταινίας. Εκεί ενεργό ρόλο διαδραματίζουν και δύο ντετέκτιβς αστυνομίας, καθώς η υπόθεση πιθανώς δολοφονίας ασθενών αρχίζει να κτιζεται και ο κλοιός γύρω από τον Τσάρλι στενεύει. Εκτός από την κλάση των πρωταγωνιστών, ο Λίντχολμ ποντάρει επιπλέον στην (απειλητική) ατμόσφαιρα, δίχως πάντως να ρισκάρει περισσότερο, σε ένα φιλμ από αυτά που μας έχει συνηθίσει η διαδικτυακή πλατφόρμα.

Το μυστικό της ασημνίας λίμνης ★★★ ΔΡΑΜΑ (2018)
Σκηνοθεσία: Ντέιβιντ Ρόμπερτ Μίτσελ
Ερμηνείες: Αντρίου Γκάρφιλντ, Ράιλι Κίου

Από την πλατφόρμα του Ertflix επιλέγουμε ένα σουρεαλιστικό φιλμ του Ντέιβιντ Ρόμπερτ Μίτσελ («It Follows»), το οποίο ξεκινάει από

τους κώδικες του νουάρ για να αγγίξει το σύμπαν του Ντέιβιντ Λιντς. Κάπου στο Λος Άντζελες, ο Σαμ (Αντρίου Γκάρφιλντ), ένας νέος άνδρας χωρίς δουλειά ή ιδιαίτερες φιλοδοξίες, περνάει άσκοπα τον χρόνο του, ώσπου γνωρίζει την όμορφη Σάρα (Ράιλι Κίου). Αυτή ωστόσο σύντομα εξαφανίζεται μυστηριωδώς κι εκείνος ξεκινάει μια γεμάτη αλλόκοτες συναντήσεις έρευνα για να την εντοπίσει.

Ο σουρεαλισμός είναι η λέξη-κλειδί για να χαρακτηρίσει κανείς το φιλμ του Μίτσελ, ο οποίος αφήνει κατά μέρος την ιδιαίτερη χρήση της κάμερας του «It Follows», για να μας συστήσει άλλα παράξενα, τα οποία συνδέονται σχεδόν αποκλειστικά με την ποπ κουλτούρα των '90s: δίσκοι βινυλίου που περιέχουν μυστικά μηνύματα, χάρες που κρύβονται σε συσκευασίες κορν φλέικς, υπαινιγμοί σε βιντεοπαιχνίδια και ένας υπέργηρος τύπος πίσω από το πιάνο, ο οποίος ισχυρίζεται πως έχει συνθέσει το «Smells Like Teen Spirit» των Νιρβάνα, μαζί περίπου με όλα τα δημοφιλή τραγούδια των τελευταίων 50 ετών.

PIK1 THΛ.: 22862000	PIK2 THΛ.: 22862000	ALPHA THΛ.: 22212400	ANT1 THΛ.: 22200200	OMEGA THΛ.: 22477777	ΣΙΓΜΑ THΛ.: 22580100	CAPITAL THΛ.: 25577577	MOVIES BEST
 21.30 Παραδοσιακή βραδιά 07.30 Θεία Λειτουργία 10.10 Σε προσκυνών γλώσσα Εκπομπή για τη γλώσσα. 11.00 Σπίτι στη φύση - (Ε) Περιβαλλοντική εκπομπή. 11.30 Κύπρος, ένα προσκύνημα 12.00 Play List - (Ε) Μουσική εκπομπή. 13.30 Κοίτα με στα μάτια Εκπομπή για ταζώα. 14.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ 14.30 Αμύνεσθαι περί πάτρης Ενημερωτική εκπομπή. 15.00 Μουσικό ραντεβού Μουσική εκπομπή. 15.30 Προσωπογραφίες Εκπομπή πολιτισμού. 16.30 Χρονογράφημα Ντοκιμαντέρ. 17.00 Εκείνη & εκείνοι Μια αλληλεπική συζήτηση με την Αθηνά Χάλκου. 18.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική) 18.30 Γευστικό ταξίδι στο χωριό Εκπομπή μαγειρικής με την Χρύσα Λέφου. 19.00 Ειρήνη Πάσι Κωμική σειρά εποχής. 19.30 Κυριώτικα σκετσ Η αβανιά. 20.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ 21.00 Αθλητική Κυριακή 21.30 Παραδοσιακή βραδιά Ψυχαγωγική εκπομπή με την Άντρη Καραντώνη. 23.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ 23.05 Προσωπογραφίες 00.00 Επανάληψεις	 18.00 ΚΑΤΑΡ - ΕΚΟΥΑΔΟΡ 07.00 Μανώλης και Κατίνα - (Ε) Κωμική σειρά. 07.30 Ιστορίες του χωρκού - (Ε) Κωμική σειρά. 08.00 Παιδική ζώνη α. Ο μικρός νχουδοτάς β. Mini Pet Pals γ. Παιχνίδια στην άμμο δ. Όλι ε. Η Μπο ταξιδεύει στ. Τα στρουμφάκια ζ. Αστυνόμος Σαίφνης Παιδική ζώνη 13.05 Anne with an E, II - (Ε) Οικογενειακή σειρά. Επεισόδιο 10ο. 14.55 Wild at heart, III - (Ε) Οικογενειακή σειρά. 15.40 FIFA 2022 Pre-Game 16.30 FIFA 2022 KATAP - ΕΚΟΥΑΔΟΡ Ατώνας 20.00 FIFA 2022 Post-Game 20.20 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (αγγλική) 20.30 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (τουρκική) 20.35 Euromaxx a la Carte Σειρά ντοκιμαντέρ. 21.00 The Whole Truth Θρίλερ, με τους Κιάνου Ριβς, Ρενέ Ζελβέγκερ. 22.30 Aka: Mystery at the Sorbonne University Σειρά αυτοτελών ταινιών μυστηρίου εποχής. 00.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ - (Ε) 01.00 ΓΙΟΥΡΝΙΟΥΣ	 22.30 Maestro 07.00 Άσε μας ρε μαμά Κωμική σειρά. 08.00 Οικογενειακές ιστορίες Κοινωνική σειρά. 09.00 Επτά θανάσιμες πεθερές Κωμική σειρά. 10.00 Σ/Κ με τον Μάνεση Ενημερωτική εκπομπή. 13.00 Ο παρόδεισος των κυριών Ελληνική σειρά εποχής. 14.45 Υγεία πάνω απ' όλα 5 Χ 5 - (Ε) 16.15 Μαίρη, Μαίρη, Μαίρη Κωμική σειρά, με τις Βάσα Λασκαράκη, Κατερίνα Ζαρίφη, κ.ά. 18.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική) 18.15 Μην αρχίζεις τη μουρούρα Κωμική σειρά. 18.45 TET- A-TET στον Alpha Εκπομπή συνεντεύξεων. 20.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ 21.00 Η γη της Ελιάς Δραματική σειρά, με τους Πασχάλη Τσαρούχα, Αντιγόνη Κουλουκάκου. 22.30 Maestro Δραματική σειρά, με τους Χριστόφορο Παπακαλιάτη, Χόρις Αλεξίου. 00.00 TET- A-TET Εκπομπή συνεντεύξεων. 01.15 Singles Κωμική σειρά. 02.45 Να με προσέχεις - (Ε) Κωμική σειρά. 03.30 Επανάληψεις	 21.15 Family game 07.10 Ο κόσμος να χαλάσει Κωμική σειρά. 08.00 Santa Γιολάντα Κωμική σειρά. 09.00 Δείξε μου τον φίλο σου Κωμική σειρά. 09.30 Πρώτη σταγόνα - (Ε) Κωμική σειρά. 11.10 Λίτσας.com - (Ε) Κωμική σειρά. 12.00 Υγεία πάνω απ' όλα 5 Χ 5 - (Ε) 12.50 Τηλεπαιχνίδια. 14.30 Casa De Mikel 4 - (Ε) Σταθιρική εκπομπή. 16.10 Σαλώμη - (Ε) Δραματική σειρά 17.40 Passenger - (Ε) Ταξιδιωτική εκπομπή με τον Μάριο Ιωαννίδη. 18.00 Τα νέα του ANT1 σε 10' 18.15 Passenger 18.40 ROUK ZOUK Special (Ε) Τηλεπαιχνίδια. 20.15 Τα νέα του ANT1 21.15 Family Game Τηλεπαιχνίδια με τους Μάρκο Σεφερλή και Έλενα Τσαβαλιά. 22.30 The bourne supremacy Ταινία δράσης. 00.15 Εκείνες κι εγώ - (Ε) Κωμική σειρά. 00.50 Ο γητευτής - (Ε) Κοινωνική σειρά. 01.40 Ταμόμ - (Ε) Κωμική σειρά. 02.30 Solo καριέρα - (Ε)	 21.00 Κόκκινο ποτάμι 06.00 Τώρα μαζί Ενημερωτική εκπομπή με την Ευλαμπία Ρέβη και τον Γιώργο Σιαδήμα. 09.50 OPEN Weekend Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Ελένη Τσολάκη. 13.00 Τροχός της τύχης - (Ε) Τηλεπαιχνίδια. 15.15 Επιπλοκουρμεδίες Εκπομπή μαγειρικής με τον Σταυρή Γεωργίου. 16.15 Cash or Trash Με τη Δέσποινα Μοιραράκη. 17.25 Ένα τραγούδι ακόμα - (Ε) Μουσική εκπομπή με τον Γιώργο Θεοφάνους. 18.00 OMEGA NEWS 18.10 Ένα τραγούδι ακόμα - (Ε) (Συνέχεια) 19.10 Τρία μίλια Κοινωνική σειρά. 20.10 OMEGA NEWS 21.00 Κόκκινο ποτάμι Σέρις εποχής, με τους Ιωάννη Παπαζήση, Αναστασία Παντούση, κ.ά. 22.00 Asia Express Ταξιδιωτικό παιχνίδι περιπέτειας με τον Πέτρο Πολυχρονίδη και τη Ζε-νεβιέβ Μαζαρί. 00.00 Ό,τι αγαπάς Μουσική εκπομπή με τον Γιάννη Μπέζο. 02.00 OPEN Weekend - (Ε) 04.00 Επανάληψεις	 21.00 The voice of Greece 06.00 Οι Τάκκοι - (Ε) Κυπριακή σειρά. 07.00 Στο χωρκόν μας - (Ε) Κωμική σειρά. 07.30 Θεία Λειτουργία 09.50 Όρα για φαγητό - (Ε) Μαγειρική με την Αργυρώ Μπαρμπαρίγου. 10.20 Βουράτε γεύονται - (Ε) Κωμική σειρά. 11.20 Η πεθρά - (Ε) Κωμική σειρά. 12.30 Καλό μεσημεράκι (Best Of) Ψυχαγωγική εκπομπή. 14.30 Γλυκάνσος - (Ε) Δραματική σειρά. 15.30 Happy Traveller - (Ε) Ταξιδιωτική εκπομπή με τον Ευτύχη Μπλέτσα. 16.30 Γεια σου Ψυχαγωγική εκπομπή με τη Μαρία Μπακοδήμου. 18.00 Γεγονότα σε συντομία 18.10 Γεια σου - (Ε) Συνέχεια. 19.00 Ανεράδες Κωμική σειρά, με τους Σκεύη Παπαμιλιτιάδους, Ελευθερία Ανδρέου, κ.ά. 20.00 Τομές στα γεγονότα 21.00 The Voice of Greece - Μουσικός διαγωνισμός. 00.30 Γεγονότα σε τίτλους 00.40 Ανεράδες - (Ε) 02.40 Ήρθε κι έδωσε - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή. 04.00 Γεια σου - (Ε)	08.00 Γλέντι λεφτά και αγάπη Ελληνική ταινία. 09.20 Διακοπές στο Παρίσι Οικογενειακή ταινία. 13.00 Δεν μπορούν να μας χωρίσουν - Ελληνική ταινία. 15.00 Ο παππούς ο Τάσος μαγειρεύει - (Ε) 15.15 Τρίτη και 13 Ελληνική ταινία. 19.00 Ξένη ταινία 21.00 Γενναίοι άνδρες Περιπέτεια. PLUS THΛ.: 22599000 06.30 Παιδικές σειρές 09.00 Έξυπνες γεύσεις - (Ε) 11.00 Τηλεαγορά 13.30 Τα λέμε! Με την Τζωρτζία Παναγιώτη. 15.00 Πας μαγειρεύοντας - (Ε) 16.00 Τηλεαγορά 18.30 Αόρατος φακός 19.00 Ταξίδι γεύσεων, VI - (Ε) 20.00 Τα καλύτερα της αγοράς 20.35 Fatsa Book 21.35 Το ταξίδι της ζωής, V 22.30 Ξένη ταινία EXTRA THΛ.: 25715111 06.00 Παιδικό πρόγραμμα 09.50 Έξυπνες αγορές 12.40 Έξυπνες αγορές 14.00 Η κόρη μου 15.20 Έξυπνες αγορές 15.50 Κινημ/φικές επιτυχίες 15.55 Έξυπνες αγορές 18.00 Δελτίο ειδήσεων 18.05 Ελληνικός κινηματογράφος 19.45 EXTRA News 20.20 Κινημ/φικές επιτυχίες 21.00 Έρωτας και τιμωρία 22.30 The man with the golden gun - Ξένη ταινία.	 21.00 No Man's Land 08.00 Line Of Descent 10.15 Η Αθήνα τη νύχτα 10.00 Wedding Daze 11.45 Terra Willy 13.15 Ο νικητής 13.30 The Veil 15.15 Fargo 17.00 Axis Sally 19.00 American Siege 21.00 No Man's Land 23.00 Hitler Versus Picasso And The Others 00.45 Supernova 02.30 Whitney 04.00 Take My Daughter GREEK CINEMA 21.30 Ο τσαρλατάνος 08.55 Δόκτωρ Ζι-Βέγγος 10.15 Η Αθήνα τη νύχτα 11.35 Ένας ήρωας με παντούφλες 13.15 Ο νικητής 14.40 Το στραβόξυλο 16.15 Αστέρω 17.35 Η αδελφή μου θέλει ξύλο 18.45 Ο δολοφόνος αγαπούσε 20.00 Μια τρελή σαραντάρια 21.30 Ο τσαρλατάνος 23.00 Κάθαρμα 00.35 Οι αδιόστατοι 02.05 Οργή 04.00 Πιάσαμε την καλή

Μέσα σε παραλήρημα, Αργεντινοί οπαδοί σπκύνουν στις πλάτες τον τροπαιούχο Ντάνιελ Πασαρέλα, αμέσως μετά τον τελικό κόντρα στην Ολλανδία, στο στάδιο «Μονουμεντάλ» του Μπουένος Αϊρες, το 1978. «Αν η Αργεντινή δεν κατακτούσε το τρόπαιο, οι παίκτες θα έψαχναν μέρος να κρυφτούν λόγω της πολιτικής κατάστασης που επικρατούσε στη χώρα», σημειώνει ο Θεολόγος Αλεξανδράτος.

Ξεφυλλίζοντας τον μύθο των Μουντιάλ

Τρεις δημοσιογράφοι μιλούν για όσα συναρπαστικά ανακάλυψαν γράφοντας βιβλία για τη μεγάλη γιορτή του ποδοσφαίρου

Του **ΔΙΟΝΥΣΗ ΜΑΡΙΝΟΥ**

Για τους ρέκτες θα είναι πάντα το δεύτερο πιο σημαντικό πράγμα στη ζωή. Κάτι μεταξύ ζωτικού ενδιαφέροντος και ανάγκης για αυτοέκφραση. Το ποδόσφαιρο ποτέ δεν ήταν μόνο μια μπάλα, την οποία κυνηγούν με ζέση 22 παίκτες στο χορτάρι. Το γήπεδο μοιάζει, εν πολλοίς, με θεατρικό σκηνικό όπου πριν, κατά τη διάρκεια, αλλά και μετά το πέρας της παράστασης, ο θεατής έχει αλλάξει. Κάτι ιδιαίτερο έχει μετατοπιστεί στην περιοχή των συναισθημάτων του εξαιτίας των δρωμένων. Ποτέ δεν επιστρέφει στο στίπι ίδιος και απαράλλακτος. Αν ένας τυπικός αγώνας ποδοσφαίρου έχει τη δυνατότητα να προσφέρει γνώση γύρω από την ηθική και την ευθύνη, όπως σημειώνει και ο λάτρης της μπάλας, Αλμπέρ Καμύ, τότε, κατά μείζονα λόγο, ένας αγώνας για το Παγκόσμιο Κύπελλο συνιστά μέγιστο γεγονός, σχεδόν ιστορικό. Τα Μουντιάλ είναι η κορωνίδα, η επιτομή, το πλήρες νόημα του πώς το ποδόσφαιρο είναι γέννημα, προϊόν, αλλά και δημιουργός πολιτικών, κοινωνικών και πολιτισμικών γεγονότων. Πάνω από όλα, οι αγώνες μεταξύ εθνικών ομάδων στην κορυφαία ποδοσφαιρική διοργάνωση του πλανήτη δίνουν τροφή για πλείστες όσες αφηγήσεις και μύθους. Αποτελούν το καλύτερο υλικό για λογής μυθοπλασίες και αναλύσεις που ξεφεύγουν από το αμιγώς αθλητικό περιβάλλον. Μπορεί η εθνική ομάδα ποδοσφαίρου να έχει πάρει μέρος σε τρία μόλις Μουντιάλ, εντούτοις το ενδιαφέρον του ελληνικού κοινού για τη διοργάνωση παραμένει υψηλό. Μα, το ίδιο υψηλό είναι και το συγγραφικό ενδιαφέρον γύρω από τις ιστορίες που «γεννάνε» η διοργάνωση.

Χρήστος Σωτηρακόπουλος Οι «στιγμές»

Εκ των κορυφαίων αθλητικών συντακτών της χώρας, ο Χρήστος Σωτηρακόπουλος έγραψε το 2014 το βιβλίο «Στιγμές Μουντιάλ» (εκδ. Τόπος) στο οποίο, όπως σημειώνει εύγλωττα στην «Κ», «με ενδιέφερε να εστιάσω σε πρόσωπα, όχι σε αποτελέσματα. Από τις πιο χαρακτηριστικές εικόνες που μου έχουν μείνει ως παιδί είναι το δοκάρι του Ρέν-σενμπρινκ. Ενα Μουντιάλ (σ.σ.: 1974) κρίθηκε από το αν θα πάει η μπάλα λίγο δεξιά ή λίγο αριστε-

ρά. Επειτα από χρόνια τον συνάντησα και του πήρα συνέντευξη. Ήταν το έναυσμα για να ξεκινήσω να ψάχνω τέτοιες ιδιαίτερες στιγμές στα Μουντιάλ. Στο βιβλίο μου δεν χρειάζεται κανείς να έχει πλήρη γνώση του τι έχει συμβεί. Αξίζει να το διαβάσει σαν να πρόκειται για μικρές μεμονωμένες ιστορίες».

Η ίδια η διοργάνωση οδήγησε τον κ. Σωτηρακόπουλο να αναζητήσει κάτι πέραν των αγώνων. Όπως μου λέει: «Τα Μουντιάλ είναι η επιτομή του τι μπορούν να κάνουν τα σπορ για να συγκεντρώσουν τόσο μεγάλο αριθμό ανθρώπων μπροστά σε μια τηλεόραση. Δεν συγκρίνονται καν με τους Ολυμπιακούς Αγώνες, όπου ο κόσμος ενδιαφέρεται έντονα μόνο για τον αγώνα των

«Κάποτε όλη η διαδικασία ήταν μυστικιστική. Η τηλεόραση έδειχνε 40 ματς τον χρόνο. Τώρα δείχνει 40 τη μέρα».

100 μέτρων στο στίβο. Αντίθετα, το Μουντιάλ το παρακολουθούν και άνθρωποι των οποίων η ομάδα δεν έχει προκριθεί στην τελική φάση. Είναι ένα δυνατό κοινωνικό φαινόμενο από μόνο του. Το '90 η πρεμιέρα ανάμεσα στην Αργεντινή και στο Καμερούν ή το 2002 το Γαλλία - Σενεγάλη ήταν ματς που συγκέντρωσαν πάρα πολύ κόσμο από όλο τον πλανήτη». Όσο για τις μικρές ιστορίες που βγαίνουν από τα Μουντιάλ, ο κ. Σωτηρακόπουλος σημειώνει: «Θυμάμαι το 2006 όταν παρακολούθησα τον αγώνα Πορτογαλίας - Αγκόλας, κατάλαβα αμέσως πως ήταν ένα τοπικό ντέρμπι λόγω των ιστορικών και πολιτικών σχέσεων που είχαν οι δύο χώρες για αιώνες. Το ίδιο συμβαίνει με τους αγώνες Βραζιλίας - Αργεντινής και Γερμανίας - Αγγλίας. Αυτά τα παιχνίδια φτιάχνουν ιστορίες, διότι από πίσω υπάρχει ένα ολοκληρωτικό πολιτικό και πολιτισμικό παρελθόν».

Το Μουντιάλ εξακολουθεί στις μέρες μας να παράγει μύθο; Ο Χρήστος Σωτηρακόπουλος παραδέχεται πως όχι: «Κάποτε όλη η διαδικασία ήταν μυστικιστική. Η τηλεόραση έδειχνε 40 ματς τον χρόνο. Τώρα δείχνει 40 ματς τη μέρα. Η δική μου γενιά

Η ντρίμπλα του Πελέ (δεξιά) στον τερματοφύλακα της Ουρουγουάης, στον ημιτελικό του 1970, θεωρείται ακόμη και σήμερα ίσως η κορυφαία όλων των εποχών. Λίγοι θυμούνται ότι ο Βραζιλιάνος άσος δεν κατάφερε να σκοράρει...

Ο Ζινεντίν Ζιντάν αποχωρεί από τον αγωνιστικό χώρο περνώντας «ξυστά» από το βαρύτιμο τρόπαιο, λίγο μετά την κόκκινη κάρτα που δέχθηκε για την κουτούλια στον Μάρκο Ματερράσι, στον τελικό Γαλλίας - Ιταλίας, το 2006.

είδε σtar να γεννιούνται μέσα στα Παγκόσμια Κύπελλα. Σήμερα τους σtar τους ξέρουμε ήδη. Δύσκολα θα ξεπεταχτεί κάποιος που δεν τον ξέρεις από αυτούς τους αγώνες. Ας σκεφτούμε μόνο ότι ο Χάλαντ, που είναι αυτή τη στιγμή ο τοπ παίκτης παγκοσμίως, δεν θα παίξει στο Μουντιάλ. Η Εθνική του δεν προκρίθηκε. Ο σtar κάθε αθλήματος στους Ολυμπιακούς Αγώνες συνήθως μετέχει. Τα Μουντιάλ είναι πολύ ιδιαίτερη διοργάνωση. Η Ιταλία, σημαντική ποδοσφαιρική δύναμη, δεν θα πάρει μέρος στην τελική φάση για δεύτερη συνεχόμενη φορά».

Η περιβόητη κουτούλια του Ζιντάν στον τελικό του 2006 είναι, κατά τον Χρήστο Σωτηρακόπου-

λο, μια στιγμή που θα μπορούσε να γίνει ακόμη και μυθιστόρημα ή ταινία. «Ειδικά η εικόνα που ο Ζιντάν περνάει δίπλα από το κύπελλο και χάνεται στο βάθος προς τα αποδυτήρια».

Θεολόγος Αλεξανδράτος Η «Ιστορία»

Ο δημοσιογράφος Θεολόγος Αλεξανδράτος έγραψε το 2010 το βιβλίο «Η ιστορία του Μουντιάλ» (εκδ. Ιπποbooks) με στόχο να καταγράψει τι συνέβαινε στον κόσμο την περίοδο που διεξάγονταν τα Μουντιάλ.

Σήμερα εξηγεί στην «Κ» το σκεπτικό του: «Ήθελα να εξιστορήσω την άλλη διάσταση των αγώνων. Τι γινόταν, δηλαδή,

στον πλανήτη την περίοδο που διεξάγονταν οι αγώνες. Η αλήθεια είναι ότι συνέβησαν πολλά. Καταστροφές, πόλεμοι ή ακόμη και σημαντικά πολιτιστικά γεγονότα. Ποιος θυμάται ότι κατά τη διάρκεια του πρώτου Παγκοσμίου Κυπέλλου εμφανίστηκε πρώτη φορά ο Μίκι Μάους; Υπάρχει άμεση σύνδεση ανάμεσα την πολιτική, στην κοινωνία και στα Μουντιάλ. Ας θυμηθούμε μόνο ότι το 1978, αν η Αργεντινή δεν κατακτούσε το τρόπαιο, οι παίκτες θα έψαχναν μέρος να κρυφτούν λόγω της πολιτικής κατάστασης που επικρατούσε τη χώρα. Αλλά παράδειγμα είναι το κομβικό Μουντιάλ του '90, όταν η πρώην Σοβιετική Ένωση μετατρέπεται σε Κοινοπολιτεία Ανεξαρτήτων Κρατών. Βλέπουμε, λοιπόν, πώς

«Για πάρα πολλές χώρες, η συμμετοχή σε ένα Παγκόσμιο Κύπελλο είναι κάτι παραπάνω από ποδόσφαιρο».

τα πολιτικά και κοινωνικά γεγονότα επηρεάζουν και επηρεάζονται άμεσα από τους αγώνες των Παγκοσμίων Κυπέλλων».

Το ερώτημα παραμένει το ίδιο. Στις μέρες μας δημιουργούνται οι απαραίτητοι μύθοι που αξίζει κανείς να καταγράψει σ' ένα βιβλίο; Ο κ. Αλεξανδράτος απαντά: «Η ομορφιά του ποδοσφαίρου θα είναι πάντα οι ήρωες της Κυριακής. Αν και στις μέρες μας δεν παίζουν μόνο Κυριακή. Τα παιδιότερα Μουντιάλ μπορούσαν να δημιουργήσουν τέτοιους μύθους. Τώρα ξέρουμε τα πάντα. Προσωπικά θεωρώ τον Πελέ παίκτη-μύθο. Και όμως, δεν τον έχω δει ποτέ να παίζει. Οι ιστορίες και οι αφηγήσεις που τον ακολουθούν, όμως, έχτισαν μέσα μου την έννοια του μύθου. Εξακολουθώ να πιστεύω πως είναι ο καλύτερος παίκτης που πέρασε ποτέ από τα γήπεδα».

Αργύρης Παγαρτάνης Το «μυθιστόρημα»

Για τον δημοσιογράφο Αργύρη Παγαρτάνη, τα Μουντιάλ είναι ο κατεχόμενος «χώρος» όπου παράγονται ιστορίες που ξεφεύγουν από τα στενά όρια του ποδοσφαίρου. Το 2014 συγκέντρωσε στο βιβλίο του «Το μυθιστόρημα του Μου-

ντιάλ» (εκδ. Αθλητικός Τύπος) 218 αληθινές ιστορίες.

«Τα Μουντιάλ είναι πάντα η αφορμή. Στην ουσία απομονώσα κάποιες στιγμές και τις συνέδεσα με όσα συνέβαιναν εκείνη την περίοδο στην κοινωνία. Τρανό παράδειγμα είναι το παιχνίδι Ελ Σαλβαδόρ - Ονδούρα, που έγινε το 1969, για την προκριματική φάση του Μουντιάλ. Από εκείνο το ματς ξεκίνησε ένας πόλεμος. Αυτή η ιστορία με συγκλόνισε. Ουσιαστικά μου έδειξε πώς οι αγώνες των εθνικών ομάδων παράγουν Ιστορία».

Σε μια εποχή που η εικόνα σαρώνει τα γεγονότα και τη μνήμη, οι καταγεγραμμένες ιστορίες των Μουντιάλ εξακολουθούν να συγκινούν. Ο κ. Παγαρτάνης συμπληρώνει: «Πάντα θα συγκινούν, απλώς υπάρχει μια δυσκολία να διακρίνεις την αλήθεια από την υπερβολή ειδικά σε πράγματα που έχουν συμβεί πριν από πολλές δεκαετίες. Προσωπικά, ήθελα να καταγράψω γεγονότα που συνέβησαν πραγματικά. Αυτό που κατάλαβα είναι ότι για πάρα πολλές χώρες, η συμμετοχή σε ένα Μουντιάλ είναι κάτι παραπάνω από ποδόσφαιρο. Ακόμη και σε καιρούς παγκοσμιοποίησης, η έννοια "εθνική ομάδα" εξακολουθεί να συναρπάζει».

Μπορεί η εικόνα να έχει καταλυτική δύναμη, εντούτοις το ποδόσφαιρο εξακολουθεί να «διαβάζεται» μέσω των αφηγήσεων. Ο Αργύρης Παγαρτάνης λέει: «Για κάποιους που τους αρέσει να διαβάσουν, σίγουρα. Όταν τελειώσει ένα Μουντιάλ είναι κάτι παραπάνω από ποδόσφαιρο. Ακόμη και σε καιρούς παγκοσμιοποίησης, η έννοια "εθνική ομάδα" εξακολουθεί να συναρπάζει». Μπορεί η εικόνα να έχει καταλυτική δύναμη, εντούτοις το ποδόσφαιρο εξακολουθεί να «διαβάζεται» μέσω των αφηγήσεων. Ο Αργύρης Παγαρτάνης λέει: «Για κάποιους που τους αρέσει να διαβάσουν, σίγουρα. Όταν τελειώσει ένα Μουντιάλ είναι κάτι παραπάνω από ποδόσφαιρο. Ακόμη και σε καιρούς παγκοσμιοποίησης, η έννοια "εθνική ομάδα" εξακολουθεί να συναρπάζει».

bet
on alfa

ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΣΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ.

ΠΑΙΖΟΥΜΕ ΜΕ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΣΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ

BETONALFA.COM.CY

ΕΘΝΙΚΗ
ΑΡΧΗ
ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΩΝ

Safer
Gambling

ΣΚΕΨΟΥ ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ.
ΠΑΙΞΕ ΜΕ ΑΣΦΑΛΕΙΑ.